e kitap

PEYAMİ SAFA

BÜTÜN ESERLERİ

Mahşer

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

MAHŞER

PEYAMİ SAFA

YAYIN NU: 60
EDEBÎ ESERLER: 26

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI SERTİFİKA NUMARASI

16267

ISBN 978-975-437-081-2

E-ISBN 978-605-155-498-3

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71-
Faks: (0212) 251 00 12
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz Dizgi-Tertip: Ötüken
İstanbul-Ağustos 2016

PEYAMİ SAFA; (1899 - 15 Haziran 1961): İstanbul'da doğdu. Meşhur şair İsmail Safa'nın oğludur. Düzenli bir öğrenim göremedi. Kendi kendisini yetiştirdi. 13 yaşında hayata atıldı. Posta Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Öğretmenlik (1914-1918), gazetecilik (1918-1961) yaptı. Hayatını yazıları ile kazandı. İstanbul'da öldü.

Kardeşi İlhami ile *Yirminci Asır* adlı bir akşam gazetesi çıkardı. Bu gazetede ilk hikâyelerini imzasız yayınladı (1919), *Kültür Haftası* (21 sayı, 15 Ocak - 3 Haziran 1936) ve *Türk Düşüncesi* (63 sayı, 1953 - 1960) adlarında iki de dergi çıkardı. Öldüğü zaman *Son Havadis* gazetesi başyazarı idi.

Peyami Safa halk için yazdığı edebî değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. Sayıları 80'i bulan bu eserler arasında *Cumbadan Rumbaya* (1936) romanıyla, *Cingöz Recai* polis hikâyeleri dizisi en ünlüleridir. Ayrıca ders kitapları da yazdı. Peyami Safa'nın fıkra ve makalelerinde sağlam bir mantık dokusu ve inandırıcılık görülür. Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlâk çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezadını ustaca işledi.

Romanları: *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Canan* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attilâ* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959). Hikâyeleri: *Hikâyeler* (Halil Açıkgöz derledi, 1980). Oyunu: *Gün Doğuyor* (1932). İnceleme-denemeleri: *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefî Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Mistisizm* (1961), *Nasyonalizm* (1961), *Sosyalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Sanat-Edebiyat-Tenkid* (1970), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sosyalizm-Marksizim-Komünizm* (1971), *Din-İnkılâp-İrtica* (1971), *Kadın-Aşk-Aile* (1973), *Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar* (1976), *Eğitim-Gençlik-Üniversite* (1976), *20. Asır-Avrupa ve Biz* (1976). Ders Kitapları: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektup Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Fransız Grameri* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948).

BİRİNCİ KISIM

NİHAD, vapurun İstanbul'a girişini görmek için, geceleyin uyandı, güverteye çıktı, karnını demir parmaklıklara yaslıyarak, üç senedir hasretini çektiği İstanbul'a gözlerini kırpmadan baktı.

Limanda vapur ilerledikçe, sağ ve sol kıyının taş binaları, üstlerine bulaşan karanlıklardan sıyrılarak, dinç ve siyah gövdeleriyle, ağır ağır kımıldıyor, şişiyor, kabarıyor, gitgide artan bir heybetle yükselerek, ayağa kalkmış gibi, vapura doğru yürüyorlar. İstanbul'un üstünde, Marmara'nın ortasından, Ayastefanos açıklarından beri gözleri çeken bir yangın kızıllığı var; şehrin bütün ışıklarını sünger gibi içen bulut kümeleri alev almış paçavralar gibi kıpkızıl.

Nihad gözlerini süzerek içini çekti. Üç senedenberi karargâhta otururken de, kalkarken de, uyurken de, uyanık iken de gördüğü ve cephede, silâhın tetiğini çekerken parmağa, atlarken bacağa, koşarken ayağa, toprağa yaslanırken başa kuvvet veren bu rüya, artık bitti, çünkü hakikat oluyor. Vapur bile makinesini yavaşlattığı halde, şehrin mıknatısına kapılmış gibi, ileri doğru sessizce, sür'atle kaydı.

Güverte parmaklığının kenarına kollarını çaprazlayarak dayamış, kaputunu omuzuna almış bir binbaşı, sırtını büyüterek iki kolunu da İstanbul'a uzattı ve bağırdı:

- Ah! Kavuşuyoruz!

Ve demirlere sürtünerek Nihad'ın yanına geldi, kendisinden üç rütbe aşağı ihtiyat mülâzımının ellerini sımsıkı yakaladı:

- Biliyor musun Nihad Bey, kaç senedir İstanbul'da değilim? Tam sekiz sene! Dile kolay sekiz sene... Tam sekiz senedir karımı da, çocuklarımı da görmedim. Trablus harbinden Balkan'a, oradan Irak'a, nihayet Çanakkale'ye! vallahi, rabbena hakkı için söylüyorum, şimdi, bu rüya gibi geliyor. İstanbul'a

kavuşacağımı çoktandır haritadan silmiştim. Şimdi bile buna inanamıyorum. Düşün, yahu, Nihad Bey, sekiz sene bu be, düşün, beni görünce onların duyacakları sevinci düşün!

Binbaşı kaputunun kollarını bir silindir gibi gözlerinin üstünden geçirdi.

Düdüğün uzun ve keskin bir akisle havada çatlayan sesi, güvertede üstüste, tıklım tıklım yatan binlerce asker başını kımıldatarak boşlukta salladı ve bir câmi halkını secdeden kaldırır gibi çoğunu bir anda yerlerinden oynattı. Kimi bitik, ezgin, kimi yaralı, hasta, kimi üstünde bir iğne ucu beyaz yer kalmamış kanlı sargılar içinde birbirlerine kenetlenen bu insanlardan, biraz kımıldayabilmek için elini, dirseğini, dizini yere dayayarak vücutlarını yukarı almağa çalışanlar olduğu gibi, içlerinde hiç mi hiç kalkamayacaklar da vardı!

Bütün güvertede ilk önce ağır, boğuk, sonra kavî, yüksek bir mırıldanma, binlerce mahmur sesin karışmasından çıkan ahenksiz bir uğultu savruldu.

Nihad, vapurun demir atmağa çalıştığını görünce sabırsızlanarak hemen koştu, üç dört parçalık eşyanın dengini kamaradan çıkardı.

Sirkeci iskelesine ayak basar basmaz, lâhzada bütün İstanbul'u çarçabuk dolaşmak istiyormuş gibi, hızlı hızlı yürüdü, fakat birkaç adım sonra durakladı. Bacakları, üç senelik harp yorgunluğunu birdenbire duymuş, uyuşmuş, askerî külotunun bol havası içinde karıncalanarak, ot gibi sallanıyor, vücudunu taşımıyor, sırtındaki eşyası göğsünü geriye atmış, omuzlarını ileriye fırlatmış; başka bir yükmüş gibi kafasının ağırlığını duyuyor. Karnı da aç, böyle yol yürümek mümkün değil. Birçok askerler gibi, simitçilerden birine yaklaştı. Bomboş midesinin bir iki lokmaya ihtiyacı var. Yirmidört saattir hiçbir şey yememiş. Simidi ısırırken diş etleri acıdı. Damağı kurumuş, katılaşmış, yer yer çatlamış, simidin tadını hissedemiyor, lokmalar boğazından birer çıra parçası gibi geçiyor. Orada iki halkayı da hemen yedi, bitirdi. Harbin başlangıcından beri, birçok sabahlar cepheden dönenlere taze simit yetiştiren ihtiyar adam, gencin yüzünde bütün dikkatini biriktiriyordu.

Nihad, Babıâli yokuşunu ağır ağır, sallana sallana tırmandı.

Cephede her vakit söylediği bir havayı ıslıkla tutturarak, askerî çadırın içinde gezinir gibi elleri cebinde, başı ve kalpağı biraz öne doğru eğilmiş, adımları gevşek, yorgun ve hafif yürüyor, kundurasının tahta ökçeleri, ıssız Babıâli kaldırımlarına vurdukça, bir çekiç sesiyle ötüyordu. Bu haliyle yersiz-yurtsuz bir serseriden farksız, gecenin tek tük bazı yolcularının şüphesini uyandırıyor.

Üstündeki askerî elbise iyice yıpranmış, ceketinin buruşuk ve bol kolları, çiviye asılı birer kuşak gibi sarkıyor; dört gündür tıraş olmaya da vakit bulamamış, kumral tüyler, yüzünü penbe derisinde çoğalarak çenesini ve yanaklarını bir çuha parçası gibi sıkmıştı, hem azimkâr, hem yorgun, parlak ve süzgün elâ gözleri, ince, kıvrık, düzgün burnu, ensiz, toplu solgun dudaklarıyla güzel bir genç, ama, harp dönüşünün bu sünepeliği içinde, uzaktan çirkin, hatta korkunç görünüyor, polis müteferrikasından[1] sıvışmış bir sabıkalıya benziyordu.

Fatih'e kadar yürüdü.

Müftü hamamında, uzak akrabadan, "teyze" dediği ihtiyar bir kadın var. İstanbul'da olup olacağı bu. Evine gidip kalabileceği başka hiç kimse: ne aile, ne akraba, ne arkadaş. Bu ihtiyar teyzenin de hâlâ orada hâlâ sağ olduğuna pek emin değil. Üç senedenberi bu kadından hiç haber almamıştı. Harbe gitmeden evvel Nihad bir pansiyonda oturuyor, iki mektepte hocalık ediyordu. Cephede omuzundan yaralanmış, fırka[2] sertabibinden[3] üç ay izin almıştı. Sakatlığı devam ederse askerlikten ihraç olunacak.

Kemerlerin altından geçerken birdenbire takatten kesildi, yere çöktü, oturuverdi. Bir şilte, bir yastık, bir yorgan öyle gözünde tütüyor ki! Şöyle yorgana sıkı sıkı sarılarak, ağır ağır ısınan, bal gibi yumuşak ve yayvan yatağa vücudu geniş geniş uzatıp gömmek, başı bir sıcak su dumanı gibi ılık, bayıltıcı bir rehavetle saran uykuya kendini vermek, ertesi gün akşama kadar senelerin harp yorgunluğunu birkaç saatte dinlendirmek isteyerek, derin derin, tatlı tatlı, mışıl mışıl uyumak!

Teşrinisâni[4] ortaları. Havada azgın bir yağmura hazırlık var. Karanlık yokuş, yosunlu duvarlarından su sızan bir mahzen gibi nemli. Hafif, ıslak bir rüzgâr, derisinin mesamelerinden[5] geçerek vücudunun içini üşütüyor.

Soğuk almamak için kalktı, yürüdü, sarsak adımlarıyla mahalleye kadar yürüdü. Vücudunun son takati, ona taze bir kuvvet gibi gelmiş, sokağına doğru hamlelerini kolaylaştırıyordu. Fakat, yolun kenarına gizlenmiş bir karaltı, gözlerinin bütün dikkatini çekti: bir karaltı. Hafif rüzgârla sallanan bir pelerin içinde, hareketsiz ve dimdik duran, uzun boylu bir adam. Yüzünün çizgileri değil beyazlığı bile seçilmiyor. Yalnız, pelerin altında kol, şüphe veren bir hareket yaptı.

Nihad kısa bir tereddüt ve korku savarak, metin adımlarla yürümüş, karaltı da sindiği yerden çıkmıştı, karşılaştılar.

Gölge sordu:

- Nereye ağabey?

Karşısındakinin bir polis olduğunu farketmeden Nihad kekeledi:

- Evime.. sana.. ne?

Zabıta memurunun kalpağını tanıdıktan sonra kızdı:

- Görüyorsun ki askerim, sırtımda eşya... Burası benim mahallem... Çanakkale'den geliyorum, vapurdan şimdi çıktım... Gaziyim ben.

Polis, şüphenin büyüttüğü gözlerini gençten ayırmayarak, "Ne olursan ol!" gibi omuzlarını silkti, başını sallayarak birdenbire düdük öttürdü.

Köşebaşından ağır ağır bir gölge çıktı ve her adımda tembel tembel sallanarak yaklaştı. Polis bekçiye Nihad'ı göstererek böyle bir adam tanıyıp tanımadığını soruverdi.

Çenesi, burnunun yarısı, kulakları, gocuğunun geniş yakasına saklanmış bekçinin büyük başı, ağır bir taş gibi, yavaş yavaş kımıldayarak, siyah oyuklarında içerlek gözleri sağa sola çevrildi ve hafızasının çektiği zahmet belirdi:

- Aha... dur hele... Sen Hatice Hanımgilin akrabası efendi değil misin?

Nihad, soğuktan ziyade sinirden titreyerek cevap verdi:

- Öyle ya.

Bekçi karışık sesler ve mânâsına intikal mümkün olmayan kalın hecelerle birşeyler söylüyor, hırıldıyordu. Nihad birşey anlamadı:

- Ne diyorsun Hüseyin Ağa anlamıyorum.

- Teyzengilin evinde başka adamlar var.

- Başka adamlar kim?

- Başka adamlar... Ev kiraya gitti. Ev sahabı bekleyecek degül a... Hatice Hanım ölünce evi kiraya verdi.

Bu haber, eteğinden çekilmiş gibi Nihad'ı yarım adım geriye salladı. Onun bu şaşkınlığını gören bekçi, tasasız izah ediyor:

- Haberin yok mu ki... Bir buçuk ay oldu öleli... Cenazesini kaldırmağa para yetmedi de imamla Hacı İbrahim Efendi bir oldular, mazbata[6] yaptılar, eşyasını sattılar... Muhtargillerin de...

Nihad artık bekçiyi işitmeyerek uzun dakika sessiz, hissiz, hareketsiz durdu.

Polis, ağır ağır, biraz evvel sindiği köşeye çekildi; bekçi, yine öyle karışık sesler, birer hırıltıya benzer kesik hecelerle anlaşılmaz cümleler söyledi, belki teselli, belki istihza, belki birşey tavsiye etti; Nihad'ın kımıldamadığını, aldırmadığını görünce ona sırtını çevirerek yürüdü. Ağır gölgesi kararırken sopasının uğultusu, mahallenin kaldırımlarında uzadı.

Nihad, bekçinin ilerledikçe bir kömür parçası kadar ufalan karartısına bakarak, şaşırmaktan içi bir davul gibi uğuldayan ve boşalan sesli başını ağır ağır önüne sarkıtıp, senelerden beri hep apansız, umulmaz, yepyeni vaziyetleri muhakeme etmekten yorulan zihninin muvakkat bir felci içinde, iyice bekledi. Sonu hep müphem istikametlerden hiçbirini tercih etmediği için yürüyemiyordu. Bu saatte kime gidebilir? (Zavallı teyze!) En yakın tanıdığı Cibali'de bir arkadaş: Faik isminde bir genç, babasıyle kulübemsi bir evde oturuyor, Nihad'a yatmak için bir minder verebileceği bile şüpheli. (Harbe gitmezden evvel Nihad zavallı kadına vedâ ederken kurşunî göz kapaklarından ve ucu morarmış burnundan çok yaşayamayacağını anlamamış mıydı?) Belki Faik de o evden taşınmıştır; Cibali'ye kadar git, sonra, yorgun argın sokak ortasında kal, berbat. (Kadıncağız ne zaman ölmüş acaba?) Ama nasıl olsa Faik'in evinde bir... (Artık teyze yok. Zavallı, şu sokaktan kimbilir kaç bin kere geçmiştir. Ne garip, şu evler, şu tahta perde, şu sokak, şu köşebaşı feneri, şu arabataşı, hep onu hatırlatıyorlar. Her semte, orada oturan bir tanıdığımızın hüviyeti bulaşır. Sanki bütün buraları onunmuş gibi. Fakat.. bu mülâhazalardan faide ne?) Bu saatte kime gidebilir? Aranınca hafızadan kaçan birkaç dost ismi Nihad'ın zihninden süzülüp geçtiler. Başka? (Teyze'nin eşyasını... fakat bunu bırakalım.) Bir Faik, başka hiç.

Oraya.

Koşuyordu.

Bir yağmur başladı. Gökyüzünün billûr kubbesi çatlıyor; ve cam kırıkları gibi ince, sivri, ufarak, sert yağmur taneleri, kulaklarının ve ensesinin derisine batarak Nihad'ın başını çiziyordu.

Bir aralık durdu ve başını evlere kaldırdı: Pencerelerin mustatil[7] gölgelerinde sarı bir türbe ışığı, bütün evlerde bir türbe sükûnu var. Her müslüman, yatağında bir sandukaya girmiş gibi, sabaha kadar hiç kıvranmadan yatıyor. Ne rahat! Uykulu bir başın yumuşak bir yastıkta sızışı, ne keyf! Aah bir

şilte, bir yastık, bir yorgan, işte saadet müsellesinin[8] üç dıl'i![9] Nihad'ın başına hitabeler doluyor. Bağırmalı. "Ey.. -demeli- ey.. ey.. yataklarında.. eyyy İstanbullular! Siz ki..." Ah.. şuura geçince mânâsını kaybeden, söylenecek neler var. "Ey İstanbullular!.. siz bu rahatınızı, benim bu gece, sokak ortasında kalışıma medyunsunuz." Daha birçok şey. Cephede küme küme insanların geride küme küme insanlara tatlı uyku verebilmek için kan akıtmaları. Sebep? Geçelim.

Arkadaşını evinde bulacağına pek emin değil. Fakat vakit geçsin, zararı yok. Bir kere sabahı etmeli. Güneş neler getirir! Bir kere güneş doğsa, güyâ binlerce insan, bildik bilmedik, tanıdık tanımadık, herkes istikbaline[10] çıkacak:

- İstanbul'u müdafaa edenlerden biri de sen değil misin? Başım üstünde yerin var, dile benden ne dilersen!

Diyecek.

Sonra ma'hûd[11] mısraı hatırladı:

Gün doğmadan meşimei şebden neler doğar!

Söylendi: - Meşimei şebden bir yastıkla bir yorgan doğsun, bu gecelik başka birşey istemem.

Gülümseyerek bir köşeyi döndü.

Tek kanatlı bir kapının önünde durarak, tokmağı üç defa, şiddetle vurduktan sonra vücudunun ağırlığını ona yükleyerek başını koluna dayadı, bekledi. İçinden sayı sayıyordu. Sabırsız bekleyişlerde, bu, âdettir.

Kapı açılsa da, açılmasa da, oraya düşüp kalacak. Fakat iki müjde birden göründü: şafak söküyordu ve kapı açıldı. Arkadaşı Faik'in kanat aralığında bir idare lâmbası tutan eli, entarisinin bol kolundan çıkarak sallanıyor ve burnunda, hâlâ kaçmamış bir uykunun horultuları ötüyordu: "Kim o?" dedi.

Nihad kapıyı iterek içeriye girdi, eşyasını sırtından yere atarak geçici ve hastalıklı bir sevinçle güldü:

- Tanrı misafiri!

Bakıştılar.

Faik'in gözlerinden fışkıran suallere, Nihad iki kelime ile cevap verdi:

- Cepheden geliyorum.

* * *

Ne kadar uyuduğunu bilmiyor.

Faik, elinde bir lâmba ile odaya girerken onu uykudan uyandırdı:

- Daha yat istersen... Rahat et, Nihad! diyordu.

- Elindeki lâmba nedir? Daha sabah olmadı mı?

Faik güldü:

- Sabah oldu, öğle oldu, ikindi oldu, akşam oldu, şimdi de gece!

Nihad yataktan fırladı:

- Aman sus? Ben oniki saattir uyku mu çekiyorum?

- Tabiî... Harpteki uykusuzlukların acısını çıkarıyorsun. Allah aşkına yat! Rahatsız olma.

Arkadaşının dışarı çıktığını görünce Nihad kalktı, en çok merak ettiği şeyi görmek için aynaya koştu, yüzüne baktı. Kendi kendisine bu kadar az benzediğini hiç hatırlamıyordu. İki gün evvelki Nihad'la o günkü arasında bir baba-oğul farkı vardı. Odaya giren Faik, arkadaşının telâşına gülüyordu.

- Harpten, damad bey gibi sinek kaydı traşla dönülmez ya, elbette sakalın uzayacak. Sıcak su hazırladım. Evvelâ yıkan, sonra ustura ile vech-i dilârânı[12] bir kazı. İstersen traş olma, sakal koyver gitsin, yakışmaz değil ha... Çayın suyunu üç defa tazeledim, demleniyor. Yemekten evvel bir bardak içersin tabiî... Bilirsin ya, ben açlığa dayanamam, babamla yemek yedik. Tepsi hazır. Seni bekliyor. Evvelâ yıkan, sonra üstünü değiş, çamaşırların kurusun, çayını iç, yemeğini ye, çene atalım.

Bütün bu işlerin hepsi yapıldı.

İki arkadaş, yatağın içine kuruldular; bazı unutulmayan hatıralardan biri yerine geçen uzun, candan bir muhabbetle konuşmaya başladılar. Nihad herşeyi anlattı, cepheyi, omuzundan kurşunu yiyip sipere yuvarlanışını, ameliyat oluşunu, hastahanede geçen günleri, vapur seyahatini, simitçiyi, yolları, polisin verdiği korkuyu, bekçinin kara haberini, hepsini anlattı, birdenbire canlanan binlerce teferruat ve diline gelen tatlı bir talâkatla[13] bütün yüreğini boşalttı. Söylüyordu:

- Halimi görüyorsun ya. Şüphesiz İstanbul'un en talihsiz bir dilenci çocuğunun bile barınacak yeri vardır. Dün akşamki vaziyete göre benim için sokakta yürümek bile yasak. Polis ağabeyler, adamı çeviriyorlar.

- İdare-i örfîye[14] var.

- Bu aklıma gelmedi. Polise fena içerledim. Sonra o kara haber?

Başını sallıyor, “müthiş.. müthiş...” diyor, isteksiz bir neşe ile sözünü tamamlıyordu:

- Aydan düşseydim, bu kadar sersemlemezdim!

Coştu:

- İstanbul’a adım atıncaya kadar ümitle dolu bir adamdım. Dosdoğru teyzemin evine gidecektim, iyi kötü barınacak bir yer... Sonra, hemen daire daire, yazıhane yazıhane dolaşarak kendime bir iş arayacaktım; malûm ya, bu neslin gençleri, pek mütevekkiliz[15]; bir lokma bir hırkaya razıyız; en küçük maaşı hor görmemeye karar vermiştim. Sonra.. serde gazilik de var... Belki hükûmet de yardım eder, etmesi lâzım gelir... Sokakta kalmayacağıma emindim. Vakıa, henüz iş aramağa çıkmadım, fakat, şimdi kendimi ümitsiz buluyorum. İçimdeki o şair ses, fena şeyler söylüyor.

Faik, samimî bir can sıkıntısı ile, sol avucunu havada silkeledi:

- Tuh.. üç gün evvel olsaydı, ben sana ufak bir iş bulurdum. Bizim vilâyette bir mukayyed[16] arıyorlardı. Gazetelere ilân verdiler, kaç kişi müracaat etse beğenirsin, iki günde yüzdoksan! iki günde, düşün bir kere! Mamafih sen olsaydın, babamla ben bir kolayına bakardık, şimdi iş işten geçti.

Faik biraz düşündü:

- Berbat vaziyet be Nihad! Babamla benim altışar yüz maaşı aslîmiz[17] var, çoluğumuz, çocuğumuz yok, şu kulübede oturuyor, yine geçinemiyoruz. Bizim evin üst katı boşaldı. Vallahi.. bir keçe parçası bulamazsın. Çerçevelerin üstüne taktığımız havlulara varıncaya kadar sattık. Eskiden kapıdan geçen yahudiyi gizlice içeriye alır, komşulardan utanırdık, şimdi herif, yemek odasının penceresinden damlıyor, bar bar bağırıyor: “Fayığ Bey! Fayığ Bey! Musa Baba geldi... Yok mu bir ceket, yelek, pantolon?” diyor. Bu istintak[18] her gün mü, her gün! Mahalleliye rezil oluyorum, zaten benim sandıkların dibine darı eken o yahudidir. Verdiği para da işe yarasa... Bir takım elbiseye evvelâ iki mecidiye teklif ediyor, “Yahu, utan, ben kostümümü kalantor zamanımda otuzbeş liraya yaptırdım. Safi yün!” diye nutka başlıyorum, saatlerce çene çalıyorum. Musa Baba’nın gözleri yumuşuyor, insafa gelmiş gibi görünüyor, hep “Doğrudur, hakkın var...” diyor, sonunda, sırtımı okşayarak! “Peki.. peki.. dediğin olsun, iki mecidiye bir çeyrek verdim!” deyip çıkıyor. Böyle üç takım elbisemi alıp gitti ki bana geri getirse her birini sekiz liraya geri alırım!

Faik böyle birçok satış maceralarını anlattı, ma’hûd sefâlet hikâyeleri. Gece yarısından sonraya kadar, zamanın adımlarını işitmeden, konuştular.

Nihad, erken kalkabilmek için yattı: Nedense güneşten birçok şeyler bekliyordu.

Fakat arkadaşı odadan çıktıktan sonra, Nihad uyuyumadı. İstanbul'un kendisine hazırladığı talihin korkunç ve güzel binlerce ihtimallerini zihninden geçiriyordu. Belki, eski muallimliği gibi, iyi bir iş bulacak, hayatı için tasarladığı âkılâne[19] programa ciddî bir muvaffakiyetle başlayacaktı; ayda yirmi yirmibeş lira.. fazla istemiyordu. Belki, araya taraya daha mükemmel bir fırsat yakalayacaktı. Harp onu teşebbüse alıştırmıştı. Mücadeleden korkmuyordu; İngilizlerle döğüştüğü gibi sefaletle de boğuşabilirdi; en uzak fırsatları sezecek kadar hassasiyeti vardı. Fakat.. belki de, bu didişmelerin sonunda, hayat kavgasından mükemmel bir dayak yiyerek çıkacaktı.

Bu itişmenin bazı anlarını düşündükçe şakaklarını kızgın bir nöbet sıkıyordu. Uyku arasında içki içmiş bir adam gibi susadı, yataktan kalktı, kibrit kutusunu eline alarak, taşlığı geçti, karşıki yemek odasına yürüdü. Arkadaşı ile babası orada yatıyorlardı. Onları uyandırmadan içeri girmek istedi. Karanlıkta yavaşça, kapıyı aralık etti, odaya gevşek bir adım atarak, hemen kibrit çaktı. Fakat gördüğü manzara onu şaşırtmıştı: Faik'le babası uzun ve alçak bir minderin üstünde sırtlarına paltolarını giymiş, ayak ayağa uyuyorlardı. Kibritin cılız ışığında titreyen bu hazin manzara çarçabuk karardı, Nihad, hemen dışarı çıktı ve dehşete düşen bir adam gibi başını avuçladı: Yarabbi! demek iki gecedir, Faik'le babası, bir arkadaş hatırı için yataksız uyuyorlar, demek başka yatakları yok, yahut Musa Baba'ya verilmişti! Nihad daha müthiş şeyler düşündü: Belki de baba-oğul yiyeceklerini de Nihad'a terketmişlerdi!

Sabaha kadar uyuyumadı ve şafak sökerken Faik'e bol teşekkürlerle dolu bir kâğıt bırakarak iki gün evvelki cephe dönüşü kıyafeti ile sokağa fırladı. Güneşten birçok şeyler bekliyordu.

Saat ona kadar sokaklarda gezdi. Onbire kadar Maarif Nezareti'nin karanlık dehlizlerinde müdiri umûmîyi[20] bekledi. Az maaşlı bir derse razıydı. Eski muallimliğinin kendisine iade edileceğini umamıyordu. Hem de müdiri umûmî değişmiş, onu tanımayacak.

Büyük Maarif memuru geldi, kendisini daha kapı eşiğinde yakalayan iki yaşlı adam ve bir genç kadınla görüştü. Mânâsı anlaşılmayan birkaç kuru hareketle başını sallayarak onlara kat'î şeyler söyledi, içeri girdi ve Nihad'ı yanına kabul etti.

Genç ihtiyat zabiti, kirli potinleri ile odanın temiz ve parlak halısına ayağını atmak cesaretinden mahrum, paravanın yanında, ayakta duruyor, âmirinden gözlerini ayırmıyordu.

Müdür, koltuğuna oturdu; kolalı, sert, beyaz kolluklarını baş parmaklarının mafsallarıyla içeriye bükerek dirseklerini masaya koydu, bol bir uykudan sonra nefis kahvaltısını bitirmiş, sımsıkı giyinmiş, ayaklarını ıslatmadan sıcacık odasına gelmiş, rahat, kaygısız bir adamın cevval bakışlarıyla Nihad'ı süzdü. Genç söze başlarken telefon çaldı. Müdiri umûmî, âlet elinde, gülerek söylüyordu:

- Var, var ama... Kabataş! mahdum beye uzak gelir... Tramvay parası falan da verecek, yazık.. yarın bana uğrasın, Vefa Sultanîsi'nde bir münhal[21] olacak, oraya yaparım. Haftada on saat... Kolay! Estağfurullah, Paşa Hazretlerine arzı hürmet ederim... Estağfurullah.. evet yarın.. öğleden evvel, sonra da... Estağfurullah... Paşa Hazretlerine hürmeti mahsusam[22] var... Evet, evet, evet, evet, oniki.. tamam.. estağfurullah.. peki.. haber yollarım, estağfurullah.

Büyük memur telefonu kapadı. Nihad'a doğru dönerken odaya iki genç kadın giriverdi. Bunlar müdiri umûmîye doğru güler yüzle birkaç adım atarlarken de ayağa kalktı, hükûmet adamlarının yapmacık nezaketiyle yer gösterdi.

Kadınlar oturur oturmaz, müdiri umûmî çekmecesinden büyücek bir kâğıt çekti:

- Hemşire hanımefendi, şimdilik Aksaray'a... Oradan başka yerde piyano dersi yok!

Genç kadınlar, sevinçle soruyorlardı:

- O mektebin piyanosu yok diyorlar efendim.

- Yoksa göndeririz. Fransızlardan altı piyano daha kalmıştı. Mekteplere dağıtıyoruz. Maaş iyidir. Mümkün olursa ben hemşire hanımefendiyi daha yakına da tayin ederim. Teşrif mi? Erken değil mi? Estağfurullah... Size karşı vazifem...

Müdiri umûmî, siyah redingotunu daraltan fazla bir inhina[23] ile eğildi, kalktı, genç kadınların yüzüne mânâlı bir bakışla bakarak tekrarladı:

- Size karşı vazifem.

Onlar çıktılar.

Fakat müdiri umûmînin Nihad'a çevrilen yüzü ansızın ciddîleşmişti. Ağırlaşan sesi soruyordu:

- Nedir efendim? Siz ne istiyorsunuz?

Nihad birdenbire sesinin perdesini bulamadı. Kekeliyordu. Öksürdü:

- Bendeniz.. eskiden muallimdim.. üç sene evvel.. muallimdim.. Sultâni[24] muallimi... Sonra.. cepheye gittim.. Çanakkale'ye... Ondan evvel biraz Anadolu'da...

Müdür, Nihad'ın sözünü kesti:

- Peki efendim, tercümei hâl sonraya... Ne istiyorsunuz?

Genç ihtiyat zabitinin sustuğunu görünce ilâve etti:

- Muallimlik değil mi?

Nihad, kan dolan başıyla tasdik etti.

Müdür başını çevirdi, pencerelerden dışarı bakar gibi iki-üç dakika geçirdi, bir-iki derin nefes aldı, Nihad'a bakmadan başka birine söz söylüyor gibi cevap verdi:

- Münhal yok.

Sonra önündeki evrakla meşgul oldu.

Genç ihtiyat zabiti, bu ziyadece kesip atma cevap karşısında kararsızlığa düştü: Geri dönüp dışarı çıkmak lâzımdı. Odada kalıp da bir şeyler de söylemek istiyordu. Ama ne? Birdenbire bulamadı.

Onun tereddüdünü gören memur başını kaldırarak, daha ciddî bir sesle sordu:

- Hem siz orduda değil misiniz?

- Evet... Fakat.. yaralandım... Mezuniyet aldım... İhraç edileceğim.

- Henüz ihraç edilmediniz.

- Fırka sertabibinin raporu var, ihraç edileceğim efendim. Edilmiş sayılırım.

- Hem edileceğim, hem edilmiş sayılırım diyorsunuz. Bir muallim olduğunuzu unutuyor musunuz? Cümlenizde tezat var.

- Efendim, raporum var, arzedeyim...

Nihad titreyen ellerini ceketinin koynuna uzatırken müdiri umûmî, beyaz ve temiz parmaklarıyla yeniden kat'î bir tavır yaptı:

- Yorulmayınız... Bugün münhal yok... Arasıra uğrar, kaleme sorarsınız, anladınız mı?.. münhal yok!

- Beyefendi, düşününüz ki.. cepheden geliyorum... Yaralandım... Yani gaziyim... Vaziyetim...

- Efendim, hep gaziyiz... Cephede vazifenizi yapmışsınız bana ne? Lâkırdıyı fazla uzatıyorsunuz, münhal yok, diyorum!

Büyük memur, bazı insanlara karşı bu cümleyi telâffuza çok alışmış gibi, dudaklarının mihaniki[25] bir hareketiyle tekrar etti.

- Münhal yok!

Ve hademeyi çağırmak için zile bastı.

Bu sefer, eni konu, Nihad'a odadan çıkmak düşüyordu.

Merdivenleri inerken, bu münasebetsiz adama kuvvetli cevaplar veremeyişine çok canı sıkıldı. Geriye dönüp onun karşısına tekrar çıkmak, ümitsiz bir insanın bütün cür'etiyle, suratına en ağır sözleri haykırmak iştiyakı[26], yüreğini yaktı. Fakat bu arzunun âdi bir zaaf olduğunu çarçabuk anlayarak, nezaretten çıktı; ancak, müdiri umûmîyi hayalen karşısına çekip ona içinden uzun bir nutuk irâd etmek zevkine yenilmişti. Nereye gideceğini bilmeden caddeyi inerken, derin bir kinden gelen kuvvetli bir talâkatla, büyük maarif memuruna içinden hakaretler savuruyor, o kadar mükemmel sözler buluyordu ki, bunları onun yüzüne söylemediğine birkaç kere üzüldü, nihayet bir mektup yazabileceğini düşünerek bu endişeden silkindi.

Farkında olmadan Ayasofya'ya kadar yürümüştü. Adliye binası, gözünün önüne çıktı: içinde bir memuriyet ümidi sıçradı. Muhakemeye lüzum görmeden binaya girdi, sicil müdiriyetine kadar gitti, fakat yüzlerce iltimassız talibin müracaatlarına sed çekmek için duvara asılan o ma'hûd kâğıtlardan birini okudu: "Münhal bulunmadığından beyhûde müraccatların hiçbir..."

Bir istihza ile kendi kendine emir verdi: "yüz geri dön!" Sükûtu hayâle alışkındı, izzeti nefsine dokunulmazsa, ruhunda her belâya tahammül sebatı var. Küçücük yaşından beri, çilenin her türlüsünü çekmişti. Hattâ pek güç vaziyetlerde kalarak talihiyle itişmekten hoşlandığı da olurdu. Böyle, onüç-ondört yaşında iken bile, birçok defalar, korkunç vaziyetlerde kalmış, iradî[27] bir hamle ile hepsinden yakayı kurtarmıştı.

Şimdi, bu günün nasıl biteceğini kendi de merak ediyor. İş aramak? İyi. Fakat bulsa da, bulmasa da gece nerede yatacak, Faik'e tekrar gidebilir mi? hayır. Yalnız.. muallimlik veya memuriyet bulsaydı, eski pansiyonuna giderek bir ay borçla orada kalabileceğini umuyor; madama işsiz olmadığını isbat etmek şartıyla!

Öyleyse, akşama kadar, yüz yere uğrayarak iş aramak lâzım, muhakkak!.. Resmî daire, tüccar yazıhanesi, mağaza, şu, bu, ne olursa olsun!

Bu ihtiyacı bütün şiddetiyle duydukça, iradesi şahlanıyor, en kuvvetli hamlelere istidat kazanıyordu.

Kararını verdi. Binbirdirek'ten, Nafia[28] binasına kadar yürüdü. Nezaretin merdivenlerini tereddütsüz çıktı, fakat memurîn idaresinin kapısında cesareti boşaldı. Müdür yokmuş. Kaleme girmek icabediyor. Beş-on kişinin içinde? Güç. Mümeyyizin[29] kulağına da fısıldasa, etrafındakiler meseleyi yine anlarlar.

Odacı, tecrübeli gözlerle ona bakıyordu. Bu bakış, onu çabuk harekete getirdi. Ve odaya gitti.

Büyük bir kalemdi; birçok masalar boş. Oda yine çok dumanlı, çok sıcak. Mümeyyiz masasında sarı sakallı, gözlüklü bir adam oturuyor. Sakallı, fakat ihtiyar değil. Müşfik muamele edeceği şüpheli. Gözlük, yüzüne fazla sertlik veriyor. Nihad'ın kendisine yaklaştığını gördüğü halde bile başını kaldırmıyor, kâğıt okuyor, canı sıkılmış, kızmış görünüyor, arasıra gözlerini tavana kaldırarak birşey hatırlamaya çalışan insanların zihnî cehdini gösteriyor.

Nihad masanın önüne geldiği zaman da, mümeyyiz, ona bakmadı. Hep kâğıt okuyordu. Genç adam, bu kıraatin sonunu bekledi, fakat kulaklarına kadar kızararak.

Mümeyyiz kâğıdı okuduktan sonra da, Nihad'a ehemmiyet vermek istemiyor gibiydi; genç adam, titrek bir "efendim" ile başladı:

- Acaba.. nezaretin bir memura...

Mümeyyiz sözünü kesti:

- Gazetedeki ilân üzerine mi geliyorsunuz?

- Gezeteye ilân verildiğini bilmiyordum, tesadüfen...

- Peki! peki! Demek tesadüf... Maaş sekiz yüz... Zammı da var... Fakat Nazır Paşa bu iş ile kendisi uğraşıyor... Şuraya oturun, hemen tercümei hâlinizi yazın... Paşa Hazretleri görecektir. Müracaat edenlere hep böyle yapıyoruz... Oturun, oturun, haydi.. başlayın yazmağa.

Nihad'ın şaşırdığını görünce, bariz bir istihfafla ilâve etti:

- Evet, hususî hayatınızdan da bahsedin. Paşa böyle istiyor. Biz de anlamadık ama, öyle işte... Kendisi tayin edecek. Maaş sekiz yüz.. anladınız ya.

Nihad, sevinerek, titreyerek, sendeleyerek mümeyyizin gösterdiği masaya yürüdü, koltuğun yumuşak minderine yerleşti.

Mümeyyiz, daima aynı istihfafla, yüzünü buruşturarak, acele acele söylüyordu:

- Haydi, yazın... Müracaat az.. belki de işiniz olur... Hususî hayatınızdan da bahsedeceksiniz. Paşa böyle istiyor... Maaş sekiz yüz!

İlâve etti:

- Zammı da var. İşte size bir kâğıt.

Nihad, etrafa bakarak düşünüyordu. Böyle, sıcak kalem odasına sabahları gelmek, böyle, yumuşak bir koltuk minderine oturmak, böyle çamura batmadan, koşmadan, soğuktan donmadan, vücudu yormadan, rahat rahat yazı yazmak, ne güzel şey! Vaktiyle memuriyetin aleyhinde fikirler taşımış olmasına bile kızıyordu.

Tercümei hâl yazmak mı? Fakat bu, pek uzun sürebilir; hayatı binlerce vekâyi[30] ile dolu. Hangisini seçecek? Nereden başlayacak? Sordu:

- Uzun mu olsun?

- Orta, Paşa Hazretleri, talibin hüviyetini anlamak istiyorlar. Bizzat tayin edecekler... Hususî hayatınızdan da bahsedin...

Nihad yazı yazmağa idmanlıydı. Çabuk ve selîs[31] yazmağa da muktedir, fakat, "Paşa Hazretleri"nin beğeneceği üslûbun resmî mi, samimî mi olabileceğini kestiremiyordu. Mümeyyize yeni bir sual sormaktan da çekinerek, ikinci üslûbu tercih edip, yazdı:

"İstanbulluyum. 313'de doğdum. Pederim Divânı Muhasebat azâsındandır. Validemle birlikte, her ikisi de, beni oniki yaşımda öksüz bıraktılar. Darüşşafaka'da okudum. Sonra bir aralık Darülfünûn'a devam ettim. Edebiyat şubesinde idim. Muallimliğim de vardı. Pansiyonda oturuyor, hayatımı kendim kazanıyor, daha iyi bir istikbale hazırlanıyordum. Harp çıktı. Hizmeti maksuraya[32] tâbi olduğum için talimgâha sevkedildim. Bir sene Kafkas cephesinde harbettim, yaralandım, İstanbul'a uğramadan Çanakkale'ye götürüldüm. Üç defa ateşe girdim. Son taarruzda omuzumdan yaralandım. Karargâhın hastahanesinde ameliyat oldum. Fakat sertabib ihracımı yazdı. Muamele görüyor. Omuzumda sakatlık var. Orduya yaramayacağım. Evvelki gece İstanbul'a geldim. Buzlu rüzgârların içinde karanlıkta, soğuktan ve açlıktan titreyerek mahalleme koştum. İhtiyar Teyzemden başka, evine gidebileceğim hiç kimsem yoktu, onun vefatı haberini alarak sokakta kaldım. Ancak memlekete hizmet mecburiyetiyle, tabiî hayatım, fena arızalara uğradı ve beni açıkta bıraktı. Deruhte edebileceğim her vazifeyi derin bir ciddiyet,

sadakat, hattâ mükemmeliyetle yapabileceğime kâniyim. Tarafı Devletlerinden lehimde verilecek bir karar, beni me'yusların korkunç teşebbüslerinden kurtaracaktır. Yalnız bu memuriyet için değil, hayatım için de emir, irade, ferman sizindir!"

Kâğıdı mümeyyize uzatarak ve tesirini evvelâ bu zatın yüzünde görebilmek için, bütün dikkatile ona baktı.

Kalem Âmiri, Nihad'ın tercüme-i hâlini bir elinin iki parmağı arasında bir sigara gibi hafif tutuyordu; gözleri satırlar üzerinde gezinirken sol yanağı üç kere sinirli bir takallusla kasılıp açıldı. Eskisinden fazla yutkunuyor, dudaklarını yalıyordu. Nihad düşündü:

- Az sonra yemek tatili. Belki de adamcağız yemeğe gidecek, onu düşünüyor ve okuduğunu anlamıyor.

Fakat, mümeyyiz beşinci satırlara gelince, birdenbire başını kaldırarak şaşırtan bir hayretle sordu:

- Ay siz, Darüşşafaka ile Darülfünûn'dan başka mektebe gitmediniz mi?

- Anlamadım efendim?

- Yalnız Darüşşafaka ile Darulfünûn'da mı okudunuz?

- Evet efendim, bu iki mektepten sonra gidilecek mektep kalmıyor ki... Fakat, arzediyorum ya, talih değişti, askere alındık, Dârülfünûn'dan...

Mümeyyiz keskin çatılmış kaşlarıyla, gözlüğünü titreterek başını salladı:

- Anladım efendim, demek başka mektebe gitmediniz?

- Hayır efendim.

Mümeyyiz, kâğıdı Nihad'a uzatarak ciddî yüzünde iğreti gibi duran sun'î bir gülümsemeyle beyan etti:

- Talebiniz şayan-ı kabul[33] değil.

Nihad'ın boğazına kaçan titrek sesi çıktı:

- Neden beyefendi?

Mümeyyiz ayağa kalktı, artık vazifesini bitirmiş de öğle tatiline tamamiyle hak kazanmış bir adam huzuruyla, rahat rahat ceketinin düğmelerini iliklerken cevap verdi:

- Gazeteleri okumamışsınız. Bir mühendis arıyoruz. Mösyö "Höknen," Anadolu şimendifer kumpanyasına altı mühendis muavini istedi. Paşa hazretleriyle konuşmuşlar, maaşını biz vereceğiz, gazetelere ilân ettik. Ben sizi mühendis zannettim. Yoksa zahmet ettirmezdim...

Nihad mümeyyize bakakaldı. Onun uzattığı kâğıdı aldı, şaşırarak bir mendil gibi pantolonunun cebine soktu, "Ya... Acaip... Teşekkür ederim..." gibi şaşkınlığını artıran kesik heceler telâffuz ederek odanın kapısına yürüdü. Kalemdekilerin dikkatli bakışlarıyla kendisini takip ettiklerini anlıyordu, büsbütün şaşırdı; kapıyı açmak istiyor, fakat bir türlü topuzu bulamıyordu.

Arkasından bir ses bağırdı:

- Yanlış efendim! Orası evrak dolabı... Kapı sol tarafınızda!

"Mahzun gönül! Sükût et! Güneş bulutların arasında da neşr-i envâr[34] eder. Senin bahtın da herkesin bahtı gibidir: Her hayatta fırtına saatleri, kederli, mazlum günler olmak gerek!"

Bir İngiliz şairinin bu beyitlerini, ondört yaşından beri, her kederli, mazlum gününde hatırlamıştı. Bâbıâli yokuşundan aşağı, iradesiz kayarken, yine bu nasihatı hatırından geçiriyordu. Sonra, birdenbire, bu İngiliz şairin bir lord olduğu hatırına geldi ve onu güldürdü: "Büyük malikânelerde böyle mısralar yazılır!" dedi. Bir malikâne değil, şöyle, yarım saat yorgun dizlerini uzatabilecek bir oda olsa, önüne sıcak bir bardak çayla yarım fırancala koysalar, Nihad yazacağı şeyleri pekiyi biliyordu.

Yorgunluk, açlık, üst üste üç muvaffakiyetsizlik, izzet-i nefsin vuruluşu onu birdenbire zaafa düşürdü. Artık, hiçbir yere uğrayacak bir halde değildi. Tenha sokaklara saptı. Duyûn-ı Umûmiye[35]'nin arkasından yeni postahaneye kadar, ağır ağır, askerî adımları unutmuş gibi sendeliyerek iniyor. Aciz anlarında, ruhunu sık sık yakalayan derin yeis, hiç sevmediği miskin ve karanlık bir hassasiyet, benliğine çöktü. Böyle zamanlarda, hiçbir şeyi muhakeme edemez, mantığı dağılır gider. Gözleri kararır, kulakları uğuldar, etrafında ışıklar, çizgiler ve sesler, birdenbire silinip gaip olarak, onun dışarı dünya ile alâkasını keserler; o zaman, kızgın kafasının içinde, çığırından çıkmış binlerce duygunun, intibaın köpürdüklerini, kaynadıklarını ve hiçbir yere boşalamadıkları için beynini yaktıklarını, şakaklarını kızarttıklarını hissederdi. Bu nöbet berbat. O zaman, adalelerinin tamamiyle kansız kalmış gibi çekilerek bütün kemiklerine bez parçaları gibi dolandığını duyar, o zaman ayaklarının yeryüzünden tamamiyle kesildiği vehmine düşerdi; eğer kendisini yıldızlardan birinde farzederek bir an için, şairane ve gülünç bir hayal içinde avutmazsa bu nöbetinin onu yatağa sermesi de mümkün, çok defa vakidir.

Bir çeşmenin önünden geçerken, başındaki hummayı gidermek için yüzünü yıkamayı akıl etti ve yanılmadığını anladı: Soğuk su damlaları,

yüzünde bir fırça sertliğiyle yürüyerek onu diriltti. Son bir hamle daha yapmaya takati var, fakat resmî dairade değil, tüccar yazıhanelerinde.

Rastgele, postahane karşısındaki hanlardan birine daldı, merdivenleri çıktı, kapısının yaftalarına bakmadan, rastgele bir odaya girdi.

Fakat, kapıdan içeri ilk adımını atınca, birdenbire cesareti kırıldı. Bir koltukta, çok mükellef giyinmiş ve çok güzel bir kadın oturuyor. Karşısında, uzakta, bir kanapeye zayıf, uzun boylu bir adam uzanmış. Gizli konuşurlarken hemen susmuş gibiydiler ve Nihad'a sert bir dikkatle baktılar.

Genç ihtiyat zabiti, odanın ortasına kadar yürüdükten sonra, insiyakî[36] bir hareketle, iki adım da geri çekildi, hiçbir şey söylemedi.

Kanapeye uzanmış erkek, yerinden kımıldamadan, sordu:

- Ne istiyorsunuz?

Nihad, oradan çabuk çıkmak ihtiyacıyla talebini kısalttı:

- Çanakkale'den yeni geldim, gazi ihtiyat zabitiyim, ordudan çıkacağım. Bir iş arıyorum.

Erkek, yerinden hiç kımıldamadan soruyordu:

- Ne işi?

Nihad düşünmeden cevap verdi:

- Ne olursa!

- Usul defteri, muhasebe falan biliyor musunuz?

- Mektepte okuduk ama...

- Bankada, yazıhanede falan çalıştınız mı?

- Hayır.

- Gümrük işlerinden anlar mısınız?

- Hayır, fakat...

- Fakat?

- Öğrenirim.

- Kimden?

- Kimden olursa, harpler bizi teşebbüse alıştırdı. Gazi olduğumu arzetmiştim.

- Gazilik mazilik o kadar mühim değil. Piyasa hakkında fikriniz var mı?

Nihad buna bir cevap araştırırken, gözleri kadının bakışlarıyla karşılaştı: Güzel mahluk, hiç kırpışmayan uzun kirpikleri, balmumu gibi yuvarlak,

büyük, siyah gözleriyle, ona, kuvvetli bakıyor.

Telefon zili. Erkek zahmetli bir hareketle yerinden kalkarak âleti eline aldı:

- Saydın mı? Tam bin sandık olacak. İkibin beşyüz lira ver, ben şimdi geliyorum.

Sonra kadına döndü:

- Sen beni bekle, onbeş dakikaya kadar gelirim. Lüzumsuz biri içeri girerse benim gelmiyeceğimi söylersin.

Nihad'ın yüzüne bakmadan odadan çıktı. Genç adam da, orada bir saniye daha kalmanın azabından kurtulmak isteyerek, oda kapısına doğru yürüyordu. Kadının sesi, bir fiske ile titreyen maden tel gibi öttü:

- Biraz durunuz!

Nihad kımıldamadı, kadına döndü.

O, daima, kırpışmayan uzun kirpiklerinin arasındaki yuvarlak ve parlak, etrafı hafif bir sürme yüzüğüyle çevrilmiş, siyah gözlerini gençten ayırmayarak, titrek, başkalarınınkine pek az benzeyen sesiyle sordu:

- Tahsiliniz iyi midir?

Nihad, bu yuvarlak gözlerin kuvvetli ışığına kendi gözlerini kaptırmış, galeyan içinde cevap verdi:

- Zannederim.

- Fransızca bilir misiniz?

- Bilirim.

Kadın, ona doğru, başını iki defa hafifçe sallayarak daha yavaş sesle devam etti:

- Beyoğlu'nda bir "Mir" terzihanesi var, hatırlıyor musunuz?

- Evet hanımefendi.

- Onun karşısında bir "Savva" oteli var, o oteli de geçiniz, beyaz yeni bir apartman yapıldı. Yarın sabah, saat onbire doğru, oraya, üç numaraya bir kere geliniz. Biz orada otururuz. Deminki zat zevcimdir. Bir de kız çocuğumuz var, ona bir muallim arıyorduk, fakat zevcimin aklına gelmedi. Siz bu vazifeyi belki yapabilirsiniz, değil mi?

Nihad, gururla sevincin garip karışıklığı içinde cevap verdi:

- Şüphe mi var? Zaten muallimdim.

- Eh pekâlâ, yarın bir kere bize uğrayınız bakalım, ben bu akşam zevcimle görüşür size kararımızı bildiririm.

Kadın elini uzattı. Hiç buruşmayan yüzünde bir tebessüm gözüküp geçti. Kirpikleri hâlâ kırpışmıyor, gözleri hâlâ, kuvvetli bir ışıkla parlayarak yusyuvarlak hareketsiz duruyordu.

Nihad uzatılan eli kuvvetle sıktı.

Hanın merdivenlerini yeni bir ümidin verdiği cevvaliyetle[37] inerken, genzinde hafif bir lavanta ve kadın vücudu kokusu duymuştu. Bu koku gençliğinin bin iştiyakını bir anda kaynattı, afyon zerreleri gibi, dimağına vurdu ve başının karanlıklarında yakın ve uzak ümitler kımıldattı...

İngiliz şairinin mısraları yine şuuruna çıkıyordu:

"Mahzun gönül! Sükût et! Güneş bulutlar arasında da neşr-i envar eder. Şikâyeti bırak! Senin bahtın da herkesin bahtı gibidir: Her hayatta fırtına saatleri, kederli, mazlum günler olmak gerek!"

Bu mısraları birkaç kere tekrarladı, sonra, muhayyilesinden, Beyoğlu caddesinin bir panoramasını geçirdi:

- Mir terzihanesi... Karşısında Savva oteli... Biraz ötede.. yeni yapılmış beyaz apartman... Üç numara... Yarın saat onbire doğru.

İçinde o kadar ümit, vücudunda o kadar kuvvet vardı ki, eğer gece eski pansiyonundan onu kabul etmeyecek olurlarsa şafak sökünceye kadar sokaklarda dolaşmaya razıydı.

- MİR TERZİHANESİ şu!.. Geçelim karşıya... "Savva" oteli... "Savva" oteli... O da şu bina olacak, ta kendisi... Alâ... Sokağın içine yürüyelim... Beyaz apartman... Buradaki apartmanların çoğu beyaz... Tuhaf... Kadın benimle alay etti de farkında mı olmadım? Tuh... Kafa... Dur bakalım... Acele yok... Yeni yapılmış diyordu... Biraz daha yürüyelim... Şu olsa gerek... Öyle ya... Boyası parlıyor. Buralarda da başka yeni yapılı beyaz apartman yok... Haydi çocuğum, bir bakalım içeriye.

Nihad, kendi kendine bu emri verdi, apartmandan içeriye girdi. Gayet mutantan[38], kesme billûr camlı, iki tarafında somaki sütunlar ve hurma yaprakları duran iç kapıyı geçti. Başka apartmanlarınkinden daha temiz, daha geniş mermer medivenlere basarken çamurlu ayaklarının bıraktığı izlerden utanarak, iki kat çıktı. Üç numaranın kapısında durdu ve elektrik düğmesine bastı.

Beklerken tekrar sayı saymağa başladı. En sabırsız intizarlarda[39] bile, yüze kadar sayarken metin durmağa kendini alıştırmıştı. Bu sefer ise yetmişdokuza kadar gelince, kapı açıldı: bembeyaz tertemiz önlüklü, genç kurnaz bakışlı bir hıristiyan hizmetçi kızı, Nihad'ı görür görmez, kaşlarını çattı ve kapının kanadını iterek aralığını azalttı:

- Kimi istiyorsunuz?

- Beyefendi, yahud... Hanımefendi'yi.

- Siz kimsiniz?

Nihad, kendisinin kim olduğunu bilmiyor değildi, fakat hizmetçiye bunu anlatmak meseleydi. Tereddüte düştü:

- Şey... Muallim... Muallim gelmiş diye haber veriniz.

Hizmetçi, mavi gözlerinin şüpheli bir bakışıyla Nihad'ı süzdü, "Peki.. azıcık bekleyiniz!" diyerek kapıyı, genç adamın suratına kapadı.

Nihad yeniden yüze kadar saymağa başladı. Bu sefer, doksansekizde kapı açıldı, hizmetçi, zoraki bir nezaketle dudaklarının ucunu kıpırdattı:

- Buyurunuz...

Kapıdan içeri adım atılınca, sağa, sola doğru uzanan dar, uzun bir dehlize girilmiş oluyor. Burası karanlıktı. Umum loşluk içinde, büyük bir esvab askısı, hizasında, sıraya dizilmiş alçak koltuklar, duvarda çerçevelerinden başka hiçbir şeyi görünmeyen büyük levhalar göze çarpıyor.

Hizmetçi, bu koltuklardan birini zâire[40] gösterdi ve çekildi.

Herşeyi bir anda anlamak, tanımak, yabancılıktan mümkün olduğu kadar erken kurtulmak isteğinin verdiği kuvvetli bir tecessüsle, Nihad, dört yana gözlerini çevirdi; loşlukta görebildiği şeyler pek azdı: dehlize açılan beyaz yağlıboyalı, çifte kanatlı kapılar. Sonda, yan yana, camekânları yeşil renkli iki kapı. Bütün bunların arasında maun tahta saksıların içinde kış yaprakları. Sokak kapısının hizasında, tavana asılmış, kırmızı renkli, bir insan başı büyüklüğünde elektrik fanusu. Koltukların arasında bir masa. Üstünde kartvizit sepeti... Nihad ayağa kalktı, bu kartlardan birini eline aldı, okudu:

Major von Alge

- Demek buraya Alman dostlar da geliyorlar! diye düşündü ve güldü. Şu aralık onların girmedikleri yer kalmamıştı. Ordu, bütün resmî devair[41] ve Türk aileleri.

Kartvizit üstündeki bu kısa düşüncesi, uzamak üzere iken, arkasında, yüksek ve madenî bir ses yükseldi:

- Safâ geldiniz!

Nihad hemen kartı bıraktı ve askerî bir sür'atle, topukları üstünde, yüzgeri döndü. Hanımefendi karşısında idi; hanımefendi, beyaz ipek bir entariyi kabartan sıkı etli vücudu ile, omuzlarına kadar göğsü çıplak, saçları dağınık, yüzü fazlaca pembe, göz kapakları şiş ve siyah gözleri mahmur hanımefendi, yataktan yeni kalkmışa benziyor, mültefit[42] de görünüyordu:

- Vaktinde geldiniz. Biraz daha gecikseydiniz, mürebbiyesi çocuğu gezmeye çıkaracaktı. Gece zevcimle görüştük. Şimdilik tecrübe için derse başlayabilirsiniz. Maaş cihetini zevcimle görüşeceksiniz, isterseniz çocuğu size tanıtayım da... Şimdiden biraz.. ders yapınız.

Nihad'ın hazır olduğunu görünce, kadın yürüdü ve onu davet etti. Yüksek terlikleri içinde, pembe topukları, bu ihtişamlı vücudu zor taşıyormuş gibi, yanlara burkuluyordu.

Bir küçük odaya girdiler. On yaşlarında bir kız çocuğu pencere kenarında, bir masanın üstüne dizdiği bebeklerle oynuyordu. Odaya, annesi ile bir yabancı girdiğini görerek başını kaldırdı, açık yeşil, rengi değil, biçimi annesininkilere benzeyen gözleri ile uzun uzun baktı, sonra başını tekrar eğerek bebekleri ile oynamağa başladı.

Genç kadın, kızını çağırdı:

- Peki! Yavrum! Gel azıcık!

Çocuk bebekleri ile oynuyor, işitmemiş görünüyordu. Annesi, biraz daha sert bağırdı:

- Perizad, gel buraya!

Çocuk yine aldırmıyordu; annesi ona doğru, kuvvetli bir iki adım atarak, daha sert bağırdı:

- Perizad! Buraya gel diyorum!

Perizad, kaşlarının uçlarını kaldırıp dudaklarını büzerek isteksizlikle yürüdü.

Genç kadın, Nihad'ı göstererek söyledi:

- İşte sana profesörün. Sık elini. Bonjur yap! Şimdi derse başlayacaksınız haydi!

Çocuk, Nihad'ın yüzüne değil, elbisesine ve potinlerine baktı, başını göğsüne indirerek şımarık ve isyankâr bir hareketle omuzlarını salladı. Annesi bağırıyordu:

- Peri! haydi! haydi diyorum sana. Profesörünün elini sık, ona bonjur yap!

Çocuk başını kaldırmıyor, omuzlarını sallıyor, incecik kaşlarını çatarak, daima o eski inadını bırakmıyor, söz dinlemiyordu.

Kadın, en son şiddetiyle haykırdı:

- Perizad!

Perizad elini uzattı ve Nihad'ın elini sıktı.

Annesi, hep o şiddetle, kızına emirler verdi:

- Haydi bakayım... Masanı, kitaplarını Beye göster. Şimdi derse başlayacaksın, yoksa gezme yok sana.

Çocuk masaya doğru ilerlerken, annesi Nihad'a döndü:

- Biraz yaramazcadır; sizi belki yoracak.

Nihad, nezaketle eğildi:

- Zararı yok, çocuktur.

- Sizi yalnız bırakıyorum. Lütfen.. biraz.. imtihan ediniz bakalım.. nasıldır...

Nihad tekrar eğilirken, kadın, kapıyı çekti ve çekildi.

Genç adam çocuğa doğru yürüdü, gayet munis, belki arkadaşça bir sesle sordu:

- Hani.. kitabını göster bakayım?

Çocuk kitabını aramıyor, bebeklerini masanın üstünden kaldırır gibi yapıyor, fakat elinden bırakamıyordu.

Nihad sabretti, uzun bir müddet bekledi.

Çocuk nihayet masanın kapağını açtı, içinden, güzel ciltli bir kıraat kitabı çıkardı, uzattı.

Nihad kitabı açmadan çocuğa soruyordu:

- Sen hiç şimdiye kadar ders aldın mı çocuğum?

Çocuk, Nihad'ın yüzüne baktıkça kaşlarını çatarak, iç sıkıntısı ile cevap veriyordu:

- Aldım. Muazzez Ablam okutuyordu.

- Muazzez Ablan burada muallime miydi?

- Hayır. O bizim akrabamızdır. Burada oturur. Hem de benim mürebbiyemdir.

- Peki... Göster bakayım.. nereye kadar okudun?

Kitap açıldı, çocuk yirmi sahifeye kadar eliyle gösterdi.

Nihad, rastgele bir sahife açtı, orada "Şanlı bayrağımız!" serlevhalı[43] bir yazı vardı, onu Perizad'a okumasını söyledi.

Çocuk biraz durdu, satırlara baktı, baktı, yüksek sesle, kekelemeden, okumaya başladı:

- Şanlı albayrağım! Ben.. seni.. pek çok severim. Senin tatlı kırmızı renginde, bembeyaz.. ayyıldızınla.. havada.. dalgalandığını görürsem.. içim açılır..."

Nihad, çocuğu teşvik etmek istedi:

- Aferin yavrum... Çok güzel okuyorsun... Aferin... Bir daha okur musun baştan?

Çocuk bu aferinlerden sevinmiş değildi; fazla canı sıkılmış gibi, kaşlarını büsbütün çatıyordu. Belli olan isteksizliğiyle tekrar başladı:

"Şanlı bayrağım! Ben.. seni pek çok severim. Senin tatlı kırmızı..."

Durdu, başını biraz daha öne eğdi, sustu.

Nihad biraz bekledikten sonra çocuğa doğru eğilerek söyledi:

- Okusana yavrum... Güzel okuyorsun, devam et.

Çocuk sesini çıkarmadı.

Nihad, sevimli bir ısrarla tekrarladı:

- Haydi, Perizad, oku çocuğum!

Perizad, başını hafifçe silkeleyerek mırıldandı:

- İstemiyorum.

Nihad, çok bir şey anlamadan, inatçı çocuğun fena bir asabiyetle çatılmış kaşlarına, keskinleşen bakışlarına gözlerini dikmiş, soruyordu:

- Niçin istemiyorsun? Pek güzel okuyorsun işte.

- İstemiyorum.

- Bir parça daha oku, sonra tatil yaparız, biraz daha...

- İstemiyorum.

- Amma.. böyle yaparsan.. yazık sana... Türkçeyi öğrenemeyeceksin.

Çocuk bir kere daha başını salladı:

- Ben Türkçe okumak istemiyorum. Fransızca istiyorum, dedi.

Nihad bu arzunun nereden geldiğini hissediyor gibiydi. Asabileşmemeğe çalışarak, daima munis, tekrar etti:

- Pekâlâ... Fransızca da okuruz; şimdi bu dersi bitirelim. Perizad, küçük elleri ile kitabı iterek masanın başından kalktı:

- İstemiyorum, istemiyorum, diyerek, bir koltuğun üstüne bıraktığı bebeklerine koştu.

Bu hareketi o kadar kat'i yapmıştı ki, Nihad, her türlü ısrarın faydasızlığını anladı. Yine, annesinin müdahalesini istemekten başka çare göremeyerek, oda kapısına doğru, müteredditadımlarla yürüdü.

O sırada kapı da açılmış, içeriye Nihad'ın tanımadığı bir genç kız giriyordu.

Genç adam durdu, biraz kenara çekildi, ona başıyla selâm verdi. Genç kız da durdu, açık yeşil, havaî mavi gözleriyle Nihad'a biraz dikkatle bakarak selâmını iade etti. Bir müddet bakıştılar.

Genç kızın üstünde siyah renkli, sade bir elbise vardı. Buğday renkli, ince tenli yüzü, ciddî nazik yapılışlı burnu, küçük dudakları, biraz yorgun çehresinde, tabiî bir rehavetle süzülen hülyalı gözleri ve onu çerçeveleyen kaşlarının kırık münhanisi[44] yüzüne kibar bir mânâ veriyor. Gözlerini evvelâ Perizad'a çevirdi, sonra tekrar Nihad'a baktı, ikisine birden soruyormuş gibiydi:

- Ders yapmıyor musunuz?

Nihad, yerinden hiç kımıldamadan, Perizad'a ve genç kıza bakarak, meseleyi anlattı.

Genç kız, buna hiç şaşmamış, kederli bir hareketle, hafifçe başını sallıyordu:

- Evet... Bu çocuğun nesi var bilmem ki. Söz dinlemiyor. Beni de çok üzüyor, annesini de, babasını da...

Sonra, gizli bir şey söylemek ister gibi, zayıf bir sesle ilâve etti:

- Fazlaca şımartıldı.

Bu son cümle üstüne, Perizad bebeklerini bırakarak, uzaktan bağırdı:

- Muazzez Abla!.. Ben Türkçe okumak istemiyorum.

Genç kız, birdenbire ciddîleşerek Perizad'a döndü:

- Sus! "Türkçe okumak istemiyorum!" ne demek? Seni bir daha çikolata almağa çıkarmayacağım. Ceza olsun!

Çocuk bebeklerinin üstüne başını eğerek sustu.

Genç kızla Nihad odadan çıktılar. Dehlizde, genç adam, kekeledi:

- Evet.. biraz şımarık.

- Sormayınız efendim. Ben neler çekiyorum bilmezsiniz. Hiçbirimizi dinlemiyor.

Genç kız, bu sözler söylerken, başkaları tarafından işitilmekten korkuyormuş gibi, Nihad'a yaklaşmıştı. Koridorun loşluğu içinde, birbirlerinin gölgelerini görüyorlar. Göz göze bakıyorlardı. Nihad, ümitsiz bir hareketle mırıldandı:

- Beni dinlemeyecek. Artık bu yavruya ders veremem.

Genç kız, boynunu hafifçe yana bükerek itiraz etti.

- Hayır... Biz ona söz dinletiriz... Fakat.. bilmezsiniz.. ah.. bu çocuğun ahlâkını bozan annesiyle babasıdır. Yoksa, fena bir tabiatı yoktur.

- Anlaşılıyor, iyi bir çocuk olabilirmiş, ben... eskiden de muallimdim, çocukları biraz tanırım.

Genç kız, tekrar Nihad'ın yüzüne hususî bir dikkatle bakarak sordu:

- Şimdi değil misiniz?

- Hayır. Cepheye gittim. Dönüşümde benim derslerimi alınmış buldum.

- Hangi cephede idiniz?

- Çanakkale.

Bu son kelimeleri Nihad kuvvetli söyledi. Genç kız, gitgide artan bir dikkatle soruyordu:

- Harbe iştirak ettiniz mi?

- Yaralandım bile.

- Gazisiniz demek?

- Evet.

Sustular.

Genç kız, bir daha yan gözle, Nihad'a dikkatli dikkatli baktı, sonra birdenbire yürüdü:

- Azıcık burada beni bekleyiniz, lütfen, dedi.

Nihad da kızın arkasından biraz yürüdü, elbise askısının önünde, ayakta bekledi. Onun uzaklaştığını görünce, sağında parlayan portmantonun aynasına döndü ve kendini gözden geçirdi: Yüzü, büyük heyecanlardan sonra olduğu gibi, azıcık solmuştu. Üç gece, on saatlik bir uyku uyumuş olmakla beraber, harp yorgunluğunun hâlâ derin izlerini taşıyan sönük ışıklı gözlerinin dibinden yanaklarının ortasına doğru, yılankavî bir çizgi uzanıyor, ve bu, elmacık kemiklerinin sivri uçlarını biraz daha fazla belirterek yüzünün zayıflığını çoğaltıyordu. İyi ki sabahleyin kendi usturası ile traş olabilmiş ve uzamış bir sakalın çehrelere verdiği zavallılıktan kurtulmuştu. Dik yakalı askerî kaputu da pek fena değil, yalnız, apartmana gelir gelmez bunu çıkarmak lâzım geldiğini unutmuş olmasına kızdı. Kaputunun eteklerine eğilerek baktı: Çamur yok... Fakat ketalları, kunduraları boyasızdı. Perizad'ın yüzünden evvel ayaklarına baktığını hatırladı. Belki de çocuk, o zamana kadar, apartmanda bu derece boyasız kundura görmemişti. Haydi ötekiler neyse, fakat bu mütecessis[45] insan yavrusunun, harpten gelen bir ihtiyat zabitini, kıyafetsizliği için kolay kolay mazur görmeyeceğini düşünürken, gülümsedi... Nihad'ı en ziyade korkutan bu çocuktu... Bütün şu birkaç aylık istikbalinin ona, Perizad'ın şanlı albayrağını okuyup okumamak arzusuna bağlı olduğunu anlıyordu.

Dudaklarının kenarında fazla uzanamayan kırık bir tebessümle aynanın kenarından çekildi, koltuğa oturdu. Sayı saymayı bile unutmuştu. Muazzez Hanım'ın getireceği cevabı beklemek kolay iş değil.

Nedense, hayatı kazanmak arzusundan fazla bir takım gizli ümitlerle, bu apartmanda bir vaziyet sahibi olmak istiyordu. Bu ümitlerin ne olduğunu tahlile girişmeğe de vakit bulamadı: Muazzez Hanım, dehlizin dibindeki yeşil camlı kapıyı açarak, iptidâları[46] biraz tereddütlü, fakat Nihad'ı görür görmez acele adımlarla geliyor, önüne bakarak yürüyor, silik bir tebessümle gülüyordu.

Genç kız yaklaşınca, Nihad seri bir hareketle ayağa kalktı ve gizleyemediği bir dikkatle Muazzez'in gözlerine bakarak, getirdiği haberi önceden tahmin etmeğe çalıştı. Genç kız da Nihad'a baktı, yeniden gözlerini önüne eğdi, kekeledi:

- Rahatsız olmayınız, oturunuz efendim...

- Beis yok, Muazzez Hanım.

Genç kız, gülümseyen gözlerini kaldırdı, isminin söylenişine biraz şaşmış görünüyordu.

- Seniha ablam...

Sonra birden lâkırdısını değiştirdi:

- Hanımefendi ile görüştüm. Kendisi şimdi çok meşgul, sizi göremedi, affedilmesini istiyor... Çocuk.. çocuğun inadını da konuştuk. Zaten.. huyunu biliyoruz. Hem size de alışamadı, birici defada... Belki.. sonra sonra, düzelir. Düzelmese de Seniha Ablam bazı defterler, hesaplar, ticarete ait şeyler yazmanızı rica edecek. Fakat.. ondan evvel, önümüzdeki çarşamba akşamı, Perizad'ın aniverseri[47] var. Onbir yaşını bitiriyor. O gece misafirlerimiz gelecek, bir küçük ziyafet yapacağız. Seniha Ablam diyor ki, ondan evvel ders yapılmasın. O akşam siz de geliniz... Saat dörtte, beşte... Ümit ediyoruz ki Perizad, o vakit size daha fazla ısınacak.

Nihad, bir şey söylemiş olmak için sordu:

- Peki efendim, hay hay. Çarşamba akşamı mı dediniz?

- Evet, o akşam.

- Peki efendim, hay hay.

Genç adam doğruldu, kat'î bir tavır aldı ve kapıya doğru azıcık sallandı.

Muazzez daha söyleyecek bazı şeyleri varmış gibi yol açmıyor, duruyor, tereddüt eder görünüyordu. Nihad kat'î bir adım attı ve genç kıza elini uzattı:

- Peki efendim. O akşam gelirim. Hanımefendi ile, sizinle.. teşerrüfümüz bence pek kıymetlidir. Çarşamba akşamı... Peki efendim.

Fakat, Muazzez elini vermiyor hâlâ tereddüt içinde görünüyordu. Genç adam, durmağa mecbur oldu. Genç kız, iki defa Nihad'ın yüzüne bakarak:

- Yalnız.. dedi, sustu. Nazik bir noktayı anlatmak için münasip kelime arayanların fikrî zahmetini çekiyormuş gibi, Muazzez, birkaç kere gözlerini kırptı:

- Yalnız... bir nokta, dedi.

Nihad kızın bu zahmetini kolaylaştırmağa çalıştı:

- Söyleyiniz efendim, rica ederim.

Muazzez, birdenbire cesaretlendi:

- Affediniz efendim... Bizim, buradaki toplanmalarımız.. biraz resmîcedir. Mebuslar, Alman zabitleri.. falan gelirler...Siz de.. harpten yeni geldiniz... Belki.. olabilir... hazırlığınız yoktur...

Sözünü tamamlayamadı ve kızardı. Nihad kapıya doğru, gayet kat'î iki adım daha atarak, Muazzez'in yüzüne bakmadan cevap verdi:

- Peki.. şüphesiz... Bunu düşüneceğim.

Fakat, Muazzez daima yolunun üstünde durmağa çalışıyordu. Elini kaldırdı, sımsıkı yumulmuş küçük avucunu açarak Nihad'a bir zarf uzattı. Artık tereddütsüz, izah ediyordu:

- Bu aylığınıza mahsuben... Hanımefendi tarafından gönderildi. Sonra maaşınız falan görüşülecek. Lütfen alınız... İlk tedarikleriniz için...

Nihad zarfı aldı, kaputunun cebine haşin bir hareketle soktu. Kendisinin bile anlamadığı kelimeler mırıldanarak yürüdü, kapıyı açtı, acele çıktı.

Kapıyı çekerken, aralıktan, Muazzez'in gözleriyle karşılaştı. Bu bakışlar, öyle mânâlıydı ki, Nihad'ın hiç hatırından çıkmayacaktı. Bazı, uzun nutuklardan fazla bir de his, fikir uyandıran sabit, parlak, temiz bir bakış: Gönlün en kuvvetli ifadesi.

Nihad bir katın merdivenlerini inerken bile, bu bakışın hafızasında hiç silinmeden parladığını duydu. Sonra bir meraka düşerek aldığı zarfı açtı: Avucunda elli liralık bir banknot sallanıyordu.

Söylendi:

- Bu da Muazzez Hanım'ın bakışından daha az parlak değil.

Ve hayatın sayılı günlerine nasib olan bir sevinçle canlanarak birdenbire bacaklarını dolduran taze bir kuvvetle merdivenleri koşa koşa indi.

Caddede, soğuk bir havanın yüzüne ıslak dokunuşunu hissetmeden, hızlı hızlı yürüyor, nereye gideceğini bilmeden, ne yapacağını düşünmeden, etrafında gürültülü hayatın seslerini işitmeden geçici ve sinirli bir neşe ile ilerliyordu. Pek mes'ud bir davete koşuyormuş gibi, fazla bir tehâlük[48] içindeydi. Bazı kere, tâ yanı başından geçen bir otomobilin homurtusu, bir gezginci esnafının haykırışı, tramvayların kulak zarına maddî bir cisim gibi değen âni çan sesleri, bir arabacının boşlukta fındık fişengi gibi çatlayan kamçısı bile samiasına[49] tesirsiz kalıyor, bütün bu gürültüler, kafatasında, bir kubbe uğultusu gibi derin ve boğuk bir in'ikâsla[50] çınlıyarak uzaklaşıyordu.

Nihad'ı bir Alman neferi kendine getirdi. Göğsü, boynu ve suratı kıpkırmızı, geniş omuzlarına birer demir baston gibi takılı, uzun, dik kolları ile bu nefer, Nihad'a bir omuz vurmuş, genç ihtiyat zabiti, olduğu yerde iki adım geriye zıplarken öteki, mağrur bir kabarışla adalelerini büsbütün gererek, sıkı ve hâkim, geçip gitmişti.

Nihad neferin arkasından uzun uzun baka kaldı.

ÇARŞAMBA akşamı oldukça iyi giyinebildi.

Faik'in siyah elbisesi ona tam gelmişti. Öteki teferruatı da kolayca buldu. Ne zamandır asker elbisesi içinde hırpanî, yakışıksız duran vücudu, bu yeni tuvaletle ansızın güzelleşmişti.

Apartmana vaktinde yetişmek için Beyoğlu Caddesinden hızlı hızlı geçerken, büyük mağazaların aynalı camekânları önünde biraz durmaktan kendini alamıyor, bazı eşyalara göz gezdiriyormuş gibi yaparak, aynada kendisine bakıyor, sokak ortasında olduğunu unutarak boyun bağını düzeltiyordu.

Yoldan geçen iki kadın ona güldükleri için, genç adam bir cep aynası aldı.

Apartmanın merdivenlerini çıkarken durarak tepeden tırnağa kadar kendisini bir daha yoklamış, boyun bağını düzeltmişti, rugan iskarpinlerini sildi ve kaba mizacı tutarak söylendi:

- Muazzez Hanım beni bu kıyafetle beğenmezse.. halteder!

Kapıyı çaldı. Eşikten içeriye adımını atar atmaz, birdenbire şaşırarak kıpkırmızı oldu: Düğün evi gibi kalabalık var. Geçen defa bomboş duran dehlizin koltuklarında, sandalyelerde, kadınlar oturuyorlar, karşılarında ayak üstü bekleyen erkeklerle yüksek sesle konuşuyorlardı. Dehlizin dibinde iki odanın kapısı açık. Orada da sıkı bir kalabalık olduğu kapının dışarısına atılmış sandalyelerden belli. Bazı davetliler odadan koridora kızarmış bir yüzle çıkıyorlar, şikâyetli bir tavırla derin nefes alıyorlardı.

Nihad'a kapıyı açan hizmetçi, ehemmiyet vermeden uzaklaşmıştı. Genç adam, kendisine dikkatle bakan yabancı gözler karşısında, paltosunu çıkardı, fakat elbise askısında hiçbir boş çivi yoktu. Paltosu elinde, yüzü kızarmış, etrafına bakınırken, hanımefendinin yaklaştığını gördü.

Ama kadın Nihad'a yabancı gözlerle bakıyor hiçbir âşinalık göstermiyor. Genç adam büsbütün şaşırarak ona doğru bir kaç adım attı. Kadın hâlâ,

Nihad'ı süzüyor, düşünüyor, gülmüyordu. İyice yaklaşınca sordu:

- Afedersiniz... Beyefendi.. sizi...

Fakat sözünü bitirmeden elini alnına götürdü:

- Ha.. pardon, pardon.. size... Şimdi, evet, şimdi hatırladım. Geçenki zabit... Evet.. tamam.. buyurun.

Genç kadın hem söylüyor, hem de Nihad'ın üstüne başına hayran, takdirkâr gözlerle bakıyordu. Tekrarladı:

- Buyurun... Rahatınıza bakın... Yahut.. sizi misafirlerime takdim edeyim.

Nihad, hanımın bu arzusuna tâbi olmağa hazır dururken, ev sahibesi fikrini değiştirdi:

- Hayır, kalabalık çok... Siz buyurun, bir yerde oturun... Başka birtakım anlaşılmaz kelimeler de mırıldanarak uzaklaşıp gitti.

Nihad, hâlâ paltosu elinde bekliyordu. Bu hâli kendisine de gülünç göründü. Nihayet paltosunu elbise askısının üstüne gelişi güzel attı ve kalabalığın içine daldı.

Loşça bir köşeye çekilerek ortalığı gözden geçirmekten başka yapacağı birşey yoktu ve böyle yaptı: Garip bir cemiyet, ilk bakışta hüviyetlerini tayin edemediği birçok adamlar, çoğu yaşlı, çirkin, resmî siyah elbiseleri içinde yakışıksız ve hantal, dellâl[51] kılıklı insanlar, mihaniki ve büyük tavırlarla konuşuyor, lüzûmundan fazla bağırıyorlardı. İki Alman zabiti, bir Türk hanımı karşısında dimdik durarak, güldürücü bir Fransızcayla söylüyorlar, içeriki odadan bir piyano sesi geliyordu. Sonra bir alkış koptu. Nihad'ın tam karşısında duran bir masanın yanında, genç bir kız, kalktı. Ayağını küçük bir iskemlenin üstüne koydu, ve yanındaki genç onun iskarpinini bağladı. Nihad bunları iki sevgili sanmıştı, fakat biraz dikkat edince kardeş olduklarını anladı.

Herhalde bütün bu cemiyeti nedense biraz tuhaf buluyordu. Genç adam bir "görmemiş" değil. Oniki yaşına kadar İstanbul'un zengin ailelerinin içinde yaşadı. Babasının bütün akrabaları saraya mensuptular. Nihad'ı her zaman Bostancı'da, Fenebahçe'de, Kadıköyü'nde alıkoyarlardı. Onların arasında büyüdü. Fakat meşrutiyet, birçok servetlerle ünvanları üç-beş temmuz gününde mahvediverdiği için babasıyla annesi de öldükten sonra, Nihad o güzel âlemlerden uzak kaldı. Arasıra, aile tanıdığı bazı kibar cemiyetlere davet edilerek gitmiş, fakat bunlarla devamlı alâkadan mahrum büyümüştü. Belki de bu cemiyet, ona, bunun için acaib görünüyor, İstanbul'da "sosyete" dedikleri

şeyin bir lâhana biber turşusu gibi karışık olduğunu bilmiyordu. Bütün bu kalabalıkda hiç kimseyi tanımadığı için kendini bir dağ başında imiş gibi yapayalnız buldu. Hattâ buraya niçin geldiğini de tamamıyla unutmuştu. Birşeyler yazıp çizecek. Muhasiplik edecek, kâtiplik edecek, çocuğa ders verecek, cek, cek, cekdi, ama hani çocuk? O bile ortada görünmüyor. Hani Muazzez... Muazzez Hanım? O da yok. Hanımefendi hazretleri de savuşup gitti!

Herkes Nihad'ın can sıkıntısıyla bir köşeye büzülüşüne bakıyor. Bazıları gülüyorlar. Bu sırada, ev sahibi, Nihad'ın handa gördüğü zayıf adam, önünden geçiyordu. Dişlerinin bir köşesine iliştirilmiş yaldızlı sigara, çenesine doğru sarkmış, yürürken etrafa sinsi bir dikkatle bakıyor, içinden pazarlıklı adamların sun'i tebessümüyle gülüyordu. Nihad'a rastlıyan gözleri onu tanımadı. Geçti.

Genç adam, bu kararsızlıktan fena sıkılmaya başlamıştı. Ya bu gürültü içinde bir vaziyet sahibi olmak, yahut hemen kapıyı açıp çıkmak şıklarından birini tercih için odalardan birine doğru üç dört adım atarken sevinçle durdu: Muazzez, bembeyaz dekolte bir elbise içinde, sevimli ve zarif, gülümseyerek, yanında genç bir adamla geliyordu. Nihad'ı görünce, pek eski bir dosta karşı hissedilen kuvvetli bir sevinçle ilerledi:

- Oo... Safâ geldiniz... Ben sizi gecikti sandımdı. Bekliyordum.

Hemen yanındaki gence Nihad'ı takdim etmek istedi, fakat ismini bilmiyordu. Genç adam kekeledi: "İsmim... Nihad..." Ve öğrendi ki takdim edildiği genç de meşhur muharrirlerden biridir: Mehmet Kerim Bey.

Genç muharrir, çatık kaşları ve ağır bakışlarıyla ciddî bir adam hissi veriyordu. Nihad'ın elini isteksizlikle sıktı, neşesiz insanlara mahsus titrek ve bulanık bir sesle mırıldandı:

- Teşerrüf ettim...

Derhal tabakasını çıkararak Nihad'a uzattı. Kendisi sigaraları parmağında sıkıyor, buruşturuyor, yenisini alıyor, hiçbirini beğenmiyordu. Bu tereddüt genç muharriri o kadar sinirlendirdi ki, nihayet kutuyu kapadı ve cebine sokarak öfkeli bir sesle dedi ki:

- Görüyorsunuz ya, bir sigara bile ayıramadım. Kimi kaskatı, kimi bomboş. Haydi memleket senede iki üç milyon zarar ediyor, ona aldırmayalım. Fakat Reji[52] sigaralarıyla ben tütünsüz kalıyorum. Buna ne diyelim? Ferdî menfaatime de dokunuyor!

Onun sigara meselesinden bu kadar heyecana düşmesinin sebebini anlamayan Nihad, hareketsiz duruyordu. Muharrir devam etti:

- Öfkemin sebebi var. Şimdi Meclis-i Mebusan'da[53] Reji meselesi geçiyor. Merkez-i Umûmî[54] Şirketi'yle uyuşmuş olacak ki muhalefet kuvvetli değil. Muazzez'e döndü:

- Bizim Alâaddin Bey de, bugün başmakalede Rejiyi müdafaa ediyor. Beş adım uzakta arkası dönük duran şişmanca bir adama seslendi:

- Alâaddin Bey!

Biçimsiz bir bonjur giymiş, gömleğinin önü yeleğini kabartmış bir adam geriye döndü:

- Ha ha.. siz orada mısınız?

Bir iki adım yürüdü.

Kerim Bey kaşlarını büsbütün çatarak söylüyordu:

- Senin bugünkü başmakalen, tam müdafaadır!

Öteki adam, pek tarizkârâne[55] söylenen bu söze kızmış gibi, kaba bir sesle cevap verdi:

- Ben Fırkanın adamıyım, o ne isterse onu yazarım. Makalemin altında imzam yok.

Haşin bir hareketle eski vaziyetine geçti. Genç muharrir, hemen tabakasını cebinden bir revolver gibi çekerek yaşlı muharririn üstüne yürüdü.

Nihad'la Muazzez yalnız kaldılar.

Genç kız daima gülümsüyordu. Nihad'ın can sıkıntısı içinde olduğunu görünce onu kolundan hafifçe tuttu:

- Geliniz... azıcık balkona çıkalım... Bugün çok kalabalık oldu. Büyük iki salona sofra kurulduğu için, davetliler küçük odalarla koridorda kaldılar. Fakat şimdi yemeğe gideceğiz. Ondan evvel sizinle biraz hava alalım.

Dehlizin karşı tarafında, kapalı bir oda kapısına doğru yürürlerken Muazzez soruyordu:

- O şişman muharriri tanıdınız mı?

- Hayır.

- Şimdi hükûmetin gazetesinde başmakaleleri o yazıyor. Mebustur. Bizim Mahir Bey'in çok samimî dostudur.

- Mahir Bey'i de tanımıyorum Muazzez Hanım.

- A... Mahir Bey.. benim.. annemin dayızâdesi... Seniha ablamın kocası.

- Ha.. şu... Yani bu evin sahibi.

- Evet.

Karanlık bir odaya girdiler. Genç kız elektriği çevirdikten sonra, gayet mükellef bir yatak odası, dolapların büyük aynalarıyla derinleşerek parladı. Muazzez, tabiî hareketlerle yürüyor, bir balkonun kapısını açıyor, "geliniz" diyordu.

Nihad, karyolanın üstünde birçok hediye paketlerinin yığılmış olduğuna dikkat ederek yürürken, bugünkü cemiyetin Perizad şerefine olduğunu düşünebildi. Hediye getirmek hiç aklından geçmemişti. Bu kadar basit bir muaşeret kaidesini unutuşuna içerleyerek balkona girdi.

Burası, bir balkonun görebileceği bütün manzaralardan mahrum, bitişik apartmanın yerden göğe siyah bir kale gibi uzanan arka cephesinden başka hiçbir yere nazar ettiği yok. Buradan gökyüzünü görmek bile güç, ancak serince bir rüzgârın esişinden açık havada bulunulduğu anlaşılıyor. İki genç derin derin nefes aldılar. Dehlizlerin o kalabalığından kurtulan Nihad için, burası geniş bir deniz kenarı gibi insanın içini açıyordu. Serin hava, her ikisinin de nemli ve sıcak vücutlarını buzlu bir ra'şeyle[56] dolaşarak tatlı tatlı gıcıkladı.

Karanlıkta, mes'ud bakışları karşılaştı. Genç kız, birdenbire samimîleşerek, durulmuş, gıcıksız, berrak sesini çıkardı:

- Bilmezsiniz.. yalnızlığı o kadar özlüyorum ki. Bu apartman hayatı beni bitirdi. Vallahi eski Türkleri takdir ediyorum. Büyük konakların o geniş, rahat sofalarında, odalarında ne iyi yaşamış olacaklar. Böyle dört duvar arasına sıkışmakta ne zevk var bilmem ki.

Nihad sustu. Bu taze ve titrek sesin devamını istiyordu. Fakat, ikisi birden başlarını arkaya çevirdiler: Oda kapısının açıldığını duymuşlardı. İçeri giren insana kendilerini göstermemeyi tercih ederek, balkonun dibine çekildiler ve yarı kanadı açık pencereden odanın içini gözetlediler.

Odaya evvelâ Seniha Hanım, arkasından mebus Alâaddin Bey girmişti.

Kadın, titrek ve telâşlı bir sesle mebusa oda kapısını işaret etti:

- Yavrum, şunu kapa ve kilitle!

Alâaddin Bey, Seniha Hanım'ın yüzüne hayretle baktı, fakat onun kati bir tavrı karşısında fazla duramıyarak emrine itaat etti, kapıyı kilitledi.

Kadın, müsterih bir hareketle başını sallayarak, emin adımlarla karyolaya yürüdü, yatağın kenarına oturdu. Saçlarından yüzüne dökülen seyrek bir gölge

içinde, gözleri garip, donuk bir ışıkla parlıyor. Fevkalâde bir maksadı olduğu muhakkak.

Karşısında ilkin şaşkınlıktan kurtulamıyan Alâaddin Bey'i, pırlanta yüzüklü bir parmağıyla çağırdı:

- Gel, yanıma otur, çabuk!

Alâaddin Bey, Seniha Hanım'ın yanına oturdu.

Nihad'la Muazzez bir kere daha bakışarak, bu manzaranın sonunun ne olabileceğini birbirlerine soruyor gibiydiler. Her ikisi de müteheyyiçti[57]. Genç kız, üst üste, çabuk çabuk teneffüs ediyor, ağzından çıkan ısınmış nefesler, pek yakında duran Nihad'ın yüzünü okşuyordu. Birbirlerine daha fazla sokulup en küçük bir gürültü bile çıkarmamaya çalışarak odaya baktılar.

Seniha Hanım, fazla bir teklifsizlikle elini mebusun ceketine götürmüş, iç ceplerine karıştırıyor, soruyordu:

- Mürekkepli kaleminle, kartvizitin nerede?

Alâaddin Bey, şaşırmıştı:

- Ne var, canım, ne oluyorsun?

- Çıkar şu kalemle kartı.

Mebus, bir mürekkepli kalemle kartvizit çıkarırken mırıldanıyordu:

- İşte.. kalem şu... Şu da kart... Fakat meseleyi anlayalım.

Seniha Hanım, onun bu merakına hiç ehemmiyet vermiyerek amirane bir tavırla kaşlarını çattı:

- Karta yaz ki.. kocam namına İstanbul'a dört vagon mal gelirken.. Çatalca'da müsadere edilmiş.

- E?

- Yaz!

- Sonra?

- Yaz ki... bu mallar Merkez-i Umûmî'ye aittir. Hemen ilk posta ile İstanbul'a gönderip kocamın adamına teslim etsinler.

Alâaddin Bey, mürekkep gelmiyormuş gibi kalemini boşlukta silkeleyerek Seniha Hanım'ın yüzüne baktı, sordu:

- Nasıl olur?

- Nasıl olur, ne demek?

- Öyle ya... Senin kocana ait malı ben Merkez-i Umûmî'nin malı diye nasıl getirtirim?

- Ne çıkar?

- Ne çıkacak? Fazla suistimal.

Kadın, mânâlı bir göz ucuyla mebusa baktı:

- Haydi ordan.. nazlanma. Suistimalin azı çoğu olmaz. Şimdiye kadar yapmadığın işmiş sanki.

- Fakat cicim...

Mebus da Seniha'nın yüzüne mânâlı bir bakış salladı. Kadın gülüyordu:

- Anladım, uzatma, yaz şunu.

Mebus, kalemi havada silkeleyip durarak tereddüt ediyor, düşünüyordu, Seniha'nın çatılmaya başlayan kaşlarını görünce, yazdı. Fakat yüzü buruşmuş, kaşları gözlerinin üstüne düşmüştü. Genç kadın aynı katiyetle devam etti:

- Kartın o tarafına hat komserinin ismini de yaz!

Mebus bunu da yaptı ve girânbahâ[58] bir hediye uzatır gibi kartı Seniha'ya verdi.

Genç kadın, birdenbire ağır tavırlarını bırakarak Alâaddin Bey'in boynuna sarıldı ve gürültülü iki bûse ile onu öptü:

- Bana karşı daima nazik bir adamsın. Şimdi hemen buradan çık ve yarın ikibuçukta beni bu odada bul! Sana çok güzel görünmeye çalışacağım.

Alâaddin Bey, yakın bir ümitle sabırsızlanarak onu kucaklamak istiyordu, fakat Seniha ayağa kalkarak biraz evvelki âmirane tavrını aldı:

- Deli olma, şimdi sırası değil, hemen dışarı çık!

Mebus ısrarın faydasızlığını erken anlayarak hemen odadan çıktı.

Nihat'la Muazzez, balkonun penceresi kenarına büzülmüşler, sahneyi titreyerek seyrediyorlardı. Nihad bütün idrâk melekelerini kaçırmış, aptallaşmış gibiydi. Anlamıyordu. Bu kadın, kendisine bir abla gibi şefkatli davranan kadın, ilk bakışta gayet vakur, ciddi, ağır duran kadın, birdenbire, gözlerinin önünde ne adileşivermişti! Hem bu yapılan iş nedir? Bir kartvizitle halledilen bu büyük muamele nasıl şeydir? Yarabbi... Ne anlaşılmaz keyfiyet.

Seniha Hanım odada yalnız kalınca, elektriğin altına yürümüş, dikkatli bir bakışla kartı gözden geçiriyordu. Yeniden oda kapısı açıldı. Kocası, eşikte görünerek durdu. Öne doğru kırılmış zayıf omuzları üstünde, küçük vakur başını ileri uzatıyor, etsiz yüzünde sinsi gözleri parlıyordu. Karısını uzaktan biraz seyretti, sonra ona doğru sert adımlarla yürüdü.

Kadın, kartviziti avucu içinde saklamış gülümseyerek, sakin duruyordu.

Kocası sordu:

- Ne yaptın?

- Aldım.

- Hani?

- İşte!

Mahir Bey kartviziti zevcesinin elinden çekerek okudu, hafif ama en şiddetli kahkahalardan birini tutan kuvvetli bir tebessümle güldü. Takdirkâr bakışlarını zevcesine doğru kaldırarak onu bir iki saniye hayran hayran süzdükten sonra bir sigara yaktı.

Kartı bir daha okuyarak ağır ağır karyolaya yürüdü, hediye paketlerinin üstüne kayıtsızlıkla uzandı.

Aynalı dolabın önünde soyunarak elbisesini değiştirmeye başlayan zevcesine hiç bakmıyor, sigarasının dumanını tavana doğru savurarak, yüksek sesle düşünüyordu:

- Hat komiseri bu karta itiraz edemez. Fakat Almanların da imzalarını almak lâzım!

Kadın, aynanın içinde kocasına bakarak omuzlarını silkeledi:

- Onlar kolay.

- Emin misin?

- Tabiî canım... Aptal herifler... Türk kadınlarına bitiyorlar. Ben onların imzalarını değil canlarını alırım.

Mahir Bey o zaman zevcesinin yarı çıplak vücudunu seyretti ve güldü.

Seniha Hanım da aynada kendi vücuduna bakıyor, daha fazla bir gururla devam ediyordu:

- Alâaddin'den bu kartı iki buseye aldım.

Mahir Bey omuzlarını silkeledi:

- O aç gözlü bu kadarla kalmaz ya... Ne ise... Vagonların dördü de kurtuldu. En aşağı oniki bin lira.

Bu son konuştukları şeyi tamamıyla işiten Nihad, az kaldı, küçük bir çığlık kaçırıyordu. Bunu vaktinde sezen Muazzez onun kolunu sıktı. Artık, bakışmaktan bile utanıyorlardı.

Seniha Hanım kocasına sordu:

- Sen onun bugün yazdığı başmakaleyi okudun mu? Rejiyi müdafaa etmiş.

Mahir Bey, son derece kayıtsızlıkla bir “e...” dedikten sonra cevap verdi:

- Ne halt ederse etsin! Reji ile benim işim yok. Bununla Fırka meşgul. Bana nakliyat işleri yetişir.

Vücudundan umulmayacak bir çeviklikle karyoladan atlayarak zevcesine doğru koştu, çıplak ensesine bir fiske vurarak söyledi:

- Şimdi sofraya gel. Şu Almanlara da yemekten sonra imzalat!

Bir iş adamı tavrıyla ellerini pantolonunun ceplerine sokarak odadan çıktı. Seniha Hanım da tuvaletini bitirince kocasının arkasından yürüdü.

Nihad’la Muazzez, bir mahzenden çıkar gibi, tıkanmış nefeslerini boşaltarak balkondan odaya fırladılar.

Nihad, odanın ortasına kadar yürüyerek, bir dikili taş gibi hareketsiz kalmıştı. Gözleri mebhût[59], alt dudağını ısırarak bir aynalı dolaba, bir karyolaya, bir de kapıya baktı, hâlâ biraz evvelki sahnenin kahramanlarını görüyormuş, hâlâ sözlerini işitiyormuş gibi, hayret içinde başını ağır ağır sallayarak mırıldandı:

- Üç senedir.. meğer.. biz kimler için harp edip durmuşuz!

Dudakları acı bir tebessümle buruştu.

Birdenbire, “Vatan”, “Millet”, “Fazilet” kelimeleri, üç soytarının isimleriymiş gibi onu güldürmüştü.

Genç kız, parmağını ağzına götürerek, dikkatle Nihad’a bakıyordu, başını avuçlarının içine alarak ona doğru koştu!

- Ne güzel, ne güzel, ne güzel söylediniz. Evet, siz üç senedir bunlar için harp ettiniz.

Genç adam, vücudunu bir ayağı üstüne yüklemiş, yere düşecek gibi gevşek, perişan, şaşırmış durarak, hâlâ alt dudağını ısırıyor, hâlâ başını sallıyor, hâlâ ilk hayretinin ani tesirinden kurtulamıyordu.

Muazzez gülümsedi:

- Ben.. ben bunların hepsini bilirim! dedi.

- Ben.. hiç! Başım döndü. Yahut... başım koptu. Artık ben o eski başımı taşımıyorum. Dünyayı anlayışım birdenbire değişti. İdrâkimi kaybettim, Muazzez Hanım.

Gözlerini açıyor, hâlâ biraz evvelki sahnenin izlerini arar gibi bir dolaba, bir karyolaya, bir de kapıya bakıyordu.

Genç kız, dalgın, mırıldandı.

- Oo.. ben bunların hepsini bilirim. Size... anlatsam.. şaşarsınız!

Nihad, gayet heyecanlı, yalvardı:

- Fakat.. bunları bana.. bunları bana, mutlaka anlatınız!

- Burada mümkün değil.

- Başka yerde sözleşelim... Geliniz... Kuzum.. size yalvarırım.. çok istirham ederim.

- Estağfurullah, peki.

- Ne zaman?

- Siz bilirsiniz.

- Yarın! Yarın olmaz mı? Öğleden sonra, ikide... Beyoğlu'nda... Bir pastacıda.

- Peki.

Mülâkat zamanını tayin ettiler.

Genç kız lâmbayı söndürdü, çıktılar. Herkes onları yemeğe bekliyordu.

İki büyük salonun ortasındaki kapıları açılmış, yan yana, onbeş kişilik, dört sofra kurulmuştu. Bol elektrik ışıklarını şiddetli aksettiren cilâlı tabaklar, billur bardaklar ve gümüş takımlardan, bembeyaz kıvılcımlar sıçrıyordu. Hepsi dekolte, hepsi taze kadınlar, yuvarlak omuzlarını titreterek ilk şarap kadehlerini bitirirken derhal pembeleşmiştiler. Güzel göğüsleri hararetle kabarıp iniyordu.

Her masa için ikişer tane, Tokatlıyan'ın sekiz garsonu birden servis yapıyorlardı. Bunlar, bazı davetlilerden daha şıktılar.

Bir masada, onbeş kadeh birden havaya kalktı ve Alâaddin Bey'in sesi çıktı:

- Perizad'ın şerefine!

Nihad da, kadehini Muazzez'in kadehi ile tokuşturdu ve daha kokusu baş döndüren şarabı içerken, hatırına birdenbire harp meydanı geldi. Şimdi hâlâ orada vuruşanları düşündü.

Alâaddin Bey'in mest haykırışları devam ediyordu:

- Bu da Perizad'ın annesiyle babasının şerefine!

Muazzez Nihad'ın kulağına eğildi:

- Biçâre çabuk da sarhoş olur!

- Onun içmeden sarhoş olduğunu demin de gördük.

Herkes neşeliydi. Bütün davetliler içinde, Muazzez ve Nihad'dan başka sakin duran bir de Kerim Bey'di, genç muharrir.

Nihad, ikinci kadehini bitirince, Muazzez'e başını çevirdi. Kız da ona bakıyordu. Biraz sonra, genç adamın etrafında bütün ışıklar söndü. Bu derin loşluk içinde yalnız Muazzez'i görüyordu. Yalnız, Muazzez'in bin gümüş zerre ile parlayan baygın ışıklı gözlerini görüyordu.

Bu gözler, Nihad'da ziyafetten kalan en canlı hatıra oldu.

Nihad'la Muazzez ertesi gün pastacıda buluştular. Dükkânın ikinci katında, üç dört masalık ufak salonda yapayalnızdılar.

Burası, büyük apartmanların karanlık bıraktığı arka sokağa küçücük bir pencere ile bakan, dar, basık tavanlı, ışıksız bir yerdi. Garsonun elektriği yakmasını istemeyerek, böyle, yarı karanlıkta oturmayı tercih ettiler.

Muazzez bir gece evvelinden çok yorgundu. Başını dik tutmağa çalıştığı halde muvaffak olamıyor, kâh yanlara, kâh arkaya bırakıyordu. Gözlerinde, geceki ışıkların çoğu sönmüştü, tatlı bir loşluk vardı. Göz bebeklerinin açık yeşili bile, ıslanmış gibi daha koyu, daha çukur, daha derin, benzi atıktı. Her nefes aldıkça, kirpikleri titriyor, yorgun gözleri buğulanarak süzülüyordu. Nihad ona çok baktı: Genç kızın yüzünü eskisinden daha güzel, hattâ çirkin fakat pek mânâlı ve tatlı buluyordu.

İkisinin de gözleri, karşıdaki aynalardan birindeki yanyana akislerine ilişti. Bu fazla gölgede çektirilmiş bir fotoğrafa benziyordu: ikisi de, oturdukları zaman aldıkları tavrı değiştiremeyecek kadar yorgun sabit, hareketsiz duruyorlardı. Nihad, o zaman genç kızın üstüne fazla eğilmiş olduğunu görebildi. Biraz düzelirken mırıldandı:

- Çok yorgunuz...

Genç kız iki kelime ile ifade edilmiş olmaktan mutmain[60] değilmiş gibi, hareketlendi:

- Sormayınız.. ya ben? Siz gittikten sonra üç dört saat daha uyuyamadım. Alâaddin Bey'in çenesi tuttu, boyuna Arabistan seyahatlerini anlattı.

- Öteki misafirler kaçta gittiler?

- Sizden biraz sonra. Onbire doğru.

Her ikisi de yorgun gözlerini boşlukta dinlendirerek derin bir hülyaya dalmış gibiydiler. İkisi de geceyi hatırlıyorlardı.

Nihad sordu:

- Alâaddin Bey her zaman gelir mi?

- Âdeta her gün. Bazı.. günde birkaç defa.

Muazzez, Nihad'ın hayretini görerek izah etti:

- Alâaddin Bey, bizim ev sahibi gibi birşeydir. Gün olur ki Mahir Bey'den fazla girip çıkar. Çünkü.. üç seneden beri, her ikisi birlikte iş yapıyorlar.

- Ne işi?

- Vagon ticareti.

Nihad düşündü. Orduda bu ticaretten bahsedildiğini çok işitmiş, fakat bunun ne biçim yapıldığını bilmiyordu.

- Bu vagon ticareti nasıl şeydir Muazzez Hanım?

- Bilmem vallahi... Anladığıma göre, mebus, kendi nüfuzunu kullanıyor, bedava vagon buluyor, sonra Mahir Bey'le ortak oluyorlar, Arabistan'dan, Galiçya'dan, falandan ucuz mal getiriyorlar, satıyorlar... Tabiî.. ateş bahasına.

Nihad dudaklarını ısırdı:

- Bu iş çok mu kârlıdır?

Genç kız, müstehzî bir tahayyülle[61] gözlerini kırptı:

- Sorar mısınız?

Nihad'ın hâlâ öğrenmek istediği birçok şeyler vardı. Azıcık aptalca bir hayret içinde Muazzez'e bakıp soruyordu:

- Peki... Rica ederim.. merakımı ayıplamayınız... Bu.. Mahir Bey...

Durdu. Maksadını anlatmak için en mutedil[62] kelimeleri arayarak devam etti:

- Bu Mahir Bey zevcesini kıskanmaz mı? Yoksa birşeyden haberi yok mu?

- Nasıl haberi olmaz? Dün gece konuştuklarını duymadınız mı? Mahir Bey zevcesinin Alâaddin Bey'le de, Almanlarla da, başkalarıyla da münasebetini biliyor.

- Anlamıyorum.

Muazzez evvelâ ince ince güldü. Nihad'ın pek şaşırdığını görünce başını arkaya salıvererek taze gerdanını kabartan bol bir kahkaha bıraktı:

- Bunu size anlatmak güç değil. Ve anlattı.

Mahir Bey, Abdülhamid'in eski mabeyincilerinden[63] birinin oğlu imiş. Bu mabeyinci, Muazzez'in büyük annesinin kardeşi olduğu için, Mahir Bey de genç kızın annesinin dayızâdesi imiş, buralarını Nihad pek kavrayamadı. Fakat meselenin ma'bâdı[64] karışık değil. Mabeyinci, Meşrutiyet olduktan sonra, birdenbire hastalanmıştı. Mallarının hepsini bir tek oğlu Mahir Bey'e bırakmak

istemeyerek, hemşiresinin kızına, yani Muazzez'in annesine de biraz miras bırakmak arzu etti. Nekahat[65] halinde iken Beyoğlu'ndaki büyük apartmanın ferağ[66] ilmühaberlerini yaptırmış, Muazzez'in annesini de yanına alarak, hasta hasta Defter-i Hâkânîye[67] takrir[68] vermeğe gitmişti.

Takrir verilir, fakat, yeni tapu senetleri yapılırken mabeyinci vefat eder, oğlu Mahir Bey, allem eder, kallem eder, ne yapar yapar, ilmühaberleri ve takrir kâğıdını ortadan kaldırtır, Muazzez'in annesine geçen apartmanının üstüne oturur. Muazzez daha o zaman çocuk. Birçok miras kavgaları olduğunu biliyor amma, aslını faslını anlamıyor. Genç kızın annesi biraz da bu meselenin kederinden, vefat eder. Muazzez yalnız kalır. Mahir Bey onu yanına alır. O sırada Seniha Hanım'la da yeni evlenmişti. Fakat, aradan iki ay geçmeden Seniha Hanım, Mahir Bey'i aldatır. Üstüne başka erkeklerle korteye[69] başlar. O zaman, Mahir Bey, zevcesinin fazla şuh bir kadın olduğunu bir kere daha anlarsa da onu boşamaz. Çünkü Mahir Bey iş ve para adamıdır. Kadın meselesine çok ehemmiyet vermediği için, zevcesinin bu şuhluğundan istifade etmeği bile düşünür! Nitekim de eder. Salonuna en nüfuzlu büyük hükûmet memurlarını çağırır. Bunların Seniha'ya karşı zaaflarından istifade ederek kendi dalâveresine, çıkarına bakar. Bu böyle harbin başlangıcından beri devam edip gidiyor.

Genç kız hikâyesinin burasına gelince Nihad onun sözünü kesti:

- Ne söylüyorsunuz Muazzez Hanım?

- Söylediğimi gayet iyi biliyorum. Bu, böyledir Nihad Bey. İnanılacak şey değil amma, böyledir. Mahir Bey, kârlı bir iş, bir plân kurdu mu, o işte hangi erkeği kandırmak isterse zevcesini araya koyar.

Genç kız hararetlendi:

- Benim vaziyetimi düşününüz. Yedi seneden beri servetimin üstüne oturmuş bir insandır. Ona karşı duyduğum kini gizlemek benim için ayrı bir üzüntü... Vallahi.. Nihad Bey.. ailemin bu hususiyetini.. hayatımda pek az arkadaşlarıma anlattım. Bir de size söylüyorum. Tek, yeni tanıdığınız bu aileyi bilesiniz diye...

Nihad, düşünce içinde mırıldandı:

- İtimadınıza teşekkür ederim... Fakat.. bu.. bu miras meselesi de acaib... Siz, herşeyi anladıktan sonra, hakkınızı niçin istemediniz?

- Kimden?

- Mahir Bey'den.

Muazzez acı acı güldü:

- Ne diyorsunuz... Mahir Bey erkekleri mat eden bir adamdır. Ben onunla başa çıkabilir miyim?

- Fakat.. hakkınız sarih[70]. Madem ki valideniz namına bir apartman ferağ edilmiştir, takriri verilmiştir. Mutlaka Defter-i Hâkânî'de kaydı vardır.

- Onu ben çok düşündüm. Fakat.. bir genç kız böyle şeylerle uğraşamaz.

Nihad'ın aklından hemen bir servet hayali geçti.

Acaba, şu Defter-i Hâkânî meselesi ile uğraşmağa başlarsa genç kızın hakkını isbat edemez mi? Böyle bir mücadelenin maddî, manevî, büyük bir kârı var. Bu düşüncesini Muazzez'e açmak istemedi, sırasını beklemeğe karar verdi.

Genç kız, uzak mazisine doğru uzanan derin bir hayâl içinde susuyordu. Yavaş sesle söylendi:

- Küçüklüğüm mes'ud geçti, Nihad Bey.

- Benim de öyle Muazzez Hanım.

- Mes'ud zamanlarımı hatırlarken hep annemi, babamı yanımda görüyorum.

- Ben de öyle Muazzez Hanım.

- Sizin de valideniz, pederiniz..

- Evet, vefat ettiler.

- Çok küçük müydünüz?

- Onbir yaşımda falan.

- Benim de öyle Nihad Bey.

Gülüştüler. Bu benzeyiş hoşlarına gidiyordu. Müşterek felâketlerin ıstırabı azdır. Nihad başını salladı:

- Çocukluğum hep Erenköyü'nde, Bostancı'da, Fener'de geçti. Muazzez, bir çığlık kopardı:

- Aaah... Siz Erenköyü'nde oturdunuz mu?

- Oturmadım ama, akrabalarımız vardı. Beni hiç bırakmazlardı. Hâlâ da var ya, çil yavrusu gibi dağıldılar.

- Erenköyü'nün ne tarafında Nihad Bey?

- Rıdvan Paşa köşkünün arkasında.

- Biz de orada otururduk!

Birçok isimler sayarak, müşterek bazı malûmatı karşılaştırdılar. Hemen hemen aynı hatıralara maliktiler, ikisi de bu tesadüfe pek seviniyorlardı. Bazı vak'aları da hatırlamağa çalıştılar. Genç kız sordu:

- Rıdvan Paşa'yı vurduklarını hatırlıyor musunuz?

- Tamamiyle. Hattâ vurduranın ismi de "Şâmil"di galiba. Abdülhamid onu sürdü dediler. Ben o zaman Erenköyü'nde idim.

- Ben de.

- Paşa'yı revolverle...

- Trenden çıkarken vurdular.

- Bir yaz akşamı...

- Son trenden.

Yine gülüştüler. Hafızaları aynı manzarayı alan iki fotoğraf makinesi gibiydi. Hâtıralar çok benziyordu. Genç kız, bol bir neşe içinde söyledi:

- Ne iyi! Sizinle birlikte uzak şeylerden bahsedebileceğiz.

- Vallahi, bu mükemmel birşey Muazzez Hanım.

Karanlık çoğalmıştı. Bu, onların hoşuna gitti.

Garson bir aralık eşiğe kadar gelerek ikisine de mânâlı bir göz atıp uzaklaşmıştı. Nihad ve Muazzez uzun müddet sükûtun ve karanlığın banyosuna dalarak hareketsiz durdular. Genç adamın ruhu, kaynamış su gibi, türlü arzular, türlü ümitler, gayelerle köpürüyordu. Kendinde mücadele için âni bir hırs duydu. İradesi ayağa kalkıyordu. O sırada yerinden fırlasa, ezici kalabalıkların içine atılsa, başında koşuşan yüzbin felâketin ağır tehdidi altında kalsa, vurulsa, kırılsa, dağılsa, yine yılmayacak. Mes'ud olmağa en istidatlı saniyelerinden birini yaşıyor, fakat bu saniyelerin uzun ömürlü olmadığını, bu şiddetli iradeyi, daha şiddetli bir ye'sin takip edeceğini tecrübe ile bildiği için, büyük ümitlerin davetine aldanmak, hayâlini fazla kaptırmak istemedi, çatalın ucuyla tabağa vurdu, garsonu çağırdı.

Kalktılar.

Göğüslerinden kalın bir taş çıkarılmış gibi rahat nefes alarak, yorgunluktan kurtulmuş, ferahlamış, dinç ve taze adımlarla caddeye çıktılar.

Hava iyice kararmış, caddenin bütün elektrikleri yanmıştı.

Nereden kaynayıp nereye döküldüğü anlaşılmayan muazzam bir kalabalık yığını, canlı, gürbüz, çevik, hattâ zorba bir halk akıntısı, tabiî mücadele ihtiyacından kendi kendine doğmuş, kuvvetli bir ahâli şelâlesi,

birbirine zıt istikametlere çarpışır gibi hücum ederek, bir tûfan şiddetiyle her tarafa akıyor. Beyoğlu'nun coşkun akşamlarından biriydi. Ahâli, ancak bir sene sonra kavuşacakları mevsimin tadını kana kana, doya doya çıkarabilmek arzusuyla, mübalâğalı eğlenmeğe karar vermiş görünüyorlardı. Kaldırımlara sığmadıkları için tramvay yoluna taşmıştılar. Ağır yürümek zaruretiyle ard arda biriken arabalar, otomobil ve tramvaylar, bu kayıtsız halkın sağırlaşmış kulaklarına tehlikeyi haber vermek için çan çalıyor, düdük, boru öttürüyor, kırbaç şaklatıyor, var kuvvetleriyle haykırıyorlardı.

Nihad şaşırdı. Eğlencenin itidalinde[71] bile haileye[72] benzeyen bir şey vardı. Kalabalıkta incinmesinden korkarak Muazzez'i koluyla sardı.

Genç adam, ne zamandır böyle kalabalık görmemişti. Binlerce insanın böyle bir anda kabaran ihtiraslarının yekûnu, göz ve akıl alıcı temaşâ!

Muazzez'in birkaç defa ayağına basıldığı için tehna sokaklardan birine saptılar.

Apartmanın önüne gelince Nihad durdu, genç kıza elini uzattı:

- Dönmeye mecburum Muazzez Hanım. Şimdi burada işim yok. Hanımefendi yarın sabah gelmemi söylemişti. Hoş ne yapacağımı da bilmiyorum. Perizad'a Türkçe mi öğreteceğim, hesap mı yazacağım, apartmanın defterlerini mi tutacağım? Seniha Hanım dün gece pek meşgul olduğu için bana bunu anlatmadı.

- Onun için üzülmeyiniz Nihad Bey... Sizden mutlaka istifade edeceklerdir. Yoksa ablam sizi çağırmazdı. Söyledim ya, işlerini pek iyi bilirler.

- Alâ. Çalışmaktan başka arzum yok. Şu anda kürre-i arzı[73] bile sırtıma yükleyebilirim. Kendimde çok kuvvet hissediyorum.

Apartmanın medhaline[74] girdiler. Tam ayrılacakları sırada, merdivenlerden Alâaddin Bey'in indiğini gördüler. Mebus, Muazzez'i görünce durdu:

- Vay... Küçük hanım! Siz burada mısınız?

Elini genç kıza uzattı ve sol eliyle Nihad'a soğuk bir selâm salladı.

Genç adam, mebusa bakıyordu. Bu, tıknaz, kanlı, zinde, geniş bir adam, başı kuvvetli bir gurur ve refah duygusuyla geriye çekilmiş, çenesinin altındaki etler birikmiş, gözleri elâ, mağrur, hâkim, kaşları düz, yuvarlak, buruşuksuz, burnu yayvan ve delikleri büyük, yüzüne bir saflık veriyor, fakat gözlerinin altındaki dolambaçlı çizgilerde biraz hile, sâfiyâne bir hile mânâsı var. Yan bakışları tehditli bir adam, kendi kuvvetinden emin, istikbalinden emin bir

adam. Sesi bile gururla itimad-ı nefsten[75] başka bir şey ifade etmiyor, sert, çiğ, tok bir ses:

- Nerede idiniz Muazzez Hanım?

- Nihad Bey'le gezdik Alâaddin Bey.

- Bu kalabalıkta da yayan gezilmez ya... İsterseniz yarın sizi otomobille biraz dolaştırayım.

- Teşekkür ederim Alâaddin Bey.

- Teşekkür ederim ne demek? Evet mi, hayır mı?

Genç kız, şiddetli bir red hareketiyle başını salladı:

- Teşekkür ederim.

Mebus arzulu bakışlarını Muazzez'in gözlerine dikti:

- Ha... Gitmek istemiyorsunuz demek? Pekâlâ... Sizin bileceğiniz şey Muazzez Hanım. Ben emrinize her zaman hazırım.

Büyük iki eli ile Muazzez'in elini tekrar sıktı ve ayrıldı.

Nihad arkasından bakarak ona kin ve istihza yolluyordu. Muazzez'e dönerek, hayretle mırıldandı:

- Ne kaba adam bu, Muazzez Hanım?

- Sormayınız. Bu Alâaddin Bey'den benim çektiklerim de ayrı bir hikâyedir.

- Size musallat mı olmak istiyor?

- Oooo... Neler de neler... Ayak üstü anlatılmaz ki... O Mahir Bey olacak adam, bu mebusu ele geçirmek için iptidâ beni ona sürmek istedi. Bağırdım, haykırdım, kıyameti kopardım... Aylarca Alâaddin Bey'in yüzüne bakmadım. Sonra barıştık. Bana iltifat etmeğe başladı. Arkasından yine acâipleşti. Yalnız kaldıkça münasebetsiz şeyler yapıyordu. Nihayet.. beni almak istedi. Nikâhla.

- Yaaaa!..

- Evet. Almak istedi. Düşününüz ki bu adam evli, hem mebus, hem muharrirdir. İki defa evlenecekti. Mahir Bey de bu izdivacı istiyordu. Bereket versin Seniha ablam da benim gibi bağırdı, çağırdı, kıyameti kopardı da kurtuldum. Dedim ya: uzun hikâye.

Nihad'ın elini sıkıp ayrılarak merdivenlerden birkaç basamak çıkarken durdu, sordu:

- Yarın sabah geleceksiniz değil mi Nihad Bey?

- Evet Muazzez Hanım.

Nihad genç kızın bir balon gibi havalanan ipek kumaşlar içinde merdivenlerden uçar gibi sessiz, hafif, yükselişini seyretmekten kendini alamadı.

* * *

Ertesi sabah Nihad geldiği zaman Seniha Hanım uyuyordu. Genç adam onun uykudan kalkmasını bir saatten fazla bekledi. Muazzez'le konuşarak vakit geçirdi.

Hanımefendi, saat onbire doğru uyanmış Nihad'ı odasına çağırmıştı. Genç adam, onu karyolasında bir bardak süt içerken buldu.

Genç kadın ciddî görünüyordu:

- Geliniz, giriniz içeriye... Artık siz aileden sayılırsınız.. geliniz!

Nihad, iki gece evvel de Muazzez'le girdiği bu odanın ortasına kadar yürüdü, durdu.

Seniha Hanım, parmağını odanın köşesine uzattı:

- Şu masanın başına evvelâ oturunuz.

Nihad evvelâ masanın başına oturdu.

Genç kadın, avuçlarında süt bardağını döndürerek soğutmaya çalışıyordu:

- Azıcık sabrediniz.. şu sütümü içeyim.

Genç adam, masanın karşısında, duvara asılı bir mânâ-sız resmi seyrederek bekledi. Seniha Hanım'a bakmamağa çalıştığı halde, muvaffak olamıyor, gözlerinin ucunu ona doğru kaydırıyor... Nihad Seniha Hanım'ın, bu sabahlık haline ilk bakışında, onun için hükmünü verdi: Orta halliler arasında zekâsıyla sıyrılarak daha yüksek bir hayata çıkmış fakat alışamamış bir mahlûk. Erkekler üzerindeki tesirine inanmış ve bu imânı ile erkeklere hakikaten tesir yapmış, biraz güzel, mânâsız ve şehevî güzel bir kadın. Kaşları ince, uzun ve yuvarlak. Gözleri büyük, parlak ve yuvarlak. Burnu biraz yassı, ucu kıvrık, pembe, kanatları oynak, ağzı çok kırmızı, çok küçük ve yuvarlak. Açıldıkça tam bir daire oluyor. Dili çok canlı, ağzının içinde yayılıyor, toplanıyor, bazı küçük bir kırmızı balık gibi daralıp uzanıyor. Yanakları pembe ve yuvarlak. Gerdanından göğsüne kadar bütün çıplak vücudu, omuzları, kolları gerilerek şişmiş, kanlı, yanakları kadar kanlı ve pembe, yanakları kadar pembe ve yuvarlak. Her tarafı, yüzünün biçimi, kulakları, kulaklarının memesi, alnı,

çenesi, hep yuvarlak! Münhanilerden mürekkep bir yaradılış. Bütün bu vücudda, âdi erkek behimelerini[76] gıcıklayan bir et şaşaası var. Başka hiç. Belki biraz ağzı güzel. Dudakları, dili ve diş etleri aynı renkte: Olgun bir Trabzon hurması gibi, kızıl, parlak, ışıklı bir renk. O da, galiba, ağzının güzelliğini biliyor ki dudaklarını dili ile daima emerek daha fazla kızartmak ve cilâlamak istiyor. Bazı kere, yarı açılan beyaz dişleri arasından, gözlerini süzerek, derin, ıslıklı bir nefes alışı var. Bu da biraz tesirli. Fakat hepsi bu.

Genç kadın, Nihad tarafından tetkik edildiğini bildiği halde, sadeliğini hiç kaybetmeyerek sütünü yudum yudum, ağır ağır içiyor, dağınık saçlı başını biraz yana eğerek sâkin görünüyordu.

Sütünü bitirince, bardağı karyolasının başında, komodin üstüne koyarken, çıplak kollarının altından vücudunun daha gizli taraflarının da görülmesine ehemmiyet vermedi. Yavaş yavaş doğruldu ve Nihad'a baktı:

- Daha ben sizin isminizi bilmiyorum.

- Nihad.

- Nihad Bey.. o masanın üstünde büyük bir zarf bulacaksınız. Bir de, ince uzun defter var.

- Evet Hanımefendi.

- Zarfın içini masanın üstüne boşaltınız!

Nihad, büyük zarfın içine elini soktu ve birer birer kâğıtları çıkardı: bir havâlenâme. Bir daha. Bir telgraf. Bir fatura. Bir mektub ve bunun gibi, ticaret muhaberelerinde kullanılan aynı aileye mensup kâğıtlar, kâğıtlar, kâğıtlar.

Seniha Hanım, alçak bir sesle söyledi:

- Şey... Nihad Bey... Bu zarfın içindeki yazıları bir kocam, bir de ben biliriz. Şimdi sizinle bu gurup, üç kişi oluyor. Biraz yüzüme bakar mısınız? Üç kişiyiz! Aramızda bir sır var demektir. Şimdi... Sizden ummam ya... Dışarıda... Arkadaşlarınız... Aranızda... Velev gevezelik... Yahud lâtife diye... Bunlardan bahsetmeyeceğinize emin olabilir miyim?

Nihad gülümsedi:

- Hayır Hanımefendi!

Genç kadının zeki bakışları hayretle doldu:

- Hayır mı dediniz?

Nihad kızarmıştı. Kat'i bir tavırla cevap verdi:

- Tabiî hayır. Çünkü siz beni ya tanıyor, ya tanımıyorsunuz. Tanıyorsanız bu suali sormamalıydınız. Tanımıyorsanız benim vereceğim teminata inanmak istememeliydiniz.

Kadın, bu kat'i cevabı pek beğenmiş gibi, yumuşak bir gülüşle güldü:

- Orada, ondokuz haziran tarihli bir telgraf bulacaksınız, arayınız.

- ... buldum, Hanımefendi.

- Defterde o telgraf kadar kayıt vardır. Açınız!

- ... evet on... ondokuz haziran. (Bükreş'ten çekilmiş. Evet.. sekizbin sandık gazın havalesi İtibar-ı Millî Bankası vasıtasıyla gönderilmiş.

- Tamam. Şimdi sizin yapacağınız şey, ondokuz hazirandan sonraki tarihlerle bize gelen mektupları, telgrafları, havaleleri, faturaları tarih sırası ile yazmak. Eğer, bunların havaleleri verilmişse.. onları da karşısına kaydetmek.

- Peki Hanımefendi, devair[77] usulü.

- Tamam. Zaten böyle yapmayı bana kocam öğretti. Fakat tembelliğim tutuyor. Hesapları geciktiriyorum. Bakınız.. ondokuz hazirandan beri epey birikmiş. Bundan sonra, kayıtları siz tutacaksınız!

Nihad, kâğıtları birer birer ayırarak, hazirandan sonraki tarihli evrakı araştırıyordu. Yine bir havale buldu. Yüksek sesle okuduktan sonra, onu deftere geçirdi. Bu işleri yaparken Nihad'a, Seniha Hanım dikkatli dikkatli bakıyordu:

- İyi. O havaleden sonra bizim bir cevabımız olacak. Valiye gönderilmiş bir mektup. Onu da bulunuz.

Nihad arıyordu. Fakat böyle bir cevaba rastgelmedi:

- Bir mektup mu dediniz, Hanımefendi?

- Evet. Bir mektup müsveddesi.

- Bulamıyorum.

- İyi arayınız, mutlaka bulacaksınız!

Nihad iyi arıyor, en küçüklerine varıncaya kadar bütün kâğıtları birer birer açıyor, okuyor, tarihlerine bakıyor, fakat böyle bir mektubu bulamıyordu:

- Yok, Hanımefendi. Bulamıyorum.

Genç kadının vücudu yorganın içinde asabî bir hareketle kıvrandı.

- Yok olmaz Nihad Bey... Mutlaka vardır... Hem mühim bir mektubdur, pek mühim... Bulacaksınız.

Hâlbuki, mühim mektub bir türlü bulunamıyordu.

Seniha Hanım gözlerini açarak başını karyoladan uzattı:

- İyice arayınız, Nihad Bey, çok mühimdir diyorum.

- İyice aradım, hanımefendi bulamıyorum.

- Nasıl bulamazsınız... Oradaydı, kimse alamaz onu...

- Bütün kâğıtlara baktım, yok!

Seniha Hanım'ın yüzü kızarıyordu. Yuvarlak yanakları, şiddetli bir kan savletiyle[78] şişti.

- Nasıl olur?

Ve gözleri parlayarak, telâşla karyoladan atladı, çıplak ayaklarıyla Nihad'a doğru koştu.

Genç adam, onun yataktan bu deli sıçrayışına titremeden bakamadı: Ne acaip kadın bu? Hiç mi hiç utanmıyor! Nihad apartmana ilk geldiği gün de onu böyle ayakları çıplak, pervasız görmüştü. Fakat manzara bu sefer daha çıplak, daha pervasızdı.

Seniha Hanım, kendini gizler gibi Nihad'ın arkasına geldi ve genç adamın omuzlarından masanın üstüne bakarak söyledi:

- Rica ederim, şu kâğıtları bir de benim gözümün önünde arayınız bakayım?

Nihad yeniden evrakı birbir açarak, biraz yukarıya kaldırıyor, arkasında duran kadına gösterdikten sonra katlayarak bir tarafa ayırıyordu. Genç kadının taşkın bir merak içinde olduğunu, göğsünün titrek nefeslerle kabardığını hissetti. Seniha Hanım, Nihad'ın üstüne fazla eğiliyor, arasıra göğsü genç adamın başına ve kulaklarına değiyordu.

Nihad, yatakta ısınmış bir kadın vücudunun sıcacık ve tatlı buğuları arasında, kâğıtları birbirine karıştırarak evrakı içinden çıkılmaz bir hâle sokuyordu.

Kadının çıplak bir kolu, Nihad'ın omzunun üstünden masaya doğru uzandı:

- Şu kâğıdı açar mısınız?

Nihad o kâğıdı açtı: Mektup müsveddesi bulunmuştu. Kadının rahat bir nefes aldığını duydu.

Seniha Hanım karyolasına yürümüş, ayak ucundaki terliklerini giymiş, omuzlarına ipek bir şal örtmüştü.

Masaya geldi ve yakın bir koltuğa oturarak, ayak ayak üstüne attı, başını arkaya bırakarak ağzına bir sigara aldı. Fakat yakmıyor, masanın üstündeki

kibrit kutusuna dikkatle bakıyordu. Nihad, onun bu hareketine dikkat etmemiş görünerek ma'hûd mektup müsveddesine göz gezdiriyordu. Bu "Mahir" imzasıyla, bir valiye gönderilmişti. Gayet şiddetli ve garip bir ifade ile.

"Vali Beyefendi. Öküz öldü ve ortakları ayrıldı. Artık benim işime karışamazsınız. Benim vagonlarım da cihet-i ekseriyeninkiler gibi, kontrolden ve müsadereden[79] muafdır.

Bir kere daha benim işlerime burnunuzu soktuğunuzu görürsem bütün hırsızlıklarınızı matbuatla ilân ederim, siz de, ben de birbirimizden daha sağlam ayakkabı değiliz. Malları ilk posta ile gönderip zaman-ı hareketini bildiriniz!"

Mektubun bu patavatsız, tehditkâr, kaba ve atak üslûbu, ifşa ettiği çirkin hakikat, hem bir valinin, hem de Mahir Bey'in hüviyetlerini çırılçıplak meydana vurması, henüz büyük vak'aların şiddetli aksülâmelleriyle[80] mefkûresi[81] arasında muvazene tesis edemeyen Nihad'ı mebhût bıraktı. Genç adam, şu üç satırlık yazıyı deftere kaydederken bile, mat'ûn[82] bir işe karışmış, bir alçaklığa ortak olmuş, bir kanlı kaatile yataklık yapmış gibi mes'uliyet hissi, pişmanlık duyuyordu.

Valinin bu mektuba telgrafla verdiği cevap, daha acaipti:

"Mahir Beyefendi! Emirnâmenizi aldım. Bütün matlû-bunuz derhal is'af[83] olunuyor. Postanın zaman-ı hareketini telgrafla hâki pâyenize[84] arzedeceğim."

Yazı yazarken Nihad'ın gözlerine hayret ve düşünce sindiğini gören genç kadın, hep eski halinde, geniş vücuduyla koltuğa yayılmış, başını arkaya bırakmış, ayak ayak üstüne atarak yanmamış sigarasının ucunu kan kırmızı dudaklarıyla emiyor, gıdıklanmış gibi fıkırdayarak sinsi sinsi gülüyordu. Bu ince kahkahaları duyarak başını kaldıran Nihad'a işaret etti:

- Artık bırakınız, bugünlük yetişir. Biraz konuşalım. Şu sigarama bir ateş bulur musunuz?

Nihad masanın üstünden kibriti alarak ayağa kalktı. Hep önüne bakarak, ciddî, hürmetkâr, pek resmî bir tavırla, ancak vazifesini yapan bir adam gibi, ağır ağır, Seniha Hanım'a doğru ilerledi ve yaktığı kibriti, genç kadının sigarasına uzattı. Fakat Seniha Hanım, daima oynayan dudaklarıyla başını geriye çekerek sigarasını ateşten kaçırıyor, Nihad'ı kendi üstüne fazla eğilmeğe mecbur bırakıyor, şaşırtıyordu. Kibrit söndü. İkinci ateşte kadının üstüne

büsbütün eğilen Nihad, onun sıcacık vücudundan göze görünmeyerek yükselen rayihalı dumanı teneffüs ederken, titremişti.

Kadın Nihad'ın bu zaafını görünce, muvaffakiyetinin gururuyla birdenbire değişerek ciddîleşti:

- Mersi Nihad Bey. Bu günlük işiniz bitti. Şimdi bu zarfla defteri alınız, karşıda, dipte bir küçük oda var, kütüphane. Oraya götürünüz bunları... Artık siz orada çalışacaksınız... Her gün, sabahları saat onda, on birde gelirsiniz... Öğleye kadar bunları yazarsınız... yemek yedikten sonra biraz da Perizad'la meşgul olursunuz... Fakat çocuk zayıftır, hırpalanmağa gelmez... Kendi haline bırakın.. ne kadar isterse o kadar okusun... Hele öyle albayrak.. falan gibi şeyler canını sıkar, bilirim. Bunlara zaten ne lüzum var? Erkek değil, birşey değil. Ha.. ondan sonra serbestsiniz, maaşınız.. bildiğiniz gibi... Eğer...

Genç kadın, biraz durdu, yavaş sesle devam etti:

- Eğer.. istediğim gibi çalışırsanız, dost olursak, maaşınız.. amma.. bana körükörüne itaat lâzım, bu evde, herşey benim. Başka hiç kimseyle.. içli dışlı olmayacaksınız! Sizden istediğim bu kadar, ben de sizin her istediğinizi yaparım.

Şuh bir hareketle sözünü bitirdi:

- Bu.. konuşmalarımız gizlidir tabiî.. hattâ Muazzez'den bile.

Nihad, hiç kırpılmayan gözlerinin en âteşîn dikkatiyle Seniha Hanım'a bakıyor, hareketsiz duruyordu. Bu izahatı dinledikten sonra bir kelime söylemeden eğildi, bir iki adım geriledi, çarçabuk odayı terketti.

Koridorun ta karşısında tek kanatlı bir kapıyı açarak Seniha Hanım'ın söylediği kütüphaneye girdi. Burası duvarları tavana kadar kitap dolu muntazam raflarla örtülmüş, mustatil biçimde küçük ve loşça bir oda. Ortada uzun, kırmızı çuhalı bir masa var. Üstünde perakende iskambil kâğıtları ve fişler duruyor. Mefruşat sade. Perdeler fazla inik olduğu için odaya metrûk yerlerin hüznü çökmüş. Besbelli ki mütalâaya mahsus bir oda olduğu halde arasıra Mahir Bey'in arkadaşları ile kumar oynamasına yarıyor. Ciltli kitapların sımsıkı, biribirine yapışık, pek muntazam duruşlarından da onlara pek az el sürüldüğü anlaşılabiliyordu. Nihad elindekileri masanın üstüne bırakarak, derin geniş maroken bir koltuğa kendini attı. Bulunduğu vaziyeti sükûtla muhakeme edebilmek için bu odanın ıssızlığı güzel birşey, fakat, birbirine zıt, şiddetli, karışık heyecanların tesirine kapılan Nihad, bir muamma yığınında boğulanlar gibi sersemlemişti.

Başını ellerinin içine alarak evvelâ kendini bir tartmak istedi: Bu işlerin neticesi nedir? Ne oluyor, bu kadın, Seniha Hanım ne yapmak niyetinde, gizli maksatları mı var?

Nihad, bir kere, bu kadın hakkında bir fikir sahibi olmak isteyerek düşünmeye başladı:

Seniha Hanım alelâde bir yaratılış değil, az görülmüş, harika melekeler sahibi, çok zeki, çok usta, çok cesur, bir kadından daha kurnaz, bir erkekten daha metin, kadından fazla kadın, erkekten fazla erkek, becerikli, cerbezeli, atılgan, bununla beraber kıvrak ve şuh, çok şuh ve kıvrak bir mahlûk. Anlaşılan, kocasının bütün işlerini o çeviriyor, kocasının bütün arkadaşlarını, tanıdıklarını, uzak ve yakın münasebetlerini o idare ediyor, servetini o döndürüyor, yazıhaneyi, evi, parayı, dostları, akrabayı, hattâ Mahir Bey'i o çeviriyor, o döndürüyor, o idare ediyor. Ortalığa hâkim. Nihad'ın bir iki defa da çirkin mahiyetini anladığı bu işleri çevirmeğe Seniha Hanım pek lâyık, çünkü pek zeki, pek usta, pek cesur, hem maddî meziyeti var: güzel; hem manevî meziyetleri var: vicdansız!

Nihad güldü. Bu kadının ahlâkî zaaflardan hiç birine esir olmayan, yezid[85] bir mizacı olduğuna şüphe etmiyordu. Onun kendisini bu apartmana çağırışındaki maksatlarının da kolayca anlaşılacağına emindi. Herhalde kendisinin alçakça bazı teşebbüslere bulaştırılacağını da anlıyor. Böyle düşündükçe bu ailenin insanlarına karşı iğrendirici şüphelere düşüyor, kendi kendine söyleniyordu: "Hay Allah cezasını versin, çattık!"

Fakat, bu aleyhte fikirler uzun sürmeden, Seniha Hanım'ın vadettiği müphem saadetlerin hülyası, Nihad'ın sefalette yoğrulmuş ruhunu kuvvetli bir hararetle sarıyor. Hemen, gencin gözleri önüne pembe ve parlak, canlı ve güzel, etli, şehvetli, kıvrak, oynak, genç, dinç bir kadın hayâleti uzandı. Bu kadın ona herşey verecekti; aşk, para, itibar; bu kadın onun önüne kendi vücudunu, kendi servetini, kendi şerefini seriyordu. Niçin? Elbette bir hizmet mukabili. Fakat ne olursa olsun, memlekete ve fazilete lüzumu kadar hizmet eden Nihad, mantığının ısrarına rağmen, bu vaadlere karşı bir incizab[86] duydu. İçinde birdenbire yeni hülyâların altın kutuları açılıyordu. Birçok şeyler kurdu. Siyasete, ticarete, yalnız uzaktan seslerini işittiği, debdebelerini gördüğü karışık, çapraşık, fakat yüksek, fakat rahat bir hayata giriyor, orada kendine mes'udların bile gıpta edebileceği umulmaz saadetler tahayyül ediyordu.

Bu derin hayâl içinde maroken koltuğun yaylı minderine gömülmüş, içi gülümseyen gözlerini tatlı tatlı kırparken oda kapısı açıldı.

Muazzez elinde bir kâğıtla içeri giriverdi. Bunu Nihad'a uzattı:

- Seniha ablam gönderdi, içeride unutmuşsunuz.

- Mersi Muazzez Hanım. Biraz oturmaz mısınız?

Genç kız daveti hemen kabul ederek, masa kenarındaki sandalyelerden birine ilişti. Yüzü bugün pek taze. Yanaklarının ince derisi altında ışıklı kan dereleri uçuşuyor, yüzüne şeffaf, parlak bir pembe renk dolduruyordu. Gözlerinin yeşilinde de Nihad'ın bakışlarını ansızın masseden[87] yeni bir cazibe, taze bir can vardı:

- Size mâni olmayayım Nihad Bey! Yazı mı yazacaktınız?

- Hayır, şimdi gideceğim. Bu odayı görmemiştim. Biraz oturdum. Kendi kendime oyalanıyordum.

- Seniha ablamla her şeyi konuştunuz mu?

- Evet... Anlaşılmayacak çok birşey kalmadı... Vaziyetim az çok belli oldu.

Nihad söz söylerken Muazzez'in yüzüne dikkatle bakıyor, nedense genç kızı Seniha Hanım'la ölçmekten kendini alamıyordu. Hem bu mukayeseyi zevkli buldu. İki saadetten birini tercih etmek ekseriya zahmetlidir, fakat bu tereddüdün çok zevki vardır.

Muazzez, tetkik edildiğini derhal sezerek ayağa kalktı, Nihad'ın yüzüne mânâlı bir göz ucu attı, herşeyi, herşeyi, genç adamla Seniha Hanım arasında geçen son hâdiseyi bile anlamış gibi, güldü:

- Seniha ablam çok iyi kadındır, çok, çok... Değil mi Nihad Bey? Hem de zeki, ve... ve...

Bir kelime arıyordu. Kapıya doğru geri geri giderek tamamladı:

- Ve.. cazip bir kadın!

Arkasını dönerek odadan çıktı.

* * *

Nihad için, derli toplu bir hayat başladı.

Hergün öğleden evvel apartmana geliyor, kütüphane odasında yalnız başına deftere birçok mektup, fatura, telgraf müsveddeleri kaydediyor, bu iş de bittikten sonra, Perizad'ı gezdirmekten dönen Muazzez'le birlikte yemek vaktine kadar konuşuyordu. Yemekten sonra vazifesi, Perizad'a biraz Türkçe ve

Fransızca öğretmek ama, nazlı çocuk, hergün bir bahâne çıkararak mualliminin elinden kurtuluyordu. O zaman, Nihad'la Muazzez, birlikte Beyoğlu'na çıkıyorlar, pastacıda biraz oturduktan sonra, genç adam İstanbul tarafına geçiyordu. Nadir akşamlar Seniha Hanım'ın davetiyle akşam yemeğe kaldığı oluyor, her gece Faik'te yatıyordu.

Faik'le herşeyi halletmiş, apartmandan aldığı paradan ona ev kirası, yiyecek bedeli olarak muayyen para verdiği için akşam yemeğini orada yiyor, geceleri orada yatıyordu. Artık canciğer dosttular. Biri Muazzez'den ayrılarak, diğeri vilâyetteki memuriyetinden çıkarak Bayezid'e geliyor, bir kahvede semtin bazı güzide gençleriyle buluşup geç vakte kadar, kendi evlerinde imiş gibi teklifsiz, laubali, yüksek sesle, tiyatrodan, edebiyattan, politikadan bahsederek bazı nükteli, imâlı, bazı asabî, coşkun, ekseriya da kavgaya benzeyen şiddetli münakaşalara girişip kahvenin öteki müşterilerini bîzâr[88] ediyorlardı.

Bu altı yedi genç arasında, müşterek zaaflardan doğma, kuvvetli bir samimîlik vardı. Aralarında hiçbir şey gizli değil. Hep, bir günlük hayatını diğerlerine açıkça, pervasız anlatıyor, ayıp, mahrem tasavvurlarını bile itiraf ediyorlardı. Nihad da kendi macerasını tamamiyle anlatmıştı, bazı kere, hepsinin reyini almadan apartmana gittiği zaman kendinde bir boşluk duyuyordu.

Seniha Hanım ona karşı daima azçok mültefit, fakat bir daha onu yatak odasına çağırmamıştı. Lüzûm gördükçe kütüphaneye girerek bazı talimat veriyor:

- Azıcık sabrediniz... Size yakında mühim bir iş çıkacak Nihad Bey! diyordu.

Fakat günden güne, Seniha Hanım Nihad'a karşı resmî ve hâkim tavırlarını artırmağa da çalışıyor gibiydi; hâlbuki genç adamla Muazzez arasında hissî rabıtalar[89] kuvvetlendi. Akşamları Beyoğlu'nda gezintiye çıkınca, hep o pastacıda oturarak, bazı geç vakitlere kadar göz göze, uzun uzun konuşuyorlardı.

Seniha Hanım, onların bu devamlı münasebetlerini istemedi. Nihad'a nazik bir ihtarda bulunarak "apartmandakilerle içli dışlı olmaması lâzım" geldiğini bir kere daha hatırlattı. Genç kızla gizli buluşmağa başladılar.

Muazzez gülüyordu:

- Seniha ablam bizi kıskanıyor... Emin olunuz.. bizi kıskanıyor...

Sonra başını sallayarak:

- Ahhh ne kadındır o, diyordu.

Nihad, sâfiyâne bir hayret içinde sordu:

- Peki Muazzez Hanım, bu kadının bana karşı maksadı nedir? Birşeyler mi tasarlıyor? Ne yapmak istiyor, bir türlü anlamıyorum.

- Mutlaka bir maksadı vardır? Sizi apartmana mutlaka bir düşündüğü şey için çağırmıştır, o kadın herşeyi üç ay evvelinden hesaplar.

- Düşündüğü şey ne olabilir?

- Tahmin edemiyorum. Bunu ben de çok düşündüm. Ama.. bilmem ki... Hiç.. hiçbirşey anlamıyorum.

- Tuhaf şey! Hakikaten karışık bir kadın.

Nihad'ın "karışık bir kadın" tabiri Muazzez'i güldürdü. Ve genç kız ona, Seniha Hanım'ın mazisi hakkında bildiklerini anlattı.

Mahir Bey'in zevcesi çocukken, anasız babasız bir besleme imiş. Ondört yaşına kadar ihtiyar bir kadının yanında büyümüş, sonra bu hâmiyesi[90] ölünce, öksüz çocuk, bir şehbenderin[91] yanına girmişti. Bu adam, önceleri Seniha'ya bir baba şefkatiyle bakmış, fakat, yavaş yavaş, genç kızın bir meyva gibi kızarıp olmağa başlayan güzelliğine karşı bir nev'i zaaf, zevcelerinden bıkan, fakat çapkınlığa istidatları olmayan ve beceriksiz erkeklerin aptalca meftûniyetlerinden[92] birini hissetmişti. O zaman Seniha ile şehbenderin zevcesi arasında bir rekabet yarışı başlamış. Fakat bu müsabaka, şehbenderin hastalıklı, cılız, fazla saf zevcesinin aleyhine neticelenerek, onu yatağa düşürüp öldürmüş. Diyorlar ki zavallı kadın, birkaç defa kocasını Seniha ile basmış. Herneyse... Besleme Seniha, onyedi yaşında, koca evin hanımefendisi olmuştu, kocasının o kadar itimadını kazanmıştı ki, zavallının gözü önünde birçok erkeklerle münasebette bulunduğu halde, şehbender Seniha'yı eski zevcesinden fazla afif[93] zannetmişti. Birlikte Avrupa'ya da gittiler, Fransa'da güzel bir şehre yerleştiler. Fakat, şehbenderin mensup olduğu siyâsî fırka değişir, onu azleder, İstanbul'a dönmek lâzım. Kocasının birçok işlerini bir sihirbaz gibi halleden Seniha, hemen tekbaşına İstanbul'a dönerek ne yapar yapar, kocasını mevkiinde bıraktırıp Fransa'ya gelir. Şehbender, fedakâr zevcesinin bu harika muvaffakiyetine iptidâ hayran olursa da sonra içine kurt girer. İstanbul'da birçok arkadaşları, bilhassa Mahir Bey vasıtasıyla tahkikat yaptırarak Seniha'nın Hariciye Nazırı'nın kardeşiyle bir macerasını öğrenir, şehbenderlikten hemen istifa eder, karısını boşar.

Balkan harbi sıralarında cereyan eden bu meseleden sonra, Seniha'nın Mahir Bey'le evlendiği görülür. Muazzez, bu izdivacı tamamiyle hatırlıyor. O zaman Seniha, kâh becerikli bir erkek, kâh da şuh bir kadın tavırlarıyla Mahir Bey'i sık sık ziyaret eder, evde gece bile kalırmış. Mahir Bey, kendi siyâsî ve ticarî işlerinde böyle bir kadının pek faydalı olacağını kestirerek onu derhal nikâhla almıştı.

Muazzez gülerek hikâyesini tamamladı:

- Görüyorsunuz ki, tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.

- Hayret, bin kere hayret... Bu kadın.. romanlarda okunan, vücutlarına inanılmayan mahlûklardan biri.

İki genç, Seniha Hanım'ı çekiştirmekte ittifak ettiler. Muazzez, bu kadının iğrenç huylarını öyle tatlı bir mübalağa ile anlatıyordu ki, Nihad'ın yüzü derin nefret buruşukluklarıyla bir karalama kâğıdı gibi doldu. İkisine de, bu evin şüpheli muhitinden ayrılmak iştiyakları geliyordu.

Muazzez, mebustan da şikâyet etti:

- Ya bu adam?.. Bilir misiniz? Apartmanda herkesten fazla amir odur. Çok sinirime dokunuyor. Bana sataşmadığı gün yoktur. Terbiyesiz, çapkın, beceriksiz ve âdi bir adam. Nasıl muharrir olmuş, hayret ediyorum. Kerim Bey de muharrir. O gün gördünüz hani... Fakat ne kıymetli, ne.. akıllı.. anlayışlı bir gençtir bilseniz... Eğer bütün mebuslar, bütün muharrirler Alâaddin Bey gibiyseler.. siyâsetten anlamam ama.. bu memleket batar!

Nihad da mebusa çok kızıyordu. Bu adam her Allah'ın günü apartmana gelir, Seniha Hanım'la bir köşeye çekilir, saatlerce görüşür, kaba ve hoyrat kahkahaları her taraftan işitilirdi. Âdeta Mahir Bey'den fazla, bu eve mebus gelip gidiyordu. Mahir Bey zaten evine ehemmiyet verir bir adam değildi. Sabahleyin erkenden gider, akşam geç vakit gelir, yemekte hiç konuşmaz, hep o sinsi gözlerini dört yana çevirerek kendi kendine düşünür, sonra oturma odasındaki uzun yumuşak kanapesine daima yüzü koyun yatarak üst üste sigara içer, etrafında konuşulan şeylere kulak asmaz, hattâ.. mebus Alâaddin Bey'in Seniha'ya bazı kabaca iltifatlarına da aldırmazdı. Bütün mânâsıyla esrarlı bir adam. Zihni gizli hesaplarla meşgul. Zayıf, ince uzun bir vücudu, kuru, çekik, esmer bir yüzü var, kaşları birer ince tel gibi silik, âdeta hiç yok. Gözleri kirpiksiz, ufacık, birer kara üzüm gibi siyah, donuk, içerlek. Saçları kıvırcık, sert, kısa.

Nihad bu adamın kendisine iki çift söz söylediğini duymamış, onun daima Alâaddin Bey'le ya Meclis-i Mebusan'dan, yahut piyasadan, erzak borsasından bahsettiğini görmüştü. Ağzından hep aynı mevzuda ifadeler çıkardı:

- Hazret... Ayân haltediyor. Bunakları atın be... Ayâna ne lüzûm var? Ha.. bugün Paşayı gördün mü, sandıkları mühürletmek istedi. Evet.. altı bin... Dün de beşbin ikiyüz ilâve ettim, onbir bin iki yüz... Bizim hanım faturaları çıkartsın. Benim işim levazımla. Üst tarafı hava. İaşedeki heriflere sinirleniyorum. Küçük efendiyi şaşırttılar. Ah dinine yandığım.. bu işe karışamadık gitti.

Nihad, Mahir Bey'le sokakta veya apartmanda karşılaştıkça, ona selam verirken, gizli tehlikelere karşı hissedilen ürpermelerle âdeta titriyordu. Eğer bu evde Seniha Hanım ve Muazzez olmasa, Mahir Bey'le mebusun hakaretli tavırlarına genç adam uzun müddet katlanamaz, eski sefaletinin bin belâsını gözüne aldırarak oradan çekilir giderdi.

Bir gün sabahleyin, Muazzez'le kütüphanede oturuyorlardı. Genç kız, Nihad'ın işini kolaylaştırmak için, müsveddeleri ayırıyor, önüne koyuyor, kinli bir sesle diyordu ki:

- Bütün bu paralar milletin değil mi? Siz onları iki kişinin servetine kaydediyorsunuz, düşündükçe içim almıyor. Bu adamlar benim de servetimi yediler.

Nihad da, ev sahipleri aleyhine söz söylemekten çekindiği halde, Mahir Bey'in denaetine[94] karşı hissettiği gayzı [95]gizlemeye lüzum görmeyerek en haşîn kelimelerle anlatıyordu. İkisi de, işi bırakarak sohbete dalarken, hizmetçi "Fofo" içeriye girerek hanımefendi tarafından çağrıldığını Nihad'a tebliğ etti.

Genç adam, Seniha Hanım'ı salonda, asâbî kaşları hafifçe buruşmuş, telâşlı adımlarla gezinirken buldu.

Kadın, Nihad'ı görünce, biraz gülümseyerek ona doğru koştu, sıcak bir hareketle genç adamın iki ellerini de sımsıkı tutarak hayran, gözlerinin içine baktı.

- Nihad Bey! Sözümü dinlemiyorsunuz. Ben size bu evde benden başka kimseye ehemmiyet vermeyeceğinizi söyledim. Muazzez'den bahsediyorum. Demin kapıdan geçerken sizi yine onunla başbaşa buldum. Bu çok fena. Evimde ciddî olunmasını isterim, ben size bir dost muamelesi yaptım. Bunu anlamıyorsunuz.

Genç kadın, asâbî sıkılmış elleri içinde, bir kıskaç gibi Nihad'ın ellerini eziyor, onu kendisine doğru çekiyordu:

- İşittiniz mi? Size bu son ricam. Size son defa söylüyorum: İkimiz dostuz. Bana fedakârlık ediniz, aldanmayacaksınız. Şimdi.. beni iyi dinleyiniz geliniz.. oturunuz şuraya...

Nihad kadının gösterdiği koltuğa oturdu.

Seniha Hanım, ayakta, evvelce verdiği bir kararı tatbike başlayan insanların şüphe ve ümidi içinde söylüyordu:

- Sizi, şimdi bu apartmana niçin çağırdığımı anlayacaksınız. Sorduğum suallere cevap veriniz. Siz hâlâ askersiniz değil mi?

- Mezunum, mezuniyetim bitince yeniden muayene olunacağım, belki de ihraç edilirim.

- Pekâlâ. Hiç levazımda çalıştınız mı?

- Hayır.

- Öyleyse, ben size.. gayet kuvvetli bir yerden iltimas bulurum. Bir Paşaya yaver olacaksınız. Yaverliğin ne kadar rahat, hem de.. şerefli bir vazife olduğunu bilirsiniz. İş yoktur, yahut pek ehemmiyetsizdir. Yapılacak şey...

Genç kadın burada biraz tereddüt etti. Mühim bir noktayı hissettirmek ister gibi Nihad'a yan gözle bakarak, şeytanî gözlerini önüne eğdi:

- Yapılacak şey.. Paşaya hoş görünmektir... Siz bazı yaverlerin ne kadar sevimli olduklarını bilirsiniz. Bu.. orduda bir adettir. Düşününüz, bana bir cevap veriniz.

Nihad ne söyleyeceğini, ne cevap vereceğini düşünemeyerek en titrek sesiyle kekeledi.

- Peki.. biraz.. bir.. kaç gün.. bana izin veriniz... Size cevap veririm.

Seniha Hanım, bu sözlerin şiddetli bir red cevabı olduğunu anlamamış, bilâkis, bu tereddütü neşenin ifratından hasıl[96] olma bir şaşkınlık sanmıştı:

- Hay.. hay... O kadar acelesi yok... Ben de o zamana kadar meseleyi bir kere daha Paşanın kulağına çıtlatırım.

Genç adam odadan çıkmağa hazırlanırken, Seniha Hanım, Nihad'ın bir çocuk gibi mutî[97] vücudunu kendisine daha kuvvetle çekerek, onu bir koluyla kucakladı, hemen samimîleşmişti:

- Yavrucuğum, sana birşey daha haber vereyim. Muazzez'den ümidini kes. Çünkü o yakında buradan gidiyor.

Nihad kıpkırmızı oldu. Sinirli ihtilâçlarla bir anafor gibi kaynayan oynak yüzünü Seniha'ya çevirerek bir çocuk hayretiyle sordu:

- Gidiyor mu? Niçin?

- Gidiyor. Alâaddin Bey'le evlenecek. Mebus bir kere daha onu istemişti. O zaman Muazzez itiraz etti, ben de razı olmamıştım. Şimdi ben muvafakat ediyorum. Muazzez istese de istemese de varacak, başka ne yapabilir?

Genç adam, bu habere ehemmiyet vermiyormuş gibi görünmeğe çalışıyor, fakat bu gayreti zaafını daha ziyade belli ediyor, gözleri en şiddetli heyecanla büyüyordu.

- Kendisinin haberi var mı?

- Yakında olacak. Bunu bil ve sözümü dinle!

Nihad, seri bir hareketle Seniha'nın yarım derâguşundan[98] sıyrılarak, tam galeyan halinde bir asâbiyetle odadan çıkarken, sanki bütün fikirlerini ve hislerini bir kelime ile ifade ediyormuş gibi, kendi kendine söylendi:

- Hoppala!

* * *

Meseleyi Muazzez'e açmadı. O gün, kahvedeki arkadaşlara, Faik'e de hiçbir şey söylemeyerek, gece sabaha kadar, düşündü.

İptidâ zihni allak bullak oluyor, bin düşünce birden, kopuk, eksik, yırtık, abuk, sabuk fikirler, sayısız haşerat gibi muvazenesiz beynine üşüşüyorlardı. Bu aileyi tahlile çalıştıkça, memleket, fazilet, insanlık, para, aşk, hile, saffet, kadın.. gibi, herbiri başlıbaşına içinden çıkılmaz bir muamma, bir lâbirent, bir bostan kuyusuna düşüyor.

Zihninde bir sürü istifham işaretleri, boyun bükerek, sanki ona dil uzattılar: ne yapmalı? Seniha'nın teklifini kabul etmeli mi? Yoksa bu evi bırakıp gitmek mi lâzım? Muazzez ne olacak? Bu genç kız, bütün bu vicdansız adamlar çevresi içinde zekâsının ve hissiyatının istiklâlini kuvvetle muhafaza etmiş, metin ve seciyeli mahlûk, bu ince, melûl, zeki, zarif, güzel kızdan ayrılmalı mı? Aralarında başlayan ve bitmeyen rabıtayı koparmalı mı? Buna muvaffak olabilir mi? Sonra ne olacak? Tekrar kaldırım üstünde kime müracaat?

Bütün bu meseleleri, sakin zamanlarında yaptığı gibi, muhtelif kısımlara ayırarak, mantıkî bir tasnifle düşünmeğe muvaffak olamadığı için, en basit

teferruatı da birbirine karıştırıyor, her tarafı ilmeklenmiş bir ipin çilesi gibi kördüğüm yaparak çözülmez bir hâle sokuyordu.

İçinde kuvvetli bir his var: Ne yapıp yapıp Muazzez'den ayrılmamak! Bu genç kızın arkadaşlığında çok teselli buluyordu. Ona ilk rastgeldiği gün bile, sebepsiz ve ani bir sevinç, ihtimal ki ruhta gizlenen birçok ümitlerin yekûnundan hasıl olma vehminden kuvvet alan bir sevinç duymuştu.

Ona âşık olduğunu kendi kendine itiraf edemedi. Hayır, alelâde incizabları, büyük aşklardan ayırmak lâzım; her aldatıcı sevgiye aşk ismini vermek bir israftır; genç kıza karşı duyduğu şey, müşterek duygu ve düşüncelerin iki kalbde yaptığı tatlı ahenk dostluğa, akrabalığa benzer samimî bir tecazüb[99], iki ruhun müşterek menfaatler etrafında biribirine bağlanmasından ibaret bir rabıta gibiydi, fakat, Alâaddin Bey'in hoyrat şekli, zihnine bir kanca gibi takıldıkça, kıskançlığa benzer bir his de duyuyordu. Hele, Seniha Hanım o haberi verince, Nihad, en büyük felâkete uğrayanların ezasına düştü. İçinde bir isyan baş kaldırıyor. Genç kızdan ayrılmak düşüncesini zihnine yediremiyor. Bir iki defa onu mebusun kollarında tahayyül etmeyi deneyerek bir kâbus ra'şesi ile silkindi. O zaman bir kıskançlık, iptidâî[100], azizî, hayvanî bir kıskançlık, içini yiyordu.

Bu aşk değil de nedir? Aşk, yahut sevgi, ismi ne olursa olsun, Muazzez'e çok alıştığı, ondan güç ayrılacağı muhakkaktı.

Bunu genç kıza imâ etmeğe karar vererek, sabaha karşı uyuyabildi.

Ertesi gün, yine pastacıda buluştular.

Nihad ondan Seniha Hanım'ın söylediklerini gizlemek, fakat mahir bir mükâleme[101] ile, ağzından bazı şeyler öğrenmek istiyordu.

Uykusuz gözlerini şiddetle açıp kapayarak bir gece evvel uyumadığını söyledi.

Genç kız sordu:

- Rahatsız mıydınız?

- Hayır... Vücutça rahatsız değildim fakat... Vesveselerim ayaklandı. Bu evde ne yapabileceğimi hâlâ kendi kendime soruyorum.

- Ne var? Can sıkıcı bir şey mi oldu?

Genç kızın bu suali üzerine, Nihad ona göz ucuyla takdirkârâne bakmaktan kendini alamamış, Muazzez'den birşey gizlemekteki zorluğu anlamıştı. Onun sualine "Hayır!.." cevabını vereceği yerde:

- Evet! dedi.

Ve Seniha Hanım'ın ma'hûd "yaverlik" teklifini anlatmağa mecbur oldu.

Muazzez, gayet sakin dinliyordu. Nihad sözünü bitirince birikmiş üzüntülerini dökmek ihtiyacıyla söyledi:

- Canımı sıkan bu. İğrenç bir arzuya âlet edilmek isteniyorum.

Biraz düşünerek içini çekti:

- Bilir misiniz? Maişet[102] zaruretiyle yapılan fedakârlıklar kadar güç, güç ve ağır şey yoktur. Oniki yaşımdan beri bu mecburiyetten azâde[103] kalabileceğim günü arıyorum. Şimdi bana Çanakkale'nin hayali bile mûnis geliyor. Keşke orduda kalsaydım... Meselâ, bir "Queenn Elizabeth" zırhlısını gözönüne getiriniz, dumanlar savurarak, simsiyah gövdesiyle Arıburnu önünde duruyor. Biz onu görüyoruz, bir dakika, bir saniye, bir salise geçmeden onun üstümüze bir mermi daha savuracağını biliyoruz, tıkanmış nefeslerimizle bekliyoruz. Büyük topların ağzında iptidâ küçük bir alev ve duman yığını görünüyor, sonra yeri göğü sarsan bir ses, bir şehrin yıkılmasına benzeyen müthiş bir gümbürtü kopuyor, yüz adım ilerimizde, vatandaşlarımızın kollarının, bacaklarının, kafalarının havada uçuştuğunu görüyoruz. Haşyet![104] Bu mermi bizim üstümüzde de patlayabilirdi. Sonra düşünüyoruz: vücudları hevayı nesimede tuzlabuz olan insanların arasında bizim yarım saat evvel görüştüğümüz, elini sıktığımız arkadaşlar var, onlara bir damla gözyaşı dökmeğe vakit kalmadan arkamızda bir mermi daha patlıyor!

Genç kız, korku ve istikrâhla[105] göz kapaklarını sıktı:

- Harp müthiş!

- Size şunu temin ederim ki Muazzez Hanım, âdi hayat mücadelesi, yaşamak için şu hergün yaptığımız kavga, harpten bin kat daha müthiştir. Emin olunuz ki İstanbul'a geldiğim günden beri, cephenin mermileri arasında geçen günlerimi aradım.

Nihad, handa Seniha Hanım'a tesadüf etmeden evvel, nasıl iş aradığını anlatmak istemiyordu. Yalnız, ilk geceyi Muazzez'e hikâye etti. Çok samimî idi.

- Bu ıstıraplarımı nerede dinlendirdim biliyor musunuz?

Genç kızın gözlerine bakıyor, susuyor, tereddüt ediyordu:

- Şâirâne, yahut sun'i birşey söylemiş olmaktan korkuyorum. Fakat...

Cesaretle ilâve etti:

- Gözlerinizde!

Ve bu itiraftan sonra yüzüne kan doldu.

Genç kız da pembeleşiyor, ince ıslıkları işitilen sık teneffüsleri arasında, gittikçe müteheyyiç görünüyordu. O da, Nihad gibi derin bir tereddüt içinde kekeledi ve kızardı.

- Mütekabil[106], diyebildi.

Uzun müddet sustular.

Nihad bu sükûtu yavaşça örseledi:

- Siz olmasanız, bu evden çarçabuk ayrılmakta zerre kadar tereddüt etmeyecektim. Fakat, sizden ayrı kendimi düşünemiyorum. Size çok, çok alıştım. Ve içim titriyor, Meselâ.. meselâ.. gideceksiniz. Bu apartmandan başka yere gideceksiniz diye üzülüyorum.

- Başka yere mi? Nasıl olur?

- Meselâ.. izdivac ederek.

Muazzez güldü:

- Nasıl izdivaç? Fakat.. ortada fol yok yumurta yok.

- Olabilir... Etrafınızda hayranlarınız yok değil ya.. bilmem ki. Fakat.. meselâ şu Alâaddin Bey...

Genç kız, ilk defa lâubali bir hareketle, ufacık ve menekşe kokulu avucunu Nihad'ın ağzına kapadı:

- Susunuz!.. intihar ederim, böyle birşey aklımdan geçirmem.

- Ya sizi icbar ederlerse?

- Hiç faydası yok. Vaktiyle de bir kere icbar ettiler, kıyameti kopardım. Daha ileri giderse bırakır apartmanı çıkarım.

Nihad rahat nefes aldı. Sevinç ve gururla gülüyordu. Başka hiçbir şeyden bahsetmedi. Genç kızın ufacık ellerini avuçlarına alarak, ona derin his anlarında akla gelen ince, titrek, nazlı, nâmeli ve ahenkli kelimelerle ve tatlı bir aşk ninnisi söyledi. Ona, yeşil gözbebeklerinin billûrundan süzülen mânâlı ışıklarla nasıl mest, bu gözlerin cilâlı sathında kıpırdayan renklere nasıl meczup olduğunu, daha ilk gördüğü gün bile onların ruha işleyen mıknatıslı nüfûzuna nasıl kendini kaptırdığını anlattı, anlattı.

Muazzez, gülümseyerek, kendi yaşında her genç kıza bazı rüyaların vaadettiği bu nadir, aziz, derin saniyeler içinde gaşyolmuş[107] görünüyordu. Nihad susunca o da söyledi. Biraz daha kısa, fakat samimî kelimelerle, o da, bir darbı meseli[108] delil gösterdi: Kalpten kalbe yol vardır.

Pastacıdan çıkarlarken, Nihad kendisine hayat verdiği için Allah'a şükrediyordu: mes'ud olmuştu. O gün, kahvede, arkadaşlarına çok neşeli göründü:

- Çocuklar: elime para geçerse hepinize bir ziyafet çekeceğim, diyordu.

Ötekiler gülüştüler. Bir tanesi cevap verdi:

- Bizim de elimize para geçerse, sana bir saray yaptırırız.

Gece Nihad Faik'e herşeyi anlattı:

- Ne yaparım? Muazzez'i o herife zorla vermeğe kalkarlarsa ne yaparım? Bir fikrin var mı, söyle bakayım?

- Böyle şey zorla olmaz. Kız reddederse onlar ne yapabilirler?

- O da var. Fakat ben harikulâde şeylerden korkuyorum.

- Vehme lüzum yok. Muazzez bugün sana teminat vermiş demektir, keyfine bak!

Yatağa girince, Nihad yeniden birçok tasalara düşerek ümidini kaybediyordu. Yine geç uyudu.

Sabahleyin, birçok haileleri yenmeğe kendini muktedir bulacak kadar, kuvvetli, tasasız, müsterih ve hararetli, yataktan fırladı.

Faik bile onun bu canlılığına dikkat etmişti:

- Bugün maşallahın var. Gözlerin velfecri[109] okuyor. Akşama bana iyi haberler getirirsin inşaallah, dedi.

* * *

İktisad için Yüksekkaldırım'ı yayan çıkarken, böyle ne vakte kadar birbiri peşinden alabildiğine koşan türlü türlü vak'aların kahramanı olacağını kendi kendine soruyordu. Çocukluğundan beri başından bir alay şey geçti. Oniki yaşından beri, heyecansız, tasasız, rahat bir gün yaşadığını hatırlamıyor. Ya para, ya kadın, ya vatan için açlığa, ihanete, ölüm tehlikelerine düşmüş, hiçbirinden iyi bir hatıra almadan eskisinden beter çıkmıştı. Her maziye bakışında, uğradığı sükûtu hayallerin yekûnunu biraz daha kabarmış, ya tiksinerek, ya hiddetlenerek yâdedilen hatıraların mecmuunu biraz daha artmış bulduğu için, bir şeyi fazla ümit etmekten çekinir, kendini elinden geldiği kadar tevekküle götürür, fakat yine arzularıyla muvaffakiyetleri arasında muvazene bulamazdı. İstediği şeyleri bir basite irca[110] etmişti; sakin yaşamak! Para? Bu sükûnu temin edecek kadar. Zengin olmayı aklından geçirmiyordu.

Hiçbir gün servet hayali kurmadı. Hattâ "mes'ud olmak" denilen şeyi de istemiyordu. İnsanların saadet ve felâket diye teheyyüçleri [111]iki kutub gibi ayırmaları ona bazen mânâsız görünüyor, haz ve kederi, birbirine geçmiş, perçinleşmiş, her zaman yanyana, iç içe bulunan bir halita[112] gibi tasarlıyordu. İyi ama, hayatında da akla gelmeyecek terslikler karşısında kaldı. "Tûli emel[113]" sahibi olmak değil, kısa emellerinden de ekseriya ric'at[114] etmişti. Böyle zamanlarda, hiç sevmediği cılız bir hassasiyete yakalanıyordu. Ruha kin, usanç, isyan veren, her şeyi biçimsiz, sahte gösteren, gözleri bulandıran sükût etmiş ümitlerin hatırasıyla bütün arzuları kıran, mantığı çığırından çıkaran, iradeyi felce uğratan ve yalnız öfkeyi tatlılaştıran bu veremli hassasiyete düşmandı. Fakat ondan güç yakayı kurtarıyordu. Her genç gibi yığın yığın yazdığı hatıra defterlerinin hiçbir sahifesi yok ki, üçbeş satırında kuvvetli bir şikâyet akisleri bulunmasın. Bunları okudukça sinirlenmiş, sinirlendikçe yine böyle yazmıştı. Ruhuna hiçbir gün tahakküm edemedi, macerayı sevmediği halde, maceraperest, bedbinliği sevmediği halde bedbin, parayı sevmediği halde ona muhtaç oldu.

Hayatın bu yeni devresinde de arzularının tamamiyle aksine uğrayarak sersemlememek için, az ümit etmeğe çalışıyordu. Fakat, şuursuz, birçok hayallere kendini kaptırdığını anladı. Yine ruhunda bir sürü ümitler sağ idi. Muazzez'i hatırladıkça, bazı meyillere ısınıyordu, bu kızın şefkat, yalnız şefkat dolu gözlerinde, Nihad'ın yeislerini azaltan kuvvetli bir mânâ, birçok temayüllerini çeken kuvvetli bir cazibe, ne olduğu anlaşılmayan ve ne olduğu anlaşılmadığı için tesir yapan kuvvetli bir ifade vardı.

Muazzez güzeldi. Etinin rengi güzel; ince sarı tüylerle çok ışık emen, parlak, dümdüz, pembe, mesameleri görünmeyen, sivilcesiz, ütülü bir kumaş gibi kırışıksız, en hafif kan cevelânını dışarı aksettiren ince, müslin[115] gibi gergin ve şeffaf bir teni vardı. Gözleri güzel: bir tavus tüyü renginde. Yaldızlı, yeşil, ışık vurdukça titrek, tatlı, derin bir parlayışı var. Teheyyüçlerin en ince anlarını belli edecek kadar hisli gözler. Sahibi konuşurken, bir saniye içinde, muhatabının aczlerine karşı merhamet, meziyetlerine karşı takdir, saflıklarına karşı istihza, fakat incitmeyen, çünkü fenalıksız bir istihza ifade ediyor. Giyinişi, yürüyüşü, söyleyişi güzel, daima sâde kıyafetleri beğeniyor. Başkalarında uzvî arzulardan fazla, bedîî[116] iştiyaklar uyandırmağa çalışan tuvaleti tercih ediyor. Modaya rağmen uzunca yakaları, uzunca etekleri ve koyu renkleri seviyor. Göze çarpmaktan müctenib[117]. Yürüyüşü de ciddî, fakat, bir

heyecan esnasında hiç umulmayan hoppa tavırları da yok değil, çarçabuk alevlenip geçiyor. Konuşurken samimî, karşısındakinin gizli fikirlerini çabuk anladığı gibi, kendi fikirlerini de gizlemiyor. Cesur, açık ve candan bir sohbeti var. Sesi daima titrek.

Nihad genç kızın münasebetsiz bir aile içinde, pek nadir insanlara müyesser olan bu temayüzü[118] nasıl kazandığını birkaç kere düşünmüştü. Her defasında: "Demek çocukluk terbiyesi iyi." dedi. Fakat bu fikir onu pek tatmin edememişti.

Ne olursa olsun Muazzez'i beğeniyordu. Bu zaafın tehlikeli olacağını kestirememişti. Fakat mebusla izdivacı rivayeti çıkınca iş değişti. Şimdi büsbütün kendini ona bağlı hissediyordu. Demek ki, farkında olmadan, genç kızın hatırası üzerine büyük bir hülya kurmuştu. Bunu yıkmak, yeni bir sukûtu hayale uğramadan,[119] böyle tehlikeli bir ümitten kurtulmak lâzımdı. Muazzez'le mebus Alâaddin Bey'i evlenmiş farzetmeğe kendini alıştırarak apartmana kadar yürüdü.

Genç kız onu kütüphanede bekliyordu.

- Bugün biraz geciktiniz, yarım saattir sizi bekliyordum.

- Yüksekkaldırım'da bir kitap aramak için vakit geçirdim, yayan gelmeğe mecbur oldum.

- Dün gece içimi sıkacak birşey oldu. Seniha ablamla da, Mahir dayımla da kavga ettik!

- Niçin Muazzez Hanım?

- Fazla ileri gittiler. Yine istikbalimle oyun oynuyorlar. Bu sefer Seniha ablam da beni müdafaa etmedi. Çok canım sıkıldı.

- Sebep ne?

- Sebep.. yine eski dâvâ. İzdivacım... Beni evlendirmek istiyorlarmış. Hazır talip varken diyorlar, evlen.

- Talip kim?

- Alâaddin Bey.

Nihad bu cevaba şaşmadı. Geceyi uykusuz geçirmişe benzeyen, gözleri yumuk, ağır, yorgun, benzi atık, olgun yanaklarının gergin ve pembe derisi biraz pörsümüş, gevşemiş, sararmış, saçlarını acele, telâşlı, asabî taramış. Muazzez daha söze başlarken fena haberin ne olduğunu genç adam anlamıştı. Yolda gelirken kendi kendine verdiği kararı tamamiyle unutarak birdenbire

sinirlendi. Mebusun, kaba, şişko, hantal gövdesini, ablak, çatık, nemrut suratını hatırlayarak mırıldandı:

- Bu adama kızıyorum.

- Ya ben? Ya ben? Dün gece gelmedi. Gelseydi çok tahkir[120] edecektim. Herkesin içinde yüzüne en fena sözleri söyleyecektim. Sabaha kadar uyumadım. Alâaddin Bey'le evlenmek değil, bu bahsin tekrar açılması bile asabıma dokunuyor.

- Münakaşa nasıl oldu?

- Yemekte başladı. Seniha ablam çatalı tutuşumu, parmaklarımın inceliğini, güzelliğini kocasına göstererek methetti. O da başını salladı, karısına sözde hak verdi. İkisi de sahte.. çok sahte idiler. Ben bunun altından birşey çıkacağını anlıyordum. Mahir dayım sinsi sinsi güldü: "Muazzez'e lâyık bir adam bulmalıyız," dedi, sonra dedi ki: "Böyle inatçı kız görmedim. Söz dinlemiyor. Alâaddin hazır. Ona biçilmiş kaftan. Daha iyisini mi bulacak?" Ben sesimi çıkarmıyordum ama yüzüm kızarmıştı galiba. Seniha ablam: "Evet... Benim de buna aklım yatıyor... Alâaddin Bey en iyisi," dedi. Benim öfkeden kıpkırmızı olduğumu da görmüştü. Hemen lâkırdısının altını getirdi. "Hiç değilse zengin, mevki sahibi bir adam. Azıcık yaşlı ama, erkek zevcesinden büyük olmalı." Elimden geldiği kadar öfkesiz görünmeğe çalışıyordum, başımı kaldırdım.

"- Öyle ama, ablacığım Alâaddin Bey'in karısı var," dedim.

"- Boşar! dedi.

"- Çocukları var! dedim.

"- Çocuklarına anneleri bakar. Hem bunları sen ne düşünüyorsun? dedi. Mebusun zevcesi düşünsün.

"- Anlamıyorum! deyip kestim.

Mahir dayım sesini çıkarmıyor, başını tabağa eğmiş dikkatli dikkatli et kesiyordu. Seniha ablam:

"- Bu sefer itiraz etmezsin, dedi.

"- Rica ederim abla! dedim. (Sesim titriyordu, yemeği de bırakmıştım) rica ederim, susunuz... Lâkırdısı bile asabıma dokunuyor dedim.

Seniha ablam güldü:

"-Genç kızlar, izdivaç meselesi görüşülürken isparmoza[121] tutulurlar!" deyince sofradan kalktım.

Mahir dayım oralarda değil, aşçı kadına kızartmayı tenkid ediyordu. Ben salona geldim. Seniha ablam arkamdan koştu: "Senin yaptığını şımarık mahalle kızları yaparlar!" dedi. İşte ondan sonra aramızda.. fena bir münakaşa açıldı. O bana, ben ona, ağır sözler söyledik. Ben nihayet bağırdım: "Metresi olduğun adamın ben zevcesi olamam. Hep sizin menfaatleriniz için servetimi feda ettim, gençliğimi de veremem," dedim. Münakaşa kızıştı. Kocası geldi. Karısını kolundan çekti, yandaki odaya sürüklerken: "Gel!" dedi. "Münakaşaya hacet yok... Mecburdur!" dedi. Bu (Mecburdur!) sözü beni sabaha kadar uyutmadı. Neden mecbur olayım? Mecbur muyum?

Genç kız, geceki hâdiseyi hatırlarken o zamanki öfkeyi aynı şiddetle hissederek iki elinin parmaklarını içiçe geçiriyor, kemiklerini kıracak gibi çıtlatıyordu. Gözleri yaşardı.

Nihad, Muazzez'de ilk defa gördüğü bu isyanlı teheyyücü evvelâ dikkatle seyrediyordu. Kadınların öfkelenmeleri Nihad'ın her vakit hoşuna giderdi. Böyle zamanlarda, bir kadın ruhunun tabiî örgüsünü ören bütün sevk-itabiîler, tam bir hürmetle, kendi kendine dışarı dökülür. Ve o ruhun en gizli sahifeleri, bir resimli kitap gibi açılarak meraklı gözlere, çeşit çeşit, renkli renkli manzaralar gösterirler.

Fakat bu sefer, Nihad Muazzez'in ısdırabına karşı tasasız duramadı. Genç kızın öfkesi, bir barut yığınını ateşleyen kıvılcım gibi, Nihad'ın bu aileye karşı birikmiş bütün kinlerini parlatarak kanını oynattı.

Şehadet parmağını bir değnek gibi sallayarak bağırmıştı:

- Hiç mecbur değilsiniz Muazzez Hanım. Ne yapabilirler? Hangi devirdeyiz? Artık zorla izdivaç var mı?

Kaşlarını çatarak, öfke zamanlarında yaptığı gibi yumruklarını sıkıp açarak, yüzü ve gözü kızarmış, sesinin yüksekliğinden, tavırlarının şiddetinden habersiz devam ediyordu:

- Ne biçim insan bunlar?.. Ne acaip mahlûklar! Bunların mefkûreleri nedir? Ne için yaşıyorlar? Vatanları yok, vicdanları yok, Allah'a da, güzelliğe de, fazilete de inanmıyorlar, bunu anladık, peki?.. Para için mi yaşıyorlar? Servetin hududu yok mu? Debdebe için mi yaşıyorlar? İstanbul'da bunun fevkinde hangi saltanat var? Hayır... bunlar için değil hayır, ne vatan, ne vicdan, ne Allah, ne güzellik, ne para, ne debdebe, ne saltanat için, hayır, hiçbiri için değil. Fenalık için, yalnız günah işlemek, yalnız başkalarının ıstıraplarına bir zebani istihzasiyle çirkin çirkin gülmek için, rezaletlerin gübresinde iğrenç bir

taaffünle[122] pişmek için yaşıyorlar. Hay Allah cezalarını versin! Çanakkale'de, gözlerimin önünde kafaları futbol topu gibi, koparak havaya fırlayan Türk gençleri bunlar için mi can verdiler? Tevekkeli değil, ordu, ahali açlıktan, hastalıktan kırılıyor. İki milyon kilometre murabba[123] arazinin mahsullerini İstanbul'da üç beş yüz kişi yiyor. Yine kör boğazlarına doymuyorlar. Hay Allah topunu Kahr ismiyle kahretsin... İnsan vatanperver olduğuna değil enayi yerine konduğuna yanıyor. Yarabbi!.. Tasavvur edemezsiniz Muazzez Hanım, Anafartalar'da, İstanbul'un kapısını İngilizlere teslim etmemek için, Türk çocuklarının, -henüz bunlar çocuktular Muazzez Hanım- Türk çocuklarının gösterdikleri harika azmi tasavvur edemezsiniz. Biz tarihinde Kartaca muharebelerini, Anibali, Yüzsene Muharebesini, eski Yunanlıların destanî kahramanlarını, Homer'in şahsiyetlerini, Aşil ve benzerlerini okurken, hayretten ağzımız açık kalırdı. Ben Arıburnu'nda en korkak bir ihtiyat zabitinin bir düşman bombasını yerden kapıp tekrar düşmana attığını gözlerimle gördüm. Artık eski Yunan masalları beni hiç şaşırtmıyor. Bunları adî vak'alar gibi hatırlıyorum. Bunlar gençliğin Boğazlarda yaptığı harikalar yanında adî vakalardır Muazzez Hanım. Biz mebus Alâaddin Bey için mi harp ettik? Tuh! Hepsinin Allah cezasını versin, çünkü Türk kanunları buna muktedir değil.

Nihad kıpkırmızı olmuştu. Genç kız da onun bu zayıf vücudunun neresine sığdığına akıl erdiremediği âteşîn tehevvüre[124], harikulâde bir manzara seyreder gibi bakıyordu. Nihad söz söylerken o kadar kendinden geçmişti ki, azar azar yükselen sesi bir haykırışa benzemiş, Muazzez'i biraz da endişeye düşürmüştü. Genç kız, bir erkekten her zaman beklediği bu şiddetli hassasiyeti beğendi. Fakat Nihad birdenbire kendine gelerek utanmıştı:

- Affedersiniz, kendimi tutamadım, dedi.

- Hayır.. bilâkis.. senelerdenberi düşünüp hiç kimseye söylemediğim şeyleri anlatıyorsunuz. Çok hoşuma gidiyor. Yalnız... Seniha ablam uyanmışsa işitir diye korkuyorum.

- Hakkınız var.

Sustular.

İkisi de aynı şeyleri düşünüyor, arasıra karşılaşan bakışlarıyla müşterek duygularını birbirlerine seyyale[125] gibi intikal ettiriyorlardı. Nihad, yavaşça, genç kızın heyecandan sıcak bir nemle terlemiş, ılınmış, yumuşamış elini tuttu. Muazzez bu harekete hiç mukavemet göstermemiş, hattâ güzel yanaklarının

gergin yuvarlağına tatlı bir şarabî renk sinmiş, derin gözlerinde yeşil bir ziya tebehhür[126] etmiş, öfkesi birdenbire yeni bir hazza yer vermişti. Nihad, genç kızın bu zaafından ümitlenerek, hiç tasavvur etmediği halde onu cesurane kucakladı; bu kemiksiz gibi yumuşak, harlı sıcak vücudu göğsünde sıkarken, ilk defa ona teklifsiz, çok samimî arkadaşça hitap etti:

- Ehemmiyet vermeyiniz! Onlar bizden kuvvetli değil! Bizde...

"Aşk var" diyecekti. Fakat sözünü tamamlamadan kapının şiddetle açıldığını gördü.

Muazzez, çevik bir hareketle Nihad'ın kollarından sıyrılırken, Seniha Hanım, kapının eşiğinde, her ikisine de keskin gözlerini dikiyordu.

Yataktan yeni kalkmış, henüz yıkanmamış bile, yüzü keten gibi beyaz, geceden kalma sürme birikintileri içinde zahmetle açılan göz kapakları uyku mahmurluğu ile şişmiş, ağır, ciddî hâkim bakışlarla Muazzez'i, Nihad'ı ayrı ayrı süzdükten sonra, içeri girdi, birbirlerine yakın duran ve ilk şaşkınlıklarından bir türlü kurtulamayan iki gencin karşısında bir koltuğa yerleşerek ayak ayak üstüne attı.

Evvelâ Muazzez'e hitap etmişti:

- Perizad seni bekliyor. Gezinti vakti geçti. Çocuğu intizamsızlığa alıştıracaksın. Lûtfen onu daha fazla bekletme. Fofo'ya da söyle, bana sigara getirsin.

Genç kız koşarak dışarı çıktı.

Nihad, sigara paketini çıkararak, tereddüt, korku, hicab içinde genç kadına uzatmış, fakat Seniha Hanım, bu ikramı görmemiş gibi yaparak hemen söze başlamıştı:

- Bütün söylediklerimin tersini yapmak için mi yaşıyorsunuz? Demin yüksek sesinizi işiterek yataktan kalktım ve kapının dışında, Muazzez'e anlattığınız şeyleri duydum. Kocamın, mebusun, benim yahut başkalarının hakkımızda ne düşünüyorsanız, düşünün. Bence ehemmiyeti yok. Biz fena insanlarız peki, bunu isterseniz yüzüme de söyleyin, peki. Hattâ, en ağır sözleri sarfedin, peki. Fakat, bu evde başkalarıyla içli dışlı olmamanızı kaç defa sizden rica ettim. Sayısını hatırlıyor musunuz?

Nihad, Seniha Hanım'ın yüzüne bakmak cesaretinden mahrumdu. Fakat bu ses, bu şive, bu sözler, bu sakin, hafif, nazik sözler, eski bir dosta, yahut sevilen bir insana karşı söylenen öfkesiz, tabiî sözler genç adamı hayrete düşürdü. Seniha Hanım, kapının dışında, her şeyi duyduğunu söylerken,

Nihad istifaya hazırlanmış, bir fırtına kopacağına pek emin olduğu için korkmağa başlamıştı. Fakat, genç kadının kendisine daima o eski nezaketle hitap ettiğini görünce bir tuhaf oldu, vereceği cevabı şaşırdı, yalnız, bu kadının harikulâde zekâsı karşısında kendi aklî melekelerinin bir nevi uyuşukluğunu hissediyordu. Seniha Hanım yeniden sordu:

- Lûtfen cevap verir misiniz?

Nihad mânâsız kelimeler mırıldanarak budalaca kekelemeğe sükûtu müreccih[127] bulduğu sırada, hizmetçi büyük bir sigara kutusu getirerek, Seniha Hanım'ın yanındaki sehpaya bıraktı, çıktı.

Genç kadın bir sigara yakarak, ayakta, sessiz duran Nihad'a bakıyor, ağzında bir duman yığını biriktirerek yanaklarını şişiriyor, sonra bunları genç adama doğru, gülerek savuruyordu. Birdenbire ayağa kalktı ve Nihad'ı kollarından yakaladı:

- Yüzüme bakınız! Sizi affediyorum. Bağırınız, çağırınız, aleyhimde söyleyiniz, yakınız, yıkınız, ne isterseniz yapınız, sizi affediyorum. Çünkü yalnız kabahat sizde değil, onda da, o hınzır kızda da var. Bunu geçelim. Fakat, işitiyor musunuz! Bir daha Muazzez'le dostluğunuz kalmayacak, hiç, hiç. Yalnız buna tahammül edemem, işitiyor musunuz? Artık bu son. O da zaten mebusla evlenecek. Mecbur. Siz ne derseniz deyiniz, mecbur. Bağırsın, çağırsın, mecbur. Şimdi size yapılacak bir tek şey kalıyor: Bana itaat edin. Paşaya tavsiyenizi aldım. Bir haftaya kadar işe başlayacaksınız. Ağzınızdan bir "Peki" çıkarınız, bir hafta sonra zengin, şerefli bir insan olacaksınız! Haydi.. söyleyiniz!

Nihad sustu.

Kadın ısrar ediyordu:

- Bir "peki" diyeceksiniz prens olmak için bu kadar düşünülmez. Bir: Peki. Haydi...

Nihad sustu.

Kadın, bir ayağını yere vurarak, daha şiddetle ısrar ediyordu:

- Haydi.. söyleyiniz. Utanıyor musunuz?

Nihad, kadının kollarından silkinerek derhal resmî tavrını aldı:

- Rica ederim. Bana düşünmek için biraz izin.

- Kaç gün?

- Bir.. birkaç gün.

Kadın eski lâubaliliğiyle:

- İnadın kurusun, diyerek yürüdü, kapıyı açarken ilâve etti:

- Fakat bu inadın hoşuma gidiyor, dört gün daha sana izin! dedi.

Seniha Hanım'ın ayak sesleri uzaklaşınca, Nihad masanın üstünden fesini kaptığı gibi apartmandan dışarı fırladı. Sokakta, kaşlarını kaldırarak, gözlerini açarak, dudaklarını uzatarak, aşikâr bir hayret içinde kendi kendine soruyordu:

- Ne antika iş bunlar?.. Dünya amma acaipleşmiş ha...

Yolda iki çocuk onunla alay etti.

Genç adam, rastgele, Beyoğlu caddesinde yürüyerek bir gazinoya daldı.

Masalara çarparak, hızlı hızlı yürürken genç bir adamla burun buruna geldi: Kerim Bey, muharrir, elinde bir kalem ve defter, etrafına bakınıyor, Nihad'a:

- Geliniz şuraya oturalım, diyordu.

Bir masaya oturdular. Muharrir, kalemini, defterini bir tarafa atarak anlatmaya başladı:

- Sözde buraya hikâye yazmağa geldim. Bununla yalnız kalmak için dördüncü kahveye giriyorum. Şimdi de karşıma siz çıktınız. Sakın alınmayın ha. Bugün konuşmak ihtiyacındayım. En resmî tanıdıklarımı da kollarından yakalıyorum. Kabahat onlarda değil, bende, yazı yazmaktan ziyade, konuşmaya meylim var. Gerçi hikâyelerim de birer gevezelikten ibaret.

Nihad, karşısındakine dikkatle bakıyor, birçok hikâyelerini okuduğu ve harpte, çadır altında, bütün zabitlerin bir kahve ile sigara arasında bir hikâyesini okumadan rahat edemedikleri meşhur gencin yüzünde, harikulâde adamlara mahsus izler araştırıyordu. Muharrir, bu dikkatin farkında oldu:

- İşte o okuduğunuz hikâyeleri ben böyle kahvelerde yazarım. Münasebetsizliğin başı orada. Çünkü benim için yazmak mesele değil. Mevzuu bulmak, hazırlamak iş. Neyse. Yanılmıyorsam sizi Mahir Beylerde tanıdım. Oraya hiç gittiniz mi bir daha?

- Ben orada her gün bulunurum.

- Memur musunuz?

Nihad güldü:

- Gibi bir şey. Çocukla ve bazı hesaplarla meşgulüm.

- Fena değil.

Mânâlı bir baş sallayışıyla ilâve etti:

- Muazzez Hanım da, Seniha Hanım da güzel mahlûklardır. Hele insan iki kadının arasında kalırsa itibarı da artar. Haklı mıyım?

Nihad, büsbütün gülerek cevap verdi:

- Haklısınız. Bu kaidedir. Fakat ben vaziyetimden memnun değilim.

- Niçin?

- Mesele uzun ve tuhaf bir hikâye.

- Kuzum anlatınız. Bir hikâyeciden hiçbir şey gizlenmez. Eski tabirle bizler, sözde birer "Tabibi içtimaî"yiz.[128]

- O cihet malûm. Sizin bu meselede fikirlerinize de ihtiyacım var. Fakat dava pek uzun.

- Anlatınız canım.

Nihad, cepheden döndüğü geceden o saate kadar başından geçenleri birer birer nakletti.

Muharrir, gözlerinin bütün dikkat hassasiyle Nihad'ın yüzüne, tavırlarına, hatta ağzının içinde kımıldayışlarına bile bakarak dinlemişti. Güldü:

- Enteresan bir mesele. Hoş. Bir vodvil mevzuu.

- Aman demeyin Kerim Bey. Gülünecek şey değil. İşin içinden çıkamıyorum.

Hikâyeci, tecrübeli bir adam kayıtsızlığıyla dudaklarını bükerek söyledi:

- Kolay. Her iki kadını da oyalar, ikisinden de istifade edersiniz. Eğer birine karşı fazla zaafınız varsa ötekini bırakırsınız.

- Böyle ama, Alâaddin Bey Muazzez'i almaya kalkıyor.

- Eh, size öteki kalıyor.

- Ben de onu istemiyorum.

- Pekâlâ, mebusu ekarte edin.

- Nasıl?

Hikâyeci biraz düşündü:

- Ha.. bu biraz güç. Adam sende, kızı alıp oradan çıkın.

- Nereden?

- Apartmandan.

- Nasıl olur?

- Nasıl mı olur? Çanakkale'de omuzlarınızdan her dakika üç kurşun geçmiş. Sormamışsınız. Harp, bir gencin başından geçen en büyük maceradır. Üst tarafı hava, kız kaçırmak iş mi? O razı olduktan sonra.

- İyi ama nasıl geçiniriz?

- Ölmezsiniz. Mutlaka maişenizi temin etmenin bir yolunu bulursunuz.

- Ama, insan bunu hiç olmazsa evvelden tahmin edebilmeli.

- Kolay. Gençsiniz, sıhhatdesiniz, iş bulursunuz. Böyle şeyler düşünülmez.

- Kerim Bey, siz hikâyelerde harikulâde vakalar yaza yaza, her şeyi pek tabiî görmeğe alışmışsınız. Ben iş aramanın kâfi derecede tadını aldım.

- Peki, dediğiniz olsun. Benim fikrimce Muazzez'i kolunuza takarak apartmandan çıkmanıza hiç mâni yoktur. Belki onun beş on parası da vardır.

Muharririn bu tavsiyesi, Nihad'ı iyice düşündürmeye başlamıştı. Öyle ya, böyle bir sergüzeşt, maceraların en müthişi olan harpten çıkmış bir gencin elinden gelir ya.. mümkün.

Sonra aklına Seniha Hanım'ı getirerek mırıldandı:

- Bu kadının bana karşı hareketi biraz tuhafıma gidiyor.

Hikâyeci sordu:

- Hangi kadının?

- Seniha Hanım'ın. Bana âdeta kırk yıl tanıdığı bir genç gibi muamele yapıyor.

Muharrir güldü:

- Onun size itimadı, biraz da kendi kendisine emniyetinden ileri geliyor. Sizi teshir[129] edeceğine kani! Seniha ve emsali kadınlarda bu itimadı nefs kuvvetli olur. O hattâ sizi çoktan kendine bendettiğini[130] aklına koymuştur.

- Muazzez'i kıskanmaz mı?

- Tabiî kıskanır. Fakat madem ki, bu kızcağızı da mebusa vermeği düşünüyor, o tehlike de bertaraf olmuş demektir. Eğer Muazzez Alâaddin Bey'le evlenirse tabiî siz Seniha Hanım'ın elinde kalıyorsunuz. Bütün bunları vaktiyle gayet iyi hesap etmiş.

- Görüyorsunuz ya. Çok müşkül vaziyetteyim, Kerim Bey.

- Ben öyle görmüyorum. Tercih ettiğiniz kadına sahip olmak sizin elinizdedir.

Hikâyeci, bu meseleye ehemmiyet vermeyerek, bahsin mecrasını değiştirdi:

- Evet, bu Mahir Bey ailesi enterasandır. O kadın ve o herif tam vizyotipdirler[131]. Elele vermişler. Levazımın anbarını iki büyük fare gibi

yutuyorlar. Karılarını bu işlerde kullanan üç dört tip daha tanırım. Bir tüccar daha vardı. Karısı güzel bir Islavdır. Her suistimalde bu kadının parmağı bulunur. Nazırlarla, saray adamlarıyla yatar. Aşıklarını evine bile alır, kocası aldırmaz. Sizi ve beni böyle züğürd bırakan üçbeş ahlâkî telâkkimizdir. Herif bu hurafelerden kafasını kurtarmış, işlerini tıkırına koymuş. Gidiyor.

- Siz bunu da tabiî mi görüyorsunuz Kerim Bey?

- Birşey gayri tabiî olsaydı, vuku bulmazdı. Felsefî olarak her şey tabiîdir. Şu Mahir Bey.. isimlerin seciyeleriyle münasebetine dikkat ediniz, hakikaten mahir bir adamdır. Siz onun Osmanlı Bankası dalâveresinde çevirdiği rolü biliyor musunuz? Hayır mı? Ooo, bu yaptıkları birşey değil. Osmanlı Dainler[132] Vekili'nin de parmağı ağzında kaldı. Neyse. Gazeteci dedikodusundan bıktım. Biraz tahlile girişelim. Umûmî olarak dikkat ettim ki, Abdülhamid'in sarayına mensup adamların oğulları babalarından fazla ahlâksız oluyorlar. Çünkü hasbîlik terbiyesini de, çocukken, gündelik gibi babamızdan alırız. Oğulların babalarına çekmeleri ekseriya pek doğrudur. Hayvanlarda kendinden fazla hayırhahlık, diğergâmlık bize cemiyetten gelir. Terbiyenin bu işteki rolü büyük. Çünkü bize âdi bir vehmi şe'niyyet[133] olarak kabul ettirir. Yirmi yaşımıza gelinceye kadar, aile muhiti içinde bu vehme zıt misaller karşısında kalmazsak, hayata çıkıncaya kadar gözlerimiz yumuludur. Fakat vaktaki bu vehimle[134] hakikatlerin kavgası başlar, o zaman birdenbire afallarız. Nitekim siz, balkonda Muazzez Hanım'la o mebusun kart vermesi sahnesini seyrederken şaşırdığınızı söylüyorsunuz. Çünkü mektepte, yahut ailede size öğretmişler ki millet, memleket, fazilet mukaddestir. Siz bu üç mefhumu birer şe'niyyet bellemişsiniz. Yaşarken bakıyorsunuz ki her zaman iş sizin bildiğiniz gibi değil. Hâlbuki Mahir Bey daha çocukken bu vehimlerini silkip atmış. Çünkü babasını gözleriyle görmüş. Bilir misiniz ki ölürken bile biz, çocukken aldığımız fikirlerle düşünürüz? Seniha'ya gelince, bu kadının çocukluğu da şimdikinden beterdir. Bülûğundan itibaren sevkitabiîleriyle[135] yaşamağa başlamış. Zekâmızı, ahlâk gibi sevkitabiîlerimizin aleyhine kullandığımız vakit hayatı kazanamayız. Bilâkis cinsî temayüllerle zekânın istikameti birleşirse muvaffakiyet yüzdeyüzdür. Zengin kokotların dehâsı, yahut kadının şahsiyetinde tevehhüm[136] edilen şeytânî ruh bundan ileri gelir. Ahlâkçılar, cemiyetçiler, yanlış bir nazariye olarak zekâyı sevkitabiîler aleyhine kullanmışlar. Bu fikrin menşei dinlerdir. Nefsi emmâreyi[137] ruhun düşmanı sanmışız. Tabiî kuvvetlere karşı aklî harp açmışız. Zekânın bile sevkitabiî

olduğunu bilmiyoruz. Başka memleketlerde aklın cinsî temayüllere galebesine devlet teşkilâtının kuvveti sayesinde az çok muvaffak olunur. Burada o da yok, kanunsuz ve mahkemesiz bir memleketteyiz. Tarihimizde suistimalsiz geçen bir saniye yoktur.

- Müthiş!

- Aksini iddia eden yok. "Mefkûre, mefkûre!" diye haykıranlardan yayan yürüyene rastgeldiniz mi? Hepsi yaz mevsimini Büyükada'da, kışı Beyoğlu'nda ve gecelerini (Sirkal Doryen) da geçiriyorlar. Bu gibilerin çoğu, ağızlarından (mefkûre) kelimesini düşürmeyerek milyoner oldular. Bizans bizden ahlâksız değildi. Fakat bilir misiniz? Türk Milleti Avrupalılardan ziyâde faziletperverdir, onun için ahlâksızlar tarafından idare edilmişlerdir. Ahâli saf ve namusludur. Hükûmete çok inanır. Bu zaafı anlayan hükûmetler gözönünde çalıp halkın isyanından da korkmamışlardır. Hırsız hükûmetten, hırsız matbuattan, hırsız adliyeden milletleri gayriahlâkî telkinler kurtarır. Ne demek istediğimi anlatabiliyor muyum? Halka fazileti kat'i bir şe'niyyet gibi değil, mukaddes bir vehim olarak tanıtmalı. Ta ki dolandırıcılara aldanmayacak kadar gözü açılsın. Bir halkın fazilete çok inanması, hükûmeti tarafından aldatılmasını intac[138] eder. Bu mesele derindir. Başka birgün konuşuruz. Lütfen yalnız bırakınız da şu hikâyemi yazayım. Anlattığınız şeylerden bir sahneyi mevzu yapacağım. Mahir Bey şuurlu bir (konu) tipidir. Hoşuma gitti. Mersi. İstediğiniz gün Alâaddin Bey'in gazetesine bir kart bırakarak beni arayınız. Müthiş vaziyetlerinizde imdadınıza gelirim. Maddî, manevî, güle güle. Bugün gevezeliğim üstümde. Eğer fikirlerimin bazıları sizinkileri incittiyse hiçbirine ehemmiyet vermeyiniz. Gam u şâd-ı felek[139] böyle gelir, böyle gider. Azzüşerefle[140]. Ha.. beyefendi... Muazzez Hanım'a selâm. O genç kızı ben de çok takdir ederim. Fakat vallahi, aramızda hiçbir münasebet yok. Devletle, saadetle. Yo...k olmaz, garsonu bana bırakın.. aurevoir[141].

Nihad gazinodan çıkarken, hikâyecinin yine bir şeyler söylediğini işitiyor, fakat mânâlarını anlamadan caddelerden ilerliyordu.

Birkaç kere, muharririn gayet tabiî bir edâ ile söylediği sözler aklına geldi:

- Çanakkale'de, her dakika, omuzlarınızdan üç kurşun geçmiş, ölmemişsiniz; bir kız kaçırmak iş mi?

Fakat bu "kız kaçırmak" tabiri, Nihad'a pek hayâlî, destânî, imkânsız görünüyordu. Şöyle bir faraziye kurdu: Evet... Muazzez buna razı olsa, apartmandan ayrılsalar, İstanbul tarafında bir iki odalı ev tutsalar, hayatı

kazanmak için elele vererek, bütün zekâlarını sarfederek çalışsalar ne mâni var? Genç kız, mahrumiyetlerin hepsini göze aldıktan sonra, yeni bir sergüzeştin heyecanı içinde beraber çırpınmak, beraber uğraşmak, herhalde güzel bir şey!.. Nihad nasıl olsa, neticesi belirsiz bir mücadeleye kendini kapıp koyvermiş, harekete başladığı günden beri lâyenkati[142] dönen kürre-i arz gibi, türlü türlü vak'aların içinde, nasıl olsa yuvarlanıp gidiyor, nasıl olsa büyük tehlikelere karşı hiçbir hazırlığı yok, bu sefer hiç değilse yanında bir arkadaşı da bulunacak. Cesaret ve teselli verici bir kadın arkadaş. İyi. Sonra kendi kendine gülerek: "Yine mi bir macera?" diye düşündü. Herhalde bu tasavvuru Muazzez'e bir kere açmak lâzım. Galatasaray'a kadar yürüyerek mektebin saatine baktı: İkiyi çeyrek geçiyor. Muazzez'le üçbuçukta buluşacaklardı. O vakte kadar, bu yeni hülyanın teferruatını da muhakeme ederek, büyük caddede üç aşağı, beş yukarı dolaştı.

* * *

İnce bir yağmur serpiyordu. Damlaları gözle görünmediği halde, elbiselerin örgüleri arasına buzlu bir köpük gibi dolarak vücudları soğuk bir nemle ürperten bir yağmur. Bütün kaldırımları birkaç dakikada, cilâsı yeni vurulmuş bir glâse[143] derisi gibi parlattı. Nihad, orada kendi in'ikâsının titreyişlerini seyrede ede, çarşıdan ucuz aldığı paltosunun kadife yakasını kaldırarak başını içerisine gömmüş, belki onuncu defa Taksim'den Galatasaray'a doğru ilerliyordu. Mektebin saatine bir daha baktı: A, yine ikiyi çeyrek geçiyor! bu saat durmuş. Muazzez'i bekletmemek için koşarken, dörtyol ağzında genç kızla karşı karşıya geldi.

Muazzez de küçük başını gözlerine kadar mantosunun kürklü yakasına çekmiş, siyah güderili ellerinde birçok paketler, omuzları soğuktan öne doğru bükülmüş, küçük, telâşlı, seri adımlarla yürüyordu. Nihad'ı görünce, elindeki paketlerden birkaçını onun eline tutuşturdu:

- Alınız... Şu küçüğü paltonuzun cebine sokunuz... içinde krepdamur[144] var, ıslanmasın. Ben de geç kaldım diye koşuyordum, saat kaç?

- Üç buçuktan fazla değildir.

Köşede durdular. Nihad yürümek istiyor genç kız tereddüt ediyordu:

- Pastacıya gitmeyelim. Ben İstanbul tarafına geçeceğim. Sultanhamamı'ndan bazı garnitürler almak istiyorum.

Nihad'ın canı sıkıldı:

- İşiniz var demek? Ben de beraber gelsem olmaz mı?

Genç kız karşı kaldırımda sabit bir noktaya bakarak cevap verdi:

- Niçin olmasın? Yalnız, tramvaylar şimdi çok kalabalıktır, bir otomobil bulalım!

Genç kız, arkasına bakmadan, karşı kaldırım kenarında bekleyen otomobillerden birine yürümeğe başlamıştı bile. Nihad şaşırdı. Cebindeki servetin böyle bir fantaziyi te'diyeye müsait olup olmadığını bilmediği gibi, onu da otomobile verince, ayın sonunu nasıl getireceğini hiç tahmin edemiyordu. Muazzez'i bu sevdadan vazgeçirmek için bir çare, Arşimet vâri bir keşif bulmak lâzım! Arkasından koştu, şoförler yaklaşmadan genç kızın kolunu hafifçe tuttu:

- Muazzez Hanım, vazgeçin... Boş tramvay geliyor.

- Hani ya, ben ortada tramvay göremiyorum. Şimdi boş tramvay olmaz.

- Peki ama, on adım yol için otomobile ne lüzum var?

- Binelim.

Nihad genç kızın kolunu bırakmayarak, bu tehlikeyi savuşturmak için güzel bir fikir, maddî manevî kıymeti olan şeytânî çarelerden birini düşünüyordu. Birdenbire:

- Şey!.. dedi. Muazzez Hanım...

- Haydi yürüyünüz.

- Muazzez Hanım, vazgeçiniz, hem biliyor musunuz doktor beni otomobile binmekten menetti.

Genç kız, hayretle Nihad'ın yüzüne bakarak sordu:

- Niçin?

İşte, genç adam bu "niçin"in cevabını hazırlamamıştı. Bir saniyenin bindebiri içinde, otomobil gibi sarsıntılı bir vasıta-i nakliyenin insana ne zarar verebileceğini, vücudunun hangi tarafına, mideye mi, ema'ya[145] mı, böbreklere mi, kalbe mi suitesir[146] edeceğini düşünüyor, bütün mektep malûmatını zihninde altüst ediyor, güldürmeyecek bir cevap bulamıyordu. Gelip geçenler arasında otomobil yolcularını süzmekte meleke sahibi olan şoförler, iki gence de bakıyorlardı. Nihad'ın komiklik damarları tutarak aklına bir cevap geldi: "Muazzez Hanım, doktorlar diyorlar ki, otomobile verilecek parayı boğazına sarfet!" hay Allah cezasını versin, iyi ki böyle kaba ve budalaca bir sözü ağzından kaçırmadı. Nihad'ın kıpkırmızı kesildiğini gören genç kız, gülümsedi:

- Anlıyorum doktorların niçin menettiklerini anlıyorum. Fakat siz geliniz, yanınızda ben varım, korkmayınız!

Nihad'ın bu sefer de utancından kızardığını görünce onu paltosunun kolundan çekti:

- Haydi yürüyünüz, aramızda teklif var mı?

İlerlediler. Otomobile Nihad'ın ölüsü bindi.

Genç adam, kendine gelmek için bir iki mânâsız söz daha söyledikten sonra, hikâyeciye tesadüfünü anlattı:

- Pek sevimli bir genç o, Muazzez Hanım. Uzun uzun konuştuk. Sizi beğendiğim için beni tebrik etti. Seniha Hanım'dan, kocasından, mebusdan falandan bahsettik. O da.. sizin o ailede bulunmanızı iyi görmüyor.. falanda... İşte...

Meseleyi açmak için yol arıyordu:

- Bana.. garip bir tavsiyede bulundu... Muazzez Hanım'la, dedi, o apartmandan ayrılınız!.. Ben kendisine evvelâ itiraz ettim, o bu fikrini müdafaa etti... Sonra, ondan ayrılınca düşündüm taşındım... Bilmem siz ne diyeceksiniz? Bu hayâlî şey.. pek zevkime gitti.

- Apartmandan nasıl ayrılmak?

- Basbayağı... Elimizi kolumuzu sallaya sallaya oradan çıkmak...

- Peki?

- İstanbul'da kendi başımıza oturmak.

Nihad bu son cümleyi, kendisini zorlayarak telâffuz edebilmişti, yapacağı tesiri görebilmek için, Muazzez'in karaltı içinde derin derin parlayıp koyulaşan gözlerine dikkatle baktı. Genç kızın bakışlarına hayretle karışık hülya gölgeleri sinmişti. Uzun süren bir sükûttan sonra, Muazzez, daima o hayretle sordu:

- Peki.. nasıl yaşarız, düşündünüz mü?

Nihad kekeledi:

- İşte.. bir o var.

- Bir o var ama; herşey o: yaşamak!

- Evet.. pek doğru... Ben de Kerim Bey'e bunu söyledim. Sonu evvelce tahmin edilmeyen bir sergüzeşte atılmak kolay iş değil. Bana göre kolay. Çünkü erkeğim, gencim, birçok tecrübelerim var, alışkınım... Fakat.. siz...

Sustular. Otomobil köprüyü geçiyordu. Gittikçe artan yağmur altında, ahâlî vücudlarının tabiî duruşlarını kaybetmiş, eğrilmiş, bükülmüş, başlarını

göğüsleri hizasına çökerterek paltolarının yakalarına çekerek, intizamsız, karmakarışık, helezoni istikametler takip ederek koşuşuyor, çarpışıyorlardı. Bütün ömründe bir saniye bile yayan yürümemiş bir adam gibi, Nihad bunlara acıdı.

Sultanhamam'ın büyük bir mağazası önünde otomobili bekleterek, yarım saatten fazla, bir takım astarlara, ipeklilere, şunlara bunlara baktılar. Muazzez epey şey satın aldı. Aynı otomobille döndüler.

Nihad ayaklarının ucuna dolan paketlere baktıkça muharririn bir sözünü hatırlıyordu: "Benim fikrimce, Muazzez'i kolunuza takarak apartmandan çıkmanıza hiç mâni yok, belki onun beş-on parası vardır." Muazzez, Nihad'ın bu bakışını hissederek dedi ki:

- Hiç tayyörüm kalmadı. Yeni bir manto ile garnitürü terzilerin eline bırakmak fenadır. Hep kendim seçtim.

- Ya.. bir kadınla yaşamanın güçlüğünü şimdi anlıyorum. Faraza.. muharrir beyin dediği gibi sizinle apartmandan ayrılırsak...

- O başka... o zaman tabiî.. mahrumiyete katlanmalı.

Otomobil pastacının önünde durdu. Muazzez şoföre parayı verirken Nihad bir akşam gazetesi alıyordu!

Aşağıki, yukarıki salonlar da kalabalık. Nihad'la Muazzez'i tanıyan garson onlara, yukarı katın nisbeten sessiz, tenha bir köşesinde bir masa gösterdi.

Muazzez düşünceliydi:

- Ne tuhaf gençtir. Şu Kerim Bey... Onun söylediği şey benim de aklımdan geçmedi değil... Fakat bunu harikulâde buldum.. sonra düşünmedim.

- Evet, ben de Kerim Bey'e onu söyledim: "Siz hikâyelerde harikulâde şeyler yaza yaza herşeyi tabiî görmeye alışmışsınız?" dedim. O da bana dedi ki: "Çanakkale'de her dakikada bir, omuzlarınızdan üç kurşun geçmiş, sizin için harikulâde ne kalır?" dedi. Doğrusu, bu sözü de makul buldum.

Genç kız düşünerek mırıldanıyordu:

- Ne tuhaf bir hayâl... Apartmanı birdenbire bırakacağım... çıkacağım... sizinle boş bir odaya gireceğiz... eşyasız... âdi bir oda... siz hayatı kazanmak, kendinizi ve beni yaşatmak için gündüzleri çırpınacaksınız... belki muvaffak olacaksınız, belki de olamayacaksınız... belki de çok sefalet çekeceğiz. Mum yakacak paramız olmayacak...

Muazzez bunları söylerken birdenbire gülmeğe başladı. Ortada hiçbir sebep yokken, deli dolu her şeye gülmeyi âdet edinmiş sinirli kadınlar gibi, ansızın, yüzünü, gözlerinin içini kızartan, boynunu kabartan, omuzlarını ve bütün vücudunu sıçratarak şiddetli ihtilâçlarla sarsan kuru, kesik, kahkahalarla âdeta hıçkıra hıçkıra gülüyordu. Nihad anlamadı. Bir sinir buhranı mı? Sahiden gülünç bir manzara, bir hâdise karşısında bulunmak mı, ama ne? Kim?

Genç kız coşkunluğunun önünü alınca, yeni bir kahkaha boşanmasını durdurmağa çalışarak Nihad'ın elini tuttu:

- Affedersiniz.. fakat.. birdenbire.. nasıl diyeyim?.. pek tuhaf geldi.. pek tuhaf oldum... Sizin otomobile binerkenki halinizi hatırladım.

O vakit Nihad da gülümsedi. Muazzez de yeni bir kahkaha salıverdi, beraber gülüştüler.

Genç kız artık samimîydi.

- Parasızlık fena şey.. güç şey.. hiç başıma gelmedi, tahammül edebilir miyim acaba?.. Fikrim yok.

- Bu da alışkanlık meselesi, Muazzez Hanım. Açık söyleyeyim, ben parasızlığın tiryakisi bile oldum. Yanımda çok para taşıyamam. Bu, bana gayritabiî gelir. Hemen sarfederim... Parasız yaşaya yaşaya onun lüzumsuzluğunu da anlıyorum. Başkalarının para ile temin ettikleri saadetlerin çoğu pek ucuz, hattâ bedavadır. Ah, siz benim bazı arkadaşlarımı tanısanız, şaşarsınız. Bunlar bir zenginin köpeğine sarfettiğinden daha az para ile yaşıyorlar. Gözünüzün önüne getiriniz: Bir genç, sabahleyin yatağından kalkıyor. İlk işi yıkanmak ve tuvalet yapmak değil mi? Evinde, şu bizim musluk dediğimiz şey yok! Hattâ, âdi tenekelere takılı kurşunlar bile... Entarisini dirseklerine kadar sıvayıp bir gaz tenekesinin içine kollarını sokarak yüzünü yıkıyor. Başını tarayacak, bir kırık tarağı var farzedelim. Fakat aynası yok, karanlık bir pencere camında, kendi aksini arayarak, şöyle bir saçını tarıyor. Bitti mi? Alâ.. giyinmek? Kolay. Çünkü elbise intihab[147] etmek, yahut kravatla gömleğin ahengini araştırmak için, aynalı dolapları karıştırmağa, birçok eşyayı elden geçirmeğe lüzum yok. Olup olacağı bir kat elbise bir tek kravat. Giyiniyor. Şimdi kahvaltı... Meselâ çay, var; su, tabiî var; ateş? Eh, o da bulundu farzedelim; ibrik? O da var diyelim. Çay kaynıyor. Bardak, su bardağı. Kaynar çayı içine boşaltınca, cam bardak çatlıyor. Bitti. Yenisini almak aybaşına!.. Arkadaşlarım var ki çayı ibrikten içerler. Tencerede çay kaynatanları bile gördüm! Şimdi bu kahraman sokağa çıkıyor. Fatih'teki evinden işine

gidecek, faraza Galata'ya. Lütufkâr bir genç kızla beraber olmadığı için otomobile binemez! Tramvaya bile ayağını atamaz, yayan yürür, kışın, yolları bir gözönüne getirin, kâfi. Öğle yemeğine gelince: bunu geçiniz, fakir bir gencin hayatında "Öğle yemeğini yemek" isminde bir hâdise yoktur. Bu, hayat programından Yed'i kudretle hazfolunmuştur[148]. İşinden çıkınca en büyük zevk, akşam üstü, kahvede arkadaşlar ile buluşmaktır. Bu, bir saadettir Muazzez Hanım. Çünkü her genç, orada, korkunç felâketinde yalnız olmadığını görür. Oraya gelenlerin hepsi böyle yaşayanlardır. Biribirlerini öyle iyi bilirler ki, kaşla, gözle, kirpikle anlaşırlar. İhtiyaçları müşterektir, zevkleri müşterektir, mefkûreleri, istikballeri, hattâ az çok mazileri müşterektir. Hepsi, alınlarına mahkûmiyetin aynı yaftası yapışmış, bir menbâadan[149] çıkıp bir mansıba[150] akan aynı sefalet kafilesinin adamlarıdırlar. Bu sefalet kabilesinin öteki adı da "gençlik"dir. Müthiş tezadı hissediyor musunuz? Gençlik! Yâni zambaktan beyaz, gülden yumuşak yanaklarda, yine ona benzeyen sevgililerıyle yatmayı tahayyül eden, fağfur[151] kâselerden şarap, billûr bardaklardan su içmek, altın sahanlarda yemek yemek isteyen ve bu hayalden bir zerre aşağısına razı olmayan, tûli emel sahibi, hayalperver gençlik! İşte bu zavallılar altın yerine kalaysız bakır sahanlarda yemek yemeğe de razı oldukları halde bazen onu da bulamaz, ekseriya sigarasız bile kalarak sersefil dolaşırlar. Ah.. bu sigara meselesi! Bu gençlerden hiçbiri sigarasız yaşayamaz, çünkü, sigara, onlarda hakikat duygusunu öldürür, bütün eşyayı, bütün hâdiseleri dumana boğar, muhayyilenin dumanına.. bu nefis bir şeydir ve çok teselli eder.

Muazzez mırıldandı:

- Fakat biliyor musunuz? Bu anlattıklarınız güzel şeyler...

- Hangisi?

- İşte.. bu.. bu zavallı gençlerin hayatı.

- Amma yaptınız ha!

- Değil mi ama... Zaten yaşamak da nedir? Biz bu âlemleri görmek için tiyatrolara, sinemalara gidiyoruz, romanlar okuyoruz, demek ki bunlar güzel şeyler... Hayat, hayatın kendisi.

- Evet, Muazzez Hanım ama, bunların yalnız koltuktaki seyri güzeldir.

Nihad gülerek ilâve etti:

- Maamafih.. diyeceğim yok... Hoşunuza giderse bu hayat hazır! Emrinize âmâdeyim.

- Hayır.. bu kadarı değil ama.. nasıl diyeyim? Sâde yaşamak samimî yaşamak, hisle, kalble yaşamak iyi şey tabiî...

- Oo.. his, kalb, samimiyet... Bunlar yığınla! Bütün o gençler, hayâl cihetinden milyonerdirler.

Gülüştüler. Nihad, mensup olduğu gençliğin masal kahramanlarına benzeyen acaib, hattâ fevkâlbeşer[152] yaşayışlarına aid hazîn, gülünç, feci, garip birçok teferruat daha anlattıktan sonra, Muazzez'in elini tutarak, eritici bir hararetle sıktı, gözlerinin içine baktı:

- Şimdi söyleyiniz Muazzez Hanım, razı mısınız bu hayata?

Genç kızın yeşil gözleri birdenbire parladı, hafifçe kaşlarının uçları buruştu, bütün aklı, hissi, irade melekeleri bir anda müşterek faaliyete geçmiş gibi, galeyân haline giren ruhun in'ikâsları gözlerine vuruyor, hassas yüzünde incecik, nazik adâleleri kasılıp açılıyordu. Derin bir nefes aldı, başını etrafa çevirerek düşüncelerine dışardan yardım bekliyormuş gibi etrafına bakındı. Kaşlarını kaldırarak boynunu büktü:

- Bilmem ki, dedi. İnsan mecbur kalmadıkça böyle hayata katlanmaz. Ona evvelden razı olunamaz. Tabiî.. güç birşey bu... İnsan evvelâ iyi yaşamağa çalışmalı. Bu, mümkün değil mi? Bunu düşünelim. Bakınız.. meselâ ben ilk günlerden korkmuyorum. Üç beş mücevherim var. Biraz da param... Az bir şey ama.. olsun.. bizi bir iki ay geçindirir. O vakte kadar, siz, bir.. bir yerde çalışacağınızı ümit etmiyor musunuz?

- Şüphesiz.. hattâ.. muhakkak.. bir iş bulabileceğime eminim de.. fakat.. ne bileyim ben.. tesadüf bu.

- Tabiî.

- Öyle ya.

- İşte siz, böyle bir ihtimalde, anlattığım hayata katlanabilir misiniz?

Muazzez bir daha düşündü. Bu sefer çok geçmeden cevap verdi:

- Nâçar kalırsam.. tabiî!

Nihad, en kuvvetli sevinçlerden biri ile, avucunda tuttuğu Muazzez'in elini öptü:

- Çok büyük kalbiniz var! dedi. Sonra, böyle bir karar verdikleri takdirde apartmandan nasıl ayrılabileceklerini de birlikte hesabetmeğe başladılar. Genç kız, yanında birçok eşyalar da götüreceği için, gündüz ayrılmaktaki tehlikeleri sayıyordu. Muhayyilesi birdenbire genişliyen Nihad, hemen bir proje tasarladı:

- Ne olacak? Gece çıkarsınız. Herkes yattıktan sonra, eşyanızı evvelce hazırlamış bulunun ama.. paketleri falan alır apartmanın kapısını açar, çıkarsınız. Ben sizi sokakta beklerim.

- Bakalım eşyamı ben taşıyabilir miyim?

- Bunlar o kadar çok mu?

- Şimdiden hatırlayamıyorum ki... Tabiî esvaplarım, iç kostümlerim, bazı tuvalet eşyası.. mücevherler...

- Bir bavul yok mu?

- Mahir dayımın var ama...

- Gündüzden bir bahâne ile alamaz mısınız?

- Her zaman alabilirim. Fakat bu eşya ona sığar mı bakalım?

- Sığdığı kadar.

Genç kız, sinirli bir kahkaha attı. Belki de bütün bu tasavvurları çok fevkalâde, çok hayâlî buluyor, tehlikeli şeylere karşı her kadın ruhunun duyduğu incizabı hissederek asabileşiyordu. Gözlerini hülya ile kırparak söylendi:

- Ya ertesi gün, yatağımı boş bulunca, Seniha ablam, Mahir dayım ne derler?

- Ne derlerse desinler... Kanunen size hakim midirler?

- Hayır, asla. Kanunen bana hakim değil, mahkûmdurlar. Size anlattımdı galiba.. onlar benim servetimi zaptettiler.

- Söylemiştiniz.

Muazzez birdenbire parladı:

- Belki.. bir dâvâ açabiliriz, değil mi?

- Tabiî.. ne mâni var? Hakkınızı istemelisiniz!

Genç kız çocuklara mahsus bir sevinçle oturduğu yerde hafif hafif sıçramağa başlamıştı.

- Siz bu dâvâyı takip eder misiniz?

- Tabiî Muazzez Hanım... Hayatımız birleşecek.. tabiî.. hem benim avukat arkadaşlarım da var.

- Ooh.. belki de zengin olacağız.

Nihad şakaya boğdu:

- Hani ya o günler... İşte o zaman mantonuzun garnitürlerini almak için değil, botlarınızı boyamak için bile otomobile bineriz.

Hemen bir servet hülyası kurmağa başladılar, Mahir Bey'e karşı dâva açarak bunu kazanıyorlar, ansızın ellibin lira sahibi oluyorlar. Evvelâ bir Avrupa seyahatine çıkıyorlardı. Her ikisi de bu arzuda müşterektiler. Avrupa! Avrupa! Bu, onlara kevserleri[153] galeyan eden bir cennet hazzı vaadediyordu.

Sonra hakikatlere döndüler. Alâaddin Bey'i, Mahir Bey'i, Seniha Hanım'ı çekiştirerek bütün bu insanların öteki insanlara yaptıkları fenalıkları yeni baştan sayıp döktüler. Nihad, yine bir takım âteşîn kelimeler söyledi.

* * *

Nihad'ın sergüzeştini en küçük saflarına kadar bilen Faik'le, bir öteki arkadaşı bu son vak'aları da işitince haykırıştılar.

- Mükemmel, mükemmel!.. Yaşamak dediğin böyle olmalı Nihad!.. Heyecan lâzım heyecan, heyecan! Eğer kızı oradan çıkarmakta bir saniye tereddüt edersen, yazıklar olsun sana! Hiç korkma, biz senin etrafındayız... Ortalığı altüst eder, sana bir iş buluruz. Keyfine bak!

Nihad'la Muazzez, ertesi gün bu bahsi yeniden konuşmuşlardı. Genç kız, eski düşüncelerinde sebat ediyor, mecbur olursa, en mahrumiyetli hayata katlanmağa hazır olduğunu söylüyor, fakat iki şart koşuyordu:

Nihad sordu:

- Ne gibi şartlar?.. elimden gelecek şeylerse bin şartı kabul ederim.

Genç kız izah etti:

- Ben de mümkün olmayan şeyler istemeyeceğim. Gayet basit iki şart: Birincisi, meşrû yaşayacağız.

- Yâni şer'i[154] ve kânûnî, şüphesiz.

- İkincisi, müsavî[155] yaşayacağız.

Nihad güldü:

- Feminizmin bütün esaslarını kabul ediyorum, dedi.

Bir gün sonra, Seniha Hanım, Nihad'ı kütüphanede bularak akşam yemeğini apartmanda yemeğe davet etti:

- Bu akşam kalınız, gece gidersiniz. Alâaddin Bey gelecek... Size bir tavsiye verecek... Artık tereddüdünüz falan kalmadı ya...

Nihad itiraz edemedi; azıcık serkeşlik gösterse, karşısındaki harika zekâ sahibesi tarafından bütün gizli fikirlerinin keşfedilmesinden korkuyordu. Hattâ, o gün Muazzez ile konuşmadılar.

Nihad, akşama kadar Bayezid'deki kahvede arkadaşlarıyla uzun bir edebiyat kavgası yaptıktan sonra, saat sekize doğru apartmana geldi.

Bütün ev halkı salonda idiler. Mahir Bey, zevcesi, mebus, Muazzez, Perizad ve Seniha Hanım'ın uzaktan akrabası genç bir kadın.

Mahir Bey soyunup dökünmüş, robdöşambrını giymiş, herkesin içinde bir kanapeye uzanarak sırt üstü, boylu boyuna yatıyor, girene çıkana, konuşulan şeylere hiç ehemmiyet vermeyerek sigarasının dumanlarını yükseğe savuruyordu.

Nihad içeri girince, az çok herkes genç adama alâka gösterdiği halde, Mahir Bey en küçük bir harekette bile bulunmamıştı. Yüzü çok ciddî, kaşları çatık, daima bir sürü hesapların çapraşık, karmakarışık teferruatında çabalayan zihninin faaliyeti, ufarak, cevval sinsi gözlerinin keskin, parlak bakışlarına aksediyordu.

Seniha Hanım, kısa etekli, göğsü ve kolları çok açık, fazla alâyişli bir şarabî renkli ipekli içinde, vücudunun şişkin ve yuvarlak taraflarını belki iltizamla[156] sallayarak Nihad'a doğru yürüdü, onun kolunun ucundan hafifçe tutarak mebusa yaklaştırdı:

- İşte, karşı karşıyasınız. Ne haliniz varsa görün.

Alâaddin Bey, tasasız, keyifli, şakacı görünüyordu. Şişman vücudunun kusurlarını oldukça örten, fazla geniş ve yuvarlak omuzlarına bir köşe vererek, üstüvânî[157] gövdesini belli gösteren, şişkin göbeğini biraz gizleyen, yeni yaptırdığı kahverengi kostümü içinde, kenarları fazla kazıtılmış bıyıkları, içkiden fazla kızarmış yüzüyle bir banker gösterişi takınmıştı. Okka çeken bir elini Nihad'ın omuzuna koyarak hâkim bir tavırla söyledi:

- Paşa'ya tavsiyen hazır Nihad Bey. Yarın bana gazeteye uğra, vereyim. Dün akşam kulübde kendisine de meseleyi biraz çıtlattım, "ha, ma" dedi. Sarhoştu. Fakat bu kadarı kâfi. İşin oldu bil!

Bir bacadan gelir gibi, Alâaddin Bey'in ağzından kızgın, hârlı[158], sert kokulu bir rakı soluğu çıkıyordu. Nihad müphem bir sesle teşekkür etti.

Alâaddin Bey, sarhoş sarhoş Seniha Hanım'a yürüyerek onu koltuk altlarından sımsıkı tuttu ve piyano iskemlesine oturttu.

- Haydi cicim.. şöyle.. keyifli bir alaturka hava çal bakayım!

Seniha Hanım hafifçe kızararak başını kaldırdı:

- Ne istersin, söyle!

- Sen benim keyfimi bilirsin. Ne çalarsan çal?

Bu sözleri söylerken, mebusun gözleri süzülerek ufalıyordu.

Genç kadın, bir şarkı çalmaya başladı. Mebus, Mahir Bey'in yattığı kanapenin başucuna bir koltuğa çökerek, ellerini üst üste göbeği üstüne koymuş, aykırı bir neşve[159] ile bağırıyordu.

- Çal! çal! nedir o bir şiir vardır, söyleyin be?.. Çal sevdiceğim çal! Çal! güzelim çal!

Nihad mebusa bakarken, Mahir Bey'i de gözlerinden ayırmıyor, çok geçmeden bu adamın uzandığı kanapeden fırlayarak mebusun üstüne yürüyeceğini sanıyordu. Hâlbuki Mahir Bey gık bile demedi. Yattığı yerde, istikameti belli olmayan kaçak bakışlı gözlerini etrafa dört döndürerek zihnî hesaplarla meşguldü. Muazzez, odaya girip çıkıyor, sinirli görünüyordu.

Bir defasında, Alâaddin Bey oturduğu yerden acele kalkarak Muazzez'i kapı dibinde yakaladı, genç kızı belinden tutup havaya kaldırarak piyanoya kadar taşıdı.

- Haydi, biraz da sen çal güzelim! dedi. Nihad bakakalmıştı.

Genç kız, mebusun kollarından kurtulunca, üç adım geriye kaçarak, iki kolunu da insiyakî bir müdafaa hareketiyle ileri uzattı ve bağırdı:

- Çıldırdın mı? Vahşi! Kaba sarhoş!

Seniha Hanım'ın piyanosu birdenbire kesildi. Bitişik salonda sofra hazırlayan hizmetçiler, merakla salona girdiler. Alâaddin Bey, bir şamar yemiş gibi durakladı, sallandı, ayıldı.

Muazzez, yüzü de dudakları kadar kızarmış, gözlerinin beyazlığı parlamış, başı haile temsil eden bir aktris gibi arkaya doğru dikilerek yükselmiş, dudakları, göğsü, elleri titriyerek, boğucu bir öfke içinde mebusa bakıyordu.

Nihad da kendini güç tutmaktaydı. İçinden kopan tabiî sevklere kendini bıraksa, evvelâ sobaya doğru koşarak oradaki demir parçasını yakalayacak ve bir darbede Alâaddin Bey'in şiş yüzündeki fazla kanları boşaltacaktı.

Mebus çok şaşırmış, kekeledi:

- Fakat.. bu ne hiddet cicim?.. Sen.. benim.. refikam olacak değil misin?

Muazzez haykırdı:

- Bir şeyin olacak değilim. Ben bir vahşinin refikası olamam.

Alâaddin Bey, işi lâtifeye boğmak isteyerek Muazzez'e doğru yürüdü, kalın parmaklarını genç kızın yanaklarına uzattı.

- Bak şu yaramaza hele.. bak şu yaramaza...

Seniha Hanım, yerinden fırlayarak mebusun kolunu yakalamıştı:

- Rica ederim, Alâaddin Bey, kendinize geliniz... İtidal! Çocukluğu bırakınız!

Mebus, birdenbire Seniha Hanım'a dönerek müstehzi bir kahkaha attı:

- Seninle artık alıp vereceğim kaldı mı ya, şekerim, şimdi sıra bu küçük hanımda!

Ve hayvanî bir coşkunlukla Muazzez'e doğru saldırdı. Genç kız, bir çığlık koparak Nihad'ın arkasına koşmuş, genç adama sarılarak:

- Beni müdafaa ediniz! diye bağırmıştı.

Nihad, şehâdet parmağını bir revolverin namlusu gibi mebusa dikti:

- Kendinize geliniz Alâaddin Bey, bir genç kızı müdafaaya mecburum, dedi.

Mebus kendisine karşı hiç beklemediği bu tavır karşısında, yanakları şişerek "pu..." diye bir gülüş güldü, gözlerini açtı, geriye çekildi ve Seniha Hanım'a dönerek:

- Pu.. ayol.. bu da kim? Baksana şuna bu efendiyi kim böyle şımarttı?

Seniha Hanım, heyecandan bembeyazdı.

O zamana kadar en küçük bir harekette bulunmayan, sesini çıkarmayan Mahir Bey, ağır ağır yerinden kalktı, korkunç sükût ortasında, bir mezar taşı haşiyeti bırakarak yürüdü, aralarına girdi.

Evvelâ, bir uykudan uyanmış gibi gözlerini siliverdi. İnce kaşları birer sülük gibi kıvrılarak açılıp kapandı, oynadı. Zehirli bakışları, herkesi olduğu yerde kalıplamıştı. Karısına hitap etti.

- İşi bu kadar azıtmamak lâzım geldiğini kaç kere konuştuk? Ben evimde "skandal" istemem demedim mi? Bu ne oluyor? Her şeyin bir usulü var.

Alâaddin Bey, lâubali bir hareketle Mahir Bey'in robdöşambrından yakalayarak ona Nihad'ı gösterdi:

- Bak şuna be.. amma yüz bulmuş ha!

Mahir Bey karısına hitaben devam etti:

- Bu efendiye yüz veren de sen değil misin? Sokaktan adam toplayıp eve soktun.

Nihad'a doğru sert iki adım atarak, kupkuru parmağı ile kapıyı gösterdi:

- Lütfen apartmanı terkediniz. Lüzum görürsem sizi yazıhaneye çağırırım, orada çalışırsınız.

Sonra Muazzez'e hitap etti:

- Sen de bizi azıcık yalnız bırak meseleyi halledelim.

Genç kız, Nihad'ın arkasından çıktı. Apartmanın kapısına doğru, dolaşık adımlarla yürüyen Nihad'ı kolundan tuttu, gözleri sofanın yarı karanlığında fosforlu maddeler gibi kıvılcımlanıyor, bütün vücudu titriyordu. Şiddetli bir hareketle Nihad'ın kolunu sıktı:

- Beni.. gece yarısına kadar.. apartmanın sokağında bekleyiniz. Mutlaka.. hem de bir daha buraya dönmemek üzere işittiniz mi? Eşyamı da alarak.

Nihad, başını kati bir hareketle salladı:

- Peki, bekliyeceğim!

Ve merdivenleri hızla inerek bir kaynar su kazanından dışarı fırlar gibi, kendini apartmandan caddenin serin havasına attı. Kıravatını çözerek derin bir nefes aldı. Böyle yapmasaydı boğulacaktı.

Titriyordu; vücudunda kırkayak dolaşıyormuş gibi zaptedilmeyen kuvvetli bir ra'şe ile, tepeden tırnağa titriyordu; adaleleri, kemikleri, mafsalları, kendi iradesinden yüksek, bambaşka bir kuvvete ram olarak, saniyede binlerce küçük, seri, gizli hareketlerle, hemen sökülüp lime lime dağılacakmış gibi, tirtir titriyordu. Bu sarsıntıyı durdurmak imkânsız. Çok hırslandıkları zamanlar, hassas adamlara, yahut sinir hastalarına sık sık gelen ve asabî hamleyi bir anafor gibi kaynatarak kasıp kavurarak ruhî muvazeneyi çığırından çıkaran bu öfke nöbetini, birçok tecrübelerle Nihad pek iyi bilir. Bunun için, kendini zaptetmeyi denemeden, apartmanın kaldırımında hızlı hızlı gezinmeye başladı.

O sahne gözünün önünden gitmiyordu. Üç beş dakika içinde, salon ortasında bir top güllesi düşmüş gibi herkesi aptallaştıran o hadise, mebusun domuz gibi saldırışı, Muazzez'in acı acı kopan çığlığı, Seniha'nın bembeyaz kesilen yüzü, Mahir Bey'in ilk önce o sakin, mağrur uzanışından sonra, ağır ağır, yürüyen bir cenaze gibi yerinden kalkarak aralarına girmesi ve mebusun o cıvık, sarhoş istihzasıyla o sahne; eskisi kadar canlı, keskin, parlak, pencereden seyredilen bir manzara gibi olanca teferruatiyle Nihad'ın gözleri önüne geliyordu. Ve bu tahayyülün her seferinde sinirli genç, gittikçe eksilen, fakat bitmeyen öfke nöbetini hissetti. Bulunduğu sokak uzakta caddenin ışıkları, tek tük yolcular, binalar ve kaldırım ona sönük bir hayal gibi geliyor, biraz evvel apartmanda geçen hâdise muhayyilesinde bir hakikat gibi mücessem duruyordu. Belki yüz defa mebusun o kaba, hantal vücuduyla, iğrenç neşesiyle, hayvanca, domuzca galeyanıyla Muazzez'i kucaklayıp taşımasını aklından çıkaramadı! Oldu olacak, herife bir tokat, yahut bir yumruk yerleştirmediğine bile yandı durdu.

Sonra yüreğine bir teselli rüzgârı doluyordu: Muazzez gelecek, Muazzez, Muazzez kız, belki şimdi, bir iki dakika içinde, belki azıcık sonra, belki geceyarısına doğru, fakat herhalde bugün gelecek ve bu meş'um evden beraber çekilip gidecekler... Nereye? Nereye olursa olsun, büyük ıstıraplardan sonra kavuşulan hürriyete cehennemde bile katlanılır. Nereye olursa olsun, en

korkunç sefalete... Pek âlâ! Hürriyet ve aşk herşeyden üstün. En büyük azaplar, kalbin en şiddetli ufûnetleri[160] bile hürriyette geniş geniş teneffüs eder, aşk da yeni, tâze et bağlar. Nihad birkaç kere "hürriyet ve aşk" diye söylendi.

Bir süre felsefî düşüncelere zihnini kaptırırken apartmanın büyük kapısını da gözlerinin önünden ayırmıyordu. Şöyle bir hesapladı. Muazzez hemen gelemez, çünkü bir ucunu, kolayını bulup odasına kaçacak, eşyalarını ayıracak, hırsız gibi yükte hafif, pahada ağırlarını toplayarak eline geçirebilirse Mahir Bey'in bavuluna dolduracak, olmazsa bir, yahut birkaç paket yapacak, epey uzun iş. En aşağı yarım saatlik mesele. Hâlbuki Nihad apartmandan çıkalı beş on dakika oldu. Biraz, biraz değil epey beklemesi lâzım.

Sokağın dibinde çalgı sesleri, bir takım haykırışlar işiterek birkaç adım ilerledi. Sağa kıvrılan bir çıkmazda, kepenkleri yarıya kadar inik bir dükkân, meyhaneye, çalgılı kahveye benzer bir yer gördü. Camında Alman, Avusturya ve Türk bayraklarının biçimsiz, nisbetsiz, yamrı yumru, soluk resimleri göze çarpıyordu. İçerisi, yalnız Alman neferleriyle dolu, masalarda bir sürü bira kadehleri var. İhtiyar bir herifle, palikarya[161] armonik[162] ve gitar çalıyor. Neferler, "Margarita... Margarita... Margarita..." diye besbelli pek revaç bulmuş bir şarkıyı hep bir ağızdan kusar gibi öğürerek püskürüyorlar. Ve kadınlar, çoğu kısa boylu, tombalak, eciş bücüş, kiminin baldırı, kiminin suratı, kiminin göğsü, kiminin kolları, kabarmış yufka gibi gevşek ve yağlı bir tevessü'le[163] şiş yüzlerini de elbiselerinin çiğ renklerine boyamış, çirkin, iğrenç ve sarhoş kadınlar neferlerle bir erkek gibi itişip dürtüşerek kâh birini gıdıklıyor, kâh ötekini tokatlıyorlardı. Sonra hepsi birden Alman marşını çağırmağa başladılar. O vakit neferlerinin sesinde azametli bir yükseliş belirdi. "Doyçland! Doyçland! ober alles" diye, "alles" kelimesinin "les"ini haykırırken, omuzları gerilerek, başları dikilerek, tuttukları kadehi bir el bombası gibi havaya kaldırıp sallıyorlardı. Nihad, kadınların bile, neferlerde bu hiç akıl erdiremedikleri yeni galeyâna hayretle baktıklarını gördü.

Geriye dönerek dükkânın önünden kaldırıma çıkarken bir taraftan apartmanın büyük kapısına, sonra dar sokağın upuzun, simsiyah, dik, sert, cesim kayalıklar gibi dik ve sert binalarına baktı. Burnuna bir şarap ve bira kokusu doluyordu. Bir an içinde, o dükkândan gelen ecnebi nağmeler, bu bir kasa içi gibi kapkaranlık sokak, bu taş binalar arasında Nihad, kendi memleketinde olduğunu unuttu; Beyoğlu'nun birçok sokakları gibi, burada da aykırı bir yabancılık, ecnebi memleketlerin sokaklarına mahsus, bir Türk'e

mülâyim gelmeyen sahte ve başka bir seciye vardı. Bir Türk'e, Türkiye'de, Türk olduğunu unutturan bu gizli ve galip ruha karşı, millî bir kin duydu.

Apartmanın kapısına doğru yürürken, sabırsızlığı, iç sıkıntısı artıyordu. Muazzez'in bir ayak evvel şu kapıda görünmesine canını feda edecek. Ya gelmezse? Bu ihtimali aklından geçirmeğe razı olmuyor, genç kızın vaadindeki şiddeti hatırlayarak ye'si kayboluyordu. Peki, ya gelmezse? O da var. Kızcağız hazırlanırken, yahut tam kapıdan çıkarken görülürse? Ev halkı üstüne üşüşerek onu yakalar, içeriye çeker, ya kandırmağa, ya tehdit etmeğe kalkarsa? Belki de şimdi orada bir hâdise oluyor. Belki de, Muazzez'in başına hücum ediyorlar!..

Nihad, kuruntularını ileri götürerek şimdi mebusla Mahir Bey'in apartmandan dışarı fırlayarak üstüne atılmaları imkânını bile düşündü. Yumruklarını sıkıyordu. "İkisini de gebertirim a!" dedi.

Tam o sırada apartmanın kapısından iki erkek gölgesi çıkmış, Nihad'a doğru ilerliyorlardı. Genç adam küçük bir helecandan sonra bunların yabancı iki genç olduklarını gördü, ağızlarında birer sigara, iki zarif arkadaş, tatlı bir lâvanta kokusu bırakarak uzaklaştılar. Nihad düşündü: "İkisi de bir kadın koynundan çıkmışlar galiba..."

Saati anlamak da istiyordu. Tahminine göre aşağı yukarı sekizbuçuk, dokuz var. Şimdi belki de sofraya oturmuşlardır. Muazzez yemekten evvel oradan ayrılmak istemez. Öyle ise yarım saatte yemek yemek, dokuzbuçuk çare yok. Epey daha beklemeli!

Eskisinden fazla bir iç sıkıntısıyla, sabırsızlığı gitgide artarak, apartmanın önündeki kaldırımda tekrar dolaşmağa başladı. Bazı askerî adımlar atarak, bacaklarının eski itiyadını canlandırmaktan zevk alıyor, bazı da yorularak vücudunu gevşek bırakıyordu. Birdenbire aklına geldi: Muazzez çıkagelirse ne olacak? Tabiî, artık, ebediyen beraber. Fakat birinci gece nereye gitmeli? Gündüz olsa iş kolay. Ev aranır, bulunur, genç kızın biraz parası da varmış, iyi ama gecenin bu saatinde, otelden başka gidilecek neresi var? Nihad bir oteli gözönüne getirdi: Şüphesiz Muazzez'le bir odada bulunacaklar! Hımmmm.. haritada bu da yazılı. Genç kızın "rabıtamız meşru olacak!" diye evvelce koştuğu şartı hatırlayarak kendi kendini güldürdü: "bu vakit de imam efendi bulunmaz ya..." diyordu. Bir kısık kahkaha attı. Bazı hülyalar içini gıdıklamağa başlamıştı!

Sonra kendi kendine konuştu:

- Hey Nihad! ne işler bunlar... Senin göbeğin macerada mı kesildi a çocuk, dünyaya geldiğin günden oniki yaşına kadar az çok sakin yaşadın, âlâ, annen baban gürültüye gidince iş değişti. O gün bu gün rahat yüzü gördüğün yok. O duvar senin, bu duvar benim, sendeleyerek yürüyen sarhoşlar gibi, meçhul bir istikamete doğru, küskütük ilerliyorsun. Her yeni gün, sana yeni bir sergüzeşt getiriyor. Şimdiye kadar bunların çoğu fena bitti, kader cihetinden züğürtsün. Şu apartmana geldiğin zaman da, "Oh, işlerim iyi gidecek" diyordun. Karşına acaip insanlar çıktı ve her zamanki gibi, senin haşarı kalbin de boş oturmak istemeyerek iki yeşil gözün arkasından çırpınıyor. Yine bir sergüzeşt. Bin türlü sükût ihtimalleriyle yine uçurtma gibi havalanıyorsun. Fakat bu sefer ipek giymek elinde mi? Nasıl uçacaksın? Mevsim iyi mi? Fırtına çıkacak mı? Ufuklar geniş mi? Yoksa dam saçaklarına, mutfak bacalarına, soba borularına takılarak paramparça olup sarkacak mısın? Kör talih seni nereye götürüyor? Muazzez'i şimdi koluna alacaksın, âlâ. Bir arabaya, otomobile atlayacaksınız, âlâ. Bu gecelik başınızı bir çatı altına sokacaksınız, âlâ. Yarın bir ev bölüğü, bir müstakil oda, bir kulübe, her neyse eve benzer birşey bulacaksınız, âlâ. Fedakâr kızın ötesi berisi var, satıp savup üç beş gün, üç beş hafta yaşayacaksınız, âlâ.

Bu sırada sen bir mutad iş arayacaksın. Kendileri muhtac-ı himmet[164] arkadaşların sözde yardımına koşacaklar, Mahir Bey aleyhine bir temiz dâvâ açacaksın, âlâ.

Fakat ya açıkta kaldın, ya dâvâyı kazanamadın, ya kendini bile güç belâ sürüklediğin bu kambur kürre-i arzın ekseninde, yanına aldığın bir ikinci insanla çırıl çıplak kaldın; hele bu bir kadın. İhtiyaçları senden fazla, müşkilâta tahammülü senden az. Böyle şeylere idmanlı değil. Çalışamaz, kazanamaz, mahrumiyetlere katlanamaz. Belki de senden bıkacak; belki de alıştığı müsterih, zengin hayata yeniden dönmek için var kuvvetiyle çabalayacak; seni aldatacak, bırakacak, başkalarına kaçacak!.. Bu felâketleri hiç hesapladın mı?

Nihad, içinden, bu sese karşı öfkeyle cevap verdi:

- Hay Allah kahretsin, sus! Çeneni tut. En zayıf zamanda ne kadar münasebetsiz şey varsa hepsini toplayarak önüme yığma, ne hain şeysin. Mantık mısın, aklı selim misin, vicdan mısın, nüfuzu nazar[165] mısın, tecrübe misin, evham mısın, beni böyle ne sersemletip duruyorsun, sus! Anladık işte, başımın ucunda birşeyler dönüp duruyor, ben de farkında değilim. Küçük yaşımdan beri nereden gelip nereye gittiğimi bilmiyorum. Yaptığım hayat

programlarının hepsi maskaraya döndü. Sergüzeştden sergüzeşte atılırım. Muhayyel[166] bir roman kahramanıyım. Ne kadar beklenmez, umulmaz iş varsa benim karşıma çıkıyor. Harpten İstanbul'a sözde rahat etmek için geldim. Buradaki mücadele oradakinden yüz kat beter. Orada insan ya kurşunu alnının ortasından yer, oturur aşağı, yahut kolunu budunu kaybeder, fakat sağ kalır. Ondan sonra heyecan yok. Meselenin sonu belli. Bunda öyle mi ya? Netice belirsiz. Meçhullere doğru alabildiğine koşmak. Fikret bile diyor ki:

... hayatın elbette,
Kolay ve neş'e fezâ bir seyahat olmayacak!
Lâkin, bu tîh-i mihnetde,[167]
Kolay ve neş'e fezâ bir seyahatın, ancak
Hayali vardır; uzak bir serap için koşmak
Koşup sonra yorulmak ve boş yorulmaktır;
Hayatı dev hakikatle çarpışan kazanır!

Şairin (dev hakikat) dediği şey, her ne karna katısı[168] ise, ben bununla onüç ondört senedir gırtlak gırtlağa geldim. Her mücadelede yüzü koyun yere kapanıyorum. Zavallı Nihad. Artık pek de umurumda değil. Dev hakikatle çarpışmak? Vız gelir! Âlet âlete, üst üste, itişe kakışa, bin zahmet ve bin meşakkatle yuvarlanmak? Vız gelir! Neticede mağlub olup sırt üstü yere uzanmak? Vız gelir! Bütün bunları göze alıyorum. Senin anlayacağın, aşk bana kuvvet, aşk bana cesaret, aşk bana azimet[169] veriyor. Sevdiğime de, sevildiğime de eminim. O yanımda oldukça bir kere daha söylüyorum: kürre-i arzı bile sırtıma alırım. Elverir ki beni böyle kaldırım üstlerinde fazla bekletmese, bir an evvel çıka gelse!..

Nihad gözlerini kapıdan hiç ayırmıyordu. Beklemek işkencesi yüreğini fena didiklemeğe başladı. Genç kızın geleceğine emin ise de böyle gecikmesi kuruntularını ayaklandırıyordu. "Daha yemekten kalkmamışlardır" diye kendini teselli etti. Ama, kaldırımdan yere inerek apartmanın üçüncü katına göz atmaktan kendini alamadı. Mahir Beylerin katında boydan boya elektrikler yanıyor, yâni hem salonda, hem yemek odasında ışık var. Sofradan kalkmamış olsaydı, bu ikinci ışığın söndürülmesi lâzımdı. Ama, belki de o hep yanıyor. Kim bilir?

Genç adam, o dakika, apartmanda olup biten şeyleri haber almak için hayatının birkaç senesini fedaya razıydı. O kadar, genç kızın ne yaptığını

öğrenmeği merak ediyordu.

Böyle, ayaküstü, meçhul bir zamana kadar beklemek yüreğini şişirdi. Kapıdan ayrılarak Beyoğlu Caddesinde biraz gezinmek mümkün değildi.

Sokakta ıssızlık nedense çoğalmış, artık Alman neferlerinin sesleri de işitilmez olmuştu. Nihad, kaldırımda bir nöbetçi asker gibi sık sık apartmanın kapısına dönüp bakarak yürüyor, gidip geliyor, karşı apartmanlardan görülerek şüphe altında kalmaktan endişe ediyordu.

Bir aralık, o çıkmaz sokakta bir vaveylâ koptu: Alman neferleri bağıra bağıra dükkândan çıkıyorlar, kavgaya benzeyen gürültülü seslerle konuşarak sokağa dökülüyorlardı. İkişer üçer kol kola girmiş, sarhoş kafalarını birer torba gibi göğüsleri üstüne sarkıtarak ileri, geri, sağa sola yalpa vurarak narâya da, küfre de, çığlığa da, şarkıya da benzeyen yüksek, boğuk, tıkanık sesler çıkararak Nihad'ın önünden geçtiler. Sonda kalan bir tanesi sendeleye sendeleye yanaştı ve genç adamın omuzlarından sımsıkı yakaladı.

Nihad, Alman'ın yüzünü karanlıkta iyice göremediği için, maksadını tahmin edemeyerek en son kuvvetiyle bir silkinip herifin elinden kurtulmak istedi. Fakat neferin parmakları, zımba gibi Nihad'ın omuzlarına geçmiş, genç adamın harpte yara alan zayıf omuzunu şiddetle acıtıyordu.

Alman neferi, kendi diliyle birtakım şeyler söylüyor, bilhassa bir kelimeyi çok tekrar ediyordu. Nihad, hiçbirşey anlamadığını anlatabilmek için bağırdı:

- Ben, Türk!

"Türk" kelimesini "Tu" diye tükrük gibi, çok sert telâffuz etmişti. Almanın parmakları çözüldü. Ağzında bir sigara sallanan nefer, elleriyle Nihad'a bir işaret yaparak ateş istediğini anlattı.

Genç adam, cebinden kibritini çıkararak yaktı ve alevi neferin sigarasına tuttu. Titrek ışıkta Alman'ın yüzüne dikkatle bakıyordu: Ortasından kesilmiş bir karpuzun makta'ı[170] gibi kıpkırmızı, yuvarlak bir surat, yanakları birer ur gibi şiş. Burun delikleri bir vahşi hayvan burnu gibi fosurdayarak açılıp kapanıyor ve sert bir bira kokusu dağıtıyor. Çıplak göğsünün damarları yılan gibi kabarmış.

Nihad, bu Alman'a baktıkça onu tanıyacak gibi oluyordu, birden hatırladı: Bu kendisine bir ay evvel caddede kabaca omuz vuran askerdi! Ona bu sefer bir de hizmet etmiş olmak canını sıktı.

Alman, yayık ağzıyla bir "Dankeşön" savurarak uzaklaştı. Boğuk sesiyle "Margarita" şarkısını söyleyerek, arkadaşlarına yetişmek için koşuyordu.

Nihad bu kazayı da geciştirince, tekrar gözlerini apartmanın kapısına dikti. Bu sefer, meraktan patlayacak bir hâle gelmişti. Nerede bu kız? Onun bu kapı önünde beklediğini, beklerken ne çektiğini anlamıyor mu? Hiç olmazsa pencereyi açarak sokağa bir işaret gönderebilir ya... Hâlâ yemekten kalkmadılar mı? Nihad, heyecanın ifradından hiç açlık duymuyordu. Ne vakittir beklediğini yine tahmin etmek istedi. Fakat zaman mefhumu hakkındaki hesaplarını pek şaşırmış, hiçbir şey düşünemedi. Yalnız, gözlerini apartmanın büyük kapısına bıçak gibi saplamıştı. Bazı, bu kapı ağır ağır, bir "do re mi bemol!" sesi çıkararak uğuldaya uğuldaya açılıyor. İçeriden yabancı adamlar çıkıyordu.

Nihad bir daha Muazzez'in gelip gelmeyeceğini tahmin etmeye çalıştı: Kendi apartmandan çıktıktan sonra, genç kız, dosdoğru salona gitmiştir; cesur, zeki, natûk[171] bir kız olduğu için, namuslu bir gence, bir ihtiyat zabitine yapılan hakaretten dolayı mebusa da, Mahir Bey'e de çıkışmış, arada büyük münakaşa açılmıştır. Alâaddin Bey ne kadar olsa muharrir, diplomat, kalleş, dönek bir adam, genç kızı aldatmak için dil dökmeğe başlamıştır. Sonra yemeğe giderler tabiî... Yemekte de münakaşa uzar tabiî... Mebus yemekte de şarap falan yuvarlamıştır tabiî... İhtimal ki yemekten sonra, mebusla Muazzez'in izdivacı bahsi açıldı. Genç kız, tabiî bu hassas noktada ya kendini müdafaa, ya karşısındakilerin zırva fikirlerine hücum için lâkırdıya tutulur. Vaktin geçtiğini hissetmediği gibi, dışarda Nihad'ın çektiği beklemek işkencesini de çokluk hatırına getirmemiştir. Böylece zaman geçiyor demek.

Nihad apartmanın o katına bir daha baktı: hâlâ salonda ve yemek odasında lâmbalar yanıyordu. Allah Allah! ne anlaşılmaz şey, hâlâ sofradan kalkmadılar mı? Bir yemek kaç saat sürer? Hoş, Nihad'ın vakitten haberi yoktu. Belki pek az müddet geçtiği halde, genç adam, saniyeleri saat sanıyordu; heyecanın şiddetinden.

Çok da yorulmuştu. Tektük yoldan geçenler olmasa, genç adam kaldırımın kenarına oturacak. Fakat herşeye razı, yalnız bir dilenciye benzemek istemiyordu. Bütün bu azabı Alâaddin Bey için çektiğini düşündükçe kanı uyanıyordu. Hay bu adamı öldürenin elleri aziz olsun.

Nihad biraz hareket etmek için, caddeye doğru ilerlerken Alâaddin Bey'i mebus çıkaran Daire-i İntihabîyeye[172] de kızmak istedi. Fakat aklına geldi:

- Bizde meşrutiyetten beri, tam bir hürriyetle kendine mebus çıkarabilen kaç vilâyet, kaç sancak vardır? Kimbilir, bu herife rey vermediği için dayak

yiyen, hapsedilen, açığa çıkarılan, fırkadan, hattâ memleketten kovulan kaç vatandaş vardır, yoksa, öyle, intihab edildği şehrin haritada bile yerini bilmeyen, İstanbul'da Mahir Beylerin zevcelerini istifrâş[173] eden, genç kızları kandırmağa özenen, keyf ehli, sarhoş, hattâ hırsız, hükûmet kuvvetiyle Cihet-i Askeriye'nin[174] vagonlarını ticarî malları, mâlî müessese işlerini ele geçiren, kazandığı parayı doymak bilmeyen hayvanî etine yediren bu adama, bir tek hakiki Türk bile bile rey vermez.

Zaten "Mebus" kelimesine karşı, Türk Milletinin duymağa başladığı samimî öfke, bundan başka ne için?

Nihad'ın düşüncelerine Alâaddin Bey'in o kızdırıcı ve gürbüz hayâli de refakat ediyordu. Ah, şu mel'ûn!

Caddeden apartmana doğru dönerken, durdu: Mebusla burun buruna gelmişti!

Mebus! Tâ kendisi! Kalın tiftik kumaşlı, siyah kadife yakalı, gocuk gibi upuzun paltosuyla, şiş karnıyla, şiş suratıyla mebus, Alâaddin Bey! Yanından geçiyordu. Kaşları çatık, yüzü can sıkıntısıyla karışmış, geçiyordu. Caddenin aydınlıkları arkasında kalan Nihad'ı görmemiş olacak. Biraz dolaşık adımlarla sallana sallana uzaklaştı.

Apartmandan ne zaman çıkmıştı? Nihad, bu boş bulunuşa müteessir oldu. Ya o sırada Muazzez çıkmış olsaydı?

Bu sefer, hiç ayrılmamak üzere kapıya gitti. Eh, mebus da çıkmış oluyor. Şimdi yatarlar. Muazzez hâlâ ne duruyor?

Nihad yine Mahir Beylerin pencerelerine baktı: Bu sefer lâmbaların hepsi sönmüştü; hepsi, yemek odası da, salon da, öyleyse?

Saatı öğrenmek isteyerek caddeye doğru gitti, on, onbuçuk tahmin ediyordu. Köşedeki İranlı tütüncüye sordu:

- Oniçi.

- Oniki mi?

- Evet.

Oniki! On, iki! Geceyarısı, bu kadar oldu ha... Üç, üçbuçuk saattir, Nihad bu kapıda bekliyor ha? İnanılacak şey değil.

Yeniden apartmanın kapısı önüne gelince, artık dayanamayarak kaldırıma oturdu, başını avuçlarına aldı: Berbat. Bütün ümitleri kaçmıştı.

Anlaşılıyor. Muazzez gelmeyecek. Beceremedi. Ya belli etti. Ya vazgeçti. Gelse şimdiye kadar gelirdi!

Alev, kuruntuların saçağını sardı. Nihad ters şeyler düşünmeye başladı: Öyle ya, genç kızın vaadine bu kadar şiddetle inanmanın cezası. Bu kız ona, ilk günler fazlaca bir samimîlik göstermiş olabilir. Sonra ileride, arkadaşsızlık, yahut başka ihtiyaçlarla, Nihad'a karşı hissî bazı rabıtalar duymuştur. Bundan ne çıkar? Aşk mı? Aşk bu mu? Muazzez tarafından sevildiğine, hem de genç kızın hayatî bir fedakârlık yapacak kadar sevdiğine Nihad niçin emin oluyor? Bir kızın yaşadığı aileyi bırakıp çıkması, az tanıdığı bir gencin yanında hayatın bin türlü mihnetlerine katlanmağa razı olması falan, bunlar hep muhayyel şeyler... Gündüz bir pastacıda konuşulurken akla yakın, mantıka mülayim gelen böyle bir sergüzeşt ameliyat sahasında elbette pek güç, hattâ imkânsızdır. Misâli meydanda. Gayet kuvvetli vadettiği halde Muazzez apartmandan çıkmıyor. Genç kız apartmandan çıkamıyor, çünkü evvelâ kendi kendine sormuştur: Ben deli miyim kuzum? Gece yarıları nereye gidiyorum? Kiminle, kim için? Buradan aldığı bir kaç lira aylıkla geçinen fakir bir adamla bütün hayatımı nasıl birleştiririm? Muazzez böyle düşünmese bile, hiç olmazsa, gece yarısı bulunduğu evi bırakıp kaçmaktan alıştığı bir hayatı, eski bir rabıtayı bir saniyede çekip koparmaktan çekinir ya.

Nihad'ın içinde, o mantıkî ses yükseldi:

- Hay Nihad! Ben sana demedim mi? Bu işin sonu yoktur!

Nihad boynunu bükerek cevap verdi:

- Hakkın varmış.

Ağlamak istiyordu. Hüngür hüngür, boğazını parçalar gibi ağlamak. Artık her şey bitti. Yavaş yavaş buradan kalkıp uzaklaşmak lâzım. Bir daha Muazzez'i nerede, nasıl görecek? Hiç! Belki de genç kız, mebusla evlenmeye çoktan razı oldu. Belki de kandırıldı. Onun için gelmiyor. Onun için pencereden küçük bir işaret bile vermedi. Başka bir gün buluşmak için bir kâğıt parçası bile atabilirdi.

Bütün ümitlere veda.

Fakat bu felâketin tesellisi de yok. Bundan sonra genç adam ne yapabilir? Yeniden hayatı kazanmak için, vücudunda bir cüz-i ferdin kuvvetini bile hissetmiyor. Bitmişti, bitmiş.

Muhayyilesinde yine o sesi, bu sefer titrek, samimî ve titrek sesi işitti:

- Hey Nihad! Aziz kardeş, sakın ağlayım deme, sevgili çocuk.. bu sükûtu hayallere yabancı mısın, kaç sene var ki böyle her ümidin boşa çıktı. Artık bunların arkasından niçin koşarsın? Bırak, arzuların tarafından aldatılmaktansa, hiçbir şey istememek, nacip bir tevekkül içinde, hayatının ıztırârî[175] seyrine kapılıp gitmek evlâdır. Bırak, bu sefer de ümidin sana ihanet etmiş olsun, kalk yerinden. Kendini topla, yürü. Hayatın yolları nâmütenahidir. En büyük zevkle, en büyük ıstırap da seni aynı boşluğa götürür. Hepsi hiç. Düşünme. Bırak, sus. Ağlayım deme, sakın ha... Sakın ha...

"Mahzun gönül! Sükût et! Güneş bulutların arasında da neşr-i envâr eder; şikâyeti bırak! Senin bahtın da herkesin bahtı gibidir: Her hayatda fırtına saatleri, kederli, muzlim[176] günler olmak gerek!" Adam sen de, adam sen de... Bir gün gelecek ki birçok gülmek fırsatları kaçırdığına yanacaksın. Şimdiki halin de o fırsatlardan biridir. Gül, korkma! Bir tebessüm seni kurtarır. İyi düşünürsen bu halin bir muzhikedir.[177] Kuvvetli zamanlarında bu geceyi hatırlayacak, şen kahkahalar atacaksın. Kim bilir? Bir damla zevk için binlerce lira feda etmeğe âmâde bulunacağın günler gelecek. Herşeyden bıkmış, kanıksamış, cemâd[178] gibi katılaşmış o günlerin de bu gecenin şiirini, hissini, heyecanını arayacaksın. Kalk yerinden. Istırap güzeldir. Birçok adamlar biraz heyecan duymak için başlarına belâ ararlar, kalk, hâlâ oturuyorsun. Demin bir dilenciye benzemekten korkuyordun, sana ne oldu? Kalk!

Kemikleri bir tahta gibi gıcırdayarak, Nihad yerinden kalktı. Fakat bir adım atmaya mecali yok, derhal yüzü koyun kapanacakmış gibi sarsılıyordu, yine oturdu. Gözlerini kapasa bayılacaktı. İçi yavaş yavaş çekiliyor, her nefes bıraktıkça ciğerleri boşanıyormuş gibi göğsü çöküyor, başı öne düşüyordu. Zaafın en son derecesi. Ölüm, sağken ölüm.

Aa...h, böyle zamanlarda cisim yoktur. Kâinat simsiyah olur, göz ve kulak işlemez, ışık yerine macun gibi uzanıp kısalan garip, müphem, silik parıltılar, ses yerine, bir kubbeye vuran rüzgârın uğultusu kaim olur. Fakat vücudun bu derin bataeti[179] içinde, ruh, kazanını patlatmış bir buhar vüsati[180] kazanarak en uzak maziden en uzak atiye kadar uzanır, sayısız hatıralarla sayısız arzular şuura fırlar, saniyede milyonlarca his, asabın üzerinde bir yıldırım hızıyla kayıp gider. Bunları ifade imkânsızdır, imkânsız!.. Bunlar bir dosta söylenemez, bunlar bir kâğıda yazılamaz, bunlar nâme ile, renkle anlatılamaz, bazı büyük bir kederin, bazı göğüse batan kıravat iğnesinin doğurduğu bu zaafı Nihad pek iyi tanır. Böyle zamanlarda yapılacak şey yoktur. Ağlamak adî olmasa bile mümkün

değildir. Yalnız derin derin teneffüs edilir. Bırakılan soluklar, bazı kendi kendine uzun bir "aa...h" olur.

Kendini iyice bıraktı. Yarı uykuda, yarı baygın, sırtını apartmanın kapısına dayadı. Ne kadar zaman geçti bilmiyor.

Fakat birdenbire, apartman kapısının oynadığını hissetti. Başını geriye, yukarı kaldırdığı zaman gözlerine inanamıyordu: Muazzez! Muazzez! Siyah mantosuna bürünmüş, bir gece vehmi gibi, tayf gibi karşısında duruyor. Nihad bir cambaz gibi yerinden sıçradı ve genç kızın boş ellerini yakaladı.

Muazzez, küçük bir hayretten sonra, acele acele söylüyordu:

- Burada oturuyor muydunuz? Geliniz, giriniz içeriye, çabuk, içeriye giriniz!

Nihad, muvazenesini kaybetmiş, hiçbir şey işitmiyor, genç kızı bileklerinden şiddetle çekerek söylüyordu:

- Haydi... Bir saniye bekleyemem Muazzez Hanım, yürüyelim, derhal yürüyelim.

- Olmaz, eşyalarım var, yukarıda merdivene bıraktım, geliniz.. şunları alalım.

Nihad, "Eşya meşya lâzım değil, yürüyünüz, çıldırıyorum!" diyecekti, aklını başına toplayarak Muazzez'e râmoldu[181].

Apartmandan içeriye su sızar gibi sessizce kaydılar.

İkinci kat merdiveninde bir bavul ve üç beş paket duruyordu. Genç kız paketlere eğilirken, alçak sesle anlattı:

- Bavulu taşıyamadım. Buraya kadar zor getirdim. İçi tıklım tıklım dolu. Onu siz alınız. Ben paketleri taşırım. Yattılar... Hepsi uykuda ama, yüreğim hopluyor, çabuk olunuz.

Nihad bavulu kaldırdı, o kadar ağır bir şey değil... Yahut, kim bilir, genç sevincinden birdenbire kuvvetlenmişti. Merdivenleri acele indiler. Fakat apartmanın kapıcısı, küçük yer penceresini açmış, başını uzatıyor, soruyordu:

- Kim o?

Muazzez biraz titrek, telâşlı, biraz çekingen sesiyle cevap verdi:

- Benim Artin Ağa...

Kapıcı genç kızı görünce içine emniyet gelerek pencereyi kapamak üzereydi, fakat, Muazzez'le Nihad'ın fazla telâşları, gayri tabiî tavırları dikkatine

çarpmış olacak, Artin Ağa tekrar başını pencereden uzatarak şüpheli bakışlarla sordu:

- Nereye gidiyorsunuz?

O sırada Nihad kapıdan çıkmış bulunuyordu, genç kız da arkasından yürüyerek Artin Ağa'ya öfke ile cevap verdi:

- Senin ne üstüne vazife?

Kapıyı şiddetle çekerek apartmandan çıktılar.

Muazzez Nihad'ın koluna sokuluyordu:

- Çabuk yürüyelim... Hemen bir otomobil, hemen... Bu kapıcı şimdi gider bizimkileri uyandırırsa arkamızdan koşarlar... Çabuk!

Caddeye çıkarlarken, Muazzez, düşünceli görünen Nihad'a sordu:

- Nereye gidebiliriz?

- Ben de onu düşünüyorum. Ya otele...

Genç kız sözünü kesti:

- Hayır hayır, imkân yok... Bu eşyaları bir yere bırakır, sabaha kadar dolaşırız... Otele kat'iyyen gitmem.

- Yahut da.. bizim Faik'e.. başka gidilecek yer yok.

- Faik kim?

- Size arasıra bahsettiğim arkadaşlardan biri.

- Aman karşıya geçelim... Korkuyorum... Aksi gibi otomobil de gözüme ilişmiyor... Bu arkadaşınızın evinde kalınabilir mi?

- Bu arkadaşımın evine gidilebilir; çok samimîyiz.. ama.. size hallerini anlattım.. yatak bulamayız...

- Zararı yok, zararı yok... zaten kim uyuyacak.. zararı yok... Başımızı sokalım da, zararı yok.

- Peki.. o halde.. hemen.

Galatasaray'a kadar koşa koşa yürüdüler. O kadar acele, telâşlı yürüyorlardı ki, Beyoğlu'nun, harikulâde vak'alara karşı tecessüsünü kaybetmiş tecrübeli gece yolcuları bile onlara dikkatle bakıyorlardı. Bir polis tarafından görülseler mutlaka istintaka çekilirlerdi. Otomobile atladılar.

Nihad, şiddetli ve âni bir arzuyla genç kızın ellerini yakaladı, kızgın bir demir gibi yanan âteşîn gözleriyle Muazzez'in yarı karanlıkta ancak hülyâsı görünen yüzüne bakarak, parladı:

- Ümidimi kesmiştim, vallahi ümidimi kesmiştim. Az kaldı gidiyordum. Bereket versin, apartman kapısının eşiği, beni mıknatıs gibi tuttu, gelmeseydiniz.. ya gelmeseydiniz Muazzez Hanım.. ya gelmeseydiniz.. gelmeseydiniz...

Nihad kelime bulamıyor. "Gelmeseydiniz"i tekrarlıyordu.

Genç kız, gözleri gaşy içinde kekeledi:

- Hiç.. kabil mi.. gelmemek?..

Ve, hızlı giden otomobilin pencerelerinden içeriye caddenin bir yağmur gibi dolan ışıkları arasında ikisinin de gözleri pırıl pırıl yanıp sönerek, biribirinden ayrılmayan bakışları samimî bir gaşy ile ürpererek, ikisinin de gönlüne bir lâhzada dolan âni bir incizabla kucaklaştılar. Dudakları biribirinden ayrılmadı. Nihad, otomobil rüzgârlı bir bulut hızıyla koşarken etrafta coşkun bir dere gibi akan binalara, dükkânlara, yollara, insanlara bakarak etrafta uçan kâinattan uzakmış gibi, ayrı imiş gibi kendinden geçiyordu: Kalbi az daha duracaktı!

Otomobil Unkapanı Köprüsü'ne gelince, ikisi de kendilerine geldiler.

Belki sinirden, Muazzez'in gevezeliği tutmuştu:

- Cibali'ye hiç gitmedim. Uzak mıdır burası?.. Faik şimdi bize kızmasın? Ailesi ne der?

- Ailesi falan yok. Bir babası var, bir o.

- Ya bizi içeri almazlarsa...

- Mümkün değil.

- Ah bir sabahı etsek, herşey kolay. Hemen bir ev tutarız. Biraz da eşya lâzım. Hiçbir şeyimiz yok... Ufak tefekten başlayıp ev düzmeli. Yarın akşama kadar dolaşır, ucuz, zarif, sağlam şeyler ararız. Ben çalışırım. Odamızı döşemeğe... Pek severim böyle şeyleri... Bir küçük mutfağımız olsa.. ne iyi! Ne iyi!

Genç kız, çocuk gibi titreyerek ellerini çırpıyordu:

- Değil mi? Kendimize göre bir ev sahibi olmak ne saadet! Herşeyi kendi zevkimizle tertibederiz... Eskiden kalma, lüzumsuz, fazla hiçbir şeyimiz olmaz. Bütün eşyamız, düşünülerek taşınılarak alınır... Ufacık bir ev, ne saadet!

Nihad, Muazzez'in bu çocukça sevinçlerini gördükçe saadetten coşuyordu!

- Tabiî.. elbette.. mükemmel.. enfes... fevkalâde...

Diyerek bu hayalleri büsbütün gıcıklıyordu.

Otomobil Cibali'ye gelince Nihad düşünerek dedi ki:

- Geliyoruz. Otomobil sokağa girmesin, köşede biraz bekler. Siz azıcık oturunuz. Ben evvelâ gidip Faik'e haber vereyim.

Otomobil köşede bekledi.

Nihad, sokağa yalnız başına girerek Faik'in kapısını çaldı. Telâşla tokmağı o kadar hızlı vurmuştu ki, babasıyla beraber odasında yatan Faik, içeriden korku ve heyecanla bağırdı:

- Kim o?

- Benim, Faik, aç!..

Faik, entarisinin, düğmeleri çözük, saçları dağınık göğüs bağır açık, bir elinde idare lâmbası, öteki elinin tersiyle gözlerini oğuşturarak suratı buruşmuş. Kapının aralığından göründü:

- Sen misin be Nihad, ödümü patlattın. O ne kapıyı çalış öyle yahu? Gir içeriye, üşüyorum.

- Dur, giremem, dinle.

- Gir, be.. içeride söyle. Üşüyorum.

- Giremem, yalnız değilim.

- Yalnız değil misin?

Faik başını kapının arasından uzatarak sokağa baktı. Nihad sinirli sinirli gülüyordu:

- Hiç bakma, göremezsin, arkadaşım yanımda değil, köşede bekliyor.

Faik yüzünü büsbütün ekşitti:

- Kim o arkadaş?

- Muazzez!

- Ha?

- Muazzez!

- Ne söylüyorsun?

- Muazzez dedik ya... Köşede otomobilin içinde senin kararını bekliyor...

- Eh... Söyle gelsin... Hazır bu akşam babam da yok, evde yalnızım... Fakat.. yatak meselesi.

- Canım, biliyorum, o uyanık oturmağa razı.

- Haydi.. al getir öyleyse!

Nihad uzaklaşırken, Faik arkasından yavaşça sesleniyordu:

- Hay Allah razı olsun... Evime güzel bir kız getirdin ha! Yatakta yalnız başıma uyku tutmuyordu.

Nihad koşarken başını çevirerek cevap verdi:

- Çenen tutulsun!

Ve Muazzez'le, bavulla, paketlerle geldi, içeri girdiler. Faik pantolonunu çekmek için odaya kaçmıştı.

Nihad kapıyı kapayıp kol demirini yerleştirirken, Muazzez, çoktandır görmediği bir viran Türk evini gözden geçiriyordu: Toprak zeminli bir hol. Sol rafta ve dipte bir merdiven. Trabzanları kopmuş, parmaklıkları kırılmış, mukavva ve gazete kâğıtlarıyla yamanmış küçücük bir pencere, duvarlar dökük, rutubetten, kireçlerin beyazı dalga dalga morarmış. Sağ tarafta ve dipte bir merdiven. Trabzanları kopmuş, parçalanmış, bazı tahtalar ip gibi sarkıyor.

Nihad genç kızın bu dikkatine güldü:

- Galiba hiç böyle ev görmediniz, iyi biliniz ki Türkiye'nin yirmi milyon ahalisinden ondokuz buçuk milyonu böyle evlerde oturur, hele Anadolu'da.

Faik pantolonu ve ceketini giymiş, kapısı tek kanatlı odanın eşiğinde görünerek, sevimli, samimî bir misafirperverlikle söyledi:

- Hoş geldiniz, safâ geldiniz. Buyurun içeriye fakat, Muazzez Hanım, Nihad size halimizi elbette anlatmıştır. Kusura bakmazsınız artık.

Odaya girdiler.

Burası da korkunçtu. Ayakta güç durulacak kadar basık tavanlı, viran bir oda. Eşya namına bir yemek masası, bir tel dolap, iki minder, yerde bir yatak, minderlerden birinin üstünde, Faik'in gömleği, yaka ve kravatı var. Yemek masası üstünde, Faik'in henüz yaktığı lâmba ve bir kitap.

Nihad'la Muazzez, boş mindere yanyana oturdular. Faik, yatağını olduğu gibi ikiye kıvırarak odada biraz yer açtı. Bir küçük iskemle çekerek, Nihad'la Muazzez'in karşısına oturdu. Biraz bakışmakla vakit geçirdiler.

Yine Faik ağzını açtı:

- Ne umulmaz bir saadet bu Nihad? Sizi hangi rüzgâr attı? Tiyatrodan falan mı geliyorsunuz yoksa?

Nihad gözlerini açıp derin bir nefes alarak, tebessümle cevap verdi:

- Sorma. Tiyatrodan falan değil, dosdoğru apartmandan geliyoruz. Sizi birbirinize takdime lüzum görmüyorum. Sana Muazzez Hanım'dan, ona

senden çok bahsettim. Birbirimize yabancı değiliz. Açık konuşalım, azizim.. biz firarîyiz, firarî?

- Nasıl oldu? Anlatınız Allahaşkına!

Nihad, salondaki hâdiseyi icabeden tadilâtla anlattı, kapıdaki beklemenin işkencesini de yana yakıla tasvir ettikten sonra, Muazzez'e döndü:

- Şimdi siz anlatınız bakalım. Ben size başınızdan geçenleri sormadım. Pek merak ediyorum. Ne yaptınız, ne ettiniz?

Genç kız gülüyordu. Minderin yastığına biraz daha yaslanarak gözlerini kırpa kırpa hafızasını toplamağa çalıştı:

- Siz apartmandan çıkınca ben pür hiddet salona döndüm. Dosdoğru Mahir dayımın karşısına geçerek bağırdım: "Sizin yaptığınız insanlık değil. Ayıptır. Bir gence böyle muamele edilmez. Hususiyle bir ihtiyat zabiti. Fakat sizin nazarınızda vatan, millet, memleket var mı ki?" dedim.

Nihad mırıldandı:

- Tahmin ettiğim gibi.

- Sonra.. baktım, Mahir Bey gülüyor. Sözlerimden hiç müteessir değil: "Peki.. yavrucuğum, kusur ettikse tamir de ederiz!" diye alaya başladı. Alâaddin Bey de gülüyor: "Bak gençler, gençleri nasıl da müdafaa eder!" diye kaba telmihler[182] yapıyor. Seniha ablam ciddî. Olan şeylerden memnun değil. Bana da fena fena bakıyor. Sanki, "İşi azıttın, bu hâle getirdin!" demek istiyor. Ben hemen salondan çıktım. Aklım fikrim dışarda idi. Çarçabuk hazırlanmak istiyordum. Yatak odalarına usulca girerek Mahir dayımın bavulunu aldım, odama koştum, başladım lüzumlu şeyleri bavula doldurmaya... O sırada hizmetçi yemeğe çağırdı. Gitmesem olmaz, şüpheyi celbetmekten korkuyordum. Odamın kapısını kilitleyerek anahtarı yanıma aldım, yemek odasına girdim. Çok ciddiydim. Hiç ağzım açılmıyordu, Mahir dayım yine erzaktan falan bahsediyor. Seniha ablam kaşlarını çatmış. Alâaddin Bey hep yan gözle, yiyecek gibi bana bakıyor. Öyle kızıyordum ki. Yemekten sonra, tekrar odama koşarken Mahir dayım beni salondan çağırdı: "Gel buraya.. kaçma! Şu meseleyi konuşalım!" dedi. "Hangi mesele?" diye bağırdım. İzdivacımdan bahsedileceğini biliyordum. İşte o zaman bir kavgadır koptu. Bunu anlatmak uzun, ben ağzıma geleni söylüyordum.

Nihad yine mırıldandı.

- Tahmin ettiğim gibi.

- Sonra.. salondan öfke ile çıkıp odama kapandım. Acele, acele eşyamı ayırıyordum. Bırakmağa kıyamadığım birçok şeyler vardı. Yazık.. getiremedim. Son mantoluk ve tayyörlük canım kumaşları bile bıraktım. Hani sizinle beraber aldıktı Nihad Bey... Ponpardor manto astarı.. ne güzeldi. Daha neler... Annemden kalma fildişi dikiş kutum, falan. Hep sizi düşünüyordum. "Kapının önünde heyecanla bekliyor!" diyordum, Allahım! Yağmur falan da yağarsa? Ya sabrı tükenir giderse... Acele, acele eşyamı bavullara, paketlere yerleştirdim. Sonra düşünüyordum: Hemen çıksam? Olmaz. Belki salondan işitir, arkamdan koşarlar. Mebus gitmeli, ötekiler de yatmalı ki rahat çıkayım.

Genç kız, derin bir teneffüsden sonra devam etti:

- O herifin gitmesini nasıl bekledim? Ben biliyordum. Oda sokak üstü değildi ki, pencereyi açıp size işaret edeyim, yemek odasına, yahut salona girsem, beni yine yakalayacaklar, uzun münakaşa: içim içime sığmıyordu. Dolabın üstündeki saate belki yüz defa baktım. Dakikaları sayıyordum. Nihayet, apartmanın kapısı açılıp kapandı. Mebusun defolduğunu anladım. Ötekilerin yatmalarını da bekledim.

Muazzez hikâyesini bitirince Faik söze başladı:

- Bütün bu zahmetlerinizin sonunda yorgunluğunuzu alabilmeniz için hiçbir şey yapamadığıma cidden üzülüyorum. Vakıa, maksadım büyük bir ikram değil. Bunun imkân haricinde olduğunu bilirsiniz. Fakat.. evvelce haberim olsaydı, hiç olmazsa size bir çay hazırlatırdım hâlbuki...

Faik gülerek devam etti:

- Çay var, fincan var, su da var, ateş de bulurum, en mühim şey yok; şeker!

Nihad genç kıza baktı:

- Ben bunları size anlatmıştım, dedi.

Muazzez samimiyetle gülüyordu:

- Biliyorum, biliyorum.. bunların hepsi tabiî şeyler.. hattâ... ne diyeyim... gençliğin şerefi bunlar.

Faik birdenbire ayağa kalktı:

- Fakat.. size temiz bir yatak yapacağım. Bu akşam isabet ki babam yok. Yukarda Nihad'ın şiltesi var. Çamaşırlarımız da yeni yıkandı. Örtüleri değiştirmekten başka yapılacak şey yok. Nihad'la biz burada yatarız. Bana izin.

Muazzez, arkasından Nihad da ayağa kalktılar.

Genç kız, Faik'in arkasından yürüdü:

- Ben de size yardım edeyim. Artık yabancı değilim, beni kendinizden sayarsanız memnun olurum.

Faik biraz düşündü:

- Hay hay buyurunuz. Hem bu işleri yapar, hem konuşuruz.

Üçü de yukarı kata çıktılar.

Faik bir sandıktan başka hiç eşyası olmayan bomboş bir odadan yatak çarşafı, yorgan filân çıkardı. Karşıda bir küçük odaya girdiler. Burada da Nihad'ın yatağından başka hiç eşya yoktu. Burası da öteki oda ve sofa gibi çırçıplak, bomboş!

Muazzez'in de yardımıyla örtüleri değiştirdiler. Genç kız yatmak istemiyordu. Fakat Faik, uykunun lüzumu hakkında ikna edici bazı şeyler söyledi. Nihad'la beraber genç kıza müsterih bir gece, tatlı bir uyku temenni ederek onu bir idare lambasıyla yalnız bıraktılar.

İki arkadaş, aşağı odaya indikleri zaman Faik Nihad'ın yüzüne hayretle bakıyordu:

- Kızı nihayet kandırdın ha, aferin be! Fakat vallahi nefis şey.. ne güzel kız, ne zeki, ne samimî kız! Kıskanma ama, bayıldım. Billahi gönül verilecek mahlûk. Hay Allah lâyıkını versin, mes'udsun be!

Başını sallayarak tekrar ediyordu:

- Vallahi nefis kız.. nefis, enfes, harika! Buraya nasıl geldi, şaştım! Sen o canım salonları bırak gel... Ne dersin Nihad? Aşk mı, delilik mi?

Nihad güldü:

- Her ikisi de. Zaten bunlar ekseriya beraberdirler. Fakat şaka değil. Bu kızın fedakârlığı beni büsbütün meftûn etti.

Ne kalb azizim ne kalb! Vallahi şaşılacak şey. Bana yaptığı fedakârlığı kim kime yapar? Düşün.

Yıllarca süren bir rabıtayı bir gecede koparıp geliyor. Hem de buraya, bizim aramıza! Kör olayım, ona herşeyimizi söyledim. Parlak bir hayat vaadedip gözünü boyamağa da kalkmadım. Hani sen "kızı kandırdın" diyorsun, kandırmadım. Hakikati olduğu gibi kendisine anlattım. Herşeyimi biliyor, bile bile geldi.

- Zaten iyi hareket etmişsin. Bu kadar hissî bir kızdan ne saklanır? Samimîlik en iyi şey. Onun için tereddüt etmemiştir.

Soyunarak, yatağı açtılar, içinde oturdular. Böyle kaç kere, bir yatakta oturarak, şafak sökünceye kadar dertleşmişlerdi. Hayatın biriktirdiği gamları böyle gecelerde birbirlerine dökerlerdi. Yine derin, gıll ü gışsız[183] bir samimiyet içinde konuşmağa başladılar. Nihad anlatıyordu. Apartman kapısındaki müthiş ıstıraplarını, tasavvurlarını, bu Muazzez kızın refakatiyle kurduğu hülyaları coşkun bir dille anlatıyordu. Birdenbire yukarı katta küçük bir gürültü koptu. Faik'le Nihad kulak verdiler.

Bir ayak sesi, Muazzez'in ayak sesi olacak, sofada koşuyor, telâşla merdivenleri iniyordu.

Nihad, arkasından Faik, oda kapısından dışarı fırladılar.

Gecelik gömleği üstünde mantosunu giymiş, çıplak ayaklarına iskarpinlerini geçirmiş, saçları dağınık. Parlak yeşil gözleri heyecanlı, genç kız merdivenlerden acele acele iniyordu.

İki genç birden sordular:

- Ne var Muazzez Hanım?

Muazzez ellerini sallayarak gözlerini açıyor, bir taraftan da gülmeğe çalışıyordu.

- Sormayın.. aman.. ben yatamayacağım.

- Ne var, ne oldu?

- Çok korkarım, yattığım odada fare var!

Nihad'la Faik birden gülüştüler. Muazzez de gülmeğe çalıştığı halde muvaffak olamıyarak, gençlerin oturduğu odaya giriyordu.

Gözlerini açarak anlattı:

- Gördüm. Gözümle gördüm. Pencerenin altındaki delikten, sıçradı, gördüm. Küçük de değil. Bir köpek yavrusu kadar koskocaman. Ödüm koptu.

Nihad, genç kızın bu sevimli haline taşkın bir meftuniyetle bakıyor, gülüyordu:

- Ya.. Muazzez Hanım.. ben size söyledim. Bizim hayatımızda farelerle de biraz dostluk lâzım. Onları mümkün mertebe arkadaş telâkki etmeli.

Başka çare yok. Değme "hişt, çişt"lerle gitmezler. Ne yapsın, aç hayvanlar...

Muazzez de gülüyordu:

- Nasıl aç? Koskocaman! dedi.

Faik cevap verdi:

- Karnını komşuda doyurur, bize misafir gelir!

Muazzez elleriyle yüzünü kapayarak mırıldanıyordu:

- Hiç.. Allahım! ya ben uyurken yatağımın içine girseydi?.. Bir daha kat'iyyen yatamam otururum. Zaten uykum da kaçtı.

Nihad'la Faik, "peki" diyerek genç kızı elinden tutup mindere oturttular:

- Ne âlâ! Konşuruz! diyorlardı.

Üçü de, kırk yıllık ahbaplar gibi, evvelâ farelere alışmak, onlarla muharebe değil, mütareke[184] yapmak lüzumundan bahsederek, yavaş yavaş, daha ciddî, daha hayatî meselelere kadar, samimî konuşmağa başladılar.

Faik, hep iyi ihtimalleri hatıra getirerek Nihad'la Muazzez'e, mes'ud bir hayatın programını yapıyor, hep ümit verici şeyler anlatıyordu.

Böylece, Muazzez de öteki gençler gibi, müşterek sefaletin göze korkunç görünen, fakat hatırada ölünceye kadar yer eden kuvvetli heyecanı içinde, Nihad ve Faik'le beraber sabahladı.

Birinci Kısmın Sonu

İKİNCİ KISIM

"Bir miktar pişmiş etin içine bir dirhem vezninde[185] zac yağı[186] ile kurşun sirkesi ilâve olundukta..."

Nihad bu satırları, eski "Malûmat" gazetelerinden birinin, "fare öldürmeğe çare" serlevhalı bir sütununda okuyordu. Çünkü, Faik'in evinde Muazzez'le kaldıkları gecenin ertesi günü aradıkları evi bulamadılar. Bir çatı altı çıkıncaya kadar Faik'in evinde kalmak lâzım. Yatak meselesine bir çare bulundu ama, genç kız fareli odalarda yatmaktan korktuğu için bu aç gözlü hayvanlara karşı harp açmak icabediyordu.

"Malûmat" gazetesinin ilâcını yaptırmağa hacet kalmadan, Faik'in babası bir kedi ve iki kapanla bu meseleyi de halletti.

Nihad'la Muazzez, gündüzleri ev peşinde geziyorlardı. Şöyle, iki, yahut büyücek bir oda. Aydınlık, yeni, sıhhî bir evin selâmlık bölüğü gibi bir şey aradılar, yok.

Faik'in babası Abdi Bey, kalender bir adam, Nihad'a hususî olarak söyledi:

- Bizim kulübeyi kendi evin bil. Ev aramak için telâş etme. Böyle şeylerde acele iyi değildir. Ben bekçilere tembih ederim. Fatih'te kahvedekilere de söylerim, matlûba[187] muvafık[188] bir şey ararlar. Hanım kıza da anlat ki burası yabancı yer değildir. Fakat... Nihad Bey oğlum.. öyle zannediyorum ki ben, Faik'in annesi ölünceye kadar alnımın akıyla gezdim, sonra da evlenmedim, yani evimin içinde haram işlenmedi; hoş, senden ummam ya, Muazzez Hanım'la nikâhınız oluncaya kadar...

- Anladım. Sizi temin ederim, nikâhımız oluncaya kadar evinizde haram işlemeyiz. Esasen Muazzez'le ayrı yatıyoruz, biliyorsunuz.

- Biliyorum ama, şimdiki gençler, pek amelîdirler[189] de...

- Hayır, hayır... emin olunuz!

Abdi Bey, bu ihtariyle Nihad'ı gücendirmemek için ilâve etti:

- Ben de senin pederin sayılırım, kusura bakma, aklıma geldi de söylüyorum, bu yaşımdan sonra...

- Şüphesiz, ağır olur, hakkınız var Abdi Bey.

Nihad'la Muazzez, ufak tefek eşya satın almışlardı.

Genç kız, birkaç küçük resim, sandalye, köşe minderi, bir iki sigara iskemlesi, perde ve ayna ile yukarı odayı döşeyerek hem göze çirkin görünmekten kurtarmış, hem de rahat oturabilecek hâle koymuştu. Üç beş günlük muvakkat bir ikamet için bile Muazzez'in ev kadınlarına mahsus gösterdiği bu tertip zevki, erkeklerin hoşuna gitti.

Faik, samimî bir ah çekiyordu:

- Ah gördünüz mü? Bir evin içinde kadın kendini nasıl belli eder! İnce kız! Fareli odayı çiçek gibi yaptı!

Geceleri orada oturuyorlardı. Nihad, Muazzez'in annesine ait bir apartmanın üstünde Mahir Bey'in nasıl oturduğunu Faik'in babasına anlatarak, ondan akıl istedi. Abdi Bey bu meseleyi daha yeni öğreniyordu. Yerinden sıçrayarak Muazzez'e sordu:

- Ne? Hakikaten bu apartman validenize geçmiş midir? Takriri vermiş midir? Emin misiniz?

Genç kız, tereddütsüz cevap verdi:

- Tabiî. Yüzde yüz eminim.

Abdi Bey ayağa kalkarak odanın ortasında, başını eğdi, durdu; sonra Muazzez'le Nihad'a dönerek bağırdı:

- Yahu ne duruyorsunuz? Yarın sabah Defter-i Hâkâ-nî'ye bir istida. Kayıtları çıkartın. Ondan sonra mahkemeye.. derhal apartmanı alırsınız.

Faik babasına sordu:

- Bu kadar kolay mı?

- Elbette ya.. hak bu! Takrir verilmiş, takrir! Gözünü aç efendi, takrir ne demek biliyor musun? Takrir demek, Hükûmet-i Seniyye'nin[190], kanunun, adaletin önünde, bir adamın kendi malını başka birine hibe, yahut ferağ etmesi demektir. İnsan bir kere, Defter-i Hâkânî'de "aldın mı, aldım, verdin mi, verdim!" dedi mi, iş bitti artık!

Mes'ud bir hayret içinde kendisine bakan Nihad'la Muazzez'e döndü:

- Yarın sabahtan tezi yok. Dosdoğru Defter-i Hâkânî'ye gidin. Orada haciz kaleminde benim bir ahbabım vardır: Hacı Hüseyin Efendi... Onu bulun... Öğle tatilinde daireden çıkarın.. derdinizi ona anlatın... Bak, şıp diye sizin evrakı çıkarıverir. Bundan kolay ne var? Hükûmetin her işi deftere yazılır. Defterler numara sırasıyla, tarih sırasıyla hıfz odasında durur. Ama diyeceksiniz ki biz bu işin numarasını, tarihini falan bilmiyoruz, beis yok, şöyle, kararlamadan hangi sene olduğunu söyleyiniz kâfi. Oldu bitti.

O gece hep bu miras dâvâsını konuştular. Faik'in babası, arasıra ateş alıyor, on onbeş gün içinde zengin olacaklarını Muazzez ile Nihad'a kat'iyen tebşir[191] ediyor, Faik babasına çıkışıyordu:

- Baba.. sen de amma yüksekten atıyorsun ha!.. Bu iş öyle on günlük, onbeş günlük değil!

Ertesi sabah, Nihad'la Muazzez, dosdoğru Defter-i Hâkânî'ye gitmek için yola çıktılar. İkisi de "Abdi Bey hoş adam!" diyorlardı. Sahi, Faik'in babasının dediği gibi, şu miras dâvâsı çarçabuk hallediliverip biterse, şaka değil, genç kız, İstanbul'un sayılı zenginlerinden biri olacak! Ne güzel hayâl! Birdenbire yüzbin liraya konmak! Mebusa inad, Seniha'ya inad, Mahir Bey'e inad, mükellef bir apartmanda yerleşip oturmak! Tecrübesiz Muazzez, hayalini ileri götürüyordu:

- Öyleyse, Nihad Bey, biz ev falan aramayalım. Bu iş çabuk bitecekse, ne olur, Abdi Bey'in evinde on, onbeş gün oturuveririz!

- Hele şu Hacı Hüseyin Efendi'yi görelim bir kere, Muazzez Hanım.

Fakat, Defter-i Hâkânî'de Hacı Hüseyin Efendi'yi görmek öyle kolay iş değildi. En aşağı kırk elli kişilik bir halk yığını, ufacık bir oda kapısı önünde istif olmuşlar, haykırışıyorlardı:

- Kuzum Hüseyin Efendi, bir parça da bize bak!

Hüseyin Efendi, kısa boylu, kara kuru, kulaktan atma gözlüğüyle Defter-i Hâkânî emininden daha vakur, daha ciddî, eli de meşrebi kadar ağır bir adam, alçak bir yaylı koltuğa gömülmüş, masanın üstünde sakalına kadar yükselen bir kâğıt bayırı içinde yüzü yarıya kadar örtülmüş, hiç kimsenin yüzüne bakmadan yavaş yavaş senetleri, ilmühaberleri arıyor, büyük defterlere bakıyor, başı ucunda haykırışan "erbâb-ı mesalih"in[192] çığlıklarını hiç duymamış görünüyordu.

Nihad'la Muazzez, öğle tatiline kadar dehlizde beklemeğe mecbur oldular. Ömründe ilk defa gördükleri bu dairenin şark usûlü, arabkârî[193] mermer trabzanlarına, kemerlerine dikkatle bakıyorlardı.

Nihad başını salladı:

- Muazzez Hanım, apartmanın size ait olduğunu isbat edecek evrak, şu binanın içinde! Bir kere düşününüz: ya şu duvarın, ya şu tavanın ortasında duran üç beş defter, üç beş kâğıtla siz yüzbin lira sahibi olabilirsiniz.

Genç kız güldü:

- Susunuz! Yüreğim hopluyor... Zaten Abdi Bey de bizi çok ümide düşürdü. Şu Hüseyin Efendi'yi görsek de anlasak... Yoksa içim rahat etmeyecek.

Dehlizde, böyle hep ferağ, intikal, hacz, vefaen ferağ[194], senet çıkarmak, harç vermek, para yatırmak, para almak, takrire gitmek için toplanmış, kadın, erkek, zengin, fakir, her sınıf halktan yüzlerce kişi, ellerinde karışık birer kâğıt destesiyle odalara girip çıkarak telâşlı, muztarip[195], yorgun, koşuşup duruyorlar... Bir kapı dibinde, bir merdiven altında para sayanlar, mühür basanlar, odacıları kenara çekerek avucuna para sıkıştıranlar görülüyor. O kadar kalabalık ki, bir mesire yerinde olduğu gibi, dehlizde bazı yiyecek, içecek satan gezginci esnaf da girmişler. Yalnız burasını bir mesire yerinden ayıran fark, insanların neş'e ile değil, telâş ve yorgunlukla oraya buraya kendilerini atmaları.

Öğle tatilinde, bu kalabalık birdenbire çözüldü.

Hacı Hüseyin Efendi sokağa çıkmak için paltosunu giyiyor, Nihad'la Muazzez, kapıdan çıkarken yanına yaklaştılar.

Nihad kandilli bir selâm verdi. Hüseyin Efendi, ikisine de dikkatle bakıyordu:

- Ve aleykümüsselâm!..

Nihad kısaca anlatmak istedi:

- Hüseyin Efendi! Abdi Bey'in mahsus selâmı var size...

- Ve aleykümüsselâm, hangi.. ha.. şu evkaftaki[196] Abdi Bey...

- O değil efendim.

- Anladım, kıdemli yüzbaşı Abdi Bey.

- Hayır o da değil Abdi Bey.

- Ha ha.. şu.. Ziraat Nezareti'nde, Sicil'deki Abdi Bey...

- Değil, müsaade buyurun, bu Abdi Bey Vilâyette... İstanbul Vilâyetinde...

- Ha.. şu.. tamam.. şimdi anladım.. şu salapat Abdi... Anladım.. bizim mahalle mektebi arkadaşı... Anladım... E.. ve aleykümüsselâm. Allahın Abdi'si

ço...k, ve aleykümüsselâm, bir emri mi var?

- Estağfurullah... Sizin emanete mühim, çok mühim bir işimiz düştü. Bu hanımın bir işi var. Çok büyük iş.

Hüseyin Efendi, kendini adam sarrafı zannedenlerin pişkin dikkatiyle Muazzez'i gözden geçirdi:

- Peki... Nedir?..

Nihad, hayatın türlü safhalarında, kısaca dert anlatmağa mükemmel alıştığı için, Muazzez'in miras hikâyesini bildiği için Hüseyin Efendi'ye izah etti.

Memur, yürürken birdenbire durarak Muazzez'e sordu:

- İyi biliyor musunuz, mabeyinci valideniz namına takrir verdi mi?

- Evet.

- Yani "aldın mı aldım, verdin mi verdim?" dediler mi?

- Dediler.

- Allah Allah.. nasıl olur da o zat... Mihri Bey mi dediniz Mahir Bey mi.. neyse, o zat nasıl olur da, takriri verilmiş bir mala tevarüs[197] eder? Hoş, demek fazlaca mangır oynamış.. hay gözü kör olsun... O kimin emaneti zamanında bu? Hangi tarih?

Genç kız, biraz düşünerek cevap verdi:

- Aşağı yukarı, sekiz sene evvel.

Hüseyin Efendi hayretle bağırdı:

- Ne? Sekiz sene mi? Se... kiz.. sene!

- Hu... Battal Gazi zamanından kalma iş... Hu... a hanım kızım, evlâdım... İnsanın hakkını yerler de sekiz sene boş oturulur mu?

- O zaman çocuktum.

- O da var ya, o da var ya... Doğru ama... hanım kızım, bu iş şimdi çatallaştı... Sekiz sene evvelki kayıtlar.. hımm.. mühim mesele, mühim... Allah insanı böyle işini devaire düşürmesin, güçtür. Hıfza geçmiş kâğıtlar...

Hüseyin Efendi, düşünerek söyleniyordu:

- Bak sen hele şimdi.. acaib bir mesele... Herif koca apartmanın üstüne oturdu ha... Kim bilir adamlarına ne yedirdi... Ben nasıl olur da bu işi hatırlamıyorum?.. Kafa beyin kalmadı ki... Mabeyinci.. mabeyinci.. Mahir Bey'in babası.. aklıma gelmiyor. Kaydı vardır, bulunur.

Nihad sordu:

- Mahir Bey, bu işte mutlaka para yedirmiştir?

- A oğul, sorar mısın? Devair-i devlette bunsuz iş olur mu? İstida yazacaksın, pul lâzım para! İlmühaber yaptıracaksın, imama para! Kâğıdın çabuk muamele görecek, mukayyidin[198] eline tütün paketi içinde iki mecidiye sıkıştır, para! Kâğıt makama gider, takılır kalır büyük efendiye dert anlatmak lâzım, para! Hele iş dalavereli mi? Büyüğüne de küçüğünü de ortancasına da, hademesine de, mübaşirine de para. A oğul.. bu devlet niye belini doğrultamıyor? Şimdi açtırma kutuyu söyletme kötüyü.. geç, para, vesselâm. Bu iş de öyle. Parasız çıkmaz. Hele bizim dairedekilerden bir kaçı, kırmızı altı aylık kâğıtçıkların yüzünü bir görsünler, bak kayıtlar çıkar mı çıkmaz mı? Ne çare.. adamcağızın evvelâ karnı doyacak.. beş yüz kuruş, zammı falan bin sekiz yüz, ikibin.. dört tane çocuk.. biri emzikte.. ne yapar?

Nihad, Muazzez'in yüzüne baktı. Zeki genç kız, biraz tereddütten sonra elini torbasına sokarak üç lira çıkarıyor, az olup olmadığını anlamak için Nihad'ın yüzüne bakıyordu. Parayı Hüseyin Efendiye uzattı:

- Şimdilik.. lütfen bunu arkadaşlarınıza...

Hacı Hüseyin Efendi, haşin bir hareketle Muazzez'in parayı uzatan elini yakalayarak, iptidâ çok ciddi, kaşlarını çatarak sesini yükseltti:

- Kızım, ben Harem-i Şerif'i ziyaret ettim, Arafat'ta vakfeye durdum, Hacıyım, hacı! Anladın mı? Bende vicdan var, bir zerre haramdan bin hatve[199] uzağa kaçarım, git beni mümeyyize sor, müdüre sor.. başka devairdeki arkadaşlara sor.. ben sakalımı devlet kapısında ağarttım. Rüşvet mi, Allah esirgesin. Anlattıklarıma ne bakıyorsun! Gevezelik.. başkaları para amma ben yapmam... Sen ne zannettin hanım kızım, bir kuruş eksik, bir kuruş fazla alsak, gayret Allaha dokunur[200]. Hacıyız dedim ya... Senden para alayım? İmkânı mı vardı! Ama ne yaparsın?

Hüseyin Efendi parayı kızın elinden çarçabuk setresinin[201] cebine attı ve davaya ait isimleri, tarihi bir kâğıda işaret ederek, "Haftaya beni görünüz... Bu işi ben takip edeceğim," deyip uzaklaştı.

* * *

Arkadaşları, Nihad'ın bu son macerasına çok ehemmiyet verdiler. Hepsi hayalperver, genç. Bu sergüzeşti muhayyelelerinde fazla büyüterek Nihad'ı, şöyle böyle, "donjuan" vari bir kahraman, genç kızlar ve kadınlar üzerinde saltanat sahibi, cazip ve tesirli bir insan payesine çıkarıyorlardı. Kahvede her

akşam bu bahis. Faik'in canlı tasvirlerine rağmen, hepsi de Muazzez'i tanımak, onunla konuşmak tecessüsü içinde, umûmî bir içtimaa[202] çâre araştırdılar.

- Aramıza bir genç kız giriyor; nasıl olur da biz onu tanımayız? Erkek kahraman bizim arkadaşımız. Kadın kahramanı da görmeliyiz, diyorlardı.

İçlerinde, mübalağacılığıyla meşhur biri, Necdet, masanın mermeri üstüne bir yumruk vurarak ötekileri susturdu:

- Çocuklar.. durun! Benim bir fikrim var. Bizim Bağlarbaşı'ndaki ev boş, biliyorsunuz. Bir gece, hepinizi, Nihad'la Muazzez'i de oraya dâvet ediyorum. Bu akşam Faik onlara haber verir.

Bir kahkaha koptu. İçlerinde en alaycısı Faik, yedi sekiz kişiyi davet etmek değil, sigarasını bile başkasının kutusundan içen Necdet'in taklidini yaptı: "Bağlarbaşı'nda bizim köşke buyurun!" diyordu.

Necdet fikrini hararetle müdafaa etti. Ayağa kalkarak, bir kürsüden haykıran adam gibi, kahvede yabancıların bulunduğundan habersiz büyük tavırlarla anlatıyordu:

- Bu fikir mükemmeldir çocuklar, itiraz etmeyin! Muazzez Hanım'ı aramıza almak için başka çare de göremiyorum. Bağlarbaşı'nda ev boş, yemeklerimizi falan da ayrı ayrı hazırlarız, götürürüz. Ben bir bahaneyle babamdan anahtarı alırım. Şöyle.. hatırda kalacak bir gece yapalım.

Hayalcilikte ileri gidenlerden biri, Haldun da Necdet'e taraftar çıkmıştı:

- Mükemmel fikir azizim! Bağlarbaşı! Düşünün, şehir harici serbest, rahat bir yer. Tabiatın göbeği. Bağır, çağır, haykır, kimse duymaz. Deli dolu eğleniriz.

Ve müzakereye başladılar.

Bu, âdeta bütün kahve halkının derin bir hayretle seyrettikleri heyecanlı bir manzara: kimi yumruğunu masaya vuruyor, kimi hararetten yüzü kıpkırmızı kesilmiş, kimi ayağa kalkarak, hayatî bir meseleyi münakaşa ediyorlarmış gibi hepsi galeyanlı, müteheyyiç, feveran[203] içinde bağıra bağıra söz sözlüyor, hepsi masa üstündeki boş sigara paketlerini, gazeteleri yırtıyor, hepsi âdeta müzakere değil kavga ediyorlardı. Onları tanıyanlar için bu manzara pek acaiptir; fakat buhranlı çağın güç zaptolunur nâmütenahî[204] arzuları, âteşîn ihtirasıyla yanan bir gençliğin, en küçük vesilelerle taşkınlık gösterdiğini bilenler için, az çok tabiî bir hâl. Kahvenin öteki müşterilerinin çoğu, bu manzaraya alışmışlar, gençler haykırışıp dururken, onlar, başlarını çevirmeyerek, rahat rahat gazetelerini okuyorlardı. İhtiyar müşteriler, belki de üç kelime ile bu gençleri mazur görebiliyorlardı: gençlikte kan kaynar!

Faik ve arkadaşları, hep birden, kahveye para falan vermeden çıkıp gittiler.

Kahveci yeni müşterilerinin birine anlatıyordu:

- Öyledir onlar. Hergün, akşam üstü gelirler. Bazı yemek bile yemeden, geceyarısına kadar otururlar, hep lâf, lâf, lâf. Bazı anlamadığım güzel şeyler söylerler. Kâh hükûmete, büyüklere çatarlar. Küfür bile ederler. Onlar geldiği zaman mermerin üstü simsiyah olur, gazeteler yırtılır. Kâh olur ki hepsi birden para vermeden çıkar. Sonra birden verirler yahut kalır.

Ben aklımda tutmam da, sormam da. Ne yalan söyleleyim? Oğullarım gibi severim onları. Çok hoş insanlardır. Dükkânı başıma geçirseler zararı yok. Helâl olsun. Bazı müşteriler şikâyet falan ederler ama, yine gelirler.

Sonra, kalenderâne[205] bir tavırla başını salladı:

- Ne yapsınlar? hepsi genç, kanları kaynıyor, hem malûmatlı delikanlılar ama...

Baş ve şehadet parmaklarını para sayar gibi oğuşturarak ilâve etti:

- Cepte bu yok! Filus mâfiş[206].

Gençler kahveden çıkınca, Bayezid Meydanı'na yürürken yolda da bağıra bağıra münakaşa ediyorlardı. Hâlâ Nihad, Muazzez, Bağlarbaşı meselesi. Gelip geçenlerin bakmalarına ehemmiyet vermeden, biribirlerini kollarından çekerek, sürükleyerek, iterek, dürterek, fikirlerini müdafaa için avâzları çıktığı kadar haykırıyorlardı. Nihayet, iki gece sonraya, Bağlarbaşı'nda bir eğlenti yapmağa karar verebildiler.

Faik bu kararı evde Nihad'la Muazzez'e haber verdi:

- Bütün arkadaşlar, size bir sürpriz hazırladık! diyordu.

* * *

İki gün sonra, akşam üstü, Köprü'de buluşuldu.

Nihad arkadaşlarını genç kıza takdim ediyordu:

- Fazıl, muharrir... Necdet, kezâ... Nail, ressam... Haldun, şair... Faik, ma'lûm!.. Şevket, her türlü meslek sahibi, daha doğrusu, bizim kâhyamız.

Muazzez hepsinin ayrı ayrı ellerini sıktı. Gençler, hiç kimseye revâ görmedikleri müfrit[207] bir nezâketle, genç kızı aralarında bulduklarına pek bahtiyar olduklarını söylediler.

Vapurda, Muazzez kadınlar tarafına ayrılınca, hepsi Nihad'ı tebrik ediyorlardı:

- Azizim, senin Muazzez şeker be!

- Vallahi enfes kız!

- Lâti lokum!

- Kızı hep yenecek şeylere benzetiyorsunuz. Ayıp! Nihad sahi benim de hoşuma gitti: Bal gibi kız!

Ve kamarada da, başka insanlar olmasına hiç ehemmiyet vermeyerek, yüksek sesle Muazzez'den bahsettiler. Aralarında bir kadın bahsi oldu mu, hararetlerine pâyân [208]yok. Hepsi coşar. Yüzleri kızara kızara, gözleri parlaya parlaya. "Hıhh..." diye içlerini çeke çeke herhangi bir kadından gaşyolarak bir bahsedişleri vardır. En az bildikleri, yolda bir defadan fazla görmedikleri, hattâ yalnız methini işittikleri bir kadını bile, âşıkâne bir mübalâğa ile anlatır, göklere çıkarır, nitekim hoşlanmadıkları kadını da, "öff..." diye yerin dibine geçirirler.

Meselâ, ressam olduğu söylenen genç, Muazzez'in gözlerini tarif ediyordu:

- O ne tatlı yeşil, Nihad. Hıhh... vallahi içim gitti! Ben o gözlere kendimi vururum. Ne tatlı yeşil, ne tatlı yeşil... Hani ördek başları vardır. Böyle, pırıl pırıl, yaldızlı yeşil...

Faik sözünü kesti:

- Ördek babandır!

Kamarada, bütün başları kendilerine çevirten yüksek bir kahkaha attılar. Üsküdar'a gelinceye kadar, sanki bütün kamara, bütün halk, onlara tâbi, onlara mahkûmdu.

Vapur iskeleye yanaşınca, Necdet söyledi:

- Sizi Üsküdar'da Bağlarbaşı'na değil...

Ötekiler nükteyi anlayarak tamamladılar:

- Toptaşı'na götürmeli!

Haldun:

- Bayağı nükte! diyordu.

Üsküdar'ın çarşısında iki saat vakit geçirdiler. Bin türlü münakaşa ile öteberi, sardalya, turp, salata, peynir, şu, bu alıyorlardı. Aralarında Muazzez'in bulunmasına ehemmiyet vermeyerek birbirleriyle eski şakalarına devam ediyor,

satın alınan şeylerin parasını vermek lâzım gelince, esvaplarının düğmelerini soyunur gibi çözerek para araştırıyorlardı.

Bu hallerine iptidâ son derece hayretle bakan Muazzez, yavaş yavaş ısınarak, nihayet gülmeğe başladı.

Bağlarbaşı'na gidinceye kadar, arabada da kıyameti kopardılar.

İki arabada sekiz kişiydiler. Kânunuevvelin[209] ilk günleri. Hava açık; rüzgâr, kuru soğuk esiyor, çamurları iki üç saatte kurutup katılaştırmış. Yollarda herşey çıplak ve katı, herşey çıplak ve kuru: ağaçlar çıplak, demir gibi kaskatı ve kupkuru. Gökyüzü, alçıdan bir kubbe gibi lekesiz ve sert. Yeni batmış güneşin akisleri vuran ufuk bile, yer yer çatlamış yekpâre bir billûr gibi akşamın kızıl renklerini emip fışkırıyor. Bulutlar bile sertleşerek birer kaya parçası ağırlığıyla Kuzguncuk sırtlarına hızlı hızlı yuvarlanıp gidiyorlar.

Ancak bu manzaranın seyri, iki arabadakileri de susturmuştu. Önceki arabada, Necdet, Haldun, Faik ve Fazıl var. Daveti yapan genç, Necdet, Faik'e sordu:

- Kuzum.. bu Muazzez, iyi kız, hoş kız ya, dediğiniz gibi hâlâ anadan doğduğu gibi mi? Nihad'la...

- Hayır, daha birşey yok, Nihad onu seviyor canım, öyle şeyler düşünür mü?

- Ne demek? Aşkın başka gayesi var mı?

- Aşkın gayesi o mu?

Yine münakaşayı azıttılar. Aşkın ruhla, vücudla, vücudun ruhla münasebetine dair, felsefî bir mübahaseyi[210] kavgaya çevirdikleri zaman, bereket versin arabalar, Bağlarbaşı'ndaki evin kapısına gelmişti.

Necdet'in "Bağlarbaşı'nda ev" dediği şey, harap bir bahçe içinde, toprak zemin üstüne bir katlı, büyük bir oda ile, karşısında küçük bir odadan ve ufacık bir mutfaktan mürekkep, konaklarda uşakların bile ikametine yaramayan tuhaf bir bina idi. Mübalâğacı Necdet, bir türlü kiracı bulunamamasından her zaman şikâyet ettiği bu ev için, arkadaşlarına:

- Bizim Bağlarbaşı'ndaki köşk! derdi.

İçeri girer girmez hepsi bağırdılar:

- Ne köşk! Aman yarabbim, ne köşk! Ulan Necdet, burası köşek değil, saray! Buraya kiracı bulunur mu hiç?

- Size çok bile.

Hep birden büyük odaya dalarak, minderlerin üstüne salataları, turpları, sardalya kutularını attılar. Genç kız buna dayanamıyarak, atılan şeyleri topluyor, mutfağa götürüyordu. Fazıl, Nihad'ın omuzuna elini koydu:

- Seninki hizmete alışmış!

Nihad'ın gözleri aşkla süzüldü:

- Ah, sorma, öyle ev kadını olacak ki.

- Sen istesen o hemen kadın olur!

Fakat böyle telmihlere pek de razı olmayan Nihad, genç kıza yardım için mutfağa koştu. Bir kısmı arkasından gülmüşlerdi.

Evin içinde gürültülü bir faaliyet başladı. Kimi lâmba yakıyor, kimi sardalya kutularını açıyor, kimi de boşu boşuna dolaşarak şiir okuyordu:

Adalardan dedik; "Allah!" hemen ses verdi,
Bize bir ince elâ gözlü prenses verdi.

Ressam Nail bağırdı:

- Elâ değil yeşil! Ördek başı gibi.

Ve ma'hûd cevabı almıştı:

- Ördek.. babandır!

Yalnız Şevket, öyle işlerde amelî[211] olmayı pek seven ve ekseriya amelî olan genç bağırıyordu:

- Yahu, Necdet! hey! biz bu koca odayı nasıl ısıtacağız? Gece ayaz çıkarsa halimiz harap. Ben bu evde kömüre, oduna benzer birşey göremiyorum.

İlk defa sesini işittiremedi. Bir daha bağırınca, hepsi odaya doldular. Ellerini çenelerine götürerek bu mühim meseleyi düşünüyorlardı:

- Sahi! Biz bunu unuttuk? Haydi bakalım Necdet. Bizi ısıt!

- Bana ne? Derdimize yanarız.

- Vayy...

Şevket başını kaşıyordu:

- Odun olsa da, soba yok.

Necdet bağırdı:

- Var!

- Hani?

- Bahçede. Soba da var, boru da...

Bu cevaba o kadar kızdılar ki, Necdet'i döveceklerdi. Fakat Şevket, "anarşi"yi menetmek için araya girdi:

- Pekâlâ... Hep bir olur, sobayı kurarız!

- Ya odun?

- Bahçeden ağaç keseriz?

Bu inanılmayacak şey de yapıldı: yedi genç, bahçeden eski bir çini sobayı odaya taşıyarak, masaların üstüne sandalyeler koyarak, boruları taktılar, sobayı kurdular, bıçak, balta ve keserlerle, bahçede bir erik ağacını kökünden kestiler, biçtiler...

Fazıl, bu yapılan işlere hayretle bakarak:

- Yahu! biz aç kalacak adamlar değiliz! diyordu.

Soba kurulduktan sonra, masayı odanın ortasına çekmişlerdi. Muazzez, masanın başına üşüşenleri, eliyle göğüslerinden iterek, lâubali bağırdı:

- Rica ederim siz karışmayınız. Sofrayı yalnız ben kuracağım.

Zeki yeşil gözlerini gençlere çevirerek ilâve etti:

- Erkeklerin elleri sakar olur, canım gümüş takımları, billûr bardakları kırar, dağıtırsınız!

Bunu söylerken, tabaksız, çatalsız, bardaksız masada, teneke sardalya kutularını gösteriyordu.

Genç kızın bu şakası, umûmî neş'eye cesaret verdi. Hepsi gülüşerek onun sofrayı kuruşuna bakıyorlardı: genç kız da, hararetli ve samimî gençler arasında bulunmak sevincini gizlemeyerek, tatlı tatlı gülümsüyor, incecik beyaz parmaklarıyla, Necdet'in bulup getirdiği kırık tabaklara pişmiş konserveleri, sardalyaları ayırarak, yaptığı bu garip sofrayı tanzime küçük, şen kahkahalar atarak çalışıyor.

Haldun ile Nail, genç kızın bu zarif didinişine bakarak, bir ağızdan söylediler:

Adalardan dedik: "Allah!" hemen ses verdi,
Bize bir ince, yeşil gözlü prenses verdi!

Yemek çok tatlı geçti.

Evvelâ Fazıl, en büyükleri, en ağırları olan genç, ayağa kalkarak, Muazzez'e karşı hürmetkârâne eğildi, bir nutuk irad etti.

- Muazzez Hanım! Görüyorsunuz ki mecnunuz ve Üsküdar'dayız. Zemin ve zamanla münasip bir hal. Kusura bakmayınız. Bizi yeni tanıyorsunuz. Belki birçok samimî hallerimiz, evvelâ size bir delilik, yahut adîlik gibi görünecek. Böyle bir telâkkinizden korkarak, sizden af talebederiz. Vakıa çok zeki, münis, çok candan bakışlarınız, tatlı tebessümleriniz belki biraz kaba, fakat her halde sun'i olmayan neş'emize kuvvet veriyor. Bu sofra, aramızda başlayan yeni münasebetlerin en tabiî mukavelesi olsun. Siz, daima bizi mazur göreceğinizi vadediniz; biz daima ayaklarınızın ucuna, zaman zaman kederli, neşeli gönlümüzü açıkça serelim. Bu akşamki toplanışımızda maksat, keder ve neşe arkadaşımız Nihad'ı tebrik ve onun pek imrendiğimiz saadetine elimizden geldiği kadar neşe katarken, sizin muazzez varlığınızı da aramızda takdis etmektir. Ve bu harikulâde mes'ud vesileyle size şunu da temin edelim ki arkadaşımız Nihad'la rabıtanız bizim nazarımızda mukaddestir ve kuracağınız yuvayı harab etmesi imkânı olan bazı acı rüzgârlara karşı bu gördüğünüz gençliğin göğsü kuvvetli bir siper olacaktır.

Bu nutka, Muazzez'in yeşil gözleri ve kırmızı dudakları, derin derin, tekrar tekrar teşekkür etti.

Kadehlere şarap boşalttılar.

Muazzez, kadehini, gençlerinkiyle tokuştururken, hepsine ayrı ayrı bakıyordu. Fazıl, muharrir olduğu söylenen genç. Yirmi yedi yaşlarında, ağır ve sükûtî benzi uçuk, yüzü kuru, fakat kaşlarının inceliği, gözlerinin derin ve ruhanî bakışı, burnunun ağzı ve çenesiyle nisbeti güzel, başının duruşu zarif, saçları koyu siyah ve yumuşak.

Haldun, şair olduğu söylenen genç, yirmi dört yaşlarında, biraz hoppa ve delişmen, benzi kanlı, gözleri parlak ve cevval, fakat ufacık, kısa, buruşuksuz kaşlarıyle, ufacık burnu ve ağzıyla bir çocuk hissi veriyor. Kıvırcık siyah saçları da başına yaraşıyor.

Nâil, ressam olduğu söylenen genç, küçük başlı, esmer, benzi uçuk, gözleri gölgeli ve sürmeli gibi, kaşları siyah, uçları sivri ve yüzünü kibarlaştırıyor. Yanakları etli ve yuvarlak. Tebessüm ederken tatlı birer çukur peyda oluyor. Saçları arkaya itina ile taranmış. Hepsinden zarif giyinen genç.

Faik, malûm, koca kafalı, kaşsız ve kirpiksiz, gözleri büyük bir çukur içinde ufarak, burnu büyük, yüzü tamamiyle çirkin ve nisbetsiz, fakat sevimli, çok sevimli, alaycı tabiatına yakışıyor.

Necdet, daveti yapan genç, çok esmer, kara kaşlı, karagözlü, bakışları çok parlak, fakat az tesirli, çok geveze.

Şevket, her işe karışan ve her meslekten olduğu söylenen genç, büyük başlı, yüzü hepsinden kırmızı, saçları sarı, mavi gözlerinin içi gülüyor, konuşurken samimî, sevimli bakışları var. Başı biraz omuzlarına doğru kısık, tuhaf duruşlu.

Genç kız, en sonra, yanında olduğu için göremediği Nihad'ın yüzünü tahayyül etti: Bütün bu gençlerin ayrı ayrı güzellikleri Nihad'da vardı. Parlak ve yumuşak koyu sarı saçlar. Yüzüne kibarlık veren kumral uzun kaşlar. Uzun, uçları kıvrık, sık kirpiklerle çevrili hem süzgün ve hayalî, hem de cesur bakışlı elâ gözler. Uzun ve erkekce burun. İncecik dudaklar ve ince diri ve rengârenk bir yüz. Pembe, tatlı pembe, sabah güneşinin rengi gibi ışıklı pembe...

Genç kız, dayanamıyarak, iştiyakla Nihad'a başını çevirdi ve kulağına eğildi:

- Bu içtiğimiz şarabın lezzetini, Beyoğlu'ndaki apartmanın hiçbir ziyafetinde bulmadım.

Genç kızın böyle muhabbetle Nihad'a eğildiğini gören Nail:

- Biraz daha.. biraz daha eğiliniz! dedi.

Ve gençlerin hepsi Muazzez'le Nihad'a yalvardılar:

- Haydi.. haydi.. bir kerecik.. rica ederiz.. gözümüzün önünde!

Nihad'la Muazzez'in dudakları, biribirini buldu. Ötekiler alkışlıyorlar, Fazıl ayağa kalkarak, bir nutuk daha irad ediyordu:

- Ah... Vallahi yaşayınız: Kahrolsun mantık, akl-ı selim, kaide, prensip, hepsi kahrolsun. Zaten gençlik ne demek yahu? Gençlik, gençlik.. gençlik, aklın bir sürü kaidelerine harp açan ordunun ismi değil mi?

Bu tarifi de alkışlıyorlardı. Haldun yüksek sesle işaret etti:

Adalardan dedik: "Allah!" hemen ses verdi,
Bize bir ince, yeşil gözlü prenses verdi!

* * *

Geceyarısından sonraya kadar, herşeyden bahsettiler: Kadın, aşk, edebiyat, felsefe, resim, politika, yine aşk ve kadından. Her bahiste hararetleniyorlar. Galeyan halinde hassasiyet. En basit nüktelerle ortalığı çınlatan kahkahalar atarak, en basit itiraflara kızarak, bağırıp çağırarak, en basit

zaaflarla me'yus olarak, bir dakika içinde, en aykırı sevinçten, en aykırı ye'se varıncaya kadar, marazî teheyyüçlerin şimşek gibi seri istihaleleriyle güldüler, söylediler, kızdılar haykırdılar, inlediler ve sustular, harıl harıl yanan sobanın uğultuları ve camların sökük çerçevelerine binayı sarsacak kadar şiddetli vuran rüzgârın yaptığı gürültü de kesilmişti.

Necdet, bu yorgun sükût üstüne kemanını getirerek şark ve garp havalarının en hazinlerinden bir kaçını, ağır ağır çalmağa başladı.

Biraz evvel, ihtilâl cemiyetinde biribirinin başını koparmak isteyen anarşistler gibi haykıran, büyük tavırlarla hitabe, nutuk okuyan onlar değilmiş gibi, gençlerin hepsi, oturdukları yerlerde ıslak birer kedi yavrusu gibi ezilip büzülerek, dinliyorlardı.

Necdet'in kemanla çaldığı havalar, şüphesiz bu gençlerin bütün teheyyüçlerini tamamiyle, hattâ fazlasıyla duymuş bir san'atkârın ifadesi, o havaların bestekârı da, bu gençler gibi, hiç kavuşulamayan ve ruhta buhar kuvveti gibi yığılarak, birdenbire, şiddetli bir infilâkla dağılan sayısız arzuları, her sahneye bir tanesi boğulan ümitleri ve göğsünden boğaza doğru akrep gibi yürüyen hıçkırıkları terennüm ediyor.

O bestekâr da mefkûreci. Daima görülen ve yaşanılanlardan üstün bir dünya tasarlıyor. O da kuruntusunun bir gaflet olduğunu anlayarak ye'se, fakat bazı da iyi tesadüflerden cesaret alarak ümide düşüyor. O da gülüyor, seviniyor, kızıyor, haykırıyor ve nağmelerin küçük zaman fasılaları içinde hazin bir sükûta boğuluyor: her muztarip gibi.

Başlarını kaldırdılar:

- Enfes!

Muazzez rica etti:

- Son çaldığınızı lütfen tekrar eder misiniz?

Necdet o havayı birkaç kere tekrar etti. Hangi garp bestekârının, ne isimli parçası olduğunu bilmiyor, çünkü amelî çalıyordu.

Kemanını bitirdikten sonra, dışarı çıkıp içeri girerek, Muazzez'in karşısında eğildi:

- Karşı küçük odada karyolanız hazır. Bu evde ondan başka itina ile hazırlanmış birşey yoktur. Hem bu karyola bir hatıradır; düşününüz ki büyük validem o karyolada, pederimle validem de o karyolada.. müstakbel nesil hazırlamışlar! Tam iki kişilik!..

Muazzez etrafına bakındı. Bütün gözlerden mânâlı ışıklar sıçrıyordu.

Nihad'ın yüzüne bakmadan, gayet sâde bir hareketle cevap verdi:

- Yatmayacağım Necdet Bey, uykum yok!

Necdet, nazik ve ciddî tavrını bozmadan, gayet sakin, devam ediyordu:

- Fakat.. biz burada biraz uyumak istiyoruz. Müsaade ediniz.. biraz açıkça söyleyeceğim: hepimizin dünyada en fazla kıymet verdiğimiz şey "aşk ve kin"dir. Bu geceyi aşk için hazırladık. Bir sürpriz. İstiyorduk ki, Nihad'la siz, bizim aramızda...

Genç kızın itirazla kalkan başını görerek daha yüksek sesle anlattı:

- Lütfen.. Muazzez Hanım... Altı gencin ricasını kabul ediniz!.. Emin olun ki sürprizimizden Nihad'ın hiç haberi yok. Bunu biz hazırladık. Biliyoruz ki, siz Nihad'la rabıtanızın meşru olmasını istiyorsunuz. Fakat.. rica ederiz.. gençlik ve aşk kaide tanır mı? Hem de.. daha açık söyleyeyim: imam efendinin mutlaka lüzumu mu var: En meşru rabıtalar için iki şahit kâfidir. Biz altı kişiyiz ve Nihad'la sizin aşkınızı ve ebedî rabıtanızı burada biz, Allahın emri, Peygamberin kavliyle tasdik ediyoruz!

Bu teklif karşısında Muazzez'in şaşırdığını gören gençler, hep birden ayağa kalktılar:

- Muazzez Hanım, rica ederiz.. siz buyurun içeriye... Nihad da şaşırmıştı. Arkadaşlarına saf gözlerle bakarak soruyordu:

- Bu ne? delirdiniz ni Allahaşkına?

Ötekiler, âmirâne[212] cevap verdiler:

- Ağız yapma Nihad!

Hemen tehdide başlamışlar, eğer bu teklif kabul edilmezse, "maalesef cebir istimali cihetine gideceklerini" söylüyorlardı.

Genç kız ayağa kalkarak, yarı şaka, yarı ciddi sordu:

- Cebir mi? İmkân haricinde.

Nihad susuyor.

Fazıl, ötekilere küçük bir işaret verdi.

Üç genç Muazzez'i, üç tanesi de Nihad'ı kucaklayarak, bir anda, birer yastık gibi havaya kaldırdılar ve karşıki odaya taşıdılar.

Kapı Nihad'la Muazzez'in üstüne kilitlendi.

Necdet, dışarıdan bağırıyordu:

- Ben size sabaha kadar keman çalacağım.

Muazzez, odanın ortasında bir müddet hareketsiz kaldı. Neden sonra pencere kenarına eski bir koltuğa doğru yürüyerek oturdu:

- İsabet. Siz yatarsınız, ben burada otururum. Zaten sabaha ne kaldı?

Nihad da genç kıza doğru yürüdü:

- Ben uyku aşıklısı değilim, ben de otururum.

Oturacak başka yer olmadığı için, Muazzez'in yanında koltuğa ilişti.

İkisi de hiç konuşmayarak pencereden baktılar.

Deniz ve karşı sahil görünüyor. Bir dizi ışık birer altın çivibaşı gibi küçük, titrek ışıklar, kırpışa kırpışa, suyun yüzüne şıpır şıpır damlıyorlar ve orada, bin zerreye ayrılarak bazı uzun bir gümüş zincir gibi kıvrıla kıvrıla, bazı da nokta nokta sıçrayarak sönüyorlar. Rüzgâr onlara suyun içinde bin şekil veriyor.

Nihad mırıldandı:

- Ne güzel.

Odanın bir köşesine mum bırakılmıştı. Nihad, Muazzez'in yüzünde bu titrek alevlerin yaptığı gölge oyunlarına dikkatle bakıyordu. Genç kızın yüzünde gölgeler sıçrıyor, gözleri bazı kararak bazı bir sedef gibi yanarak değişiyor. Bir an süzüldü, inceldi, eridi.

Nihad genç kıza, onu sevdiğini söylemek istiyor. Asıl şimdi birçok âşıkların, sevgilileri için her fedakârlığa nasıl, niçin katlandıklarını, onların ayakları dibine yatmaktan meczubelere[213] mahsus bir zevk aldıklarını asıl şimdi, asıl şimdi anlıyordu.

Onun yaldızlı yeşil gözlerine baktı, nefes aldıkça büyüyen, dirilen, titreyen göğsüne baktı, daracık iskarpinleri içinde mahfuz güzel ayaklarına kadar zarif bir inhina ile uzanan bütün vücuduna baktı.

O halde, bir ibtilâ giren arzuyu meçhul bir istikbal hesabına zaptetmek mi, yoksa, bütün meyelânlara[214] âşık olduklarını hürriyeti vermek mi lâzım?

İkincisini tercih etti.

Nihad'ın âteşîn kollarıyla sarılan genç kız, biraz mukavemet etmek isteyerek çırpındı. Sonra âşıkının kucağına uzandı.

Necdet'in kemanı işitiliyordu.

İki saatten fazla uyumadıkları halde ertesi gün Muazzez'le Nihad, gecekinden daha pembe, daha taze, daha mes'ud kalktılar.

Arkadaşlarının hepsi onlara karşı ince, nazik ve hürmetkâr; hiçbiri en ufak bir telmihte, en küçük bir mânâlı harekette bulunmadılar.

Fatih'te, altı odalı bir evin iki oda selâmlığını tuttular. Muazzez'in şiddetli arzusuyla bir nikâh kıyıldı.

Arkadaşları Nihad'a gülüyorlardı:

- Bu asrî izdivac: evvelâ zifaf, sonra nikâh.

Nihad cevap verdi:

- Asrî izdivaclarda nikâh da yoktur!

Muazzez, mücevherlerini satarak, paranın bir parçasıyla ev eşyası aldı: hafif, zarif döşemeler. Amerikan perde. Bir komod[215]. Ayna. Alüminyumdan mutfak takımları, yarım düzine çay fincanı. Çatal, kaşık. Ev sahibi onlara muvakkat bir karyola ve şilte vermişti. Genç kız örtüleri yeni aldı ve işledi.

Hergün sabahtan akşama kadar ev işleriyle uğraşıyor, bundan çok zevk duyduğunu kocasına her akşam söylüyordu.

İyi bir aile kuracağından o kadar emindi ki, bir gece, iddia etti:

- Göreceksin Nihad, birbirimizden hiç bıkmayacağız, hiç! Hani zevcle zevcenin birbirlerine alışarak sevişmeyeceklerini söylerler, yalan!

Nihad felsefî düşünerek söyledi:

- O, tabiî hayatlar içindir. Biz, hergün yeni bir heyecanın kabarıp taşması içindeyiz. Daima yenileşeceğiz. Hattâ, korkarım ki ne kadar yaşarsak, ömrümüz bol bol sevişmemize kâfi gelmeyecek.

Seniha Hanım'dan şiddetli bir mektup almışlardı. Kadın, galiba Nihad'la Muazzez'in evlendiğini daha duymamış, fakat nasılsa oturdukları evi haber almış, yazıyordu:

"İkiniz de geliniz, ikinizi de affedeceğim."

Uzun uzun düşünerek Seniha Hanım'a şu cevabı gönderdiler:

"Mücrim[216] biz değiliz. Affedilmeğe muhtaç olan sizsiniz. Fakat hiçbir teşebbüsde bulunmayınız, çünkü asla, asla, asla affetmeyeceğiz!"

Nihad bu mektubu imzalarken: "Fakat bu kadın bana ne yaptı?" diye düşünüyordu. Muazzez, kocasının düşündüğünü anlayarak:

- Bana yapılan şey, sana da yapılmış, demektir! dedi.

- Hakkın var ama, Seniha Hanım bunu düşünür mü?

- Seniha Hanım zekidir.

- Çok doğru.

Bu küçük münakaşanın azabını dudaklarının sessiz bir hareketiyle tamir ettiler.

* * *

Ertesi gün Defter-i Hâkânî'ye uğradılar. Hacı Hüseyin Efendi, hasta, birkaç gündür daireye gelmiyormuş.

Emanetten çıkarken Muazzez Nihad'a sordu:

- Ne dersin, bu işte muvaffak olabilecek miyiz?

- Neticeyi pek tahmin edemiyorum, doğrusu... Fakat hayâli, hoşuma gidiyor: Para kazanacağımız için değil. Şu Mahir Bey'i elâleme rezil etmek için. Sana birkaç kere de söyledim. Zengin olmayı gözüne koymuş bir adam değilim. Muazzez, Nihad kadar para aleyhinde bulunmayarak bunun saadetle çok alâkası olduğunu söyledi ve birçok misaller getirdi. Mahir Bey'e karşı açılacak davâyı kazanırlarsa bu serveti nasıl, nerelere kullanacaklarını beraber düşündüler. Evvelâ nerede otururlar? İstanbul'un hangi tarafı güzel, Şişli'yi, Beyoğlu'nu ikisi de sevmiyor. Kadıköyü? Muazzez oraya biraz taraftar; fakat. Nihayet tereddüt ediyor. Ada? Yazın alâ... Boğaziçi de yazın fena değil. Ama kışı nerede geçirmeli? Çare yok: Şehrin içinde. Meselâ Cağaloğlu taraflarında. Bu da iyi. Ada'da bir köşk, yahut bir yalı kiralamalı; İstanbul'da bir ev almalı. İkisi de apartmanı sevmiyorlar, ikisi de eski İstanbulluların "geniş ve aydınlık ev" zevkine meftun. Mükemmel. Yalnız, genç kadın, mümkün olursa bir de otomobil alınmasında ısrar ediyor; Nihad bu fikirde değil: otomobil, nevrasteniye[217] tutulmuş, titiz ve sinirli bir şehir halkının zevki. Sür'atte ne keyf var? Hem de, kendisi tecrübeyle biliyor, fakir insanlar, otomobile çok kızarlar; yayan yürüyenleri incitmek, onlara sefaletlerini biraz daha fazla hissettirmek niçin? Fakat bir kotra güzel şey. Hattâ sandal bile kâfi. Bunlar bedîî "vesait-i nakliye", mihaniki değil; kotra ve sandal, havaya suya tâbi. Şüphesiz tabiat, makineden güzeldir. Bu muhakemeye genç kadın fazla itiraz etmedi, güldü:

- Peki, sandal olsun, kotra olsun, razıyım!

Nihad da güldü:

- Kâfir.. hazır parayı buldun da gülüyorsun, dedi. Nasreddin Hoca'nın meşhur fıkrasını imâ ediyordu.

Artık bu hülyayı sokakta, evde, gece gündüz dirilttiler. Ada'daki sayfiyenin, Cağaloğlu'ndaki evin iç taksimatını, odaların tefrişatını enikonu

tahlil ederek, en küçük saksıların yerine varıncaya kadar, herşeyi ince eleyip sık dokuyorlardı.

Fakat bu hülyaları kuran Nihad, işsiz, Maarif Nezareti'ne verdiği istidanın arkası çıkmadı. Kahvede yüksek perdeden söyleyen, "buluruz, ederiz" diyen arkadaşlar, Nihad'ı ihmal ettiler. Belki onun saadetine daha fazla çalışmak istemedikleri için, belki tembelliklerinden, belki de ancak kendilerini düşünebiliyorlar: "kendileri muhtac-ı himmet-zede" ler. Muazzez, mücevherlerini sattırıyordu. Sona kalan pırlanta salkım küpe, annesinin yadigârı da elinden çıktı. Hem de yarı fiatına bile değil. Fakat genç kadın, kocasının ince bir hisisi zedelememek için buna bile canı sıkıldığını belli etmemişti:

- Zaten battal şeylerdi, hiç takmazdım ki.. diyerek Nihad'ı da, kendini de biraz teselli etmiş oldu.

* * *

İş fena gidiyor. Nihad üç nezarete de ayrı ayrı istida verdi; arkadaşlarının hepsine, yakın ve uzak tanıdıklarına giderek bir ayak evvel kendisine iş bulunmasını rica etti. Nafile, İstanbul adamsızlıktan kırılıyor; eli ayağı tutan bütün erkekler orduda; işçi, memur yok; öyleyken iş bulamıyordu.

Onbeş gün, başvurmadık yer bırakmadı. Sabahtan akşama kadar birçok şirketlere, ticarethanelere uğruyor, tereddütsüz, açıkça iş istiyordu. Yok. Yok. Yok. Daima aynı cevaplar:

- Piyasa durgun.
- İşler kesat.
- Biz kendi adamlarımıza yol veriyoruz. Hariçten kimseyi alamayız.
- Münhal yok!

Sattıkları küpenin parasını çok idareli kullanıyorlardı. Öğle yemeğini hazfettiler. Muazzez, fedakâr kadın, yeni girdiği bu sefaletten ürkmüş görünmüyor, Nihad'ı teselli ediyor, bu çekilen sıkıntıların yalnız onlara münhasır olmadığını, namuslu insanların o sırada hep muhtaç bulunduklarını söylüyor, Nihad'ın hayallerini istikbalin mefhum saadetlerine çekerek ümitlerini harekete getiriyor, böylece, hem onu hem kendini kandırıyordu. Âdeta mükemmel bir "psikolog" gibi, Nihad'ın zaaflarıyla mücadele etti. Genç kadının bu ruhânî tesirleri, me'yus akşamlarda ikisine de metanet ve teselli veriyordu: yaşadılar.

Fakat her tahammülün bir sonu var. Müthiş gün geldi: Hiç paraları yok! Bulmak da imkânsız. Ay sonları olduğu için Faik züğürt. Haldun yine eski mektep kitaplarını satmış. Nail, yirmialtı yaşında genç, hâ´â annesinden gündelik alarak sigarasını ve resimlerinin boyasını tedarik ediyor. Fazıl, muharrir, gazetesinden istifa etmiş.

"Bu da kendi ifadesi, gazetesinden istifa eden muharrir yoktur. Mutlaka çıkarılmıştır!" Ötekiler, zaten işsiz gençler. Onlardan hiç hayır yok. Aybaşına üç dört gün kaldığı için, ev sahibi kadın da para istemeye gelecek. Bakkala, sütçüye ufak tefek borçları var. Buhran şiddetli.

Bir akşam, muhtasar bir yemekten sonra, genç evliler, her zamankinden ciddî başbaşa verdiler. Çare düşünüyorlardı. Nihad gözlerini odanın eşyasında gezdirdi. Satılacak şey? İki koltuk, iki kanape ve minderler. Bunlara yazık. Daha yeni almışlardı. Sonra nerede otururlar? Gece gündüz ayakta mı duracaklar? Yere bağdaş mı kuracaklar? Mümkün değil. İki sehpa, üstlerinde birer saksı, para etmez. Duvarda resimler, ince uzun, şık bir mukavvaya Nail'in pastelle yaptığı gurupta yelkenli gemi, para etmez. (Zaten yeni tarzda yapıldığı için ne gurub guruba, ne yelken yelkene, ne gemi gemiye benziyor, geç!) "Şabas"ın denizde yıkanan çocuk levhası. Bunu da Muazzez Beyoğlu'nda bir kitapçıdan otuz kuruşa almış, para etmez. Bir küçük konsol. İyi ama Nihad'ın, Muazzez'in eşyaları onun içinde. Bunları nereye koyacaklar? Yatağın altına mı? Odanın ortasına mı? Olmaz.

Yerde muşamba, ev sahibinin malı, hasis kadın tozu dumana katar, kıyameti koparır. Olsa olsa.. bir halı var, küçük birşey, Avrupa yapısı, altı yedi lira eder, onu satmalı.

Muazzez birdenbire hatırladı:

- Dur! Emine Hanım'dan istesen nasıl olur, borç.

- O bizden aylık isteyeceği sırada biz ondan borç mu alacağız?

- Aylığa daha beş altı gün var.

Ev sahibi Emine Hanım! Sahi! Bu da mümkün. Zaten bu kadın murâbahacı[218] mıdır nedir, para işlerine pek aklı yatar, her zaman Nihad'la Muazzez'e, ticaretten, sarraflardan, zenginlerden bahseden, koskaca evde bir başına yaşayan esrarengiz bir kadın. Gündüz gezer, gezer, gezer, gece erkenden uyur. Kapılara da kilit üstüne kilit. Hiç kimseyle dostluğu yoktur. Fakat, belki faizle verir?

Nihad muvafık buldu:

- Git şunu çağır kuzum.

- Yatmamışsa.

Muazzez gitti, ara kapıyı vurdu. Emine Hanım'a seslendi.

Ev sahibi, iki üç dakika içinde geldi. Fevkalâde bir şey için çağrıldığını anlayanların dikkatiyle gençlere bakarak oturdu. Muazzez, diplomatça soruyordu:

- Size bir kahve pişireyim mi Emine Hanım?

İhtiyar kadın, Muazzez'le konuşurken, Nihad onun yüzüne bakıyordu: Ne tuhaf surat! Bir kurda benziyor. Alın basık. Çene içerlek, burun sivri. Gözler çukurda. Korkutan bakışları var. Ağız açılıp kapandıkça yüzün bütün etleri de buruşup açılıyor. Korkunç şey. Yahut bu akşam göze öyle görünüyor.

Nihad bu eve taşındı taşınalı, ev sahibi kadının yüzünü ancak aybaşlarında gördüğü için, onunla uzun boylu konuşmamıştı. Mizacı, tabiatı hakkında hiçbir fikri yok. Maamafih ciddî bir mahlûk olduğuna hükmederek, mukaddemeye lüzum görmeden söyledi:

- Emine Hanım. Sizi rahatsız edişimizin sebebi.. aceleye lüzum hasıl oldu da.. yarın.. biryere beş lira vermem lâzım. Yanında yoksa bana getiriver. Haftaya aylıkla beraber veririm. Faizini de hesaplarız.

Emine Hanım'ın gözleri çukurundan biraz çıktı:

- Beş lira mı? Peki. Bir hafta için yüzde on alırım, çocuğum.

Nihad'ın hayret ettiğini görünce başını yana eğdi:

- Ne yapalım? Biz de böyle geçiniyoruz.

Genç adam, merak ettiği birşeyi öğrenmek istiyordu:

- Siz daima faizle para verir misiniz Emine Hanım?

Kadın gülümsedi:

- E değil mi ya? Bana faizci Emine Hanım derler. Eskiden yağcılık da ederdim. Şimdi öyle düğünler olmuyor. Olsa da başlık kaldıran yok. Bunu yapıyorum. Tanıdıklardan rehinle para isteyen olursa veririm kefil kabul etmem.

- Pekâlâ... Kulağımızda olsun da.

Emine Hanım ayağa kalktı ve Nihad'a elini uzattı:

- E.. bana ne vereceksin? Bakayım?

- Nasıl ne vereceğim?

- Bana rehin ne vereceksin?

- Beş lira için rehin mi istiyorsun Emine Hanım?

- Değil mi ya? Âdet bu çocuğum. Dünyanın bin türlü hali var. Onu düşünürüm ben. Rehinsiz olmaz.

- Nasıl rehin istersin?

- Ne olursa. Mücevher, altın, gümüş, halı, seccade.

Nihad gözlerini etrafa çevirerek mırıldanıyordu:

- Ne vereyim ben sana şimdi?

Muazzez hayret ve heyecan içinde.

Emine Hanım, odanın ortasına birkaç adım vurdu, yere eğildi. Küçük halıyı ucundan tutup lâhzada yerden kaldırdı:

- Bunu götürürüm!

Diyerek, Nihad'la Muazzez'in rızasını almış gibi, halı kolunda odadan çıktı. Nihad, avucunu yanağına bastırarak, şaşkın şaşkın Muazzez'e baktı:

- Gördün mü? Elâlem nasıl yaşıyor! Bir hafa içinde benden bir lira faiz de alacak.

- Ne fena kadınmış bu. Zaten yüzünden belli. Ben hiç yanına yaklaşmak istemezdim.

Emine Hanım parayı getirdi. Kahvesini içerken, gözlerini fincanın içinden ayırmadan, başını hiç kımıldatmadan, kendi kendine söylenir gibi, anlatıyordu:

- Şimdi bu beş kâğıt da para mı! Yalnız adı var. Bu kâğıtlar da günün birinde batacak ama, dur bakalım. Sultan Aziz'in zamanında ahali torba ile bu kâğıtları denize attılar. Para dediğin ya altın olur, ya gümüş!

Bunu söylerken parmağıyla da para sayar gibi yapıyor, gözleri, ateş böcekleri gibi yanıp sönüyordu.

* * *

O gece Nihad'la Muazzez uyumadılar. Bu hale bir çâre, bir çâre, bir çâre bulmak lâzım. Vakit geçirmeye gelmez. Nihad dedi ki:

- Sefalet, azrailin amcasıdır. Ben tadını tattım bilirim. Maazallah, hasta olmaya hiç gelmez, fakat sana daha çok acıyorum. Genç kadınsın. Böyle şeylere alışık değilsin de. Bu beş lirayı bitirmeden ben para kazanmalıyım.

Yatakta konuşuyorlardı. Nihad Muazzez'e ağız açtırmadan yüksek sesle düşünerek anlatıyordu:

- Ne yapacağız Muazzez? Bu beş lira üç dört günde biter. O zaman da ay başı! Bu Emine Hanım, kurt gibi kadın, para diye tepemize binecek. Vermezsen elinden her şey gelir. Doğrusu ben korktum.

- Böyle şeyler düşünme, Nihad. Elbet bir kolayı bulunur. Şimdi.. yat uyu... Yahut.. başka şey konuşalım!

- Başka hiçbir şey konuşacak halde değilim. Eni konu endişe etmeğe başladım. Düşün! Bir erkeğim ben, bir erkek, sapasağlam bir adam! Nasıl olur da hayatımı kazanmam? Dur, bu gece mutlaka bir yol bulacağım. Kariham[219] geniş. Dur sen hele, rahat dur, beni serbest bırak, bir çâre düşüneceğim. Ama.. desene.. iş ne erkek, ne sapasağlam, ne çalışkan olmakta! Mahir Bey gibi rezil, Alâaddin Bey gibi küstah, Seniha gibi hayasız olmalıymışız. Bu memlekette iş böyle. Cahiller, dalkavuklar, mürailer[220], rahat rahat yaşıyor. Ah... Ziya Paşa! Sen Ziya Paşa kimdir bilir misin? Eski şâirlerden, feylesoflardan biri. Onun "Terci-i bend, Terkib-i bend" diye bir eseri vardır. Hey gidi hey! Ziya Paşa bu memleketi öyle iyi, öyle iyi anlamıştır ki... Bilmem hatırımda mı şiirleri.. dur bakayım.

Milyonla çalan mesned-i izzetde serefrâz

Alt tarafını getiremiyorum. Dur, dur...

Milyonlarla çalan mesned-i izzetde serefrâz

Hay Allah lâyıkını versin, alt tarafı gelmiyor.. evet: Milyonla çalan mesned-i izzetde serefrâz... e sonra... Kürektir falanla biter... Sen böyle bir şey hatırlamıyor musun? Muazzez... Canım Ziya Paşa'nın şu meşhur beytini...

Muazzez yorganı başının üstüne çekerek can sıkıntısıyla mırıldandı:

- Canım uyu artık, senin Ziya Paşa'n çok oldu.

Nihad bağırdı:

- Hah! Aklıma geldi: Milyonla çalan mesned-i izzetde serefrâz... Birkaç... Yine unuttum. Tuh.. canım işte, mânâsı şöyle bir şeydi. Yani şâir demek istiyor ki, milyonlar çalan adam, el üstünde tutulur da, üç beş kuruş çalanı küreğe koyarlar... Hah, şimdi aklıma geldi.

Milyonla çalan mesned-i izzetde serefrâz
Bir kaç kuruş mürtekibin cây-ı kürektir![221]

Hey koca Ziya Paşa: Ah o "Terkib-i bend"i alıp da okuyalım. Vallahi bayılacaksın. Bak, bak, bir beytini daha hatırladım:

İman ile din akçadır erbab-ı ganada,
Namus u hamiyyet sözü kaldı fukarada.

Vallahi, Ziya Paşa bu beyitleri sanki bu günü görerek yazmış. Muazzez, "dehâ" buna derler. Uykunu kaçıracak ama, Terkib-i bend'in bazı beyitleri hatırıma geliyor:

Sirkat çoğalıp lafz-ı sadakat modalandı.[222]
Namus tamam oldu. Sohbet yeni çıktı.
Sadıkları tahrik ile red, kaide oldu,
Hırsızlara ikram ve inayet yeni çıktı.
Hak söyleyen evvel dahi menfur idi gerçi,
Hainlere ama ki riayet yeni çıktı.

Muazzez uyumak istiyor, kızıyordu:

- Nedir bu, "yeni çıktı, yeni çıktı!" kitap ilânı mı?

- Ziya Paşa'nın terkib-i bendini okuyorum sana.

- Hay senin Ziya Paşa'na, şimdi, sus kuzum. Ben uyuyacağım.

- Düşün ki bu adam, devrinin en bariz seciyesini yakalamıştır. Yalnız devrinin değil, bugünkü devrin de... Bugün hangimiz, bu hakikatleri açıkça söyleyebiliyoruz? Canım, sen bu Ziya Paşa'nın tasvir ettiği adamların içinde yaşadın Muazzez... Şaka değil, herif istikbale dürbün ile bakmış. Bak asırlar için ne diyor:

Milliyeti nisyân ederek her işimizde,
Efkâr-ı Frenge tabiiyyet yeni çıktı![223]

Hey koca adam, koca şair, koca hekim, koca dâhi! Vallahi kendimi tutamıyorum, aşkolsun Ziya Paşa'ya!

Nihad öyle bağırdı ki, Muazzez yataktan sıçrayarak, hayretler içinde arka üstü yatan ve gözleri yarı karanlıkta bile tecessüm eden kocasına eğildi:

- Ne oluyorsun, Nihad, uyu kuzum, Allahaşkına sus!

Kocasının kendisine ehemmiyet vermediğini görünce, yattı, ona arkasını döndü ve uyumağa çalıştı.

Nihad, mütemadiyen söyleniyordu:

- Hey koca Ziya Paşa? Bu memleketi o anlamıştır yalnız o! Değil sâde bu memleketi, bütün dünyayı anlamış. Bize bu dünyada ekmek yok, meselâ şu bizim arkadaşlar... Fazıl hakikaten iyi tahsil görmüş bir genç! Japonya'yı Bayezid Meydanı'nın arkasında bilenlerden değil. Sonra Nail, ince bir çocuk, hisli, nezih, daha bilmem ne... Vallahi, bir genç kız kadar zarif ve ince. On seneden beri de resme çalışıp duruyor. Sonra Haldun, hem zeki, hem hassas bir adam. Kendi devrinin, az çok mazinin, az çok Frenklerin edebiyatını anlamış bir genç. Sonra ötekiler, memlekette daima alâkadar, millî meselelerde her vakit heyecanlı, âteşîn insanlar... Vicdanları tertemiz gençler... Onların sefaleti neye delâlet ediyor? Bütün bu kıymetli unsurların gece gündüz didindikleri halde, bir öğle yemeği yiyememeleri neden? Gayet basit: Bunların hepsinde, hayat mantıkının "kibir ve gurur" telâkki ettiği izzet-i nefis var. Bunların alınları yüksek. Dalkavukluk bilmiyorlar. Hile bilmiyorlar. Bilmiyoruz. Öyle bir kargaşalık içindeyiz ki, ancak yaşamak san'atına vâkıf olanlar sağ kalabilirler. Bu san'atın şerâitini[224] de Ziya Paşa pek iyi hülâsa etmiş. İşitiyor musun Muazzez?

Genç kadın cevap vermedi. Bu sefer Nihad kalkarak zevcesinin üstüne eğilmişti: Muazzez uyuyor! Zavallı çocuk uykusuzluklara alışık olmadığı için Nihad'ın gevezeliğine tahammül edemedi, hemen uyumuş... Ne lâtif, ne rahat, ne sakin uyku!

Burnunu biraz yastığa gömmüş, güzel birşey koklar gibi derin derin nefes alıyor. Ağzı yarı açık ufacık dudaklarında ince ra'şeler var.

Yüzü biraz kansız ama, kapalı gözleri, ağzı, burnu, çenesi, o kadar nisbetli ki, âdeta bir san'atkâr eliyle alçıdan yapılmış, bembeyaz, tertemiz bir kabartma. Nihad düşünüyordu. Bu aziz insanın kocası olmak, böyle, bir santim yanında, bir yatakta bulunmak, onun tarafından sevilmek, teselli edilmek ne saadet! Bunu vaktiyle kaç defa rüyasında görmüş, kaç defa, Muazzez'e temellük[225] etmenin zevkini içinde beslemiş, o zaman hârika birşey gibi görünen bu neticeyi kaç defa, kaç defa özlemişti. Bugün ona kavuşmuş bulunuyor, ne saadet; Nihad bu kadını çok sevdi, hâlâ'da, hergün daha fazla artan kızgın bir incizabla seviyor ve sevecek de, sevecek de... Fakat, ne olurdu, aşkın balını emdikleri bu günlerde, hiç değilse şu birkaç ay, geçimin tasasına düşmeselerdi... Nihad bu üzüntüden kurtulduğu günü hatırlamıyor ki, mazisine şöyle bir bakıyor; şimşekli ve kara bulutlu bir gökyüzü altında, inişli yokuşlu, çapraşık,

sonları belirsiz yollar, yollar, yollar... Üç dört adımda bir etrafına düşen yıldırımlarla daima yüzü koyun düşmeğe ve çevrelenmeğe mecbur kalmış genç bir adam. Emniyetle sarıldığı dal çatırdayarak kopmuş; muhite lânet etmiş; ağzına koyduğu lokmalar, boğazını şişirmiş ve tıkamış; paraya lânet etmiş, etrafını çeviren bütün insanlar, onun bu endişeli zekâsını teselli edecekleri yerde, bilerek bilmeyerek türlü münasebetsizlikleriyle içli gönlünü kırmışlar, hasta izzet-i nefsini yaralamışlar, herşeye ve herkese lânet etmiş. Bu ruhî ihtilâl içinde iken Muazzez'in aşkı ne teselli, ne teselli, ne teselli!

Onun müsterih uykusuna bakarken, Nihad'ın yaşaran gözlerinden birkaç damla, genç kadının yüzüne aktı ve onu hemen uyandırdı.

Muazzez, gözlerini açar açmaz, Nihad'ın yaşlı gözlerini gördü. Bakıştılar.

Genç kadın mahmur bir sesle soruyordu:

- Hâlâ uyanık mısın?

Nihad, bu zaafının bu fazla vuzuhu içinde görünmekten biraz utanmış, verecek bir cevap bulamıyordu.

Muazzez, ince parmaklarını kocasının saçlarına daldırarak, yumuşacık bir sesle yalvardı:

- Yat, Nihad, kuzum.. uyu artık... Niçin bu kadar üzülüyorsun? Elbet herşeye bir çâre bulunur. Ben de senin kadar herşeye katlanmasını bilirim.

Genç adam arka üstü yattı, fakat gözlerini kapamadı, biraz titrek sesle anlatıyordu:

- Peki ama, niçin, Muazzez, en güzel günlerimizde niçin bu mânâsız azâbı çekelim? Korktuğumuz bu değil miydi? Korktuğumuza uğramadık mı? Ben ki yalnız sana karşı değil, kendi kendime utanıyorum, bir erkeğim! Düşün; bir erkek, nasıl, niçin, bu vaziyette bulunmalı?

- Yalnız sen değilsin, Nihad, bütün iyi adamlar, bugün bizim gibi yaşıyorlar. Niçin me'yus olmalı? Yarın ne olacağını biliyor musun? Bütün ümitlerimiz bitmedi ya... Dünya bu, kimbilir, belki sen ve ben, prensler gibi, sultanlar gibi yaşayacağız.

- Ben o kadarından vazgeçtim. Aybaşında evin aylığını verebilsem kâfi!

- Onu da veririz canım. Vermesek de ne olur? Bu kadın vahşi mi? Bizi kaldırıma mı atar? Zannetmem.

- Herhalde medenî bir mahlûk değil. Herşeyi yapar.

- Hem daima fenayı niçin düşünmeli? Uyu artık, çalış uyumağa... Rica ederim...

Muazzez Nihad'ın saçlarını okşamağa devam ediyor, kocasının bundan çok hoşlandığını biliyordu. Nihad'la bunu birkaç kere konuşmuşlardı, genç adam şöyle demişti:

- Bütün ıstıraplar, baştadır; saçların arasında gezinen ince bir kadın eli, esir gibi içeriye geçer ve bütün kederleri afyon gibi uyutur.

Muazzez'in elleri şifalı tesirini yaptı ve Nihad'ı uyuttu.

Böyle günler geçiyordu. Defter-i Hâkânî'den de bir şey çıkmıyor. Hüseyin Efendi hâlâ daireye gelmiyormuş, onu biraz daha beklemeliymişler.

Nihad'la Muazzez, çoğu yağmurlu kış günleri odaya kapanarak, mangal başında saatlerin geçtiğini hissetmeden sohbetlere dalıyorlardı. Herşeyi unutarak, sefalete aldırmayarak en yakın tehlike ihtimallerine göz yumarak, sohbet... Sevişmelerinin bazı öyle garip anları var ki, o zaman ikisine de metanet, cesaret, ümit, azim, daima kuvvete ve galebeye ait fikirler geliyor, aşklarında, insanî kudretlerden üstün, yüksek harikalı ve muammalı bir iktidar buluyorlar. Nihad'ın ümitlerinde de ye'sleri gibi ifrata kaçan muhayyilesi, göz önündeki felâket imkânlarını tamamiyle uzaklaştırarak, en akla gelmez, en uzak saadetleri yakınlaştırıyordu.

Muazzez, bu ümitlerle mest oluyor. Genç kadında Nihad'dan fazla rahat yaşamağa, hattâ rahat ve biraz debdebeli, biraz gösterişli ve süslü yaşamağa meyil var.

Bir taraftan kocasının daima tahayyül ettiği sakin, ıssız, ruhânî fakat ışık ve renk dolu bir köy hayatını beğeniyor, öte taraftan, ihtiras ve mücadele içinde, hergün yeni bir hadise doğurarak sinirleri daima uyanık bulunduran, değişikli bir şehir hayatını da şiddetle, belki ötekinden fazla özlediğini söylüyordu. Onüç yaşından sonra birinci gençliğinde aldığı monden[226] içtimaî terbiyenin tesirlerinden kurtulamadığını kendisi de itiraf ediyordu. Meselâ Nihad'daki infirad[227] aşkı, feverânlı kalabalıklara, cemiyete ve insan yığınlarına karşı kin, Muazzez'de o kadar kuvvetli değil. Genç kadın da, kocası gibi, kalabalık yerlerde hırsların çoğaldığını ve ahlâkî safvetin[228] azaldığını anlıyor, fakat, yine cemiyetlere karşı gizli bir incizabı var, nereden geldiğini anlamadığı garip, ve.. tatlı bir incizab. Birçok günler, ikisi de mazilerini anlatmaktan hoşlanıyorlar.

Genç kadında en kuvvetli hatıra annesi. Onu bir türlü unutamadığını söylüyor. Bu kadın melekmiş. Onun iyi kalbine herkes, herkes meftunmuş, hâlâ onu tanıyanlar "Cemile Hanım mı? Ah o ne kadındı, ne kadın, elmas gibi kalbi vardı, zaten onun için yaşamadı, bu dünyanın kahırlarını çekemedi ya..." derlermiş. Nihad buna inanıyor. Çünkü o müstesna faziletin derin izlerini Muazzez'de görüyor. Kızı da annesi gibi çok hayırhah ve temiz kalbli. Bulûğ zamanına kadar, annesinden aldığı kuvvetli hissî terbiye, Muazzez'i, Mahir Bey'in rezaletleri arasında bile sükûtdan kurtarmış, fakat, ne kadar olsa, bu ikinci fena örneklerin de izleri var. Muazzez'in azıcık paraya, debdebeye, azıcık içtimaî hayata ve lükse meyli hep oradan geliyor. Bunu genç kadın da itiraf etmiyor değil; apartmandaki hayatın Muazzez'de cazip hatıraları kalmış. İpek, elektrik, çiçek ve lâvanta kokusu, yalancıktan bile olsa muaşeret, bazı günler, muhtelif insanların bir salonda yan yana gelmeleri, ufak tefek dedikodular, tenkidler, takdirler, daima galeyan halinde bir hayat. Güzel şey doğrusu. Hiç can sıkılmıyor.

Nihad'la Muazzez'in telâkkîleri arasındaki bu farkın her ikisi tarafından da his ve münakaşa edilmesi aralarını açmıyordu. Hattâ bu tezatların çarpışması, birbirlerine alâkalarını, tecessüslerini ve neticede aşklarını çoğalttı. Bu his ayrılığı yüzünden, biribirlerine karşı "Mütenevvi[229]" görünebildiler. O mütenevvi, ki aşk ateşinin körüğüdür!

Aşkın o ilk âteşîn devrinde olduğu gibi, ikisinde de en küçük şüphe, aldatılmak, bırakılmak, atılmak korkusu yok. Kıskanç değiller. İkisi de, aklın ve örneklerin isbatına rağmen, aşklarını ebedî sanıyorlar. Ve bu vehmin tadı içinde mest, bu vehmin sarhoşluğu içinde mahbûs[230], yaşamak mücadelesini unuttular.

Nihad bir sabah yeisle mırıldandı:

- Muazzez, bugün aybaşı!

Genç kadın, can sıkıntısıyla gözlerini yumuyordu:

- Ne de çabuk geldi!

- Koşa koşa!

Nihad o gün Faik'e derdini söylemek için evden çıktı, fakat birkaç gündür ne dairede, ne kahvede görebildiği arkadaşını yine bulamadan eve geldi. Muazzez'in kaşları çatılmıştı:

- Nihad.. bu gün Emine Hanım geldi, para istedi.

- E... Nasıl hallettin?

Genç kadın, fena bir vakanın hatırasıyla yüzünü buruşturdu:

- Halledemedim ki. Yezid kadın ültimatom verdi: ya cumartesi sabahına kadar paramı verin, yahut bütün eşyanızı alır, sizi de evimden çıkarırım, diyor.

Nihad öfkeyle mırıldandı:

- Halt etmiş!

Muazzez kaşlarını bütün bütün çatarak söyledi:

- O kadarla kalsa iyi. Bana da.. öyle ağır birşey söyledi ki.. hâlâ öfkemden kendimi bilmiyorum. Sana anlatmadan duramayacağım. Hınzır kadın. Şöyle yüzüme baktı baktı da: "a kızım! dedi, alık kocan para kazanamıyor! Bari sen uğraş da bul, çirkin değilsin!" demez mi? Ben ne hâle girdim bilmiyorum, hiç sesimi çıkarmadım. Arkasından ne dese beğenirsin: "eğer sen istersen ben seni sıkıntıdan kurtarırım," dedi. Çatlayacaktım. Birşey de söylemedim. Ağzım dilim kilitlendi. Bu kadına ne yapmalıyız Nihad?

- Parasını vermeli, yüzüne tükürmeli, bu evden çıkmalı! Hay kurt suratlı cadı hay.

Nihad, yüzü kızarmış, alçak sesle söylendi:

- Cumartesiye kadar. Yani yarın değil öbür gün!

* * *

Ertesi gün cuma. Nihad, sabahleyin, bir iş adamı çevikliğiyle giyinerek erkenden sokağa çıktı. Faik'i evinde bulmak, ona buhranın son hadde geldiğini anlatmak için koşuyordu. Allah vere de, Faik züğürt olmasa. Ne fedakâr çocuktur! Elinden gelen her iyiliği yapar, cömerttir, ikramı çok sever, babası gibi dünyaya metelik vermez, daima şen bir genç. Bazı kere de muzipliği tutar ha... Birisini kızdırmağa, iki kişiyi birbirine düşürmeğe, onlara bakarak için için gülmeğe bayılır. Şakacılığı bazı böyle hodbin oyunlara kadar ileri varmasa, şeker adamdır Faik... Herhalde fedakâr çocuk. Bakalım aylık aldılar mı? İş orada... Aldılarsa iyi, almadılarsa fena, taş çatlasa Faik'ten hayır yok. Nihad böyle avare düşünerek arkadaşının evine gitti.

Faik, Nihad'a kapıyı açınca bağırmıştı:

- Hah!.. İyi ki geldin Nihad. Başım belâya çattı, gel!

- Ne var, ne var?

- Sorma, gel, gir içeriye!..

Nihad girdi.

Faik, biçimsiz bir sabah kıyafetiyle, yüzü gözü karışık, can sıkıntısı içinde, fakat ezelî neş'esini de elden bırakmamağa çalışarak söylüyordu:

- Azizim, sen gelmeseydin, ya aklımı oynatacak, ya kendimi vuracaktım. Babam evde yok. Dün gece gelmedi. Ben de geç kalktım. Kuvvetli bir kahvaltı edeyim diye tel dolaba geldim. İçinde akşamdan kalma öte beri olacak. Ne görsem beğenirsin?

- Ne gördün?

- Gel içeriye.

Kapı yanında ma'hûd odaya girdiler. Faik Nihad'ın kolundan tutup tel dolabın önüne götürdü:

- Bak!

Nihad, tel dolaba bakınca, hayretler içinde kaldı: içeride, koskocaman, siyah bir fare, burnunu tele dayamış, dışarıya pervasız gözlerle fıldır fıldır bakıyor!

- Vay canına!

Faik bağırıyordu:

- Bak Allahaşkına, bak şu meluna, hiç korkuyor mu? Nasıl da cesaretle bize bakıyor: şu gözlere bak. Hiç böylesi görülmemiştir? Gel de bu hayata tahammül et bakalım!

- Nereden girmiş oraya?

- Ne bileyim ben? Elbet bir delik bulmuş. Kâfirler!.. bizim yumuşak huylu adamlar olduğumuzu anladılar da, artık her yere girip çıkıyorlar. Cesaret mi dedin? Bizim evin farelerinde. Haydi? İşin yoksa karnını doyur. Ne hayat bu be! Dünyaya geldiğine, geleceğine insanı bin kere pişman ediyor. Şeytan diyor ki, al eline bir balta, şu camlara, çerçevelere, şu duvarlara, masaya, şu tel dolaba vur, vur, vur, vur, ortalığı darma dağın, param parça et, yak, yık, ez, parçala, dağıt, vur, kır, hattâ bütün mahalleyi, bütün İstanbul'u, kâinatı ateşe ver, kendin de geber git!

- Dur, canım, Faik!

- Nasıl dur, yavrum? Aklımı oynatacağım. Herşeyden bıktım. Bu evden de, babamdan da, kendimden de, arkadaşlarımdan da, daireden de... Beynime kan sıçrıyor. Ben dolabı şimdi ne yapayım?

Nihad, ilk önceleri, gülmek arzusu veren bu hâle, şimdi üzüntü ve kederle bakıyordu. Bütün bu dağınık evde, alçak duvarlar, basık tavan, yamrı

yumru, her tarafında çukurlar ve tümseklerle çarpılmış yer, duvara asılmış keçeler, dolap, mutfak bezleri, göze hep çirkin görünmek için ittifak etmiş gibi yanyana gelen bu eşya, Nihad'a bir tiksinti verdi. Genç adam, bu evde ve benzerlerinde oturan bütün öteki gençleri, gadre uğramış bir insanlığı düşünerek isyan duyuyordu.

Aynı şeyleri düşünen Faik, öfkeyle tel dolaba yapışarak, var kuvvetiyle onu öyle bir çekiş çekti ki, dolapla beraber, duvarın bir kısmı da sökülerek topraklar yere döküldü.

Mütehevvir[231] genç, dolabı yerde sürükleyerek dışarı çıkardı. Bodruma inen merdivenin başına götürdü; orada havaya kaldırarak yukardan aşağı fırlatıp attı. Evi sarsan müthiş bir gümbürtü!

Geriye dönünce, gözleri, dağılıyor gibi açılmıştı:

- Yıkacağım, ben bu evi yıkacağım. Fena sinirlendim. Cuma gününü de aç mı geçireyim. Nihad Bey aylık almadık, haftaya kadar alacağımız da yok gibi.

Nihad, sızladı:

- Eyvah!

- Niçin?

- Benim de halim yaman.

Ve, sokağa çıktıkları zaman, vaziyetini anlattı.

Faik, Nihad'ın halini kendininkinden daha vahim bulduğu için, buna bütün arkadaşlarının bir arada çare araştırmaları lâzım geleceğini söylüyordu. Nihad bu fikri iyi karşılamadı:

- Bırak onları, kendileri muhtac-ı himmet!

Öteki, ittihaddan kuvvet çıkacağını anlatıyordu. Öğle yemeği derdini de muhtasarca halletmek için, simit ve çörek alarak Bayezid'deki kahveye erkenden gittiler. Gün cuma olduğu için, ötekiler de erken gelirler, fakat henüz kimse yok.

Caminin önünde, her vakit oturdukları büyücek masanın etrafına yerleştiler. Artık bu kahve, onların evleri gibi birşey, caddenin her zamanki yolcuları onları tanır, daima o masaya oturduklarını görürler; kahvenin öteki müdavimleri onları tanır, hattâ isimlerini ve bazı tabiatlarını da bilirler; kahveci onları mükemmel tanır, bütün tabiatlarını mükemmel bilir, kimin şekerli kahve, kimin koyu çay, kimin küçük fincanla, kimin kallâvi[232] ile içtiğini

bildiğinden başka, hangisinin şakacı, tuhaf, hangisinin mübalâğacı, hangisinin asabî, hangisinin geveze ve yalancı olduğunu da bilir.

Çok geçmeden ötekiler de, Nail, Haldun, Fazıl da ellerine renkli kâğıtlar içinde simit ve çörek almış, geldiler. Her buluştukları zaman, birbirlerinin yüzlerine dikkatle bakmak, aradan geçen zaman içinde ne kadar değiştiklerini, yahut başlarından mühim bir hadise geçip geçmediğini gözlerden anlamak âdetleriyle. Fazıl, Nihad'la Faik'e sordu:

- Ne o? Siz pek süklüm püklüm oturuyorsunuz?

Haldun güldü:

- Ne olacak, "illet-i cû[233]"dandır!

Faik, her zaman görülmeyen bir ciddiyetle söyledi ki, Nihad fena vaziyettedir; bugün kahvede, mesele "kemal-i ciddiyetle derpîş[234] edilmek lâzım"dır, gerçi bütün arkadaşların halleri harap ama, düşünmeli ki Nihad, evlidir; ittihaddan kuvvet doğacağı da malûm olduğuna göre, bu kıymetli dosta elbirliğiyle yardım edilebilir.

Haldun, nutku dinledi:

- Hay hay, ötekiler de gelsin bir çare araştıralım. Fakat bilir misiniz? Benim de Nihad'dan farkım yok. Demin yine bizim küçüğün koltuğuna bir deste kitap! Kitap yükledim. Bâbıâli'ye götürdük. Bizim.. ma'hûd ticaret. Hem de en iyi kitaplar: Finten, Rübâb-ı Şikeste...

Nail, yerinden sıçradı:

- Bizim Finten gitti mi gürültüye?

- Ha.. sahi.. o senin miydi? Ben farkında değilim. Otuz o, otuz da Rübâb-ı Şikeste... Ötekiler okka fiatına gittiler. Şu Cağaloğlu yokuşundaki serme kitapçının bütün kitapları Nail ile benden çıkmıştır! Artık birşey kalmadı.

İçeriye iki genç daha girdi. Onların elinde de renkli kâğıt içinde simitle çörek vardı! Heyecanlı bir bahis açıldı: Bâbıâli'ye kitap, çarşıya esvap satmağa giden gençlerin hisleri. Hepsi, bir sergüzeşti anlatıyor, parayı alırken duyulan zevki tasvir ediyordu.

O sırada, içeriye aykırı şık, serbest tavırlı, külhanbeyce, şen, pür hareket bir genç girdi.

Hepsi birden haykırışlar:

- Vay! Rıza! Nereden çıktın? Biz seni hapiste duyduk.

Rıza, patavatsız bir tavırla iskemle çekerek derhal oturdu:

- Rıza'yı kolay kolay içeriye tıkamazlar ya! diyordu.

Bu genç, bir aktördü. Şehzâdebaşı'nın pek tanınmış yüzlerinden biri; tam mânâsıyla serseri. Fakat çok zeki, biraz tahsil görmüş, kadınlarla yaşamış, mübalâğalı, aykırı, modaya muvafık giyinir. Şen, geveze, başından geçen bütün sergüzeştleri, tatlı bir mübalâğa ile, fakat canlı, ahlâkî düşkünlüğüne ehemmiyet vermeden, en âdi kusurları da bir "pişkinlik" meziyeti gibi göstererek anlatır. Bu gençlerin samimî arkadaşı değil. Fakat arasıra kahveye uğrar. Daima harikulâde şeyler anlattığı için fena karşılanmazdı. Yüzü oyulmuş bir şimşir gibi çentik çentik, sert, buruşuk, parlak gözlerinde hülya, düşünce, öfke, cür'et "seri-ül-intikal[235]" insanlara mahsus cevvaliyet var. Derhal tabakasını çıkardı, kabarık kollarıyla ve bir nev'i kendine göre "caka" ile, herkese birer sigara dağıttı, kutuyu cebine koydu: "ortaya tabaka bırakmağa gelmez!" diyordu.

Faik sordu:

- Zenginsin galiba?

Rıza kalıpsız fesini başından çıkararak masanın mermerine bir kırbaç gibi vurdu:

- Rıza parasız kalır mı? Elbette zengin. Zenginler sağolsun. Onlar kazanıp bize yediriyorlar.

Bu tabirini kendi de beğenmiş gibi, yüksek bir kahkaha şaklattı. Elini ceketinin ceplerine sokarak, cildi yaldızlı, püsküllü bir takım defterler, bilet koçanları çıkararak masanın üstüne diziyor ve hepsine ayrı ayrı göstererek izah ediyordu:

- Bunlar bizim yeni müsamere biletleri... Bakın biçime... Rıza'da zevk var mı, yok mu görün! Hey, yaşa be Rıza... Ne şık biletler.. şu yaldızlılar ellişer lira!

Haldun bağırdı:

- Elli liraya ne bu? Kasımpaşa'daki evin tapu senedi mi? Elli liraya müsamere bileti olur mu?

- Niçin olmasın? Şekker gibi olur! Daha şimdi bir tane okuttum. Üstüne baksana "Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisi" menfaatine! Herif emr-i hayr[236] diye alıyor. Bütçesine senede üç bin iâne fazla koymuş. Elli lira ona vız gelir.

- Herif dediğin kim?

- Kim olursa... İstanbul'da zengin mi yok? Bankalar... Büyük tüccarlar... Komisyoncular... İş bir kere odalarına girebilmekte. Girdin mi içeriye, kibarca, bir selâm sarkıtırsın, gayet ciddî (fiyakayı hiç bozmaya gelmez) gayet kalantor. Efendi efendi anlatırsın: "Ben, Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesi tarafından geliyorum. Hey'et reisi selâmlarının size tebliğine beni memur ettiler!" der, bileti önüne koyarsın. Herif, ne Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesi'ni tanır; ne bu hey'etin reisi de, kâtibi de, muhasebesi de, azâsı da yalnız ben olduğumu bilir; ne müsamerenin nerede, ne zaman verileceğine bakar; umurunda mı keratanın? Milyoner be! Meselâ Perapalascı Bodosaki için elli lira nedir? Deyyus bizim yüzümüzden zengin olmuş. Neyse... Bileti alır, şöyle bakar: Elli lira! Hımm!.. kazık fazlaca. Evvelâ alelusûl, bütçede yer ayrılmadığını, emr-i hayra çok muavenet[237] ettiğini, bu bileti kabul edemeyeceğini söyler. Ben kaşlarımı çatarım. Oradan para almadıkça dışarı çıkmak niyetinde olmadığımı anlatmak için, bir koltuğa oturur, hemen sigara yakarım ve ağzımı açıp gözümü yumarak anlatırım: "fakat beyim, (yahut efendim, paşam, ağam, mösyö ne haltsa) bu Hey'et-i Müteşebbise şimdiye kadar sizi hiç tasdi[238] etmemişlerdir. İlk defa müracaat vukubuluyor. Reddedeceğinizi reisimiz aklından geçirmez" falan falan, herif, çekmecesinin gözünü çeker. Bir sürü müsamere bileti çıkarır. Üstlerinde "Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesi" ismi var mı, yok mu arar: Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, San'atkârlara Yardım Cemiyeti, bilmem ne teâli cemiyeti, inkişaf-ı bilmem nikâne cemiyeti.. falan falan.. baktı ki benim hey'etin ismi yok, elliyi bayılır! Bilmez ki bütün öteki cemiyetlerin de reisi, kâtibi, muhasibi, azâsı, hey'etin faalesi[239] benim!

Gençler buna benzer hikâyeleri çok dinledikleri halde, yine Rıza'nın anlatışına kapılmaktan kurtulamıyorlardı. İçlerinde en ciddîsi ve "mütefekkir"i Fazıl, ağır bir tavırla Rıza'nın sözünü kesti:

- Fakat.. senin yaptığın bu iş, doğru değil.

Rıza, kayıtsızlıkla başını geriye çekip gerdanını şişirerek "Puff!..." dedikten sonra kendini şöyle müdafaa etti:

- Amma yaptın be Fazıl! Ben aktörüm! Oniki senedenberi sahnelerde imanım gevredi, bu millet, "san'at-ı temâşâ[240]" idi, bilmem ne idi, hiçbirine metelik vermiyor. Sürünmeğe başladım, geçinmenin kolayını burada buldum. Ne yapacağım, öleyim mi? Ben birgün meteliksiz kalıp sana gelsem, "Fazıl üç lira ver!" desem verir misin? Olsa de vermezsin, olmasa da... Ben insanları gayet

iyi tanırım. Düşenin dostu olmaz derler. Şimdi bana ahlâk hocalığı taslama. Benim işim tıkırında gidiyor, ona bakarım.

Rıza bu sözleri, çok yaşamış, çok azap çekmiş, hırsızlığa ve cinayete kadar herşeyi göze almış, bedbin bir serserinin muhitten istikrâhî ve harikalı cür'etiyle söylüyordu.

Fazıl, yine soğukkanlılıkla itiraz etti:

- Yavrum Rıza, şimdi ahlâksızlığı müdafaaya kalkma. Bunun münakaşası yoktur. Ahlâksızlığın bir ismi vardır: ahlâksızlık!

Rıza heyecana geldi:

- Öyle deme be Fazılcığım, kanımı oynatıyorsun. Yahu, siz muharrirler de halden anlamazsınız, kime dert yanalım be? Sana söylüyorum ben, ben ahlâklı yaşamaya çok çalıştım. Olmuyor. Bu memlekette ahlâklı adamlar geberip giderler. Şimdi beni kötü kötü söyletme. Meselâ polis müdürü serseri. Mektepten ahlâksızlığı yüzünden kovulmuş. Bizim Musluk İbrahim onun silsilesini biliyor. Herif Davutpaşalılara sandık kaldırmış be! şimdi polis müdürü. Hangi birini anlatayım? Sen benden iyi bilirsin. Kabinede komedi oynuyorlar. Memlekete iyilik mi ettiler sanki? Hırsızlık, ihtikâr[241], biri biri ardı sıra... Hey Fazıl, beni söyletme! Ben insanları gayet iyi tanırım. Kimlerin hoşa gittiklerini bilirim. Erkekler hoppa, şuh, civelek kadından hoşlanırlar; kadınlar uçarı, külhan bey, hovarda erkeklerden hoşlanırlar. Herkes biri birine namuskârlık satar. Ben altı ay vatanperverlik taslayım, yedinci ay büyük bir adam olmazsam, bana yuh çekin! Siz ne söylüyorsunuz be? Türkiye'de namus mu? Ahlâk mı? Bana sorun, bana... Biliyorsunuz a, ben bir zamanlar evliydim. Karım beni çıldırasıya severdi, sonra benden bıktı, üstüme bir Acem'i sevdi. Keratayı birgün dükkânında yakaladım, ensesine bıçağı sapladım, lâhzada geberip gitti. Karım o günden sonra, beni bir sevsin bir sevsin! Âdeta bana yeniden âşık oldu. Sonra da itiraf etti ki böyle kahramanlıklara pek bayılırmış. Bütün kadınlar, bütün insanlar öyledir. Büyük hırsızları, büyük canileri sever ve takdir ederler. "Arsen Lüpen"in sergüzeştlerini en namuslu adamlar bile niçin seve seve okuyorlar? Niçin "Moris Löblan'ı" gidip birisi öldürmüyor? Bu muharrir, bir ahlâksız serseriyi kitabında göklere çıkarıyor. Ne buyurursunuz?

Nihad sordu:

- Acem'i öldürdüğün zaman hapsedilmedin mi?

- Delikte bir hafta kaldım. Sonra serbest! Üç seneye mahkûmdum bir hafta ile kurtuldum. Para sayesinde, zekâsı ve parası olan adam için kanundan

korku yoktur. Ben ne kaatiller bilirim ki, caddelerde, kollarını sallaya sallaya gezerler.

Hapishaneye ahmaklarla züğürtler girer. Parası olan şıp diye işini becerir. Para karşısında erimeyen vicdan yoktur, beyler! Gözlerinizi açın! Ben size gördüklerimi söylüyorum. Aptallığı bırakın. Dünya sizin bildiğiniz gibi değil. Eskilerden bilmem hangi paşa ne demiş "Ben dokuz bin liraya kadar namusluyum, çünkü fazlası bana teklif edilmedi!" demiş. On bine o da fitti, eminim. Aksaray'da elli lirası olan bir külhan bey, hiçbir şeyden korkmadan adam vurabilir. Yahu, tulumbacılar arasında darb-ı mesel olmuştur: "Ne caka satıyorsun ulan? Elli lirayı gözümden çıkarırsam, senin ciğerini deşerim!" derler. Hapisten kurtulmak o kadar kolaydır. Bana kanunla adaletten bahsedenin şaşarım aklına. Hele (ahlâk!) diyene şinanay, şinanay!

Gençlerin gözleri dört açılmıştı. Hepsi, feveran halinde büyük bir alâka ile Rıza'yı dinlediler. Haldun, ayağa kalktı ve yumruğunu masaya vurarak bağırdı.

- Rıza bizim bildiğimiz kadar mücrim değil. Ona hak verdiren noktalar var. Dostlar! ana baba günündeyiz. Herkes nefsini düşünüyor. Gayri endişelikten hasbilikten[242] kimsede eser yok. Biz, bu millet, lokomotifinden kaymış, bayır aşağı, gerisin geriye giden Fransız bir vagon içindeyiz. Şu farkla ki, biz uçuruma gittiğimizi bilmiyoruz. Bunu anlayanlar, "bu günün beyliği beyliktir!" diye rezaletlerin türlüsünü yapıyorlar. Arkadaşlar, dostlar, bu genci, Rıza'yı itham etmeyelim. O hiç olmazsa fenalıklarını açıkça söylüyor ve "mefkûre, vatan, milliyet" kelimelerinin siperine gizlenerek bütün bu milleti, şehit kadınlarını, dulları, yetimleri, himayesiz yavrucakları, himayesiz gençliği soyup soğana çevirmiyor. Dostlar, arkadaşlar, katlediliyoruz. Kuduz dişleri etlerimize giriyor. Boğazımıza kemend atmışlar. Bizi boğuyorlar, yahu, bizde hiç kan kalmadı mı be? Çingene miyiz? Ne duruyoruz? Bu memlekette kan lâzım, kan kan, kan! Bizim mayamız, vatan kanıyla yoğrulmuş, biz de, babalarımız gibi, kanda yetişmiş ve pişmiş bir nesiliz. Bâbıâli'deki iğrenç politika ve ihtiras yatağını kan temizler. Ufûnetli vicdanları, bayağı hırsları, zelîl[243] ruhları kan temizler. İhtilâl lâzım! Ateş ve kan lâzım!

Öyle haykırıyordu ki, etrafında yabancı müşteriler, yerlerinden kalkarak beht[244] içinde Haldun'u seyrediyor, dinliyorlardı. Fazıl, Haldun'un havada şimşek gibi sallanan kolunu tuttu:

- Yavaş canım. Kes. Etrafın farkında değilsin. Otur şuraya. Biraz temkin lâzım. İhtilâl de akl-ı selime muhtaçtır.

- Hayır, ihtilâlin mantığı yoktur. İhtilâl iradesini çığırından çıkarmış âteşîn ruhların heyecanıdır. Heyecanın mantığı yoktur. Yahut bambaşkadır.

"İhtilâlin mantığı var mıdır? yok mudur?" üzerine şiddetli bir münakaşa açıldı. Faik hepsini körüklüyordu. Ondan başka, hepsi, yüzleri kızgın bir maden gibi kıpkırmızı, gözlerinden ateş püskürerek, yumrukları sıkılmış, ayakta, büyük tavırlarla bağırıyor, anlatıyor biribirlerine söz yetiştirebilmek için, âdeta itişip kakışıyorlardı:

Nihad hepsinden fazla galeyana gelmiş, haykırıyordu:

- Hemen, şimdi, şimdi... İhtilâle başlamalıyız. Vakit geçerse soğur iş, derhal, şimdi, hemen.

Dikkatsizlikle savurduğu bir yumruk, masada çay tepsisini devirdi. Üç bardağı yere fırlatarak parçaladı.

Kahveci uzaktan:

- Yaşa be, Nihad Bey! diye bağırıyordu.

Rıza, kahveciye seslendi:

- Bugün bütün hesaplar bende, beylere birer çay daha getir!

- Hepsine mi?

- İstersen bütün kahve halkına da getir. Hesaplar bende!

Bu heyecanlı manzaradan çok eğlenen müstehzi Faik, masa üstündeki paketlerde sigara arıyor, bulamayınca Rıza'nın sırtına vuruyordu:

- Yaşa Rıza. Bugün yamansın. Bizim evlâtları coşturdun. Bir sigara ver.

Rıza derhal kendine geldi ve tabakasını çıkardı.

- Fırsat bu fırsattır ha, Faik!

- Vallahi.. bizim çocukların galeyanı hoşuma gidiyor, hem de güldürüyor. Fakat.. sana ciddî bir şey söyleyeceğim. Nihad'ın başından geçenleri biliyorsun ya. Çocuk şimdi pek fena halde. Cumartesi günü, on lira bulamazsa, ev sahibi eşyasını zaptedecek.

Rıza cüzdanını çıkardı ve Faik'e derhal on lira verdi:

- Bunu Nihad'a ver.

Sonra ayağa kalkarak, hâlâ münakaşaya devam eden Nihad'ın kolunu tuttu:

- Azizim, pazar günü bana saat ikide Ferah Tiyatrosu'na uğra. Bir programımız var. "Suflör"lük etmeğe razıysan birkaç papel çıkarırım sana.

Ve çarçabuk fesini giyerek, her vakitki (caka)sıyla, kollarını kabarta kabarta kahveden çıktı.

* * *

Nihad, bu on liranın yarısını ev sahibine verdi, halısını kurtardı. Yarısını da Muazzez'e masraf parası olarak bıraktı. Fakat Emine Hanım, ev kirası için bir haftadan fazla sabredemeyeceğini kat'i söylemişti. Nihad'ın ümitleri tiyatroya bağlı kaldı.

Muazzez soruyordu:

- Nasıl şeydir bu suflörlük? Sen yapabilir misin?

Nihad omuzlarını silkti:

- Yaparım. Eskiden de bazı kumpanyalarda böyle para için değil hevesle yaptım, fakat.. sen bizim tiyatroların halini bilmezsin, bakalım bu işten para çıkacak mı?

- O Rıza seni ne günü çağırdı?

- Yarın.

Nihad ertesi gün, tam vaktinde, Ferah Tiyatrosu'na girdi.

Alt kat salon bomboş. Gündüzün bu saatinde, tiyatroya ağır bir kasvet çökmüş. Her yer karanlık. İnsan, rutubetli, küflü, müteaffin[245] bir mahzene girdiğini zanneder. Dosdoğru sahneye gitti. Orası daha korkunç: küçük pencerelerden sızan kirli sarımtırak, serseri ışıklar, her tarafı darma dağınık olmuş bu büyük odaya bir mahbes[246] kılığı veriyor. Perdeci uykudan yeni kalkmış... Gündüz uykusunun memnuniyetsizliği içinde, eline bir tavan süpürgesi almış, yerlere rastgele su serperek ortalığı süpürüyor. Nihad, burnuna hücum eden sert, mayhoş, keskin bir kokuyla geriye kaçtı. Sonra perdeciye giderek sordu:

- Kimse gelmedi mi?

Perdeci, çapaklı gözlerini kirli yumruklarıyla oğuşturarak cevap verdi:

- Görmedim.

- Bugün prova olacaktı.

- Rıza Bey'in oyunu mu? Ha... Bir haftadır prova prova, diyorlar ama, gelen giden yok. Oyun da yarın akşam!

Nihad, büyük bir hayretle perdecinin yüzüne, etrafına, sahnenin açık perdesinden karanlık bir tiyatronun boş localarına, koltuklarına baktı. Bu localar, koltuklar, sandalyeler, yarın gece dolacak, lâmbalar yanacak, halk günlerden beri ilânını gördüğü Nesteren piyesini temâşâ için perdenin açılmasını bekleyecek, sabırsızlıkla el çırpacak, ayaklarını vuracak... Hâlbuki daha Nesteren piyesinin birinci provası bile yapılmamış.

Nihad bunları düşünürken, canı sıkılacağı yerde, gülüyordu, solgun dudaklarının kenarında ince bir tebessüm gölgesi kıvrıldı. Genç adam, Türk sahnelerinin halini biliyor, hattâ Nesteren piyesinin hiç prova edilmeden oynanacağını da biliyordu. Bunu bilmeyen Türk aktörü de yoktur, varsa meslek muhitinde (cahil!) addolunur.

Nihad, ağır ağır sahneyi bırakarak tiyatronun iç camlı kapısında (kontra marka) sandığın üstüne oturdu. Uzun bir tahayyül içinde, bekledi: tam bir saat bekledi.

Saat üçü geçerken, ince zayıf, kısa boylu; sâz benizli, sağa sola hafif yalpa vurarak yürüyen genç bir adam, tiyatronun kapısından isteksizlikle içeriye baktı, Nihad'a kısa bir selâm vererek, asabî dolaşmağa başladı. Nihad da ayağa kalkmıştı, sinirli görünen bu gençle bir kelime konuşmağa cesaret edemeden o da gezindi. Uzun bir müddet daha geçmişti.

Nihayet, bonjurunun eteklerini sallayarak elinde bir cüzdanla, başı dik, Nesteren'in beyitlerini mırıldana mırıldana Rıza geldi. Nihad'ın elini sıktı!

- Geldin mi iki gözüm. Alâ. Fakat bizden kimseler yok. Zayıf aktöre döndü:

- Nasıl iş bu?.. Müsamere yarın akşam! Daha bir tek prova yapılmadı. Bizim arkadaşlar hep sallıyorlar.

Öteki, derbeder, feylesof, düşünceleri arasında kendinden geçmiş, fakat alaycı:

- Sen daha prova nedir öğrenemedin mi Rıza? Hangi gün bizim doğru dürüst prova yaptığımız var?

- Peki ama, her zaman bu olur mu? Müsamere yarın akşam yahu!

- Sen neden geç geldin?

Rıza kaşlarını çattı:

- Matnik'e uğradım... Allah cezasını versin, evinde yoktu, beni birbuçukta bekleyecekti, öğleye kadar uyuyakalmışım, biraz geçce gittim.

- Bizim rolleri yazıp getirecektin, hazır mı?

- Hayır.. dün gece yazamadım.

- Eh? ben daha bir kelime bilmiyorum.

Rıza başını salladı:

- Zaten ben rolleri değiştirdim. "Şah Gazenfer"i sana vereceğim, "Behram"ı ben alacağım.

- Nasıl olur! İbrahim ne oynacak?

- Ona da birşey buluruz.

- Ama o "Behram"ı ezberlemiştir.

- Geç canım, okumamıştır bile.

- O da doğru... dün gece beraber Galata'daydık... Anlaşılıyor, Nesteren de tulûat gidecek.

Rıza, arkadaşına dimdik baktı:

- Tulûat olur mu? Manzum piyes?

- Ha... Manzum muydu Nesteren?

- Ha şunu bilseydin!

Nihad bu mükâlemeyi dikkatle dinliyordu.

Tiyatroya ince, uzun, biraz kamburca, uykusuzluktan göz kapakları şiş, bebekleri süzülmüş, yüzü sararmış, fesi yanda, elleri pantalonunun cebinde, ağzıyla "cik, cik" kuş taklidi yaparak bir aktör daha geldi, Rıza'ya sordu:

- Geciktim mi?

- Yoo.. saat beş!

- Ne diyorsun? Beş var mı? Tuhaf şey... Beş oldu ha... Ben Fevzi'nin odasında altmış altıya dalmışım, farkında değilim.

Zayıf aktör sordu:

- Kim yutuldu?

- Moruk iki papel kaybetti. Parası yokmuş, salladı. Bir "yenice" parası kopardım.

- Raşid de orada mıydı?

- Beybabanın odasındaydı. Salih'ten bir şarkı öğrenmiş, onu söylüyor, sesini işittim.

Rıza bağırdı:

- Peki yavrum, yarın akşam burada altmış altı mı oynayacaksın, Nesteren mi?

- Ben rolümü biliyorum.

- Anlatma dün gece Galata'da imişsiniz!

- İstersen okuyayım, dinle bak!

Bu aktör, askı düğmelerine iki büyük avucunu yapıştırarak pantolonunu bir silkeledi, yukarı çekti, fesini kaşlarının üstüne yıktı, sağ elinin yumruğunu havada sallayarak, çatlak, "Nesteren"den bir parça inşada[247] başladı.

Caddeden gelip geçenler ona bakıyorlardı:

Sen yine mezar taşı gibi durdun,
Milletin na'şına çıkıp oturdun,
Ananı ayaklar altına aldın,
Babanı da batırdın çıktın!

Rıza birdenbire aktörü durdurdu:

- Yanlış be! Babanı değil, "vatanı batırdın da çıktın" olacak!

- Neyse canım.. ana, baba, vatan, hepsi bir... Vatan da bizim değil mi?

- Yuh! Vatan babamız olur mu? Mader-i vatan derler. Peder-i vatan demezler... Vatan erkek değil, dişidir.

- Hoppala, al bu zattan da bir numara... Vatanın erkekliği, dişiliği nereden çıktı? Muayene etmediler ya...

Vatan erkek mi, dişi mi bahsi üzerine münakaşa açıldı. Fakat uzun boylu aktör mağlûbiyeti çabuk kabul ederek bahsi kesti:

- Hakkın var Rıza, ben şimdi savuşuyorum, moruğu bulayım, yarım papel daha koparayım.

- Ben de gidiyorum.

Öteki aktör de kalktı. Rıza hareketsiz duruyordu:

- Yahu.. bari yarın sabah geliniz de bir prova olsun yapalım. Ben Mari ile Matnik'e de haber bıraktım, muhakkak geleceğiz.

- Pekâlâ.

Zayıf aktör Rıza'ya yaklaştı, kulağına eğildi, yeleğinin ceplerini tersine çevirerek fısıldadı:

- On param yok, yanında bir lira varsa uçlanır mısın?

- Al sana yarım papel. Uzatma. Arş!

İki aktör konuşarak tiyatrodan çıktılar; Rıza Nihad'ın koluna girerek onu caddeye doğru sürüklerken anlatıyordu:

- İşte bizim memlekette prova böyle olur. Bütün eserler provasız oynanır. Şimdi bu herifler yarın geliriz dediler ya.. inanma!

- Peki.. ben artık gelmeyeyim mi?

- Tiyatro oynanacağı gece gel. Piyesi sen "sufle" edersin. Kolaydır, merak etme, zeki adamsın, becerirsin.

Nihad'a elini uzatarak:

- Ben sana o gece beş altı lira daha çıkarırım, mutlaka gel. İhmal etme. Bu işte az çok ekmek vardır, sözümü dinle. Zaten öteki arkadaşlar da gelirler. Beraber gelirsiniz.

Nihad, Rıza'dan ayrılınca, düşüne düşüne Bayezid'e doğru yürüyordu, şaştı. Türk tiyatrolarının halini bilmez değildi. Birçok defalar kulis arası maceralarına şahit olmuş, sahnemize ait birçok tuhaf şeyler de işitmişti. Fakat, böyle yakından gözle görmek bütün bütün başka.

Vezneciler'in köşesini dönerken, romancı Kerim Bey onu birdenbir durdurdu:

- Ne tarafa böyle? Buralarda ne işiniz var?

Nihad, son macerasında büyük bir tesir sahibi olan genç hikâyeciyi görünce sevindi:

- Oo.. siz.. maşallah.. ne tesadüf...

Romancı soruyordu:

- Hele şöyle yürüyün bakalım... Bayezid'e mi? Pekâlâ... Fakat ne oldu, ne bitti? O zamandan sonra ne yaptınız? Anlatınız bakalım.

Nihad, romancının koluna girerek ona ne olduğunu, ne bittiğini, o zamandan sonra ne yaptığını ve Şehzâdebaşı'na niçin geldiğini son tiyatro macerasına kadar anlattı.

Kerim Bey, ehemmiyetsiz birşey dinliyormuş gibi, sesini çıkarmıyor, hiçbir harekette bulunmuyordu. En sonunda, dedi ki:

- Güzel. Aşkolsun. Sizde romantik hareketler yapmağa istidat var. Aşkolsun. Sizin yerinizde başka türlü hareket etmek lâzım değildi. Aşkolsun. Şimdi Muazzez'le berabersiniz demek. Çok memnun oldum. Çok, çok, pek çok. Aşkolsun.

- Fakat hâlâ maişet belâsı içindeyim.

- Buna da alışık olduğunuzu söylemiştiniz. Zararı yok. Hayatta herşeye katlanılır. Yaşamağa razı olan adam etrafında herşeyin vukuuna da razı olmalıdır. En son hikmet budur. Suflörlük mü yapıyorum dediniz?

- Evet, ama, hali de anlattım size.

- Öyledir, daima öyledir... Ben bizim tiyatrolarımızı çok iyi tanırım. İnşada ve hitabete âşık olduğum için, küçükten beri rastgele her tiyatroda, şiir, monoloğ, nutuk ve saire okumağa bayılırım. Piyes yazıp benim kadar tiyatro âşıkı bazı heveskâr dostlara oynatmak için uğraşır dururdum. Onbir seneden beri gecelerimin çoğunu sahnede, iskemlelerle imal ettiğim karyolalar üzerinde sabahlamakla geçirdim. Darülbedayiin ilk mensuplarındanım. Sahne, sinirleri kuvvetli olanları güldürecek, zayıf olanları ağlatacak. İçyüzünü yakından gördüm. Aktör, aktris, kulis, sufle kapağı, piyes, makyaj, prova, gardrop, dekor.. bu kelimelerin herbirinin bende ayrı ayrı lâtif, gülünç, feci, acaib halleri vardır. Ah... Bizim memlekette sahnenin ne olduğunu merak edenlere bunu bütün tafsilâtıyla anlatmak isterdim. Belki bir kitap da yazacağım.

Hikâyeci sustu. Tiyatro bahsi, onu çok hararetlendiriyordu. Bir tahta perde önünde durarak bir gece sonra, "meşhur aktör Rıza Bey ve arkadaşları tarafından, dahi-i azam Abdülhak Hâmid'in Nesteren piyesinin temsil edileceğini ve bu eserin üç aydanberi prova edildiğini" yazan duvar ilânlarına bakarak güldü. Nihad'ın kolunu şiddetle sıktı:

- Üç aydır prova ediliyor diyorlar, hâlbuki hiç prova edilmeyecek değil mi? Şüphesiz... Başka türlü olduğunu ben de görmedim. Zavallı halk.. zavallılar... Vallahi.. tiyatro çok nefis, çok yüksek bir iştir ama.. ah canına yandığım, hâlâ bu memlekette bir sahne göremiyecek miyiz?

Düşününüz Nihad Bey, şöyle, birer birer göz önüne getiriniz: Tiyatrodasınız. Döşemelerde üç defa vurulan sopanın kalın ve tok sesi haber veriyor ki, perde açılmak üzeredir. Siz, koltuğunuza daha fazla yerleşiyor, vücudunuzu yukarı alıyor, önünüzde oturanların başları arasında sahneyi rahatça görmenize müsaid, geniş bir boşluk arıyor, bu hazırlıktan sonra küçük bir asabiyetle bekliyorsunuz: İşte! Bir haftadanberi gazetelerin haber verdikleri, duvarlardaki büyük ilân kâğıtlarının gözleri büyük, ağızları açık, kocaman yazılarla sizi davet ettileri piyes, şu kapalı perdenin arkasında oynayacak; müellif orada zekâsını, nüktesini ve hassasiyetini gösterecek; aktörler orada sesleri, tavırları, yeni elbiseleriyle; maharetlerini isbat edecekler; orada, şu

kapalı perdenin arkasında bir şehir, bir aile, bir muhitte doğacak; muhabbetler, kinler, istihzalar, mücadeleler belirecek; gizli bir talih, bütün o insanları garip, umulmaz, korkunç bir neticeye götürecek ve sizi bazı kızdıracak, bazı güldürecek, bazı esnetecek, bazı ağlatacaktır!

Perde açılınca bir kere daha diriliyorsunuz: Birden bire şiddetli bir ışık ve renk hücumu gözlerinizi şaşırtıyor. Yavaş yavaş dekorların boyalarını, resimlerini, sahneyi dolduran eşyayı, karşınıza çıkan aktör ve aktrislerin yüzlerini seçiyorsunuz. Sizi piyesin mevzuuna alıştıran ilk mükâlemeleri dinlerken düşünüyorsunuz ki şu aktris ve aktörler, karşınızda söyledikleri bu cümleleri, aldıkları bu tavırları, yaptıkları bu çehre buruşuklarını hazırlamak için, kim bilir kaç haftadır çalıştılar; kaç haftadır, geceleri yalnız kalıp rolleri ezberlemekle, gündüzleri karşı karşıya geçip meclisleri tekrarlamağa uğraştılar, şu dekorları yapan ressam, şu eşyayı bulup getiren, tertibe koyan memur, hattâ şu karanlık kutunun içine giren esrarengiz adam, suflör bile, müellifin elyazısına alışmak ve piyesi süratle okuyabilmek için, kim bilir kaç haftadır yüzlerce sahifeyi hatim edip durdu!

Ve sizi bir merak sarıyor: acaba, şu boyalı perdelerin arkası, kulis araları nasıldır? Şu boyalı yüzler, aktris ve aktörler nerede giyinirler? Nerede tuvaletlerini yaparlar? Sahneye nasıl çıkarlar? Rol sırasını onlara kim haber verir? Bu sahne adamlarının arasındaki münasebet ne şekildedir? Nerede düşüp kalkarlar? Nerede ve nasıl, ne zamanlar çalışır, buluşur, eğlenirler, sahnede biribirine aşklarını ilân eden, öpüşen, kucaklaşan bu kadın erkek kalabalığı içinde, hakikaten biribirine seven var mıdır? Yahud, sahnede kucaklaştıktan sonra sahne arkasında biribiriyle dargın duran, hattâ münakaşa, mücadele eden boğaz boğaza gelmeğe vesile arayanlar bulunur mu? Sahnede biribirine şiddetli rakip ve düşman olan şu iki aktör, hakikatte pek candan iki dost değil midirler? Ve nihayet, karşınızda prenses rolü oynayan şu kadının acaba yatacak yeri var mıdır?

Bir piyesi temaşa ederken akla gelen bu suallerin cevabını almak, sahnenin iç yüzünü, elektriksiz, eşyasız, boyasız, çıplak tarafını öğrenmektir ki, demin de söylediğim gibi, sinirleri kuvvetli olanları güldürür, zayıf olanları ağlatabilir. Her memlekette sahnenin iç yüzü, dışarısından çok farklıdır; fakat bizim memlekette de, ikisi tam bir tezat halindedirler.

Ben memleketimizde piyeslerin ekseriya provasız oynandıklarını bilirim. Bunun garip bir tecrübesini anlatayım: Yine bu Millet tiyatrosunda La Dam o

Kamelya oynanacaktı. En esaslı Margarit Gutiye rolünü Suzan Hanım almıştı. Ahali tiyatroyu hınca hınç doldurdu. Perde açılacağı sırada müthiş bir telâş... Suzan Hanım gelmemiş! Düşününüz bir kere, madam Suzan yani Margarit gutiye, yani La Dam o Kamelya'nın kendisi, ortada yok! Bazı dostlar tarafından bana pek ziyade yalvarıldı, biraz da sahne esrarını öğrenmek merakıyla Suzan Hanım'ın Beyoğlu'ndaki evine çarçabuk gittim. Evinde yoktu. Yeis ile tiyatroya döndüğüm zaman piyesin son perdesinin oynanmakta olduğunu hayretle görerek sordum:

- Madam Suzan geldi mi?

- Hayır!

- Kim oynuyor?

- Matmazel N....

- Rolü biliyor mu imiş?

- Hiç bilmiyormuş ama, gelip bakınız, bülbül gibi söylüyor.

Büyük bir hayret içinde piyesi seyrettim. N... Hanım, galiba, muhtelif piyeslerden ezberinde kalan âşıkâne cümleleri biribirine ekleyip rolünü götürüyordu. Ben bu manzara karşısında, münevverler namına, halka karşı kendimi mahçup hissediyordum, fakat son perde, Arman Duval'ın "uyu Margarit!.." hitabiyle kapandığı zaman, öyle coşkun bir alkış tufanı koptu ki, bu muazzam sitayiş gürültüsünü işitince, o günden sonra, memleketimizde piyeslerin ne için provasız oynandıklarını iyice anladım.

Romancı, bu tiyatro bahsinde o kadar şiddetli bir hararete düşünüyordu ki, sokakta nutuk irad eder gibi bağırmaktan çekinmiyordu. Nihad düşündü: "Bu da bizim fasıladan."

Kerim Bey anlatıyordu:

- Tiyatro salonundasınız. Perde açık. Piyes oynanıyor. Aktörlerin kıyafetlerini, tavırlarını, yüz buruşuklarını görüyor, seslerini işitiyorsunuz. Yerinizden kalkıp da sahnenin içine, kulis aralarına girseniz, temaşanızın mevzuu değişir; bu sefer aktörlerin kıyafetlerini, tavırlarını değil, gizli düşüncelerini, yüz buruşuklarını değil, iç yüzlerini görürsünüz. Ağızlarından çıkan ses değil, kalplerinden gelen sesi duyarsınız. Kulis arası, açık bir endam aynasıdır: Oraya aktörler, bütün çıplak hüviyetleri, hakiki benlikleriyle aksederler; mütecessis bir göz için zaaflar örtüsüz ve lekesizdir.

Orada sahnenin iskeleti görünür! Kanbur sırtını halka çevirerek, kabuğunun içinde kaplumbağa gibi büzülen suflörün yüzü size açıktır. Onun

karanlık, dar kutu içindeki telâşını, başının, gözlerinin, kollarının, parmaklarının daimî hareketini, bir taraftan aktörlere kelime yetiştirmek, öte taraftan halka sesini işittirmemek için çektiği azabı görürsünüz. Suflörün söylediği bazı cümlelerin aktörler tarafından ne garip tadilâtla tekrar edildiğini görmek ekseriya eğlencelidir: Meselâ uzun cümleyi alamazlar, o zaman kendilerinden uydurur, işi tulûata dökerler. Bazı kere, aktör, beceremediği uzun sözlerde, halka belli etmeden, dudak ucuyla suflöre: "orasını geç, atla!" der. Suflör orasını atlayıncaya kadar, aktör irticalen söyler. Bazı kere, suflörün söylediği kelimeleri aktör yanlış nakleder.

Meselâ suflör, "Siz bir hiçsiniz!" derken, rolünü okumamış olan aktör, "siz bir piçsiniz!" diye bağırır. Bizim temaşa hayatımızda provalara en çok itina eden heyet, Minakiyan Efendi'nin Osmanlı Dram kumpanyasıydı. Fehim Efendi de kendi piyeslerini, kendi rollerini iyi bilir, suflöre ihtiyacı pek azdır.

Bu harbin başlangıcında, bir gün, tramvayda madam Hekimiyan'a rast geldim. O zaman temaşa hayatımız neşesiz, Darülbedayi muvaffakiyetli temsillerine başlamamıştı. Minakiyan'ın açtığı melodram devresi kapanmış, tiyatromuz kısa bir fetret devresi geçirmişti. Madam Hekimiyan ile konuşmağa başladık. Söz tiyatroya gelince, bu yaşlı sanatkârın kırışık yüzü birdenbire canlandı: gözler büyüdü, çizgiler genişledi, küçük yüz adaleleri gerildi, dudakları titredi, madam Hekimiyan, derdi sorulan bir hasta gibi, samimî, coşkun, derin bir "Ah yavrum..." ile başladı, anlattı:

"Ah yavrum.. teatro, teatro, teatro... Bu şimdikiler anlamıyorlar. O koca ihtiyar yok mu, o ihtiyar Minak ona git de sana anlatsın: Biz prova günleri ne şevkle toplanır, ne uzak yerlerden koşarız, ne ehemmiyetli işlerimizi bırakır, yan yana gelirdik. Hepimiz provadan evvel, rollerimizi bülbül gibi ezberler, hazırlardık. Bugünkü gençlerde olduğu gibi çirkin şakalar, hoppalıklar, cahillikler yapmazdık. Ciddi idik. Bugün Binemciyan'ı mezarından kaldır "fazilet mağlup olur mu?" daki rollerini sana noktası noktasına okur. Rolünü kabirde bile unutmamıştır. Ben bütün, "dalilâ"den yalnız kendi rolümü değil, ötekilerin rollerinden bir parçasını bile ezber bilirim bak..." Madam Hekimiyan, anti parantez, "dalilâ"den yavaşça kısa bir parça okudu: sesi titriyordu, kelimeler ağzından sıcak, yumuşak çıkıyordu, derin bir teessüre kapıldım, bu tatlı inşadın bitmemesini istedim. Bu ihtiyar sanatkârda rubu[248] asırlık bir sanat mazisinin hasretleri birikmişti. Eskiler böyle idiler. Şimdikilerde ise manzara büsbütün tersinedir: Bazı kere, sakalını iyi

yapıştırmayan aktörün sahnede takma kılları sallanır, düşmek üzere bulunur, aktör sakalını okşar gibi yaparak kılları yüzünün cildine bastırır. Ama kıllar tazyik gördükçe kabararak ciltten ayrılmak istidadını gösterir. Aktörün elleriyle sakalı arasındaki bu mücadele, ellerin mağlubiyetiyle neticelenirse, falsoyu düşününüz!

Hülâsa, azizim Nihad Bey, bizim tiyatrolarımızın iç yüzü eğlencelidir. Fakat orada hayatı kazanmağa çalışmak zordur. Eğer buna muvaffak olamazsanız, bana gazeteye telefon ediniz. Şimdiden size bir iş araştırmağa çalışayım.

Nihad sordu:

- Alâaddin Bey'in gazetesinde ben nasıl çalışabilirim?

- Başka imzalarla öteberi yazar, yollarsınız... Alâaddin Bey ne bilecek? Ben size domuzdan birkaç kıl koparırım.

- Teşekkür ederim.

Hararetli bir vedayla ayrıldılar.

Nihad, romancının nutkundan iyi yorulmuş gibi derin bir nefes alarak, kahveye doğru ilerledi.

Onbeş yirmi adım uzaktan, bütün arkadaşların kahvenin önünde kaldırıma birikerek ateşli ateşli bir münakaşa yaptıklarını gördü.

Ötekiler, Nihad'a bakınca, ellerini kollarını havada sallayarak bağırdılar:

- Koş, Muazzez seni arıyordu, kahveye uğradı... Şimdi.. şimdi... nah, bak, işte.. karşı kaldırıma geçiyor.

Nihad gösterilen tarafa baktı sahi, Muazzez, koşa koşa karşı kaldırıma geçiyordu. Genç kadın, arkasına bakınca Nihad'ı gördü, geriye dönerek onun yanına geldi. Heyecanlı görünüyordu:

- Nihad.. şimdi seni kahvede aradım, yoktun. Ben bu gün, aklıma esti, Defter-i Hâkânî'ye gittim.

Nihad, Muazzez'in meyus gözlerine bakarak sordu:

- Ey?..

Genç kadın, can sıkıntısıyla yüzünü ekşitti:

- Eyisi sen.. artık ümidimizi keselim. Hüseyin Efendi'yi buldum. Defterlere bakmış: takrir verilmiş, iş işten geçti diyor. Meğer apartmanın takriri verilmişmiş. Aklım ermedi, böyle şey olmaz, ben verilmediğini biliyorum

dedim. “Hanım, takrirsiz olmaz, başka dalavere yapılmıştır, validenizin yerine başka bir kadın koymuşlardır.” dedi, bu işin çıkmayacağını söyledi.

Nihad’ın yüreği zonkladı. Büyük bir ümidin çatladığı bu anda, muvazenesini kaybetmek üzereydi. Fakat birden kendini toparlayarak omuzlarını salladı:

- Zaten bu işin sonu yoktu. Daha iyi... Üzüntüden kurtulduk. Hasta bir ümit, sağlam bir yeisten daha fenadır.

Onların bu garip hallerini gören arkadaşları, yanlarına koştular, sordular, meseleyi öğrenince haykırıştılar:

- Vayy... apartman yıkıldı ha!

Birdenbire, gençlerin hepsi, müşterek ve derin bir yeise kapılmışlardı. Yalnız aralarında bulunan Rıza, hâkim bir tavırla bir koluna Nihad’ı, öteki koluna Muazzez’i alarak ileri doğru sürükledi ve bağırdı:

- Ada...m.. sizde... Yürüyün be... Dünyada bütün apartmanlar insanın gönlündedir. Muhabbet, keyf, ne diyeyim? neş’e sağ olsun... Daha doğrusu canınız sağ olsun... Yürüyün be... Sizin hayatınızı ben temin ediyorum, ben! Nihad, benim kumpanyaya suflörlük yaptığın müddetçe ikinizin de iaşenizi temin edeceğim!

Bu yüksekten atışı işiten gençler, Rıza’nın omuzuna birer yumruk kakıştırarak bağırdılar:

- Yaşa be Rıza!

Yediği sillelerin acısını çıkarmak isteyen aktör, mukabeleye kalkıştı ve cadde ortasında bir itişme sahnesi gelip geçti.

Bu coşkunluk içinde, hep birden, Beyoğlu’na çıkmak arzusunu gösterdiler. Muazzez itiraz ediyor, Nihad yemek yemediklerini söylüyordu. Haldun güldü:

- Alayı bırak Nihad, sanki her akşam yemek yiyor musun? Şart değil ya bu.

Kahkahalar boşandı. Artık “şakk-ı şefeye[249] mahal bırakmadan”, hepsi, Nihad’la Muazzez’i tramvay bekleme yerine kadar âdeta zorla götürdüler. Yoldan geçenler, durup durup bu kafileyi seyrediyorlardı.

Yedi kişiydiler. Hepsi mektebden ve mahalleden arkadaş, hemen hemen aynı muhitten aynı tesirleri, aynı mektebden aynı tahsil ve terbiyeyi almış, mazileri ve halleri müşterek, belki talihleri de müşterek, fikirleri ve zevkleri

müşterek, tavırları, söz söyleyişleri, kıyafetleri müşterek, aynı fabrikanın muhtelif mamulâtı gibi, aralarında basit şekil ve esas farklarıyla yapılışları ve markaları müşterek, mekteblerde değil, hayat mektebinin çetin sıralarında yetişmiş, hakiki çilekeşler... Hepsi hararetli, müteheyyiç, asabî, gürültücü, isyankâr, hepsi cür'et sahibi, atılgan, coşkun, hepsi natûk (yahut geveze), akıllı (yahut ukalâ), cesur (yahut küstah), taşkın (yahut deli), hepsi, kendi muvazenesizliklerini hariçte de görmek isteyen ve nizâm-ı âleme tahammül edemeyen bu gençler, tramvay beklerken, âdeta kuduruyorlardı: birşey, birşey, birşey, harikulâde birşey istiyorlar. Bu tahammülfersa[250] yaşayışı değiştirmek. Neye mâlolursa olsun, günlerin yeknesaklığına biraz heyecan katmak. Üstlerine abanan korkunç bahttan silkinmek için elden gelen herşeyi yapmak, herşeyi; yapmak, yıkmak, şu otomobilleri durdurmak, şu tramvay tellerini koparmak, şu vagonları parçalamak, şu hükûmet adamlarını vurmak, şu mütegallibenin[251] başını ezmek, şu bir sürü mânâsız kanunları, itiyadları çiğnemek her şeyi kargaşalığa sürükleyerek anarşinin o taze can verici hercümerci içinde, ya sevine sevine boğulup gitmek yahut, cemiyetin, bu enkazı üstüne yepyeni, taptaze, mükemmel bir medeniyet kurmak. Bir nevi şiddetli mefkûrecilik, bir nevi "nihilizm", daha doğrusu bir nevi.. zırdelilik.

Bunu az çok yapıyorlardı da. Nitekim tramvaya biner binmez, her vakitki gibi, evvelâ "muaşeret" denilen şeyi ayak altına aldılar. Rıza, yüksek sesle, uzakta duran biletçiye bağırdı:

- Gel bakalım, azrail efendi.. seninle bir pazarlık geçelim.

Yaklaşan biletçiye sordu:

- Galasaray'a kadar, topumuz için ne vereyim? Önden bir kadın bindi. Dudak bükme, doğru söyle!

Bütün tramvay halkı onlara bakarken, Rıza, yüksek sesle pazarlık ediyor, Haldun cebinden boş beyaz kâğıtlar çıkararak:

- Biletçi al bunları bankada bozdur! diyordu. Fakat netice şu ki, biletçi yedi kişinin Galatasaray'a onbeş kuruşla gitmelerine razı oldu, çünkü bilet kesmedi.

Eminönü'nde tramvay kâmilen boşalmıştı, bunlar yalnız kaldılar. Kadınlar tarafının perdesini de açarak Muazzez'i aralarına aldılar.

Galata'dan zarif ve levend bir müslüman hanımı tramvaya atlamıştı. Güzel bir kadın. Boylu boslu, etli canlı, biçimli ve gözleri gıll ü gışlı bir mahlûk.

Gençler, biletçiye ve vatmana ehemmiyet vermeden, avuçlarını göğüslerinin sol taraflarına vurarak, ilân-ı aşka başladılar, kadın öfkelenir gibi görünüyor, fakat şuh gözünün içi gülüyordu. Faik daha ileri giderek önünde diz çöktü:

- "Sizi seviyoruz," dedi.

Kadın, hepsine birden bakarak, yarı şaka, yarı ciddî, sordu:

- Siz deli misiniz kuzum?

Faik cevap verdi:

- Biz genciz!

Sonra, cevabını tamamladı:

- Deli ve genç kelimeleri aynı mânâdadırlar.

Muazzez bu manzarayı utanarak seyretmiş, köşeye büzülmüş, ama fıkır fıkır gülüyordu.

Güzel kadın Tepebaşı'nda tramvaydan indi. Yedi genç de, derhal arkasından indiler.

Kadın hemen bir sokağa saptı, gençler de saptılar. Muazzez gülerek itiraz ediyordu: "Benim yanımda böyle şeyler yapmayın!" diyordu. Fakat bu ihtar, bir teşvikmiş gibi Nihad'dan başka, ötekilerin hepsi, acele acele önlerinde koşan kadının peşine takıldılar. Kadın bir apartmana girdi, onlar da girdiler. Faik cesaret göstererek merdivenlerde kadını yakaldı. Heyecanla söylüyordu:

- Hanımefendi... Gençliğin kadrini biliniz... Ocağınıza düştük...

Kadın, Faik'in kollarından biraz hoşnutlukla sıyrılarak onu itti.

Koşa koşa merdivenleri çıktı ve bir kapıyı çaldı.

Gençler, büsbütün heyecan içinde sokağa fırladılar.

Hep birden, Nihad'ın teklifi üzerine, Muazzez'le daima oturdukları pastacıya girdiler.

Gecenin saat onunu geçtiği için, hepsi aç. Pasta ve çay getirttiler. Parmaklarıyla, garsona camekânları göstererek, çörekleri kendileri seçiyor:

- Şundan da koy tabağa! diyorlardı.

Faik bağırdı:

- Ayıptır!

Fakat, kendisi ötekilerden fazla gürültü ediyor, böyle manzara görmeye alışmayanları beht içinde bırakan cırlak sesini yükselterek yaygaralar koparıyordu.

Çay ve pastaları türlü şaka, türlü gürültüyle yiyorlardı. Böyle manzara görmeyen Beyoğlu mağazasının adamları evvelâ iyice şaştılar. Sonra bunu nasılsa sevimli bularak, hafifçe gülümsüyorlardı.

Nihad'la Muazzez'in apartman bahsi açıldı. Nihad, bu dâvâ üzerine, büyük hülyalar kurduklarını, şayet yüzbinlerce lira ellerine geçerse İstanbul'da ve sayfiyede nasıl köşkler satın alacaklarını falan anlattı. Ötekiler bu züğürt mâlî hülyasına katılıncaya kadar gülüyorlardı. Rıza, Nihad'la Muazzez'in ellerine birer çörek tutuşturdu:

- Artık şu apartman bahsini kapatın da, karnınızı doyurunuz!

Buna büsbütün güldüler. Rıza diyordu ki:

- Hiç merak etmeyin... Yarın akşam benim tiyatro dolar da hasılat mükemmel olursa alâ. Ben sizin hayatınızı temin ederim. Keyfinize bakarsınız.

Bunu söylerken, hilekâr gözlerinin içi gülüyor, başı, yüksek bir hareketle geriliyordu.

O sırada, Muazzez birdenbire, mağazanın sokak kapısına arkasını dönerek oturan Nihad'ın kolunu tutup çekti:

- Nihad!

- Ne var?

- Seniha Hanım!

- E, ne olmuş?

- Seniha Hanım! Şimdi içeri girdi. Birşeyler alıyor. Belli etmeden bak.

Nihad, aynalardan birine bakarak, dükkândan içeri henüz giren Seniha Hanım'ı gördü. Kadın, kürklü bir siyah manto içinde, muhteşem, vakur, şâhâne, gençlerin tarafına hiç bakmıyor. Fakat, Muazzez'i görmüş olacak ki, halinde biraz tereddüt ve şaşkınlık var. Garsonu çağırdı, gençlerin masasını göstererek kulağına bir şey söyledi.

Garson Muazzez'e doğru yürüdü:

- Sizi bu hanım biraz görmek istiyor, dedi.

Muazzez tereddüt içinde. Nihad, alçak sesle "sakın gideyim deme," dedi, fakat, Muazzez, iradesiz bir hareketle yerinden kalkmış bulunuyordu.

Seniha Hanım'a doğru yürüdü. O da biraz ilerledi, cam tezgâhın önünde karşılaştılar. Mükâlemeleri beş dakika kadar sürdü.

Seniha Hanım Muazzez'in elini sıkarak dükkândan aynı ihtişamla ayrılmıştı.

Muazzez gençlere dönünce Nihad bağırdı:

- Yavrucuğum, hata ettin, gitmemeliydin.

- Biliyorum, fakat.. birdenbire.. ne bileyim.. manyetizmaya tutulmuş gibi oldum.

Nihad, keskin bir dikkatle Muazzez'in yüzüne bakarak soruyordu:

- Ne diyor?

Muazzez, düşünce içinde cevap verdi:

- Hep aynı şey. "Geliniz. İkiniz de geliniz. Sizi kabul ederim," diyor.

Gençler merak içinde sordular:

- Kimdir bu kadın? Mesele nedir?

Nihad meseleyi anlattı. Yine Rıza, bir elinin dört parmağını bitiştirerek havada bıçak gibi salladı ve bağırdı:

- Hayır! katiyyen gitmemelisiniz. İzzet-i nefsiniz varsa gitmemelisiniz.

Nihad mırıldandı:

- Ben de bu fikirdeyim.

Gidip gitmemek mi lâzım? Şiddetli bir bahis açıldı.

Faik ve Haldun "gitmek lâzım" diyorlar, Nihad, Rıza ve ötekiler aksini iddia ediyorlardı. Nihayet, Rıza münakaşayı bağladı:

- Hele yarın akşam, bizim müsamere bir kere verilsin bakalım. İş iyi giderse, alâ... Olmazsa, Nihad'la Muazzez Hanım düşünürler.

Muazzez hiç sesini çıkarmıyor, derin bir sükût içinde uyumuş görünüyordu.

Nihad mırıldandı:

- Evet, yarın akşam...

Faik, masanın üstündeki çay takımlarına, boşalmış pasta tabaklarına, dua eder gibi avuçlarını açtı:

- Allahım... Bizi buradan ancak sen kurtarırsın!

Nihad'la Muazzez, gece yarısından sonra evlerine dönebildiler.

Şafak sökünceye kadar, hep o mesele zihinlerini kurcaladı: Ne yapacaklar, bu işin sonu ne olacak?

Muazzez, Nihad'ın "suflör"lük yüzünden hayatını kazanacağına inanamıyor, "Ben o Rıza'nın hallerini beğenmiyorum!" diyordu. Nihad, onu tasdik etti:

- Evet, bu tiyatro işi muvakkattır, fakat zararı yok. Beş gün, on gün, ne ise.. kârdır, yarın akşam bu iş olmazsa Kerim Bey'e başvuracağım. Sen Allah'ın şu hikmetine bak. Ben Alâaddin Bey'in gazetesine yazı yazarak para kazanacağım. Garip değil mi?

- Çok tuhaf!

Güldüler ve bir aralık yeise düşerek ağladılar. Gece, aşırı bir heyecan içinde geçti.

Ertesi akşam Nihad, yemekten sonra kahvede ötekilerle buluştu. Hep birden tiyatroya gittiler.

Nihad arkadaşlarını aşağıda bırakarak sahneye girdi. Fakat orası bomboş, dağınık ve karanlık. Perdenin saat dokuzbuçukta açılacağını ilân ediyor, saat dokuzu çeyrek geçiyor, sahnede kimseler yok. Nihad, on beş dakika kadar, yalnız başına dolaştı.

Sahnede hareket birdenbire çoğalmıştı: Tektük lâmbalar yandı, aktör odalarının kapıları açıldı, kenar perdelerinin tavana doğru boylu boyuna uzanan siyah gölgeleri altında üç beş kişinin helecanla koşuştukları görüldü. Gardrop, perdeci, sahne müdürü olan Rıza, bazı aktrisler, aktörler, ilk telâşla sağa, sola, ileriye, geriye gidip geliyorlar, bazılarının mest ağızlarından curcuna şarkılar dökülüyordu.

Rıza, ortada dolaşanlara bağırdı:

- Kuzum, haydi hazırlanınız! Bekletmeyin... Çok geç kaldık, halk gürültü yapıyor.

Perdeciye seslendi:

- Hey... Ali! Mavi, "salon ferme"yi indireceksin... Çabuk ol!

- Hangi salon ferme? Mavi salon fermenin kapı kanatları parça parça...

- Kapısız olsun.

- Duvarlar da bozuk. Geçende Behzat Bey, alay olsun diye, bunların üstüne yeşil boya ile "Ya hazreti pîr" yazmış.

- Aman deme, ne yapacağız?

- Saray perdesini indireyim.

- Haydi, çabuk ol.

Bu sırada, sahneye, sendeleye sendeleye bir aktör girdi. Bir eliyle çözük boyun bağının ucunu yakalayıp çekiştirerek, öteki eliyle de şıkır şıkır usûl tutup ıslıkla çifte telli çalarak Rıza'ya yaklaştı. Ağzından buram buram acı, sert, keskin bir ispirto buğusu dağılıyordu:

- Yahu... Bu akşam oyun var mı be, Rıza?

Rıza, yeni gelen aktörü tepeden tırnağa kadar süzdü:

- Aşk olsun, saat on! Bu kadar da yan çizmek olur mu be?

- Ben ne bileyim? "İstirahat"da oyun yok dediler.

- Buraya bir kere uğrasana... Ahali kıyamet.

- Yarısı anafor.

- Gürültü yapıyorlar işitmiyor musun? Tiyatronun kubbesini yıkacaklar.

- Arpaları az gelmiş. Bir iki saat sabredemiyorlar mı? Giyineyim ha?

Nihad, ikinci katın küçük giyinme odalarından tuhaf mükâlemeler işitiyordu:

- Hulûsi! Sende krep var mı? Krep?

- Yok, Mahmud'a sor!

- Madam Matnik (Goma) istiyor.

Bir kahkaha:

- Mahmutpaşa başı, numara 32.

- Alayı bırak, beyaz saç yapacak.

- Kendi saçının beyazları yetişir.

Nihad Rıza'ya yaklaştı:

- Ayol... Şu piyesi ver de bir göz gezdireyim. Falso yapmıyalım.

Sahnenin gittikçe artan harıltısı içinde, Rıza yukarı kata bağırdı:

- Mahmud! Mahmud! Refik nerede kaldı!

Uzaktan, derinlerden bir ses:

- Haberim yok!

- Aşağı gel, aşağı... Çabuk!..

Küçük yüzünün sol yanağına yelpaze gibi siyah bir kıl yapışık, sağ gözünde telve gibi sürme, yüzü boyalı, ayağında çizme, başı açık, ceketsiz, yeleksiz bir aktör merdivenleri koşarak indi, Rıza'ya geldi:

- Ne var?

- Koş Refik'i bul. Behlül rolü onda. Tasdikli piyes de cebinde. Gelmezse perde açılmaz, rezil olacağız, saat onu geçti, Nihad Bey'le beraber gidin de şunu kandırın.

- Acaba nerededir?

- İkbal'e bir bak, yoksa handadır.

- Han kapalı değil mi?

- Hayır... Kapıyı it.. kibriti yak.. çık... Morukla altmış altıya daldılarsa iş kötü.

- Ben makyajımı bitirmedim.

- Gelince yaparsın. Haydi Mahmudcuğum, senin rolün zaten ikincide. Arka kapıdan çık.

Aktörle Nihad koştular. Arka kapıdan karanlık sokağa, oradan caddeye... Aktör, avuçlarıyla yüzünü gizleyerek kıraathanelere camlardan bakıyordu. Aradığını bulamadı. Fırının yanından karanlık bir sokağa daha saparak, iki katlı, ileriye doğru meyilli, harap bir binanın önünde durdular. Aktör, kapıyı elleriyle yoklayarak itti: Merdivenlere yaklaşınca kibriti çaktı: Dar ve basık medhalde kibritin miskin alevi titreyerek yandı. Merdivenler ayaklarının altında irkiliyor, çarpılıyor, boğuk, rehavetli, kısık seslerle gıcırdıyorlardı. Nihad, düşmemek için trabzanı tutmak istedi, fakat eline değen kalın tahta, çürük bir dal gibi sallandı.

Bu merdivenleri çıkmak için hususi bir idman ister. Aktör güçlük çekiyordu. Birinci sofaya çıktıkları zaman genizlerini yakıcı, uyuşturucu, ağır bir koku doldurdu, yanmış kömür, marsık, tava kızartmalarının yağ kokusuyla karışan bu keskin hava, beş odanın mutfağı işini gören bu sofadan hiç eksik olmazdı. Aktör bir kibrit daha çaktı. Tek kanatlı, tahta parçalarıyla ekli büklü, üstlerinden çatlak, topuzları yamrulmuş, kopmuş kapılar... Üzerinde gazete

kâğıtları, kalın astar bezleri yapışık, kâh sofaya doğru çıkıntılı, kâh odalara doğru küçük tahta bölmeler ve bu sofayı içerlek ikinci bir sofaya birleştiren dar bir dehliz... Nihad, aktörle bu dehlize girdiği zaman, tiyatroda ahalinin perdenin açılmasını ne köpürmüş bir sabırsızlıkla beklediğini düşünüyordu.

Kulaklarını bir kapıya vererek içeriyi dinlediler. Bir ud, hafif bir mızrabın müstereddit dokunuşları altında uğulduyor: Taksim. Sonra bir kahkaha. İçeriye girdikleri zaman, yedi sekiz kişinin ceketleri atarak sandalyelerle, kanapelere, minderlere, karyolaya uzanmış, saçlar dağınık, yüzler kızarmış, gözleri tüterek şarkı söylediklerini, gülüştüklerini ve içki içtiklerini, gördüler.

Aktör etrafına bakındı:

- Refik? Burada mı?

- Burada.

Refik, yere yumuşak bir halı parçasına arka üstü uzanmış, yumruklarını döşemelere vurarak trampete çalıyordu. Nihad'ın yanındaki aktör bağırdı:

- Yahu.. perde açılıyor, rolün var.. bir saat geç kaldık, sen burada eğlenti yapıyorsun. Hem tasdikli piyes de sendeymiş.

Öteki, halı üzerinde keyifli rehavetini hiç bozmayarak, hayretle sordu:

- Bu gece oynuyor muyuz?

Etrafta bir kahkaha koptu.

- Maşaallah... Tiyatro hıncahınç.. çabuk ol be!

- Rıza'ya git haber ver, üç papel göndermezse şuradan şuraya adımımı atmam.

- Ayıp yahu.

- Bilmem.

Etrafın ısrarı üzerine Refik gerindi, esnedi, birkaç kere ağzını açıp kapadı, birdenbire kararını değiştirerek ayağa kalktı.

Tiyatroya koştular.

Sahnede Rıza, Refik'i görünce bağırdı:

- Aman, çabuk, haydi giyin!

- Neden?

- Sen Behlül'ü oynayacaksın ya... Sarhoş kıyafeti ister, haydi...

Refik, yıkılmamak için bir sandalyeye çökerek homurdandı:

- Hacet yok. Ben kâfi derecede fitilim. Kıyafetim de tamamdır.

Rıza, bu vaziyeti çaresiz kabul ederek sopa ile yere üç defa vurdurdu, perdenin açılacağını ilân etti.

Sonra piyesi Refik'ten alarak Nihad'ın eline tutuşturuyor:

- Haydi... Sen zeki adamsın... Becerirsin! diyordu.

Aktörlerin hepsi Nihad'ın etrafını aldılar:

Kuzum.. bekçiyim.. ben zayıfım.. bana iyice fısla, diyorlar; çünkü hiçbiri rolünü bilmiyordu.

* * *

Perde açılınca, Nihad, kanter içinde kaldı. Aktörler, Nesteren piyesinin bir kelimesini bilmiyorlar. Hep Nihad'ın ağzına bakıyorlar. Çoğu sarhoş. Kelimeleri yanlış anlıyorlar. Mısralar, vezin, kafiye, mânâ, paramparça... Suflörün ağzından alamadıkları mısraları öyle uydurarak söylüyorlar ki, Nesteren piyesi, başından aşağı, bir mensûre halini almıştı! Rıza'dan maâda, mümessillerin hepsi, eserin nazmını nesre tahvil ederek, her tarafını değiştirerek piyesi tamamıyla tulûat halinde sürüklüyorlardı. Birçok yerlerde, Nihad sesini aktörlere işittirmek için o kadar bağırıyordu ki, ön sıralarda oturan ahaliden biri suflöre hitaben haykırdı:

- Yahu! Suflör efendi! Aktöre falan ne hacet, sen o kutudan çık, piyesi bağıra bağıra oku, rahat rahat dinleyelim.

Bu asiye çok hırslanan Rıza, sahnede rolünü birden bire terkederek ilerledi.

- Efendi! Oyun esnasında ses çıkarılmaz, ayıptır. Sen sesini kesiyor musun? Yoksa kapı dışarı çıkar mısın?

Zaten sinirleri gerilen ahali, bu manzarayı piyesten fazla mühim bularak uzun kahkahalarla güldüler. Fakat Rıza derhal bıraktığı yerden rolüne devam etti: Yetişkin aktör.

Birinci ve ikinci perdeler, böyle, güç belâ yürüdü. Üçüncü perdede, Nihad, "sufle" etmekten tamamiyle ümidini kesmiş, kitabı kapamış, aktörleri kendi hallerine bırakmıştı. Onlar uydura uydura dâhi-i âzam Abdülhak Hâmid'in "Nesteren"ini oynuyorlardı.

Nihad, sufle kapağından başını biraz dışarı çıkararak, bitişik localarda ahalinin bu rezaleti nasıl seyredebildiklerini görmek istedi. İlk locada oturanlara göz gezdirirken birdenbire şaşaladı. Alâaddin Bey, Mahir Bey!

Karşılıklı oturuyor, piyese hiç ehemmiyet vermeyerek çene atıştırıyorlar. Bu sırada, Alâaddin Bey, sufle kapağına doğru baktı. Nihad kendisini göstermemek için başını şiddetle içeri çekerken, berbat bir hadise! Berbat, berbat, berbat: Nihad'ın geriye çekilen vücudunu ansızın istiâb[252] edemeyen sufle kapağı müthiş bir gürültüyle geriye devrilmiş, Nihad'ın başı ve belinden yukarısı, cascavlak ortada kalmıştı!

Aktörler "Falso! falso!" diye bağırarak sahneden kaçıştılar. Perde kapandı. Ahali kıyameti koparıyor, bilet bedelini geri istiyordu. Polisler sahneye doldular. Zabıtanın arkasından sahneyi işgal eden asabî bir halk yığını, bastonlarıyla elektrik lâmbalarına vuruyor, her yeri parçalıyordu.

Nihad, sahnenin altında gizlendi, gürültü bitinceye kadar yerinden kımıldamadı. Utancından yüzüne dolan kan, gözlerinden yaş getiriyordu. Müthiş! müthiş! Rezil oldu, müthiş! Herkes, bütün eş dost, mebus ve Mahir Bey bile onun biçâreliğini gördüler. Belki de Alâaddin Bey bunu gazeteye yazacak ve intikam olsun diye Nihad'ın ismini de ilân edecekti, müthiş!

* * *

Artık canına tak dedi. Bu vaziyete bir nihayet vermek lâzım, yayından kurtulan ok gibi ileri fırlamalı, bir tarafa saplanmalı. Bir saniye bu hayata katlanmak hata, bütün işler ters: İki günden fazla idare edecek parası yok. İhtiyaçları birikmiş. Ev sahibi tazyik, tehdit ediyor. Arkadaşlar avâre. Hiçbir ümit kalmadı. Nezaretlerden, Defter-i Hâkânî'den, Rıza'nın tiyatrosundan birşey beklemek abes. Kerim Bey'in vaadi de suya düştü gibi, çünkü bir makale yazarak hikâyeciye vermiş, o da bunu Alâaddin Bey'e göstermiş, tuhaf bir cevap alınmıştı:

- Üslûb iyi. Canlı. Fikirler şiddetli. Fakat bu makale sahibi ihtilâlciye benziyor. Fırka böyle yazılardan hoşlanmaz. Merkez-i Umûmîyye'nin nabzına göre şerbet vermeli!

Nihad bu cevabı alınca, "Merkez-i Umûmîyye'nin nabzına göre şerbet" veremiyeceğini hikâyeciye söyleyerek bu işten de vazgeçti. Fakat Kerim Bey ısrar ediyor:

- Çok güzel yazıyorsunuz. Biraz havaî zeminleri tecrübe ediniz. Suya sabuna dokunmasın, ben size domuzdan birkaç kıl koparırım. Muhakkak! diyordu.

Bu vaad, Nihad'ın yeisini azaltmadı.

Genç, evin içinde, hırçınlıklar yapıyor. Muazzez onu teselli edemez oldu. Sabahlara kadar uyanık duruyor, münakaşa ediyorlar.

Nihad'ın kalbi, bir barut yumağı gibi ateş aldı. Genç adam, haykırıyor:

- Bizi ve bu memleketi ihtilâl kurtarır, ihtilâl, ihtilâl, ihtilâl! diyordu.

Ev sahibini çağırdı:

- Bak bana! Bir ay benden para istemeyeceksin. Yoksa evi başına indiririm! dedi.

Gencin bu çılgınlığından ürken kadın, korktu:

- Oğlum, sen sağol, istediğin kadar beklerim! dedi.

Nihad, aynı şiddetle sütçüyü, bakkalı ve öteki esnafı da ürküttü. Hepsi "başüstüne paşam!" demişlerdi.

Odada Muazzez'le yalnız kalınca, yumruklarını sıkıyor, saatlerce süren nutuklar irâd ediyordu. Daima mübalâğaya sapan asabının feverânı içinde, bir "ihtilâl" fikri sabiti ile karşısındakinin bir kadın olduğunu unutarak, Muazzez'e bağırıyor:

- Görüyorsun. Memleketin halini görüyorsun. Bu vaziyette gençlere felâh[253] var mı? Ne yapabiliriz? Ben bir ihtiyat zabitiyim. En müthiş cephede ateşe girdim, kurşun yedim. Tahsilim, zekâm, irademvar. Başvurmadık kapı bırakmadım. İltimasım olmadığı için hükûmet bana iş vermedi. Gümrük dalâveresini bilmediğim için tüccar yanına giremedim. Seniha Hanım'ın hırsız eline altıncı parmak olmak istemediğim için onların işine yaramadım. Beni tekrar orduya bile almak istemiyorlar.

Her taraf batak aile, fırka, hükûmet, matbuat, tiyatro... Hepsini gözlerimle gördüm, hepsinin içinde yaşadım. Bunları kökünden ıslah etmek lâzım. İhtilâl! Başka çâre yok. İhtilâl lâzım! Kudurmuş, zelîl, alçak bir muhitle didişmek için ihtilâl! Türkiye'nin namusunu kurtarmak için ihtilâl! İhtilâl için ihtilâl! Bunsuz nasıl yaşayabiliriz? Öyle bir nesiliz ki doğduğumuz günden beri kan yedik, kan içtik. Hâlâ dört bir tarafımızda hırsızlar, dolandırıcılar, dalkavuklar, katiller var. Zillet o kadar umûmî birşey ki, izzet-i nefs, bir azamat[254], burnu büyüklük sayılır. Vallahi.. Muazzez.. bu memleket, o kadar murdar olmuştur ki, orada ölüm, yegâne güzellik ve yegâne huzurdur. Biribirini kovalayan harpler ve ihtilâller bunu ifade ediyorlar; intiharlar, sokaklara dökülen deliler, meczublar bunu ifade ediyorlar; caddeler ve mesireler üzerindeki mezarlar bunu ifade ediyorlar. Asırlardan beri Türkiye'de habâset[255] muzafferdir, fazilet her zaman beyninden vurulmuşa döner. Bu memleketin

namuslu oğulları ya katledilmiş, ya kahırlarından can vermişlerdir. Osmanlı tarihi bir mezbahadır: orada her zaman bir cellâtın şan ve şerefine, bir namuslu adamın şehâdetine tesadüf olunur. Hür başların hepsi kılıç yemişlerdir. Faziletsiz mazisi olan bir milletin oğulları da bizim kadar bedbahttırlar ve biz ne kadar bedbahtız ki asırlardan beri kendimize en lâyık bulduğumuz saadet, ölüm oldu! Sana böyle, namuslu oldukları için boğulan, vurulan, hapsedilen, sürülen, kahırlarından öldürülen kimleri sayayım? Mithat Paşa, Namık Kemal, Fikret... Ziya Paşa'yı aç, Namık Kemal'i aç, Fikret'i aç, bütün vatanperver şairlere sor, hepsi bu memleketin doymak bilmez kargaların dişlerinde paralandığını söyleyecekler. Biz lâşe[256] değiliz, bunu isbat etmeliyiz, ihtilâl lâzım!

Bu düşüncesini arkadaşlarına açtı. Bir gün Nihad'ın odasında toplanarak, otuz kırk kişilik gizli bir gençlik içtimaı yapmağa karar verdiler.

Bu içtima için, Kadırga'da büyük bir ev bulundu.

Nihad, arkadaşları, uzaktan tanıdıkları, fakat itimat ettikleri başka gençler bir ihtilâlci şair, Kör Ali isminde pek dik söz söylediği için fırkalardan koğulmuş, ihtilâl sevdalısı bir adam, içtimaa geldiler.

Böyle bir teşebbüs için, fikirler, senelerden beri o kadar hazırmış ki, her genç, bir eğlenceye koşar gibi, sevine sevine içtimaa atıldı.

Mühim bir gün, ve tarihî.

Muazzez de aralarında, onları teşvik ediyordu. Ufak bir gevezelikle vakit geçirmeden, hemen müzakereye başladılar.

Evvelâ Nihad bir nutukla celseyi açtı. Bunda gençliğin memlekete vazifesini izah ediyor, "Bismark"tan itibaren Avrupa tarihinin son büyük hadiselerini sayıyor, milletlerin hürriyet için yaptıkları fedakârlıklardan canlı deliller gösteriyordu. Sonra, memleketin son felâketini heyecanlı bir ifade ile tasvir etti.

Soruyordu:

- Bunu kim yaptı? Biz Türkler, Türk Milleti yapmadık. Bunu yapanlar, kanunu, fazileti ayaklar altına aldılar. Arkadaşlarımızı öldürdüler, müttefiklerimizi sürdüler; halkı ezerek, çiğneyerek, tahkir ederek, aç bırakarak hırsızlığa, yalancılığa, casusluğa sürüklediler. Hemşirelerimiz fuhuşa sokuldu, arkadaşlar, en namuslu gençler bile çaldılar. Böylece, hariçte bizi rezil ve rüsvay ettiler, dahilde bütün millî kuvvetlerimizi dağıttılar, bütün kabiliyetlerimizi kuruttular. Fakat bu içtima o kabiliyetin katliamdan kurtulan bir cüz'üdür.

Arkadaşlar! Herşeyden evvel ölümü kabul ediniz. Kahpe olarak yaşamaktansa, mert olarak, medenî vazifeyi yaparak ölmeyi aklınıza koyunuz. Zira yapacağımız ve yapmağa mecbur olduğumuz iş tarihîdir. Bu işte küçücük bir zaaf hissedenler, derhal bu odayı bırakmalı, çekilip gitmelidirler.

Nihad'ın bu nutku hepsini teheyyüç etti.

Sonra ihtilâlci şair, "Ölmeyi Bil!" ismiyle yazdığı şiiri okudu.

Bunlar, serapâ[257] ateşten mısralardı.

Şiirin alt tarafında, memleketin geçirdiği son siyâsî ve içtimaî saralar da canlı bir uslûp ile tasvir edildikten sonra gençliğe hitab ediliyordu:

Evinde aç kalıp ölmek, hududda kurşunla
Budur senin ezelî ser-nüvişt gamgînin![258]

Nihayet, gençliğe hak ve fazilet için ölmeyi bilmesi emrolunur.

Bu şiirden sonra, Kör Ali ayağa kalktı. Gözleri kör değil, fakat bir gözü asabî bir ihtilâçla kısık, yüzü bin mihnet ve meşakkatle kavrulmuş, buruşuk, zayıf, benzi uçuk, başı omuzları arasına kaçmış, eciş bücüş, çarpık çurpuk bir adam. Fakat yirmibeş otuz kişilik bir gençliğin karşısına çıkınca, harika bir tahavvülle[259] başı dikildi, çenesinin altındaki etler azimkârâne gerildi, gözleri alev aldı ve bu ölü vücud, birdenbire, akıllara hayret verici bir şiddetle canlandı.

Kör Ali, sol elinin üç parmağını göstererek söyledi:

- Size üç kelime söyleyeceğim, fazla değil. Birincisi: vallahi.. arkadaşlar.. şu dakikada öyle bir helecan içindeyim ki dokunsanız bayılabilirim. İkincisi: ben çok fırkacılık etmiş bir herifim, fakat bu kadar yüksek, mukaddes bir içtima görmedim. Üçüncüsü: bu kıymetli hey'ete bir uşak olarak hizmet etmek benim için şereftir. Şimdi şimdi.. hemen.. derhal.. bana bir revolver, bir filinta, bir mavzer veriniz; şimdi, hemen sokağa fırlayayım; istediğiniz adamı şırrak diye alnından vurup yere yuvarlamazsam kahpeyim. Söyleyin: Enver'i mi? Topal İsmail'i mi? Hangisini istersiniz?

Kör Ali'nin bu fedakârlığı alkışlandı. Heyecan son dereceyi bulduğu için, teşkilât müzakeresine geçilmesi teklif edildi.

Saatlerce, gizli bir ihtilâl teşkilâtının ilk esaslarına dair müzakere yapıldı, kararlar bir kâğıda yazıldı.

Bu teşkilâtta, Rus anarşistlerinin usûlü esas konuyor, hey'et azâsı, müşterek karar için her zaman can vermeğe amâde bulunarak ahd u peymân[260] ediyorlardı.

Müzakere bitince, üç dört gün sonra gene evde buluşmak üzere ayrıldılar. Hepsi, yollarda, ihtilâl şairinin beytini haykıra haykıra inşâd ediyorlardı:

Evinde aç kalıp ölmek, hududda kurşunla,
Budur senin ezelî ser-nüvişt gamgînin!

* * *

Nihad, artık çığrından çıkmış bir adamdı. Niçin yaşadığını unuttu. Yalnız, kendini tepeden tırnağa kadar al kana boyanmış, heyecanlı yığınlar önünde haykıra haykıra koşan millî bir meczub, cemiyetin kuruluşunu târumâr etmek için doğmuş bir ihtilâlci gibi tasarlıyordu. Para kazanmağı bir daha düşünmedi. Zaten romancı Kerim Bey ona yardım etmeğe başlamıştı. Nihad, "Üç İnkılâb" isminde büyük bir eseri Fransızcadan Türkçeye tercüme ediyor. İğreti bir imza ile Alâaddin Bey'in gazetesine vererek uluorta geçiniyordu. Fakat, ihtilâl sevdası o kadar içine işlemişti ki bu yeni rahatın kadrini bilmedi, gece gündüz, yine isyandan kendini yiyor, tek duramıyordu.

Muazzez onun boynuna sarıldı:

- Nihad bak... Şimdi iyiyiz! Bu tercüme işi hem rahat, hem de sağlam. Artık bir bütçemiz olabilir. Şu aykırı düşüncelerden vazgeç, müsterih yaşayalım.

- Aykırı düşünceler nedir?

- Bu toplanmalar, falanlar... Beni korkutuyor.

Nihad cevap vermedi. Bu meselede münakaşa kabul etmeyecek kadar, kararı kat'i. Kendisini bu ihtilâl tasavvurunda buluyordu. Bu öyle bir tasavvur ki, hem kendine, hem gençliğe, hem de memleketine ait bütün ihtiyaçları bir anda tatmin ediyor: hem ferdî, hem zümrevî, hem içtimaî, hattâ insanî kurtuluş.

Muazzez'le bu noktada ayrıldılar. Aralarında büyük bir münakaşa açıldı. Genç kadın, bütün hayatında, bir tek şey istiyordu: rahat etmek. Nihad'ın da istediği bundan başka birşey değil, fakat bir şartla: herkesle beraber rahat etmek! Nihad'la Muazzez'in münakaşası, hodbinlikle[261] hasbiliğin

tesadüfünden başka birşey değildi ve her zamanki gibi neticesiz kaldı. Birgün, böyle uzun münakaşalardan birinin sonunda, Muazzez itiraf etti:

- Biliyor musun Nihad.. Seniha ablamla Mahir dayımı göreceğim geldi.

Nihad'ın birdenbire başına kan çıkmıştı. Muazzez'i bileklerinden yakaladı:

- Bu müthiş bir itiraf Muazzez. Demek ki artık...

"Demek ki artık benden bıktın!" diyecekti, söyleyemedi. Ama genç kadın bunu anlayarak izah ediyordu:

- Ne kadar olsa akrabam onlar... Alışmışım onlara... Bazı kere rüyama giriyorlar. Sonra.. sen de hak ver.. apartmanda ben çok rahattım.

Nihad, birçok şeyler söylemek isteğiyle Muazzez'in yüzüne baktı, sustu. Ona anlatmak istiyordu ki: "Evet... Muazzez.. ben sana hak veririm.. doğru söylüyorsun, onlar ne kadar olsa senin akrabandır, ne kadar olsa onlara alışmışsın. Sen de nihayet bir kadınsın, tabiî sevklerine mahkûmsun. Bütün monden kadınları aldatan şey, seni de cezbediyor; yeşil gözlerinin elektrikte kamaşmağa ihtiyacı var, dilinde hâlâ içtiğin şampanyaların ta'mı[262] kalmış, derinin her zerresi ipek yastıkların verdiği yumuşaklığı arıyor; güzel koku, güzel ses, güzel ışık, güzel tad ve güzel temas... Bunlara âşıksın, bana değil. Senin aşkın şiddetli bir 'sansüalite'den[263] başka nedir? Mademki ilk gençlik terbiyeni onlardan aldın, onları arayacaksın, onları göreceğin gelecek. Bu işte yine ben yandım."

Fakat bütün bunları söyleyeceği yerde, yüzünü buruşturarak mırıldandı:

- Nihayet senin, onları göreceğin geleceğini tahmin etmiyor değildim.

Muazzez gözlerini açarak sordu:

- Niçin?

- Çünkü sen de ilk kadınlık terbiyeni Seniha ablandan aldın. Fakat Nihad, bu hakaretten sonra Muazzez'in yüzünde birçok tekallüslerin biriktiğini, gözlerinin derin bir kederle çukurlaştığını görünce, söylediğine söyleyeceğine pişman oldu.

Genç kadın, bu hakaretten kurtulmak için biraz çabalamak istedi:

- Ben mi? Ben, ben, ben, ben.. senin için herşeyi bırakan ben mi, Seniha ablam gibiyim? Ben mi hodbinim? Ben mi yalancıyım? Ben mi seni aldattım? Ben mi fedakârlıktan kaçındım? Ben mi seni teselliye çalışmadım? Ben mi bu sefalete katlanmadım? Ne demek istiyorsun, Nihad?

Nihad tamire çalıştı:

- Hayır, bunu söylemek istemiyorum, hayır, sen ne hodbin, ne yalancısın! Beni aldatmadın. Bana fedakârlıktan kaçınmadın. Bu sefalete katlandın. Beni teselliye çalıştın ve daima muvaffak oldun. Sen faziletin çocuğusun. Annenden aldığın terbiye, seni bütün fenalıklardan korumuş. Bunları benim tasdik etmeme muhtaç değilsin ya, sen de bilirsin. Fakat... Muazzez.. düşün ki Seniha Hanım'ın da, o apartmanın da senin üstünde izleri var. Oraya karşı bir incizab duyuyorsun. Bunu da inkâr eder misin?

Muazzez cevap vermedi ve münakaşa kesildi.

Bir saat hiç konuşmadılar. Kadın çenesini avucuna dayamış, akşamın alaca karanlığına, pencereden Fatih Camii'nin yüzü üstü kapalı bir tas gibi duran kubbesine, minarelerin ince siyah gölgelerine bakıyor, Nihad, odanın içinde, asabî geziniyordu.

Muazzez, birdenbire başını avuçları içinde sıkarak Nihad'a söyledi:

- Git bana "aspirin" al. Başım çok ağrıyor.

Ve o gece hasta yattı.

Ertesi gün, Nihad arkadaşlarıyla ikinci içtimadan eve dönünce, Muazez'i tamamiyle hasta buldu: genç kadının harareti otuzdokuzu geçiyordu.

Doktor geldi. Göğsünün iki yerinde "konjeksiyon"[264] olduğunu, yirmidört saat daha geçmeden "zatürre" veya başka bir hastalık teşhisi konulamıyacağını söyledi.

Zatürre sözünü işitince Nihad çılgına dönmüştü. O gece sabaha kadar uyumadı. Ve Muazzez'in üstüne eğilerek, sanki bir şey anlarmış gibi, onun göğsünü dinledi.

Genç kadın birdenbire zayıflamıştı. Gözlerinin yeşili bulanmış, çenesi ve burnu sivrilerek yüzü uzamış, dudakları ezik bir meyve gibi pörsüyerek ileri sarkmıştı. Gece yarısı çoğalan humması içinde sayıklıyor, hep Seniha Hanım'ı hatırlıyor: "Nihad.. vazgeç böyle şeylerden de.. gidelim oraya.. apartmana gidelim!" diyordu.

Doktor ertesi gün de teşhis koyamadı. Fakat o akşam da hasta iyi değildi. Sık sık kendini kaybediyordu. Nihad, yalnız başına hastanın baş ucunda, odayı meş'um bir tütsüyle dolduran ilâç kokuları arasında, medhûş[265], hastaya hissettirmemeğe çalışarak, ağladı.

O GECE bir hadise. Kapı çalındı.

Kapı! Saat onbirbuçuk. Ne münasebet? Kim olabilir? Muazzez baygın. Nihad bir kitabı gözden geçirmekle oyalanıyordu, yerinden fırladı.

Merdivenleri inerken hep kendi kendine soruyordu: kim olabilir? Ve kapının şiddetle, üstüste pek sert çalınışı, Nihad'ın merakını çoğaltıyordu.

Seslendi:

- Kim o?

Ağır bir erkek sesi:

- Aç!

Nihad bir taraftan sürgüyü çekiyor, bir taraftan anlamakta iki saniye kazanmak için soruyordu:

- Kimi istiyorsunuz?

Cevap verilmedi.

Nihad kapıyı açınca, hiç tanımadığı bir adamla karşılaştı. Fena suratli, fena kılıklı bir adam. Kaba bir selâmla, Nihad'a sordu:

- Nihad Efendi sen misin?

- Benim. Sen kimsin?

- Ben müdüriyetten geliyorum. Seni götüreceğim.

- Ne müdüriyeti?

- Polis müdüriyeti.

- Eh? Benim polisle ne işim var?

- İşin olmasa Allahın gecesi, ta Cağaloğlu'ndan buraya kim gelir?

- Mutlaka şimdi gidecek miyim?

- Mutlaka şimdi.

Nihad durakladı. Gece yarısı.. polis müdüriyeti? Çimânâ?[266]

Sordu:

- Sebep?

Ağzı rakı kokan taharri[267] memuru, bıyıklarını burarak cevap veriyordu:

- Sebep mebep bilmiyorum. Seni götürmeğe mecburum.

- Peki ama, bir adam öyle sebepsiz, sellemehüsselâm[268], evinden alınıp götürülmez.

Taharri memuru, ânî bir hareketle Nihad'ın kolunu yakaladı, sıktı:

- Sen geliyor musun, gelmiyor musun? Ben gece vakti konferans dinleyemem.

- Benim yukarıda refikam hasta. Baygın. Sabaha sağ çıkacak mı, çıkmayacak mı bilmiyorum. Müdüriyete nasıl gelirim. İçeri gir, bekle yarına kadar gidelim.

- Olamaz. Vakit geçiremem.

Nihad terliyordu. Muazzez'i o halde, yalnız bırakıp çıkmak? Müthiş! Aklına dokunuyor. Hem ne için? Fakat, kendini topladı ve kararını vererek mülâyim bir sesle söyledi:

- Pekâlâ, hemen gidelim. Fakat, evvelâ Cibali'ye kadar yürüyeceğiz, orada bir arkadaşa haber vereceğim. Gelip hastanın başında dursun.

Taharri memuru, bu teklife aynı şiddetle cevap verdi:

- Olamaz, vakit geçiremem, emir aldım.

Ve Nihad'ın kolunu sıkmakta berdevam. Genç adam, müthiş bir isyan lâhzası geçirdi, çarpıntıdan, kalbi infilâk ediyor gibiydi, kendini toplamak için, yeniden epey terledi:

- Peki. İki dakika dur öyleyse. Ev sahibine haber vereyim.

Taharri memurunun parmakları çözüldü.

Nihad Emine Hanım'ı uyandırdı, onu (para vaad ederek) hastanın yanına soktu, daima baygın yatan Muazzez'i alnından öperek, onu uyandırmadan evden çıktı.

Sokağın karanlığında iki gölge daha etrafını almıştı, üç kişi tarafından müdüriyete götürüldü.

Memurlar, Nihad'ın suallerine alaycı bir sükûtla mukabele ediyorlar, izahat vermiyorlardı. Yalnız, içlerinden biri, âdî bir istihza ile Nihad'a meseleyi telmih etti:

- Aşkolsun Nihad Efendi. Sende de yaman cesaret varmış. İhtilâl çıkarmak için darağacını bile göze aldın ha!

Müdüriyette, Nihad doğrudan doğruya müteferrika komiserine götürüldü. Bu, haydut yapılı bir adamdı. Nihad'ın oda kapısından içeri sokulduğunu görünce, yerinden kalkarak duvardan bir kırbaç aldı ve sualsiz, cevapsız, Nihad'ın yüzüne bağırdı:

- Tabancan var mı ulan yanında? Yok mu ulan? Doğru söyle! Öyleyse ceketinin ceplerini aç. Ne kadar kâğıdın varsa çıkar!

Nihad kımıldamadı, komiserin yüzüne baktı. Öfkeden başı dönüyor, yanında hakikaten revolveri olsaydı, bu herifin suratını delik deşik edebilirdi. Onun bu kinli sükûtunu gören komiser, üstüne yürüdü ve paralayacakmış gibi Nihad'ın ceketini açtı, büyük elini ceplerine soktu, bütün kâğıtlarını defterini çıkararak, uzakta duran masanın üstüne fırlatıp attı.

Tahammülünü kaybeden genç, kollarını ileri uzatıp şiddetle silkinerek bağırdı:

- Ne bu Komiser efendi? Adam öldürmeğe mi çıktın? Nasıl hareket bu? Karşındaki kaatil mi? Canavar gibi ne üstüme saldırıyorsun? Kanun denilen şeyden haberin yok mu? Bir kelime okumadın mı? Bir adamı gece yarısı evinden kaldırmağa, hastanın yanından çekip almağa hakkın yok, hadi onu geçelim, bu yaptığın nedir? Yarın bana hesap vermeğe hazır mısın?

Müteferrika komiseri, pos bıyıkları dudaklarını kapatmış, kalın kaşları gözlerinin üstüne düşük, feci bakışlı, ızbandud yapılı adam, kırbacı havaya kaldırarak var kuvvetiyle Nihad'ın yüzüne vurdu ve yanağı kanadı:

- Haydi defol oradan susturuk! Bana dalga geçecek de gözümü korkutacak.

Nihad ellerini yüzüne kapayıp sendelerken, komiser oda kapısını açarak sesleniyordu:

- İrfan Efendi! Gel şu sıçanı al, tık deliğe!

Komiser Nihad'ı omuzlarından yakalayarak dışarıya itti, üstüne kapıyı örttü.

Bir polis ona karanlık bir dehliz gösterdi:

- Şuradan yürü!

Nihad yürüyemiyordu.

Polis, genç adamı sırtından kakarak bağırdı:

- Sallanma, şaşkaloz! Nah! şuradan, şuradan!

Nihad'ı kolundan tutup çekti. Açık duran bir tahta kapıdan onu kırık bir taş merdivenin üstüne getirdi, arkasına bir yumruk vurdu, merdivenlerden aşağı yuvarladı.

Genç adam bir müddet kımıldayamadı. Kendinden geçmemek için bütün gayretini sarfediyordu. Gözlerini birkaç kere açıp kapadı ve ensesinin üç parmak yukarısında, başı taşa çarptığı için elini oraya bastırarak inildedi.

İptidâ, etrafı simsiyah. Nihad hiçbirşey göremiyor, yalnız küf ve yosun kokan ağır bir havanın, ciğerlerinde yumruk gibi şiştiğini hissediyordu. Bir takım sesler işitti, pelte gibi uzanıp kısalan gölgeler gördü. Yavaş yavaş etrafı seçmeğe başlıyordu. Kapkara taş duvarlar. Basık tavan. Ortasında asılı küçük bir elektrik lâmbasından irin gibi damla damla, bulanık pis ve sıska bir ışık akıyor. Bu yarı karanlıkta, nerede başlayıp nerede bittiği farkedilemeyen, şekilsiz bir bodrum. Sol tarafta, bir hasırın üstüne boylu boyuna serilmiş bir adam. Sağda üç kişi, toprak üstüne bağdaş kurmuş, konuşuyorlar.

Nihad'ın yuvarlanışını gördükleri zaman kısık bir kahkaha koyvermişlerdi. Genç adamın yerinden kıpırdamadığını görünce, bir tanesi ayağa kalktı:

- Sakın mortiyi[269] çekmesin? diye ona doğru yürüdü. Nihad'ı ceketinin yakasından çekti:

- Hey! Geberdin mi ulan? Kalk bakalım.

Genç adam kendini toplayarak fırladı, karşısındakine baktı: Bu, çenesine kadar boynuna kırmızı bir kuşak sarmış, saçı sakalı uzun, it bakışlı, bir tulumbacı, bir yankesici, bir hırsız, yahut bir kaatil.

Hasırda uzanan adam müstesna, ötekiler de Nihad'ın etrafını çevirdiler ve boynu kuşaklının bir işaretiyle genç adamı sımsıkı yakaladılar. Boş kalan öteki, Nihad'ın ceplerine elini sokuyor:

- Kaç papalle buraya düştün, hele şu cüzdanı görelim, bakalım, diyordu.

Hasırda uzanan adam birdenbire yerinden fırladı, Nihad'ı yakalayanlara birer kavî yumruk salladı, onu kurtardı. Hakim tavrıyla bağırıyordu:

- Ulan it oğlu itler, üç kişi, zavallıya ne saldırıyorsunuz? Bana çıksanıza bakalım.. köpek sürüsü: Haydi defolun oradan...

Külhanbeyler dağıldılar. Kuşaklısı yalvarıyordu:

- Ağabeyciğim.. metelik kalmadı ve.. vallahi zifosum[270]. Bırak şu avalı soyalım.

- Haydi defol oradan karga suratlı!

Nihad'ı elinden tutup hasıra doğru çekti:

- Sen şuraya gel, uzan, efendi. O itlere kulak asma. Her gelene öyle yaparlar. Otur yanımda, korkma!

Nihad hızır gibi yetişen bu garip hamisine dikkatle bakarak hasıra oturdu. Bu, uzun boylu, geniş omuzlu, büyük başlı, yüzü kaskatı, bıyıkları çelik gibi sert ve uçları sivri, çenesi mermerden yontulmuş gibi iki köşeli, gözleri keskin bir adam. Ayağında da biçimli bir pantolon, üstünde temiz bir gömlek var. Kimdir? nedir? niçin buraya gelmiş? Haydutları nasıl korkutabiliyor, Nihad'ı niçin himaye ediyor, mesele.

Nihad, arkasını taş duvara yaslayarak bütün bu hali muhakeme etmek istiyordu. Birdenbire silkindi. Arkası ansızın sırılsıklam olmuştu. Rutubetli duvarlardan şırıl şırıl su akıyordu! Ellerini dizine kenetleyerek başını önüne eğdi, kaldı.

Bütün hayatı başının içinde devrediyordu. Doğduğu günden o ana kadar, en kuvvetli hatıraları, kaynatan şuurunda birer su kabarcıkları gibi sivrilip battılar. Kendini yedi kat yerin dibinde sandı. Âdeta, küre üstünde kıyamet kopmuş, başına dünyalar yıkılmış, o hepsinin altında bu garip dört kişiyle yalnız kalmıştı. Etrafına bakındı: haydutlar sinmişler. Müdafii hareketsiz yatıyor. Duvarlarda sızan rutubet sularının ince parıltıları var, her yer sımsıkı tıkalı. Dünyaya açılan ne bir pencere ne bir delik.

Niçin tevkif edildi? İhtilâl. Taharri memurunun istihzasını hatırladı: "Aşkolsun Nihad Efendi! Sende de yaman cesaret varmış. İhtilâl çıkarmak için darağacını gözüne kestirdin ha!" Ürperdi! Asılmak! Niçin mümkün olmasın? Bu devirde hükûmet adamlarının kana kana tatmin edilebilecekleri yegâne hırs bu değil mi? Bunlar için Nihad gibilerin asılması nedir? Olmamış bir iş mi? Muazzez gözünün önüne geldi, onu titretti. Genç kadının bir mumya gibi yatışını görüyor. Ya ölürse? Bu tasavvur onu boğacaktı. Ya ölürse? Hıhh! Ölür mü acaba? Dünya bu kadar feci mi? Bir insanın başına bu kadar felâket gelebilir mi? Kabına sığamıyor, yerinden fırlayarak duvarları yumruklamak, haykırmak, bütün vücudunu taşlara vurarak haykırmak, göğsünü paralaya paralaya haykırmak, istiyordu. Parmaklarını başına daldırarak saçlarını çekti, çekti, çekti. Hiç acımıyordu: çektikçe, saçlarının dibinde bir serinlik, ferahlık hissediyordu. Birden hayret içinde kaldı: bir küme saçı yolunmuş, kopmuş, avucuna yapışmıştı!

Saatler geçti.

Bodrumun kapısında bir gürültü, haydutlar oraya üşüşmüşler, bağırıyorlardı:

- Ahmed Ağa.. bana yarım okka ekmek.

- Ahmed Ağa.. bana yüz dirhem ekmek, yüz dirhem kaşar. Kurtlu olsun, zararı yok: Çok olsun.

Hasırda yatan adam, gürültü ile uyanarak doğruldu, Nihad'ın omuzuna elini dokundurdu:

- Oğlum.. sen de kalk, Ahmed Ağa'ya para ver, yiyecek aldır. Sonra aç kalırsın sabah oldu.

Sabah olduğu bodrumda hiç belli değildi. Nihad kalktı. Fakat hasırdaki adam onu kolundan çekiyordu:

- Ahmed Ağa'ya bozukluk mu vereceksin?

- Hayır, lira.

- Olmaz. Üstünü alamazsın. Vermezler. Bozukluk lâzım.

- Yok.

- Ben sana vereyim, borcun olsun bana.

Nihad, hamisinin parasıyla öteberi ısmarladı.

Sonra bu adamla ahbap oldular. Bir doktormuş. Haydarpaşa Garı'nda, kendisine terbiyesizce vesika soran bir polisi döğdüğü için mesele çıkmış, buraya kadar gönderip deliğe tıkılmış. Doktor bunları anlatırken pek sakin görünüyor, hadiseye ehemmiyet vermiyordu. Nihad'ın şaştığına dikkat ederek dedi ki:

- Ben buraya ilk defa gelmiyorum. Dördüncü defa: her vakit bir hadise çıkarır, buraya tıkılırım. Siz niçin geldiniz?

Nihad, arkadaşlarıyla ihtilâl teşebbüsünü ve nasıl tevkif edildiğini anlattı. Zevcesinin otuzdokuz derece hummayla yattığını da söyledi. Fakat bunların hiçbiri doktorun sükûnetini bozmadı. Nihad onun bir vurdum duymaz olduğuna hükmederek sustu. Ve ayağa kalkarak, bodrumun içinde dolaşmağa başladı.

Her yarım saatte bir, bodrumun kapısı şiddetle açılıyor, çığlıklar, vaveylâlar, küfürler, tokat ve tekmelerden sonra, türlü türlü adamlar taş merdivenden aşağıya yuvarlanıyordu.

Doktorla Nihad'dan başka içerdekilerin hepsi, yeni gelenin üstüne çullanarak zavallıyı bir kere daha dövüyor, cebinden parasını alıyorlardı.

Bazılarını doktor yine müdafaa etti.

Nihad, yedi kat yerin dibindeki bu korkunç beşeriyete deli deli bakıyor, anlamıyor, birkaç defa, ölmeden mezara sokulan insanların azablarını hatırladı; o bundan daha mı beterdir, diye düşündü. Muazzez'i hatırladıkça, içine baygınlık çöküyordu, hasırda, doktorun yanına oturdu, ona sordu:

- Zatürre ne kadar devam eder?

Doktor, Nihad'ın maksadını anlayarak cevap verdi:

- Zevceni mi düşünüyorsun evlât? Şimdi ben sana ne söylesem boş. Ölür derim, ölmez! Ölmez derim, ölür! Buradan hiçbir şey tahmin edilemez.

Nihad dikildi.

- Doktor.. söylediğinize dikkat ediniz... Sözleriniz neşter gibi içime işliyor. Zevcemi ne kadar sevdiğimi tahmin edemezsiniz.

Doktor güldü:

- Gülüyorum, kusura bakma, insanların her zaafı beni güldürür. Hele bunların içinde, zevcelerini sevenlere gülmekten kendimi alamam. Her ne türlü olursa olsun, muhabbet, tutkallı bir kâğıttır, üstüne düşen sineklerin cızırdaya, cızırdaya kanad çırptıklarını görmek beni eğlendirir.

Nihad, göğsünden itilmiş gibi şaşaladı:

- Ne tuhaf düşünüş bu, Doktor Bey? Siz de beni güldürüyorsunuz.

- Hayır, ben sizi güldürmüyor, hayrete düşürüyorum. Bizi şaşırtan her şeyde hilkatin sırrından bir parça vardır. Demek ki sözlerimi yabana atamazsınız. Bundan başka, şu bodrumda kahkaha salıvermek sizin harcınız değildir. Kaç yaşındasınız?

- Yirmi altı.

Doktor bir kahkaha salıverdi:

- Yirmi altı! Hey Yarabbi! Sizin yaşınızda şu bodrum, cehennem-i zümerâdan[271] daha latif bir yer değildir. Yirmi altı!.. tam zevceler için fedakârlık edilen yaş. Bir bûse için can verilen yaş. Yirmi altı! Fesubhanallah.. sizin burada ne işiniz var? A çocuk.. ihtilâl nene gerek? İstanbul'da bundan başka eğlence bulamadın mı? Tiyatroya, sinemaya niçin gitmezsin? Çalgılı kahveler neyine yetmiyor? Akşam üstleri iki tek rakı iç, açar. Kış geceleri arkadaşlar arasında bir el poker çevirmek de keyiftir. "Bülbül" sokağında karı oynat demiyorum,

mademki evlisin; fakat, biz vakti ile onu da yaptık. Yirmi altı yaş ve ihtilâl. Yani ipek böceği ile fil. Ayıplıyorum zannetme ha... Ben ondokuz yaşında ihtilâle kalktım. Hem böyle üç beş sergerdeye karşı değil. Sultan Hamid'e isyan! Tıbbiyelilerin elebaşısı bendim. Taif'e sürüldüm, oradan Mısır'a, oradan İtalya'ya kaçtım.

Doktorun gözleri parladı:

- O zaman bugünkü gibi mefkûre falan demezdik de "hürriyet, vatan" derdik. Hürriyet, vatan!

İçini ekerek inşad etti.

Ne efsunkâr imişsin ah... ey dîdâr-ı hürriyet:[272]
Esir-i aşkın olduk, gerçi kurtulduk esaretten!

Bu beyti bizim tıbbiye divanhânelerinde kulaktan kulağa bir inleyişimiz vardı. Ben bu sevdanın ne olduğunu bilirim. Geçelim. Bugünkü aklımı o zamanki tıbbiye talebesine verseydim.. hey gidi hey! İnsan dünyayı Konya'yı anlayınca iş değişiyor.

- Peki.. öyledir de, bugün niçin bu bodruma geldiniz? Polis döğmeğe ne lüzum vardı?

- Polis dövmek benim zevkimdir. Ben bodruma birçok defalar daha geleceğim. Şu bazularıma bak! Ben Cengiz gibi kuvvetliyim, kollarımda her zaman kuvvet birikir, bazularımı şişirir, adalelerimi içerden gıdıklar, eğer üç beş kişinin suratına yumruk savurmazsam rahat edemem. Yegâne zevkim de budur. Polisleri döverim, zira, sırmalarına güvenerek kabadayılık ederler. Bu sırmaları söküp de herifin ağzına tıktın mı? Keka! Haydarpaşa Garı'nda öyle yaptım. Polis, asker vesikamı sordu. Gösterdim. Baktım ki caka yapıyor, vesikayı elinde tutup el âleme göstere göstere eviriyor, çeviriyor. Sanki dünyaları yaratan bu heriftir. Hazır fırsat da önüme çıkmış, kolumu salladım. Polis çöktü. Gardan, başka polisler koştular. Onlara da birer tane. Çöktüler. Ahali alkışladı. Burayı not ediniz. Türkiye'de hükûmetler halka, halk hükûmetlere düşmandır. Polis dövmek benim için ne kadar zevkse, onu seyretmek de halk için öyle.

Nihad, müteferrika komiserini hatırlayarak doktoru makul buluyordu.

Öteki bundan cesaret alarak, aşkla devam etti:

- İsminiz? Nihad kısa isim, iyi. Nihad Bey! Sana bu memlekette zabıta nedir, anlatayım. Bu memlekette zabıtanın vazifesi bildiği şey, hükûmete casusluk etmek, hükûmeti düşürmek isteyenleri enselemektir. Şu müdüriyette

en muteber yer: Kısm-ı siyâsîdir[273], üst tarafı hava, Ahmed Mehmed'i vurmuş, Hasan Hüseyin'in malını çalmış, polis müdürüne vız gelir. Fakat Ahmet Mehmed'in kulağına tutup da kazara hükûmet aleyhine ters bir şey söyler, yahutta Hasan, Hüseyin'i İttihatcıdır diye döverse polis müdürü yatağından kalkar, altı merkeze telefon eder, "Hasan'ın derhal behemehâl[274] tevkif olunması" için emir verir. Sus, Nihad Bey. Zabıtadan ve adaletten bahsetmiyelim. Tavuk pazarında esrârkeş kahveleri vardır. Orada bizim zabıta memurlarıyla hırsızlar tavla oynarlar. En maruf kaatiller serbesttirler. Adalete gelince, zabıta seni, beni, ötekini tevkif ederek buraya tıkar. Hâlbuki, kanunen hiç kimse yirmi dört saatten fazla alıkonamaz. O da böyle bodrumlarda değil. İnsanı boğmayan odalarda. Müddeiumûmî olacak bey nerede? Müdüriyetin "müteferrika" denilen şu bodrumunu niçin görmez? Buraya benim gibi bir doktorun altı gündür, bilâsual velâcevap[275] tıkıldığını niçin bilmez? Görmez değil, görür; bilmez değil, bilir; daha böyle nice nice adamlar, sebepsiz tevkif, hapsolunmuşlar, fakat adalet gık bile dememiştir.

- Gençlerle biz bunun için toplandık.

- Yanlış. Yanlış.. isminiz neydi? Nihad Bey yanlış. Yanlış iki gözüm yanlış. Meşhur Darvin kanununu unutmamalı: Muhite tatbik ediniz. Mükemmel bir cümleyi asabiyeniz[276] var, cümleyi asabiyenizin vazifesi nedir? Sizi muhitinize intibak ettirmek. Asabi tuğyanlar[277], muvazenesizlik ve isyan, fena. Hayatınızın tadını kaçırır. Cemiyetin fevkine çıkmak istiyorsanız, bazı böyle zir-i zemine[278] inersiniz. Şimdi, yukarı odalardan birinde, metresine telefon eden şube müdürünün keyfini düşününüz. Bir de, buradaki rutubeti. Hanginiz daha akıllısınız?

- Bu adî bir düşüncedir.

- Sizin yaşınızda ben de böyle muhakeme ederdim. Şimdi kırkı geçtim. Mektepte okuduğum şeyler, bugün beni güldürüyor. Dünyanın yuvarlak olmasına bile gülüyorum.

- Öyle ise bu bodruma niçin geldiniz?

- Sizi görmek için.

- Anlamıyorum.

- Sizi, sizin gibileri, şu haydutları görmek için. Dedim ya. Dünyada bana bir bu zevk kaldı. Emin olunuz ki, şu bodrumda oturmak, Yoğurtçu Çayırı'nda bir kahvede oturmaktan fazla hoşuma gidiyor. Çünkü bir kahve insana çok birşey öğretmez. Şurada ise bir kâinat var. Bu haydutlarla konuşmak ömürdür.

Düşününüz ki her biri lâakal yarımşar düzine adam öldürmüşler. Polis müdürü beni tanır. Burada olduğumu bilse, müteferrika komiserini haşlar, beni serbest bırakır. Çünkü yalnız polis müdürünün değil, Merkez-i Umûmî'nin de benden ödü patlar. Aklıma esse gider, bir tanesini temizlerim. Harbin başında, Gebze'den İstanbul'a geliyordum. Geceleyin vagonda bir binbaşı, bir kızcağıza hayvanca saldırdı, bu herifin levazımda hırsızlık ettiğini de biliyordum. Yerimden kalktım. Binbaşıyı kucakladım, vagondan dışarı attım. Vagonda o kızla benden başka kimse yoktu. Mesele bir intihara hamledildi, geçti. Kızı yanıma evlâtlık aldım. Ne hayret ediyorsun? O herif hırsızdı, askerin yiyeceğinden çalıyor, günde bin Türk öldürüyor, adalet gık bile demiyordu; ben.. adalet yaptım. Bir kızı da kurtardım. Fakat bunu sana iftiharla söylemiyorum. Bence adî bir vakadır. Daha doğrusu adalet hakkındaki fikrim acaiptir. Hakiki adalet bir vehimdir. Mademki bütün cemiyetlerin assülesası[279] ademî musavaattır[280], kanunların temin-i musavaata çalışmaları tamamiyle beyhudedir.

- Siz hürriyete, adalete, musavaata...

- İnanmıyorum. Bunlar nikel paraları süsleyen üç güzel vehimdirler. Evlât! Benim yaşıma geldiğin gün hayatı anlayabilirsen böyle düşüneceksin. Onun için sana diyorum ki, bir el poker çevirmek, yahut iki tek rakı çekmek dururken burada ne işin var? Gençsin, zekisin, hararetlisin. Arzu edersen gayet rahat yaşayabilirsin. Bu senin elindedir. Şu acaip sevdaları bırak, muhite uy, zamana uy, hayatını mükemmel kazanırsın.

Nihad, istikrahla silkindi:

- Elime bazı fırsatlar geçti, reddettim.

- İyi mi yaptın sanki? Ya, maazallah, zevcen o da bakımsızlıktan ölürse ne olursun?

- Çıldırırım.

- Peki, deli olup tımarhaneye girmek mi, rahat yaşamak mı iyidir? Eğer bana, "zevcem ölse de umurumda değil," deseydin seni alnından öperdim. Çünkü böyle insanlara paranın da, rahatın da lüzumu yoktur. O insanlar, insanlara benzemedikleri için, insanları memnun eden şeylerden memnun olamazlar.

İşte ben! Sana misâl. Bu memlekette birçok adamların ne mal olduklarını bilirim, ortada dönen fırıldakların aslını faslını bilirim, birçok servetlerin, şöhretlerin bir sürü zaafın kanı ve canı pahasına kazanıldığını bilirim ve bu hay

huyu seyretmek hoşuma gider. İşte bu. Amasya'da arazim var. Kimseye muhtaç değilim. Kimseye iyiliğim ve fenalığım dokunmaz. Bir silik mecidiye gibi parıltısız yaşıyorum. Ara sıra delilikler yapmaktan hoşlanırım. Ha, antiparantez, bana Türkiye'de "deli doktor" derler. Türkiye'de diyorum, çünkü Edirne'den tut, Mamuratülaziz'e kadar dolaşmadığım yer kalmadı. Her girdiğim şehirde, valiyi, mutasarrıfı, kaymakamı ürküttüğüm için birer kere hapsedildim. Fakat ne zararı var? Bu gün bir vali, bir mutasarrıf, bir kaymakam nedir, bana sor! Taşramızı gayet iyi bilirim. Hülâsa, doktorum, bir insanın kalbi nasıl çarpar? Midesi nasıl öğütür? Karaciğer, hicab-ı hâciz[281], zeyl-i dûdi[282] nerededir? Bunları bildiğim gibi, memleketimde hükûmet adamı nasıl mahluktur? Ne düşünür? Nasıl çalışır? İşlerini nasıl becerir? Onu da bilirim. Şimdi sen bana diyeceksin ki: "A budala, kendini methettiğinin farkında değilsin." Ben de sana diyeceğim ki, evet, kendimi methediyorum, bile bile methediyorum, bana deli doktor derler, hâlbuki memleketimin en akıllı adamıyım ve bu kadar akıllı olabilmek için de epey zahmet çektim, bak!

Deli doktor, ayağa kalktı, Nihad'ı da peşinden çağırdı, elektriğin altına gelerek göğsünü açtı: boynunun altında, iki çukur, sol kolunun dirseği hizasında, göğsünde üç büyük çukur vardı. Haydutlar da etrafına üşüşerek ona baktılar.

Doktor, Nihad'a hitaben, bağırdı:

- Bu kurşunların bir tanesini intihar için kendim sıkmıştım. Bir tanesini "Bayburt"ta bir eşkiya sıktı. Üç tanesini de, fırka, adamlarına sıktırdı! Beş defasında da ecel burnumun ucuna geldi. Bana artık kâinat vız gelir, iki gözüm!

Doktor, hasıra arka üstü uzandı ve bir sigara yaktı, bodrumun kapısı tekrar açılmış, ma'hûd çığlıklar, küfürler, tokat ve tekmelerden sonra bir sarıklı ihtiyar daha taş merdivenlerden yuvarlanmıştı. İhtiyar, düştüğü yerde, iki dakikadan fazla kalmış, kımıldamamıştı. Külhanbeylerden biri onu tartakladı:

- Ulan sakallı, mortiyi çekme sakın?

Doktor, birşey hissetmiş gibi yerinden kalkarak ihtiyara koştu ve nabzına elini koyar koymaz bağırdı:

- Herifcağız gitti gürültüye!

Ölünün başına üşüştüler.

Bir külhanbey kahkaha atıyordu:

- Ulan ne cansız şeymiş be.. Üç basamak merdivenden tepe üstü düşer de insan ölür mü?

Doktor, ölüyü muayene etti:

- Füc'eten[283] gitmiş.

Bir külhanbey, medhûş. Bir diğeri, "cıftara, sıftara da..." diye deli taklidi yapıyor. Doktor sakin. Nihad bir elini çenesine kapamış, dehşetler içinde titriyordu.

Doktor ona başını çevirdi:

- Burada yeni görülen bir şey değil.

Sonra, taş merdivenleri çıkarak, kapıya yumruklarını vurdu, bağırdı:

- Hey! Ağabeyler.. hoca kulunuz sıfırı tüketti, kapıyı açın!

Nihad, bodrumda üç gün, eridi.

Üçüncü günü onu kısm-ı siyâsîye çıkardılar. Müdür, hakaretli bir tavırla elini genç adamın omuzuna koydu:

- Efendi! bir daha Kör Ali'leri falan toplar da, hükûmet aleyhine teşebbüsata girişirsen Bayezid Meydanı'nda son nefesini verirsin. Gençsin, bu sefer, sana acıdık. Eğer tehlikeli bir adam olsaydın evrakını mahkemeye verecektim. Fakat bu kadarlık bir ceza ile seni serbest bırakıyorum. Siyâsî işlere karışmamanı tavsiye ederim, haydi git!

* * *

Nihad, müdüriyetten koşarak çıktı.

Bol hava, güneş, aydınlık, insanlar, hayat, araba sesleri, evler, sokak köpekleri, herşey, gözlerini altın gibi kamaştırdı. Nefes almaya doyamıyordu. İçini çekiyor, çekiyor, çekiyor, göğsünün bol ve temiz hava ile şişmesini seyrediyor, ilerliyordu: yoldan bütün gelip geçenleri durdurmak, onlara müdüriyet binasını göstermek ve söylemek istiyordu:

- Bak! Bak! Efendi! Ben buradan şimdi kurtuldum. Burası nedir? Biliyor musun? Buraya benim gibi mazlumları sokar ve boğazlarlar!

Evvelâ, nereye gideceğini düşünmeden, sokaklarda avare avare koştu. Arkadaşlardan birini olsun bulmak, Muazzez'den haber almak istiyor, dosdoğru eve gitmekten korkuyordu.

Ama, yine dosdoğru eve gitti.

Kapıyı çalarken, yüreği kasılıyordu. Muazzez ya hâlâ hasta, ya öldü, ya iyi oldu. Bu üç ihtimalden bir tanesi. Bir saniye sonra, üç gündür müteferrikada onu yiyen meraktan kurtulacak. İçi gidiyordu. Kapıyı sık sık çaldı.

Açılmıyor.

Tokmağı, bir daha öyle hızlı vurdu ki çiviler fırladı.

Bir ayak sesi geliyordu. Bundan, geleni tahmin etmeye çalıştı. Muazzez değil, ev sahibi değil. Kim öyle ise?

Kalbi vurdu ve kapı açıldı.

Yabancı bir kız, bir hıristiyan kız, Nihad'a şaşkın şaşkın bakıyordu.

Genç adam, kapı kanadını, hizmetçi kızı birer koluyla iterek içeri girdi, merdivenleri dörder dörder atlayarak, Muazzez'in yattığı odaya atıldı.

Fakat, odanın ortasında kalakaldı.

Muazzez yatakta oturmuş, karşısında, ayakta duran Seniha Hanım'la konuşuyordu. Nihad'ı görünce karyoladan sıçradı ve kollarını uzattı:

- Geldin mi?

Nihad, bir kelime söylemeden, Muazzez'i kucakladı, hareketsiz durdu.

Seniha Hanım, Muazzez'e dönerek söyledi:

- Yavrucuğum, ben gidiyorum, söylediklerimi unutma.

Muazzez, Seniha Hanım'ın boynuna sarılarak onu öptü:

- Peki ablacığım teşekkür ederim.

Genç kadın hizmetçisiyle çıkıp gitti.

Nihad'la Muazzez bakıştılar.

Bir daha kucaklaşarak yatağa oturdular. Bakışıyor, bakışıyor, hiç konuşmuyorlardı. Nihad, bir daha Muazzez'i göğsünde sıktı, ve.. daima gözleri içine bakarak, ona yavaş söyledi:

- Çok.. eziyet.. çektim.

Muazzez gözlerini eğdi:

- Ya ben?

- Senin için işte... Benim azabımın ne ehemmiyeti var? Senin için.. sırf senin için.. düşün: Bir mezara tıkıldım. Etrafımda haydutlar. Hiç kimseden haber yok. Seni öyle bıraktım. Delirmediğime şaşıyorum. Saçlarımı yoldum. Ne yaptın? Ne oldu? Anlat! Merak hâlâ içimi yiyor. Anlat! O gece ne yaptın? Sonra sana kim baktı? Bu kadının burada işi ne?

- Beni kurtaran o kadındır işte... Seniha ablamdır. O olmasaydı, ben o Emine Hanım'ın elinde belki de ölürdüm. Sen gitmişsin ben gözlerimi açınca yanımda, baktım, Emine Hanım. Başım ateş içinde. Karı bana ne dese beğenirsin? "Kocanı polisler götürdüler, ben sana bakmaya geldim. İlk

herifinden adama fayda yok, işte yine Emine'ye muhtaç oldun!" dedi. Hemen bayılmışım, ayıldım. Emine Hanım yüzüme su serpiyordu: "Haydi git, rahatını bozma, sabahleyin gel!" dedim, gitti. Sabahleyin bakkalın çırağıyla Faik'e haber gönderdim. Çocukcağız etrafımda pervane oldu, akşama doğru arkadaşların da doktor getirdiler. Seniha ablama haber gönderildi. Faik polis müdüriyetine koştu. Fakat "Temas memnu. Belki yakında serbest bırakılır," demişler. Dün Seniha ablam geldi, bugüne kadar baş ucumda oturdu, bana baktı. Senin bugün çıkacağını da haber almıştım. Seniha ablamın bu iyiliğini unutamam.

Nihad mırıldandı:

- Evet.. sahi...

- Hastalığım ehemmiyetsizmiş: Bronşit. Fakat bakılmasaydım. Zatürre de olurdum. Her şey olurdu.

Tekrar kucaklaştılar. Nihad gülümsedi.

- Ben de çok hastayım, çok yorgunum, beraber yatalım! dedi.

İlk aşk saatinden daha heyecanlı seviştiler.

Akşama çok iştahlı yemek yediler. Gece arkadaşlar geldi. Nihad'ı zabıtaya kimin haber verdiğini hiç biri bilmiyordu. Genç adam (Müteferrika)yı anlattı. Deli doktor, kaatiller, ölen hoca, gençleri coşturuyordu.

Haldun bağırdı:

- İhtilâlden vazgeçmemeliyiz!

* * *

O gece yatakta, Nihad'la Muazzez yine bir münakaşaya tutuştular. Muazzez, ertesi gün Seniha Hanım'a gitmek istediğini söylüyordu. Nihad, buna hiç mi hiç razı değil. Diyor:

- Muazzez! Kuzum bu meseleyi uzatma. Şu kadından bahsetmeni bile istemiyorum. Değil ki onun evine gideceksin. Hele müteferrikada üç gün yattıktan sonra Mahir Beylerden büsbütün iğreniyorum. Oraya gitmene kat'iyyen razı değilim.

- Öyle deme Nihad. Bu kadın.. benim nihayet akrabam. Niçin ısrar ediyorsun? Ayağıma kadar geldi. Beni tedavi etti. Artık ona karşı kinlerimi unutmak istiyorum. Daha doğrusu, apartmana gitmek için çok sabırsızlanıyorum. Mahir dayımı da, Perizad'ı da çok göreceğim geldi. Bunlar.. nihayet benim akrabam Nihad.. hak ver bana.

- Öyle akraba olmaz olsun. Şimdi aramızda adî karı koca kavgası yapmayalım. Ben senin apartmana gitmeni istemiyorum.

- Niçin? anlamıyorum ki.

- Niçin.. niçin... Çünkü sen ve ben, bir kişi sayılırız. Benden ayrı hayatını kabul edemem. Sonra, orası meş'ûm bir yer. Bunu nasıl oluyor da unutuyorsun? Biz seninle ayrısız gayrısız teşrik-i hayat etmedik mi? Bir gün, senin yine oraya döneceğini bilir miydim? Hattâ sen bile ümit eder miydin? Sen bana anlatabilir misin, oraya niçin bu kadar gitmek istiyorsun?

- İstiyorum, çünkü.. Nihad.. çok yoruldum, bilemezsin.. çok eziyet çektim.. hele bu son hastalık.. hele senin tevkifin.. beni bitirdi. Biraz, biraz rahat etmek istiyorum, birkaç gün.

- Ya ben? Ben eziyet çekmedim mi? Sen gidersen burada iki misli eziyet çekmeyecek miyim? Hem bu münakaşayı da tuhaf buluyorum. Israrın garip. Biz, ikimiz bir insanız, ayrılamayımz, bunu nasıl olur da anlamazsın? Şaşıyorum.

- Anlamaz olur muyum? Değil öyle ki.. ben.. iki üç gece.. bir akrabama gitmek istiyorum. Dinlenmek istiyorum... Artık rahata ihtiyacım var...

- Peki.. ya ben?

- Sen erkeksin!

- Yani insan değil miyim? Bu kadar azaptan sonra, günlerce bu odada nasıl yalnız kalırım?

- Bir iki gece çok mu? Gündüzleri işin var, yazı yazıyorsun, akşamları arkadaşların var.

Münakaşa uzadı.

Nihad, üç günlük uykusuzluğun siniriyle, münakaşayı kesmek istedi:

- Sus: Uykum var. Bu bahsi kapatalım. Apartmana gitmeni istemiyorum. Bu kadar.

Muazzez de asabileşti:

- Ültimatom mu veriyorsun?

- Nasıl istersen öyle telâkki et. Münakaşayı kes.

- Oo.. bu tuhaf, Nihad... Aramızda hiç böyle bir konuşma olmadı. Bana tahakküm etmek istediğini zannettim.

- Tahakküm.. yahut değil.. bilmem. Sus artık.

- Emir mi ediyorsun?

- Emir.. yahut değil.. sus artık diyorum.

- Fakat maksadın anlaşılmıyor.

Nihad, sesini yükseltti:

- Senin maksadın anlaşılmıyor Muazzez... Ben gayet sadeyim, gayet sade bir adam. Seni fenalıklardan korumak istiyorum. Kocanım, erkeğinim, etraflı düşünürüm, diyorum ki Seniha Hanım, Mahir Bey, adî insanlardır, onlarla görüşmeyeceksin. Yahut bana onların adî olmadıklarını isbat et.

- Onlar, ne kadar olsa benim akrabamdırlar, benim rahata ihtiyacım var.

- Ben de sana diyorum ki, o akrabanı biz vaktiyle seninle birlikte reddettik ve senin ne kadar rahata ihtiyacın varsa, benim de var.

Muazzez sustu.

Nihad, bu galebesini te'kid[284] etmek istedi:

- Hem tuhafıma gidiyor. Sen müşterek hayatımızdan soğumuş gibisin. Açıkça söyle. Gizli hisler çirkindir.

- Hayır, böyle bir şey yok.

- Peki.. burada, benim yanımda rahat edemiyor musun? İşlerimizi az çok yoluna koyduk. Nedir? Ne var?

- Bu evden nefret ediyorum.

- Bu evin nesinden?

- Bu evin kendisinden, sahibinden.

- Söyle, başka yere çıkalım.

- Bu.. şimdilik mümkün değil, biliyorum.

Burada da Nihad sustu, derin derin nefes alıyordu.

Muazzez mırıldandı:

- İki üç gece.. fazla değil.

- Hâlâ ısrar ediyorsun.

- Sen ısrar ediyorsun.

- Bu münakaşayı çıkaran ben miyim? Sen oraya gitmek istemeseydin...

- Sen itiraz etmeseydin...

- İtiraz, tabiî bir şey. Evde nasıl yalnız kalırım?

- Alışmadığın birşey mi?

- Hakaret ediyorsun.

- Hiç değil. Sen erkeksin. Yalnızlığa da alışkınsın, felâketlere de. Ben kadınım, yoruldum. Tahammül edemiyorum. Gördün ki hasta oldum. Ya bir daha hastalanırsam?

- Ya ben hastalanırsam? Bunlar söz mü Muazzez? Tesadüfe ne denilir?

- Tesadüf değil, tahammül edemiyorum.

- Bu sözün isyâna benziyor.

- Kime isyân, ben esir miyim?

- Şüphesiz, müşterek hayatımızın esirisin, nitekim ben de öyle.

- Müşterek hayatımızın esiriyim. Fakat bir kişinin esiri değil.

- O, o demektir.

Muazzez, Nihad'ın ellerini sıktı:

- Ö...f, Nihad, üzüyorsun beni.

- Ben senden fazla üzülüyorum. Bu bahsi kapatalım.

- Kapatalım. Yarın konuşuruz, ben iknâ edeceğime eminim.

- Onu aklından çıkar. Sen apartmana gitmemelisin.

- Gideceğim. Hem bu senin için de, benim için de iyi olacak, göreceksin.

- Bu şaşılacak şey Muazzez, hâlâ gitmekten vazgeçmedin ha?

- Hayır!

- Bir diyeceğim yok.

Nihad arkasını döndü.

Fakat uyuyamadı. Muazzez tarafından artık hiç sevilmediğini zannediyordu. Yandı. Eyvah, burada da onu sukût-u hayâl çarpıyordu. Ve hatırladı ki aşkın da böyle hıçkırık günleri vardır: Evvelâ sevişilir; iki taraf, tecessüslerinin en son şiddetiyle birbirlerini keşfetmeye çalışırlar. Yavaş yavaş bu merak azalır, yerini fena tereddütlere bırakır; bu, aşkın şüpheyle boğuştuğu devredir; o zaman kıskançlıklar baş gösterir, sitemler, imâlar, kinâyeler[285] belirir, nihayet, müthiş gün, bir taraf kanıksar, kaçar, kendini aratır, öteki tarafa hıçkırık bırakır.

O hale geldiler mi, Muazzez bıktı mı? Ne çabuk?

Ah o kadın, ah o Seniha Hanım, bunda da onun parmağı. Hiç şüphe yok. Geldi, kandırdı, gitti. Fakat Muazzez nasıl kanıyor? Niçin?

Nihad, bu niçinin cevabını vermek için saatlerce uyumadı ve muvaffak da olamadan, sabaha karşı daldı.

Öğleye doğru uyanmıştı, Muazzez'i göremedi. Dolabın üstünde, bir kâğıt:

"Nihad!

Apartmana gidiyorum. Bu bir kusursa beni affet. Üç dört gün yalnız kalacaksın. Sakın aleyhimde düşünme. Gitmeliydim, gidiyorum. Zekisin, bana hak verirsin.

Muazzez"

Nihad kâğıda, boş yatağa, odaya baktı. Muazzez'le bütün hatıraları gözlerinin önüne geliyordu: apartman. Kıraat dersi. Ziyafet. Balkon. Pastacı. Yağmurlu gün? Otomobil. Hayaller. Firar, mebusla kavga. Apartmandan çıkış, sokakta bekleme. Ecel teri. Gece yarısı Cibali. Fare, sonra müşterek hayat. Bağlarbaşı çılgınlığı. Yaşamak buhranı. Ev. Emine Hanım. Tiyatro. Galeyan. Müteferrika. Seniha Hanım ve.. şimdi.

Gözlerini kapadı, sımsıkı yumdu, titreye titreye nefes alıyor, yutkunuyor, dudaklarını ısırıyordu: göğsünden boğazına doğru fırlayan bir hıçkırığı geriye itmek için.

O GÜN akşama kadar, yüzü koyun yattı.

Kımıldamıyor. Bir an için kendini ölü sanmak ne rahat! Sanki ruh, etin mesameleri arasından renksiz bir duman gibi dışarıya süzülüp gider; zamandan ve mekândan kurtulmuş, boşluğa yayılır; duvarsız ve hudutsuz bir sahada alabildiğine koşar, havadan daha hafiftir ve ölçülemeyen bir genişlikle kâinatı kuşatır.

Vücudun her uzvu ağır bir taşla kıyılmış gibi ezik, bitkin olduğu lâhzalarda, ruhun bu hürriyeti, bu avâre ve başı boş cevelânı, işte vecd. Ne hudutsuz bir tad! Artık çekilen eziyetler bir yere dayanıp kalmıştır ki orada, elem ve haz, aynı şeydir, orada maddenin tezadları yoktur; orada kar sıcak ve güneş soğuktur; karanlıkların nuru, aydınlıklarının zulmeti, seslerin sükûtu ve sükûtun haykırışı vardır; orada kahkaha ve hıçkırık aynı şeydir.

Baygınlıklar. İçin derinden derine çekilişi. Gözün arkasında mı, başın içinde mi, gönlünde mi, hayalde mi, parmakla gösterilemeyen bir yerde, renksiz bir boşluk uzanıyor. Havasız ve sessiz ve renksiz ve şekilsiz bir boşluk, mesafesiz bir mesafe. İnsan bir kere o boşlukta kendini kapıp koyverinceye kadar. Ondan sonrası rahat. O...h.

Fakat Nihad'ın bu sükûtu uzun sürmüyordu. Başına yine humma çıkıyor. Her vakit olduğu gibi, o gün de her şeyi fena, etrafında insanları esir ve boyunları bükük, maksatsız ve serseri birer heyûlâ[286] görüyor. Bu his onun katili olacak: En küçük şeyden çarçabuk ve çok tesir almak. Bu lâhzalarda, başına küçük bir ağrı, bir humma, vücuduna hafif bir titreme geliyor. Bir yıldırım, saçlarının arasından girerek beynine dalıyor; etlerini, mafsallarını, kanını, bütün uzuvlarını dolaştıktan sonra topuklarından çıkıp gidiyor ve onu ansızın kötürüm bırakıyor. Bu, herşeyi kapkara, fena, murdar, iğrenç, pis, adî görmesinin sebebi. Hele adî. İnsanların sırf yaşamak için, sonsuz arzular, bayağı, muvakkat heveslerle küre üstünde dolaşmalarına, koşmalarına, itişip kakışmalarına kızıyor. Ne istiyorlar? Bütün bu felâketlere rağmen, hâlâ

didişmekteki ısrarları neden? Ama yaşamağa mecbur değiller mi? Bunu unutuyor.

Ağlamak, ağlamak, yahut katılırcasına gülmek. İşte onu tatmin edebilecek iki ruhî vaziyet.

Bazı şu arzu içine çöküyor; herşeyi, bu evi, Muazzez'i, tanıdıklarını, İstanbul'u, memleketi, sevgili ve iyi ne varsa hepsini bırakmak, bırakıp kaçmak. Kaçmak; sonsuz, maksatsız, mefkûresiz, hudutsuz bir seyahata çıkmak. Nasıl? Bilmiyor. Yeis.

Başı ağrıyor, iştihası yok, doğdu doğalı hiç oturmamış gibi yorgun; uyumak, muvakkat ölmek istiyordu. Ne için muvakkat? Çünkü tekrar uyanmağa razı değil, çünkü hayatı seviyor. Uyanılmayan uykuya niçin razı değil? Şimdi, herşeyden yorulmuş ve usanmışken, şu karşıki yangın harabelerinin arasından kıvrılıp geçerek tâ deniz kenarına inmiyor ve orada, her vakit yarı kalan bu işi bitirmiyor? Ne sâde bir hareket: İleri doğru bir atılış, soğukça bir banyo, kısa bir ihtilâç ve sükût. Yirmi, otuz, nihayet elli sene sonra ister istemez yakalayacak bir hal: Ölüm, ölüm, ölüm, ölüm. Çok tekrar edildiği halde, sesine bir türlü alışılmayan meşhur kelime.

Hayatı seviyor, yaşamak lâzım, yani şark çocuğu için sürünmek, tuh!

Bir felsefe yaptı: Mademki biz kör talihin yumruğu altında doğduk, mademki bu kör talih, talihlerin en körüdür, ona gözleri yummalı. Reyi sorulmaksızın hayata mecbur edilen insan, yaşamak için bazı fedakârlıklarda bulunmağa mecburdur, bu fedakârlıklardan birincisi; nasibine tahammül etmek! Noksanlarımızın mes'uliyeti başkalarınındır, cezalarını biz çekeriz. Bu, böyle.

Nihad, üç gün, yaptığını bilmeyerek yaşadı. Derin bir teheyyüç içinde. Bunlar anlatılamaz şeyler.

Muazzez'in hayâleti ona temellük ediyor. Muazzez'in ayrılışını hazmetmek muhal. Sanki bu kadın, Nihad'dan birşey koparıp götürmüş. Tutulamayan, bulunamayan, yerine konulamayan birşey. Uykuda ve uyanık zamanların hepsi Muazzez'e aid. Rüyâda o, kalkarken o, yürürken o, sokakta ve evde o. Ona karşı müthiş bir kin duyuyordu. Terkedilmeye razı olmayanların kini, ki aşkın da bundan başka bir şey olmadığını Nihad pek iyi bilir.

Sükûn zamanlarında meseleyi soğukkanlılıkla düşündü. Muazzez'i bu hareketinde haklı bulmak için, onun lehine bütün sebepleri yanyana getirdi. İlim adamlarının tasnifiyle, son hâdiseyi "iki zıt nokta-ı nazardan" muhakeme

ederek, küçücük birçok sebeplerin aralarındaki nisbetleri ölçtü. O vakit farkına vardı ki, Muazzez'in hüviyetinde, iki Muazzez vardır; birbirlerine hiç benzemeyen, tamamiyle zıt vasıfları haiz iki insan. Bu Muazzez'lerden bir tanesi, annesinin çocuğudur; onun benliğine varis olmuştur, hasbî ve fedakâr, beşerî ve faziletkâr, âşık ve saf, güzel ve ruhu bembeyaz Muazzez'dir. İkincisi, apartman çocuğudur; birinci gençlik tesirlerini Seniha Hanım'dan alan, hobdin ve menfaatçı, hodbin ve hilekâr, ruhu mahlût[287], çirkin, siyah Muazzez'dir. Ve Nihad'ı bırakıp giden bu kadındır. İçine garip bir şüphe girdi: Bu iki şahsiyetten hangisi Muazzez'dir? Birinci Muazzez, âşık ve saf Muazzez, acaba Nihad'ın bir kuruntusundan, benliğinin ve mefkûresinin hayalî bir eserinden başka birşey değil midir? Böyle bir Muazzez yok mu? Peki, niçin bu fedakârlıkları yaptı? Ona da cevap buluyor: her kadın hayatını değiştirmek ister; her kadın macerayı sever; her kadın, derin nihayetsiz esrarına biraz dalarak, hiç görmediği şeyleri tecrübe etmekten zevk alır; bu, tiyatrodan alınan heyecanın bir başka türlüsüdür ve her kadında vardır. Muazzez'in fedakârlığı, böyle bir tecessüsten fazla ahlâkî bir kıymette değildir. Öyle olsaydı severdi, bitmezdi; bu kadın, çile arkadaşını yapayalnız bırakıp gidemezdi. Öyle ise Muazzez, ikinci Muazzez'dir. Nihad, bunda, birinciyi tahayyül etmekle her âşıkın düştüğü çukura girmiştir. Fakat içinde bir his var ki bu muhakemeye de itiraz ediyor. Hayır! Muazzez'in her sözü bir yalan olabilir, fakat.. gözleri? Asla!

Ve şaşırıyor: Peki, Yarabbi, hangisi! Bu tahlilini diğer insanlara da tatbik ettikçe farkına varıyor ki her insanın hüviyetinde iki benlik vardır. Her insan iki yüzlüdür. Hodbin, hasbîdir; ister ve verir; doğru ve yalan söyler; aldanır ve aldatır; zulüm yapar ve merhamet eder; kendini ve etrafını düşünür, infiradî ve içtimaîdir; her insan iyi ve fenadır. Her insan tabiata benzer: güneş ve bulut, yağmur ve hararet, gül ve diken, bülbül ve baykuş, fırtına ve sükûn, gülistan ve bataklık, iniş ve yokuş, tepe ve yayla, kuzu ve kurt, boğa ve karınca, nâmütenahî tezadlar ondadır. İnsanın topraktan yaratıldığı doğru bir tesbit: biz tabiata çok benziyoruz. Ruhlarımız, tabiatın ruhu gibi iki büyük tezadla örülür: iyi ve fena, güzel ve çirkin, doğru ve eğri.

Yalnız bütün bu düşünüşler, Nihad'ı Muazzez'e kininden kurtaramıyordu. Daima içinde cevapsız kalan bir niçin var: niçin gitti?

Fakal belki gelecek -gelecek ya...- neye yarar? Arada kırılan bir şey var, neye yarar? Muazzez geldiği vakit, Nihad evde bulunabilmek için pek az sokağa çıkıyor, "üç inkılâb"ın tercümelerini bir çocukla gazeteye gönderiyordu.

Muazzez gelince, ona karşı ne yapacağını genç adam sık sık düşünüyor. Affetmek? Hayır! Bu vak'a bir daha olmamalı. Acı şeyler söylemek? Hayır! Muazzez'e bunları söylemeye hacet var mı? Bu kadının azıcık hissi varsa yaptığı büyük fenalığı anlayacak kadar şuuru da olacak.

Hem Nihad biliyor ki hareketler, sözlerden daha tesirlidir. Muazzez gelince yapılacak şey, şu: sükût. Fakat, ah.. bu kararını da muvaffakiyetle tatbik edebileceğini ummuyordu. Ona söylenecek neler var, neler... Şu üç günlük yalnızlığın bir saniyesini anlat, yetişir. Bir saniyesi, uzun saatler sürecek haykırıştır. Acaba kendini zaptedebilecek mi?

Gözlerini pencereden ve kulaklarını kapıdan ayırmıyordu.

Hele üçüncü gün, onu, soluksuz kalarak bekledi. (İki üç gün demişti.)

* * *

Muazzez geldi. Akşam üstü.

Nihad pencerenin önünde, ayakta duruyor, dışarıya bakıyor. Onun odadan içeri girdiğini işitti, başını çevirmedi.

Muazzez'in ayak sesleri iptidâ sert ve tiz. Sonra birdenbire durdu. Hafif bir lâvanta kokusu. Nihad ürperdi: Bu koku, bu koku ona apartmandan bir ihanet getirmiş gibiydi. Dimdik durdu.

Muazzez'in sesi:

- Nihad?

Genç adam çevrildi, ona baktı, söz söylemedi. Fakat.. hıff... Muazzez ne güzelleşmiş.. şâheser!

Genç kadın, incecik sesiyle sordu:

- Evde miydin?

Nihad cevap vermedi.

Muazzez, yaklaştı, Nihad'ın kolunu tuttu:

- Rica ederim, sana birşey soruyorum.

Nihad, soğuk, cevap verdi:

-Görüyorsun ki evdeyim.

Kadın Nihad'a çok hayretle baktı:

- Fakat bu sözü söylemek için sert mi olmak lâzımdır?

Nihad mırıldandı:

- Tabiîyim.

- Değilsin.

Sustular.

İkisi de, pencere kenarında, eğilmiş başlarla, Fatih Camii'ne bakıyorlardı. Akşam karanlığı, camiin kubbesi kapkara. Ve yürüyor gibi. Kâh yaklaşıyor, dünya kadar büyüyor; kâh uzaklaşıyor, ceviz kadar küçülüyor. Sonra olduğu yerde duruyor: ufuk önünde siyah bir münhani çizgi. Mukavva gibi dümdüz. Uzaklarda uğultular. Bir helvacının sesi.

Yine Muazzez başladı:

- Bana darılmış gibisin.

Nihad cevap vermedi.

Genç kadının başında bir iğneyi çıkarmağa giden eli, kaldı:

- Cevap da vermiyorsun.

Nihad kımıldamadı.

Kadın uzaklaştı, soyundu. Nihad'a yine yaklaştı. Genç adam daima hareketsizdi. Muazzez, bir şaka yapmak ihtiyacıyla, mektep çocukları gibi şehadet ve orta parmaklarını üstüste koyarak Nihad'a uzattı:

- Dargınsan boz! dedi. Nihad yine kımıldamadı.

Muazzez, yalvarmayı deneyerek, Nihad'ın boynuna sarıldı.

- Yapma.. kuzum, Nihad, yapma... Pek müthişsin. Beni korkutuyorsun. Seni hiç böyle görmedim. Nen var? Bu ne kaskatılık? Bana dargınsın, görüyorum. Fakat niçin hep kendini haklı bulursun? Nihad.. yalvarırım sana... Allahaşkına yapma... Artık biribirimizi sevdiğimizi anlatmak için teminat verecek kadar küçülecek miyiz? Münasebetimiz bu hale geldi mi? Yapma! Vallahi, suçlu değilim Nihad.. yanlış düşünüyorsun. Başını çevir bana. Ah! ne gözler o? Demir. Korkutuyorsun beni, cinayet yapacak bir adama benziyorsun. Çok ağırsın, çok katısın, Nihad.. müthişsin!

Genç adam buz gibi. Her yerinden kanının çekildiğini hissediyor. Gözlerinde şişmiş bir gururun heybeti var. Hiç kımıldamıyor.

Muazzez, onu kollarıyla sarmağa çalışıyor:

- Nihad! Beni işitiyor musun ki, işittiğine emin değilim ki. Sana iyi haberler vereceğim. Müjdeler. Dinle beni. Emin ol ki apartmanda hep senden bahsettik. Seniha ablam, Mahir dayım, illâ gelsin diyorlar. Mahir dayım sana, bilsen, öyle iyi bir iş buluyor ki. Rahatça ayda ikiyüz lira kazanacaksın. Düşün! Bahar geldi Nihad.. bahar... Onlar Büyükdere'ye taşınacaklar... Hani tarif

ettimdi, orada bir köşkleri var.. oraya... Bize orada ayrı bir bölüm verecekler.. apayrı. İstersen sen onlarla temas etmezsin.. görüşmezsin... Fakat, rahat otururuz. İşitiyor musun beni.. Nihad... Biraz yüzüme bak canım.. çıldıracağım.. bunu yapma.. bana bunu yapma... Yanında ben varım, Nihad.. ben, Muazzez, Yarabbi! Ne fena çocuksun! Beni dinlemiyorsun bile. Sana bir saadet haberi veriyorum. Ehemmiyet vermiyorsun, baharı da mı sevmiyorsun? Düşün Büyükdere'yi? Rahatı düşün. Şair değilim ki.. sana ne söyleyeyim? Bülbül, çiçek, deniz, ay... bunları da mı istemezsin? Nihad, ne oldu sana?

Nihad yine kımıldamadı.

Muazzez, derin bir nefes aldı, durdu.

Karanlık çöküyordu. Camlar siyahlandı. Dışarıda sesler uzaklaşıyor, bitiyor, yaklaşan gecenin büyük sükûtu içinde boğuluyordu. Mahalle evlerinin pencerelerinde çakılan bir kibritin, kısılıp açılan bir lâmba fitilinin oynak ziyaları sıçradı. Bitişik komşunun kapısının tokmağı.

Muazzez ellerini Nihad'ın üstünden çekti, lâmbayı yakmak için uzaklaşıyordu, birden vazgeçerek bağırdı:

- Sen bana hakaret ediyorsun, Nihad! Bu sükût hakarettir. Yarım saatten beri sana söz söyleyen bir insana -hem de bana- karşı kaskatı durmak, hakaretten daha ağır birşey. Bu kadar ezilmek için ben sana ne yaptım? Söyle? Üç gün bir akrabama gidemez miyim?

Hem de senin iyiliğin için gittim. Son günlerde mecnundun. Seni kurtarmak istiyordum. Seni düşünerek gittim. Benim kalbimden şüphe etmeğe ne hakkın var? Şu dakikalarda bana çektirdiğin ezayı[288] neyle ödeyeceksin? İçimde birşey boğuyorsun. Onu bir daha diriltmeye iktidarın var mı? Şimdi, şimdi, şimdi geçen şu saniyelerden bir tanesinin ne büyük.. büyük.. büyük ehemmiyeti olduğunu anlatamam. Şu anda, şu anda, içimde neler oluyor bilmiyorsun.

Nihad, cevap vermemek için dilinin ucunu dişlerinin arasına kıstırarak yutkunuyordu. Ah.. bir ağzını açsa! Ah.. şu üç günün her saniyesinde, kızgın bir demir üstüne çıplak yatmış adam gibi, kıvrım kıvrım nasıl kıvrandığını bir anlatsa... Fakat neye yarar? Uzun bir münakaşa açılacak. Nihad kendini o kadar haklı buluyor ki söyleyeceği şeylerin hiçbirine, küçücük bir itiraz istemiyor, ve sustu.

Bu sükût, Muazzez'i deli ediyor. Genç kadın, tırnaklarını ellerine batırarak, dişlerini sıkarak, şiddetli bir isyandan kendini alıkoyuyor gibi

ıkınarak odanın içinde dolaştı ve ansızın kocasına yaklaştı:

- Nihad bana hakaret ediyorsun. Eğer ağzını açmazsan, şimdi, hemen, derhal çıkıp gidiyorum.

Muazzez titreyerek baktı: Genç adamın alaca karanlıkta bir tuğla gibi duran yüzüne, kırpılmayan gözlerine, kemikli ve sert burnuna, kuvvetli bir azimle, birbirine çelik gibi kaynaşmış dudaklarına baktı. Bu dudakların bir küçük hareketi, ikisinin de kalblerinin vuruşu duyuluyor. Saniyeler uzadı. Nihad cevap vermedi.

Ve kadın, göğsünün içinde çınlayan derin bir çığlık koparark geriye döndü, minderin üstüne attığı mantosunu aldı, gitti. Aynanın önünde, hayal meyal, kısaca baş yaptı, çantasını aldı, kapıya doğru yürüdü ve eli tokmakta, yine durdu. Nihad camın önünde, siyah bir alçı gibi, hiç kımıldamıyor.

Muazzez kapıyı açtı bir adım attı.

O vakit Nihad, birdenbire harekete gelerek, oda kapısına doğru yürüyordu, fakat Muazzez'in siyah bir parıltıyla uçarak kaybolan eteğini görebildi. Oda kapısı şiddetle kapanmıştı.

Nihad, odanın ortasında mıhlı kaldı. Neden sonra, kapıya koştu, sofaya çıktı, trabzandan eğilerek "Muazzez!" diye bağırmak istedi (fakat boğazı düğümleniyordu), sokak kapısının evi sarsarak örtüldüğünü duydu: Güm!

Bu ses onu merdiven başına çökertti.

Odaya girince, lâmbayı yakarak aynaya koştu. Çok heyecan zamanlarında aynaya bakmak âdetidir: Orada ikinci bir adam görülür; yine öyle, aynanın içinde başka bir insan var. Nihad'a pek az benzeyen ikinci bir adam ki, saçları dikilmiş, gözleri haykırıyor, her nefeste yüzünün derileri, üflenen bir su gibi kat kat buruşuyor, açılıyor, ihtilâç içinde. Korkunç.

Kendini mindere bıraktı. Bağırmak istiyor.

Göğsünden dışarı fırlamağa çabalayan bin şey var. Doğduğu günden beri oraya dolmuş, sıkışmış, boşanamamış, tıkandıkça büyüyerek, ur gibi şişerek, yüreğin üstüne bir topuk gibi basan anlatılmaz birşey. Hicran! Hasret! İştiyak! Arzu! İhtiras! Boş kelimeler. Belki de göğüs ruhun makarrıdır[289]. Ah, bunu nasıl anlatmalı? Deli olacak. Belki oldu bile. O kadar kendinde değil ki, nerede olduğunu da bilmiyor. Yalnız başının şiştiğini, kabardığını, ağırlaştığını, git gide odaya sığmayacak kadar büyüdüğünü zannediyor. Yakasını, kravatını, gömleğinin düğmelerini çözdü; birdenbire nefes alamayarak, tıkanmaktan korkuyordu. Birçok insanlara böyle zamanlarda nüzül[290] isabet edeceğini

hatırladı. Bir menzûl[291] olmak! Genç yaşta vücudun ehemmiyeti yok, fakat zekânın bir dilimini kaybederek alık alık yaşamak! Asla! Asla mı? Hayır, asla değil! Olsun. Madem ki bütün ıstıraplar, zekâ denilen bir avuç et parçasının içinde pişiyor; mademki akıl olmasaydı, muztarip olmazdık. Mademki,

"Ya Rab! ne eksilirdi, derya-yı rahmetinden"
"Ya dehre gelmeseydim, ya aklım olmasaydı!"[292]

diyen mütefekkirler bir ordu kadar çokturlar; mademki bir kibrit çöpü olmak, bir daha gelmemek üzere giden sevgilinin eteğindeki siyah parıltıyı görmekten evlâdır; nüzülden niçin korkmalı?

Bunları düşünürken boyunbağını o kadar şiddetli çekmişti ki, eli dolaba çarptı ve kanadı. Bu uzvî acı, onu galeyanın son raddesine getirerek ağlattı. Fakat, gözlerinden yaş gelmeden, kuru kuru ağlıyor ve hıçkırıklar, karnından gelen bir ses gibi içeride uğulduyordu.

Yalnızlık.

Arkadaşlarını da görmüyor. Onların lâubaliliklerinde iç sıkıcı birşey var. Ara sıra Kerim Bey'le buluşuyor, fakat romancı o kadar meşgul ki, görüşmeleri, selâmlaşmaktan biraz daha uzunca.

Ev sahibi kadın, son bir münasebetsizlikle haddini aştığı için, Nihad başka yerde bir tek oda aradı ve Bayezid'le Kumkapı arasında, çukur mahallelerde, fakit bir ihtiyar kadının evine taşındı. Bu kadın iyi kalbliydi ve Nihad'a ana gibi bakmağa başladı.

Genç adam, kendi kendinin gölgesi gibi, hafif, süzgün ve avâre yaşıyordu. Sabahtan akşama kadar evde oturuyor, sokağa çıkarsa yangın yerlerinde geziyor, hiç kimseye görünmüyor.

Eve gelince dosdoğru odasına çıkıyor. Uzanıyor. Sigara, sigara, sigara... Odanın içini duman kapladığını görmekte garip bir teselli var. Gözlerini kırparak bu dumanlara baka baka, saatlerce yerinden kımıldamıyor.

Bazı ayağa kalkarak, elleri arkasında, odanın içini dolaşıyor. Ağzında sigara ve kopuk mısralar. Bazı ıslık çalıyor. Utanmasa haykıracak, sebepsiz ve mânâsız haykıracak. Bazı kere camları kırmak, içindeki coşkunluğun dışarıda kuvvetli bir eserini görmek için delice işler yapmak istiyor.

Sokağa çıkarken başı önde. Etrafına bakmıyor. Bazı, birçok kafeslerden kendine dikkat edildiğini sanarak, anî bir hicapla, koşa koşa yürüyor. Esnafla konuşurken her vakit sesi titrek. Mahallenin kendisine garip gözlerle baktığını hissediyor. Anlıyor ki herkeste merak var: bu genç kim? Ne iş yapar? Neden yalnız başına oturuyor? Bu garip halleri ne? Her yeni taşınan insana karşı bir mahallenin tecessüsü.

Nihad bu mahalleyi seviyor: Orda insanlar, hep muztarip. Erkekler (genç ve yaşlı) hep ihtiyar. Mutlaka bir tarafları kırılmış, bükülmüş, ezilmiş gibi kimi köksüz, kimi yürürken sendeliyor. Kimi kamburca. Hepsinin yüzleri daima ağlıyor gibi kırışmış. Kadınlar, tazeler ve nineler, hep cılız, kansız; yüzlerinde

isyanla tevekkülün mısraı okunuyor. Hele çocuklar.. ah, çocuklar, harb-i umûmî çocukları... Ana sütünden kesilir kesilmez sütsüz kalan, küçücük ve taze dişleriyle tepsi ekmeklerini eritmeye çabalayan insanlar. Hepsinin boyunları uzamış, omuzları öne kaçmış, kolları ve bacakları birer masa ayağı gibi kuru ve cılız, yüzleri, gözleri süzük, melûl insanlar. Bağırmıyorlar (yahut bağırıyorlar da sesleri çıkmıyor), ağabeylerinin ve ablalarının vaktiyle oynadıkları oyunları bilmiyorlar. Çoğu kapı diplerinde oturuyor ve o yaştaki adamlara hiç yakışmayan bir şey yapıyorlar: düşünüyorlar.

Kafes arkasında ud sesleri. Öksürükler. Ağlamaya benzeyen ninniler. Ve geceleri, erkenden, kuyu dibindeki sükût.

Mahalledeki insanların hepsi, Nihad'a mûnis ve tatlı bakıyorlar. İhtiyarların gözlerinde şefkat var, çocuklar onu görünce gülümsüyorlar. Esnaf, hürmet gösteriyor.

Genç adam, ufak bir şey satın aldığı vakit bile dükkân sahipleri:

- Biz göndeririz. Siz zahmet etmeyin! diyorlar. Hattâ bunların içinde Nihad'a istediği kadar veresiye alabileceğini söyleyenler de var.

Niçin, sebep ne? Genç adam anlamıyor, tahlil etmek istemiyor, belki de muztarip insanlar arasındaki fıtrî tecazüb.

Hele ev sahibi ihtiyar kadın, Şevkiye Hanım. Nihad'ın üstüne titriyor. Günde birkaç kere, Nihad'ın odasına çıkarak soruyor:

- Evlâdım, birşey ister misin?

Genç adam eve girdiği zamanlar, bu kadının onun yüzüne yaş gözlerle uzun uzun, başını hafifçe sallayarak bir bakışı var: büyük teselli. Nihad, şaşıyor. Bütün iyi insanlar ittifakla aynı mahalleyi mi seçmişler?

Ev iki kat, üç oda. Aşağı katta, kapının yanındaki oda Şevkiye Hanım'ın, yukardakiler Nihad'ın. Aşağı katta da, yukarı katta da sofa yok. Odalar iç içe. Her yer virân, duvarlar dökülüyor. Camlar, kirden buzlu gibi. Çerçevelere hep kâğıt ve bez tıkanmış. Tavanlar çatlak. Her tarafta delikler, deşikler. Adım atıldıkça her yer, camlar, çerçeveler, döşeme, duvarlar sarsılıyor. Nihad'ın bir odasında eşyası karmakarışık. Düzeltmeğe iradesi kâfi değil. Ötekinde yalnız bir yatak. Baş ucunda, yerde, kitaplar. Nihad, bu odada ilk yattığı gece, hayretle sarsılmıştı. Tavanın çatlakları arasından harikulâde şeyler görünüyordu: Yıldızlar!

Bu, onu evvelâ kızdırmış, sonra hoşuna gitmiş, nihayet güldürmüştü. "Ya bir yağmur yağarsa?" diye düşündü. Odayı değiştirecek. Başka çare yok.

Madûna[293] bakarak hale şükretmeyi tavsiye eden bir mısra hatırladı. Pek derinleşmeyen bir tebessümle gülüyor, "Evet, felâketin hududu yoktur!" diyordu.

Muazzez'i düşünmeden geçen saat yoktu. Hep kendi kendine, onu bir daha görüp görmeyeceğini soruyordu. Bir daha? Nasıl? İptidâ kim boyun eğecek? Bütün mesele burada. Aralarında izzet-i nefsin duvarı var. İkisi de aynı şeyi iddia ediyorlar: haklı olmak! Haklı olmak hakkından kim rücû edecek? Nihad buna razı değil, asla.

Fakat, yeisli bazı anlar var ki, Nihad'ı kendine karşı haksız çıkarıyor: öyle ya, Muazzez de nihayet insandır; senelerce beraber yaşadığı akrabasına karşı tahassür[294] duyması niçin tabiî olmasın! Bunlar fena adamlarmış, ne çıkar? Faziletin de ara sıra seyyiata karşı bazı müsamahaları yok mudur? İnsan, hususiyle akrabasını kolayca affedemez mi?

Muazzez'i niçin mücrim bulmalı? Hem de Muazzez, Nihad'a karşı fedakârlığını çok yüksek birkaç hareketle isbat etmişti: Evinden kaçtı, malını mülkünü sattı, en bahtsız günlerinde Nihad'ı teselliye çalıştı. Bunlar yalan mı?

Nihad'ın Muazzez'e bu hak verişi uzun sürmüyor. Yine şüpheler... Yine onu için için dürtükleyen ince bir azab: Öyle idi de niçin gitti? Artık, mefkûre, mantığın boyunduruğundan kurtuluyor, bin vesvese, ruha fırlıyor. O lâhzalarda Muazzez'in her hali şüpheli. Nihad, onu tanıdığı günden ayrıldıkları saniyeye kadar geçen zaman içindeki türlü türlü Muazzez'leri hatırlamağa çalışıyor. En küçük harekette, bir yan bakışta, bir ses titreyişte, bir baş çevirişte hile, yalan, ihanet arıyor.

İnsanın başkaları tarafından aldatıldığını zannettiği demlerde, kendi kendini yiyişi ne feci! Fakat bu his de çok sürmüyor; Nihad kendini tamamıyla hayâle bırakarak, Muazzez'i yanı başında tasarlayarak, uzun ve derin tahayyül saatleri geçiriyordu.

Bir akşam, pek yorgun eve geldi. Bitkindi, çok bitkin. Ayrılık ve yalnızlıkla mücadeleye hiç takatı yok. Mindere serildi. Sigara bile içemiyecek halde, kolunu kırıpdatmaya bile muktedir değil. Başı dönüyor. Gözlerinin içinde, gözlerinin arkasında, başının içinde, etrafında, mazide, istikbalde, her yerde ve her zaman, yalnız onu görüyor: Muazzez. Birdenbire, kendi kendine Muazzez'le o kadar meşbû[295], o kadar sarılmış buldu ki, hemen, bir saniye içinde, ne yapıp yaparak onu aramaz, bulmaz, kucağına, yahut ayaklarına kendini atmazsa nefes alamayacak sandı. Bu eve geldi geleli birçok zaaf anları

geçirmişti. Fakat bu derece hasret, bu derece kendinden geçiş, hatırlamıyor. Muazzez'i muhayyilesinde yakına getirmek, tecessüm ettirmek, onu bütün maddî varlığıyla tahayyül edebilmek için, gözlerini sımsıkı yumuyor, kulaklarını tıkıyor, böyle, hayalî temaslarla kendini avutmaya çalışıyordu.

Evham başladı. Oda kapısının dışında bir çıtırdı. Ayak sesi. Bir sükût. Yeniden küçük adımların sürtünmesi. Kapının topuzunda bir hareket. Kanatlarda bir hareket. Belki de o. Muazzez. Fakat, gece yarısı?

Kulak veriyordu. Evet, kapının dibinde hareket var, muhakkak. Hattâ.. bir nefes, ince, gizli, derin bir nefes.. titrek bir soluk alma işitiliyor.

Korktu, minderden kalktı, parmaklarıyla kulaklarını öne iterek dinledi, hep o sesler: Bir çatırdı, bir nefes ve kapının topuzunda, kanadında, hareketler.

Ayağa kalktı, odanın ortasına geldi, yine kulak verdi, yine aynı sesler.

Yavaş yavaş kapıya kadar yürüdü, kulağını anahtar deliğine koydu, yine aynı sesler: kanadın arkasında bir insan var, hiçbir hakikat bunun kadar doğru olamaz, kanadın arkasında canlı bir madde nefes alıyor, muhakkak!

Fakat korkuyordu. Kapıyı açmak değil, topuzuna bile dokunmaktan korkuyordu. Elini göğsüne basarak ne yapabileceğini düşündü. Etrafına baktı. Masanın üstünde lâmba sönük yanıyor. Odanın içinde hayaletler var gibi. Eşyanın garip bir sükûtu. Hepsi, duvarlar bile, hemen canlanıvereceklermiş gibi, anlayan gözlerle bakıyorlarmış gibi, yakın bir hadiseyi haber vermek istiyorlarmış gibi, mânâlı bir sükût içinde.

Nihad ürperdi. Kapının daima kımıldayan topuzuna bakıyordu. Bu topuz, dönüyor, dönüyor, dışarıdan bir el onu çeviriyordu. Hattâ.. -korkunç!- kanadın tahtasında bir tırnak sürtülüşünün sesi var.

Gözlerini kapıdan ayırmadı. Sesini çıkarmak, bağırmak istiyor, mecal bulamıyordu.

Kapının tokmağı, kuvvetli bir gıcırtıyla, bir daha döndü, kanat oynadı.

Nihad, harika bir manzara görürse yüzünü çabuk örtebilmek için ellerini gözleri hizasına kaldırarak duruyor, bakıyordu.

Kanat, titreye titreye açıldı. Bembeyaz bir hayalet. Çarpuk çurpuk, şekilsiz, tuhaf bir gölge. Nihad dikkatle baktı: ev sahibi kadın. Korka korka içeri girdi. Nihad'ın yüzünden gözlerini ayırmıyor, içini çekiyordu. Bakıştılar.

Kadın, bir kelime söylemeyerek, iskemleye ilişti. Avuçlarını dizlerine kapayarak vücudunu öne eğdi, yere bakarak durdu. Uzun uzun nefes alıyordu.

Ağır ağır başını kaldırdı. Nihad'ın ne elim bir merak içinde beklediğinden habersiz, yine uzun bir teneffüsten sonra, yutkundu.

Nihayet, ağır ağır, tane tane, meramını anlatmaya başladı:

- Evlâdım... Kusuruma bakma.. seni rahatsız ettim.. fakat bir şey söyleyeyim evlâdım.. sana.. ben.. birkaç gece evvel gelip de bir şey soracaktım... Rahatsız etmeye gönlüm varmadı. Bu akşam.. izin ver de sorayım.

- Sor, Şevkiye Hanım.

- Bana.. nine desen olmaz mı? Artık nine, anne, haminne diyenim kalmadı.

- Sor, nine.

- Evlâtcığım.. hiç kimse kimseye karışamaz... Herkes haddini bilmelidir, amma.. izin verdin madem ki.. soracağım oğlum. Senin bu halin içime dokunuyor, söyle bana nen var? Hasta mısın? Başına bir felâket mi geldi? Yüzün, gözlerin ne gamlı öyle? Niçin yalnızsın? Her gece ne düşünürsün? Bazı geceler, öyle bir inim inim inliyorsun ki sesin aşağıya, odama geliyor. Cenab-ı Hakk bilir, sabaha kadar gözüme uyku girmiyor, hep seni düşünüyorum evlâtcığım, nen var? Ben seni o kadar sevdim ki, bilemezsin. Zira, benim de sen yaşta bir oğlum vardı, ihtiyat zabitiydi. Filistin'de şehit oldu. Ama o esmerdi, sen kumralsın. Halleriniz tıpkı tıpkısına. Rahmetli evlâtcığım.. o da şuracıkta senin oturduğun yerde otururdu. Bana geliyor ki sen şimdi o'sun. O kadar seni seviyorum. Söyle bana, nen var?

İhtiyar kadının sesi titriyor, kirpiksiz, kapakları kurşun rengi bağlanmış, buruşuk, çapaklı ve akıntılı gözleri sulanıyordu. Nihad'ın içi ezildi: bu kadının merhameti de merhamete lâyıktı. Ona, Çanakkale'den İstanbul'a geldiği andanberi, başından geçenlerin hepsini, teferruatsız, anlattı.

Kadın, gözlerini kırpmadan dinliyor, görgülü bir insanın anlayışlı bakışlarıyla hep başını sallıyor, arada bir, ihtiyar vücudunu yukarı alarak derin bir iç çekişiyle sarsılıyor, Nihad'a bakarken bebeklerinin içinde gizli bir şey izler gibi gözleri ürperiyordu.

Nihad hikâyesini bitirince, kadın yine avuçlarını diz kapaklarına bastırarak, başını öne eğdi, sustu. Kolunu gözlerine götürüyordu. Nihad'ın yüzüne bakmadan, kendi kendine söylenir gibi inildedi:

- Büyük felâket.. büyük, büyük, büyük. Çok çile çekmişsin yavrum. Bu yaşta? Allah göstermesin, Allah düşmanımın başına vermesin. Ne felâket, yavrucuğum, ne felâket! Ah, ah iktidarım olsa da, gücüm yetse de sana biraz

iyiliğim dokunsa.. ne gelir elimden? Hiç! Söyle.. bir şey yapabilirsem, söyle. Bir şu kulübem var, onu da satar savarım, her şeyi sana feda ederim, sen benim oğlumsun. Söyle ne yapayım? Gideyim mi o Muazzez Hanım'a? Ona güzelce bir ana nasihatı vereyim mi? Ne yapayım? Söyle.

- Hiçbir şey yapma nine. Beni bu kadarcık düşünmen yetişir. Büyük teselli. Eğer beni çok sevindirmek istiyorsan, şimdi git, yatağına yat, üzülme, güzel bir uyku uyu, takatsiz vücudunu yorma. Haydi nineciğim.

Nihad kadını koltuk altlarından tutarak kaldırdı:

- Haydi.. ben erkeğim.. her şeye bir çâre bulurum. Sen yorulma.. üzülme.. bana çok teselli verdin. Bu kadarı yetişir. Her zaman böyle gel, teselli ver. Senin bir sözün bana saadettir.

İhtiyar kadın, hiç sesini çıkarmadan kalkıyor, Nihad'ın kolunda, sendeleye sendeleye ilerliyor, hep içini çekiyor, gözlerini siliyordu. Kapıdan çıkarken, durdu. Nihad'ın yüzüne baktı, baktı, bir şey söylemek istiyor, kelimelerini çabuk bulmak için yüzünü kırıştırarak başını silkeliyordu. Söyliyemedi. Yutkundu, ayaklarını sürüte sürüte odadan çıktı.

Yalnız kalınca, Nihad'a yeis bastı. Bu kadın ona teselli yerine derin bir ıstırap vermişti.

Ne hayat, Yarabbi, ne hayat! Böyle dertte yaşamak için inat neden? Ölmeden evvel bin kere düşünülen şey: ölüm, ne sade bir hareket. Bu kadar tereddüde lüzum neden? Hangi türlüsü olsa, intiharlar hep basit işler: bir tavanın halkasına geçirilmiş ip. Bir ilmik. Bir sandalye. İlmiği boynuna geçir. Gözlerini kapa, artık etraf simsiyahtır. Hiçbir şey düşünme. Yalnız ölümün o ebedî sükûnunu tahayyül et. Ona bir an evvel kavuşmak için bacağını şiddetle salla, iskemleye vur. Tırak.. düşür. Gövdenin bütün ağırlığıyla yere doğru sarkarsın. Birdenbire kafa tasının içinde bir ses: hınk! Derin bir çınlama ve karanlıklar. Bir iki hayalet. Ve hiç. Kara gece, yapayalnız, sefil bir odanın ortasında kaskatı sallanmak. Oh.. korkunç ve güzel.

Daha kolayı var: Odayı sımsıkı örtmek. Biraz kömür. Uzanmak. Bol bol sigara. Kömürün katranı gibi ağır, genzi yakan, ağır ve kimyevî kokusunu içine çeke çeke uzan, gözlerini kırp, derin derin nefes al, başını görünmeyen iki taş el sıkacaktır. Göğsün, yıkılan bir duvarın altında kalmış gibi ezilecek. Fakat hiç acımadan. Ve yavaş yavaş, etlerin, sinirlerin, damarların ve mafsalların çözülecek. Bütün uzuvlarının biribirlerinden koptuklarını hissedeceksin. Kemiklerin eriyecek. Başın, o iki taş el arasında bir hamur gibi yumuşayarak,

tatlı tatlı ezilecek, bitecek ve hiç. Kara gece, yapayalnız, sefil bir odanın ortasında, hareketsiz bir yığınsın. Sarı ve katı bir külçe. Oh. Korkunç ve güzel.

Yahut, kısaca: Kurşun. Küçücük bir revolver. Kendi elinle, yavaş yavaş, metin ve sakin kurşunları koy. Masanın başına otur. Dirseğini daya. Başını bir avucuna al, yasla ve kenara doğru ey. Gözlerini yum. Namluyu kulağının yanına, şakağının çukuruna yerleştir ve içeriye doğru biraz it (o kadar ki etin acısın), parmağına tetiğe tak. Eline kuvvet verebilmek için derin bir nefes al, dur, ve.. çek! Senin duyamayacağın bir müthiş ses: Dann! Ve çıt yok. Belki gözlerinin önünde bir şimşek çizgisi parlayıp geçer. Sonra hiç. Kara gece, yapayalnız, sefil bir odanın ortasında, masanın üstüne başı eğilmiş, sakinsin. Sakin, sakin.. bir kurşun, başının içinde, göz yaşlarının o bitip tükenmeyen meş'ûm hazinesini param parça etmiştir. Ne sükûn! Oh.. korkunç ve güzel.

Fakat, hayatın cehenneminde kavrulmuş bir insana bu kolay ve sakin ölümler yakışmıyor. Isdırabın henüz tadılmamış son bir raddesini hissedebilmek için daha büyük ve derin ölüşler var: Kanlı şeyler. Ustura. Bembeyaz yatağa uzanmak. Bir eline aynayı almak. Gırtlağı sivriltecek kadar başı geri geçmek, boğazın etrafındaki adaleleri germek. Daima aynaya bakarak usturayı gırtlağın tam altındaki boğumun üstüne getirmek.

Et, iptidâ, keskin demirin hafif dokunuşu altında ürperir. Biraz dur. Kolda ve bilekte bütün kuvveti biriktirmek lâzım. Titreme. Aynaya bak ve usturayı derinin üstüne bastıra bastıra, birdenbire, bütün hızınla çek! Bir acı. Hiç duymadığın, nev'ini bilmediğin bir acı. Ve kan. Ve karanlıklar. Kara gece, yapayalnız, sefil bir odanın ortasında, bembeyaz yatakta başın, kıpkırmızı büyük bir ateş parçasıdır. Bu cidden korkunç ve güzel.

Yahut, şu da güzel: yüksek bir bina. En üst kat. Balkon. Uzakta Marmara, Adalar, bütün İstanbul görünüyor. Gece etrafı dinle. Şehrin ışıklarını içine çek. Karanlıkları yut, şiş. Balkonun pervazına çık. Denize atlamak isteyen bir adam gibi, kollarını simsiyah boşluğa uzat. Hız al. Başaşağı atla. O simsiyah boşluğun rüzgârı içinden ok gibi geçiş ne güzeldir, kulaklarında bir ses öter: vın... Bu ses biter bitmez, bir infilâk! Başın patlamış ve kafatasın, bir anda, tuzla buz olmuştur. Ona lâyık olan da buydu. Bu, ki onun için ne korkunç, ama ne güzel akıbet!

Böyle yapanlar ne kadar çok. İnsan, insan olduğu günden beri, ıztırabın o kapkara sarhoşluğu içinde, canını bir kadeh gibi fırlatıp atmakta, nihayetsiz bir tad duyuyor. Böyle yapanlar içinde, bir küçük arzusunu tatmin için bir

milyon lira sarfedebilecek zenginler var. Böyle yapanlar içinde, bir arıyı öldürmekten ürken, canı tatlı korkaklar var. Bunların içinde, mevki, şan, şeref, para, kuvvet sahibi insanlar, hakiki zayıflar, kadınlar, ufacık çocuklar var. Hepsi, bu milyarlarca adamlar, aklı selim sahibi imişler. Hepsi yaşamak için, irade sarfetmişler. Hepsi düşünüp taşınarak, hayatın mukaddes kitapta yazılan ni'ami günâgûn'iyle[296] asabî cümle merkezinde kopardığı fırtınaların azabını ölçmüşler, biçmişler, nihayet, ölümün buz gibi gövdesine sarılmakta, hayatın tanımadığı bir hareket bularak çekilip gitmişler. Hangisinden bir şikâyet çığlığı geliyor?

Oh, ölümün bitmeyen sükûnunda ne derin ve şifalı bir tad. Süflî varlıktan ayrılmak, vücudun arsız heveslerinden bir anda sıyrılmakta ne yüksek bir teselli var.

Nihad, en ziyade şimdi, kemiklerle dolu yeraltına inemedikleri için yeryüzünün ıssız bir diyarına çekilen insanların garip inziva arzularını anlıyor. En ziyade şimdi, çığlığa çığlık, hıçkırığa hıçkırıkla cevap veren çıplak dağların ortasında, ufuklara bakarak acı acı uluyan köpek seslerinin vahşi musikîsiyle, tek başına yalnız, yapa yalnız yaşayan insanların kalplerini, onların yığınlara karşı duydukları kini duyuyor, insanlık denen süfliyete[297] karşı gıcırdayan dişlerinin sesini işitiyor. Fakat hiç kimse onun sesini duymuyor.

Seni hiç kimse duymuyor. Bu hakikati yeni öğrenmedi. Zekâsına temellük ettiği günden beri, her kulak için ayrı bir ses olduğunu ve insanın kendi sesinden, başkasını duymadığını biliyor.

Buna en çok, aşk denilen çirkin aldanışa kapıldığını anladığı bugün inanıyor.

Eğer yaşamanın tadı aldanmaksa, aşk, cemiyetin bu en yüksek bağı, saadetin kendisidir, ve, eğer saadet buysa, insanlık bir mezbeledir.

İşte onun yavaş yavaş kımıldayan hayalini görüyor: sevgili! Kapıyı açıyor, omuzları arasına tevazuyla kısılan başı, derin bir muhabbet vecdiyle kırpılan ve içi gülen gözleri, fedakârlık hummasıyla yanan elleri ona doğru titreyerek yaklaşan insan: sevgili! Oturuyor. Dikkatle yüzüne ve gözlerinin içine bakıyor. Kendi kalbiyle paylaşmak için, ona ağır gelen kederlerinden birini arıyor, onu teselli ediyor, söylüyor, söylüyor, söylüyor, ah bu ses, ah.. zayıf anlarda, sıcak bir nefes gibi içleri bürüyerek insanı bir saniye için hür gibi yaşatan ses.. ve gözler, parlak gözler, etsiz, derisiz, maddesiz, derin gözler... Sanki birdenbire, ona, uzun bir gök yolu gibi açılarak nihayetsiz derinlikleri, renksiz ve lekesiz

nâmütenâhîlikleri gösteriyor. Fakat hepsi kuruntu. Cemiyetin bütün rabıtalarına olduğu gibi her aşkta da bağlanan ruhlar değil, gözlerdir ve hayalin o karanlık yollarında, insan, hiç farkında olmadan, düşeceği kuyunun ta başına gelir. Öyleyse, nereye güvenmeli?

Yedi kat gökyüzünden, yedi kat yerin dibine uzanan bu karanlıklarda nereye tutunmalı ki el boşlukta çırpınmasın, varlık, bir heyulâ gibi, tesadüflerin önünde gevşek, miskin, ve iradesiz, havalanmasın. Bazı kitaplar diyorlar ki felâketlerimiz, kendi hareketlerimizin cezasıdır. Yaşamasını bilsek, mes'ud oluruz. Birçok ıstıraplarımız, kendi kendimize uydurduğumuz bir kuruntudan ibarettir. Hep bize saadet vermek için etrafımızda bekleyen şeylerden çoğunun farkında olmayarak yaşıyoruz. Güneşin vücudumuza verdiği diriliği, suların tatlılığını, sabahların tazeliğini, akşamların rahatlığı ve sükûnunu, iki taze yumurtadan gelen hayatı, samimî dostlar arasında geçirilen tatlı bir sohbet saatini, bir musikî namesindeki vecdi, ev hayatının küçük küçük, ama zengin sevinçlerini, başkalarına yardımdaki gönül huzurunu, kitapların zevke ve fikre hizmetlerini, ibadetin saf güzelliğini, memleket, insanlık, aile aşkını.. istihfaf[298] ederiz de, bize bir saniye zevkten sonra, uzun yorgunluklar, ıstıraplar bırakan fani hırsların peşinde koşarız. Bu kitaplara göre bedbin olmak bir suç ve bazı insanlara göre de hayat, ne iyi, ne fenadır! O bizim telâkkimize göre bazı iyi, bazı fena; hem iyi, hem fenadır.

Kim ne derse desin, bedbinlik ister geçen asırdan kalma adî bir moda, ilk gençliğe mahsus bir sinir buhranı, inkırazı, nesillerin mefkûresizliği olsun: isterse vakti geçmiş bir felsefe akîdesi, oldukça zırva bir telâkki, bir safsata... Nihad, kelimenin en haşin mânâsıyla bedbin. Ona göre yaşamak, büyük bir fenalık şirketine ortak olmaktır ve fazilet, kuyruklu bir yalandır. Homer'den bugüne kadar, kim bunun tersini düşünebildi? Kuvvetin bir diğer ismi cinayet ve zekânın bir diğer ismi dolandırıcılıktır. Nihad, yaşamanın sırlarını anlamak için, her yeni hakikati yutmaya hazırlanmış aç bir tecessüsle, bugüne kadar, hayatta ve kitaplarda, şu basit mânânın anahtarını aradı ve buldu: yeryüzü, rezillerindir! Ve Darvin'in bulduğu hakikat yabana atılamaz, hiçbir gün bayatlayamaz, bu ezelî boğuşmada hak, kuvvetliyedir. Kuvvet nedir? Ötekini ezmek için her vasıta. Eski Yunanlılar bunu anlamışlardı. Hâlbuki bugün, kanun da kuvvetlileri himâye ediyor. Sırası gelince kanun bir dolandırıcıya şeref, bir kaatile nişan, bir hırsıza pâye veriyor.

Hele Türkiye'de bu ne kadar çok böyledir! İnsanlar var ki, bu memlekette, ellerini sıkmak, cürümlerin en büyüğüdür; rezalette, sîretleriyle[299] suratları daimî bir yarış halindedir; insanlar var ki, dünyada mahpuslar, ahirette cehennem bile kabul etmez, çünkü rezalet bile onlardan tiksinir ve çekinir; insanlar var ki mel'anetlerini[300] saf bir milletten gizleyebilmek için dünyanın en güzel ülkesinde hayata çıkmışlardır: ancak Türkiye'de muammer [301]olabilirler.

Öyleyse nereye güvenmeli? Hiç! Bunun için, kara geceye, yapayalnız, sefil bir odanın ortasında, tavanın çengeline takılı ipte, kaskatı sallanmak; yahut, biraz kömürün katran ağır havasını içe çeke çeke sarı ve katı bir külçe olmak; yahut, beyni bir kurşunla dağıtmak; bir usturayla gırtlağı uçurmak, bir binanın üst katından atlayarak, simsiyah boşluklardan ok gibi vınlaya vınlaya geçtikten sonra, yerde patlamak; yahut, ölüme gidişin herhangi bir türlüsü korkunç ve güzeldir.

Nihad, o gece, bu işi kısa kesmek için, her muzdarib gencin hayalinden geçen bin türlü feci vasıtaları tahayyül ederek yatağa girdi.

Fakat uyuyamıyordu. Boynunun hıçkırıklarıyla kabardığını, entarisinin yakasını koparacak derecede büyüdüğünü, şiştiğini hissediyordu. Birdenbire başına müthiş bir ağrı yapıştı. Kafasının içinde, bir topuz, kudurmuş hareketlerle kenarlara vuruyor, çarpıyor, herşeyi dağıtıyordu. Gözleri büyüdü. Yataktan nasıl sıçradığını bilmiyor. Var kuvvetiyle başını avuçlarıyla sıktığı halde hiç faydası yok. Çıldıracak. Sofaya koştu, muslukta bol soğuk su ile başını yıkadı. Azıcık ferahlar gibi olmuştu. Fakat iki üç dakika geçmeden, ağzı yeniden yandı. İkinci defa musluğa koştu: Su yok!

İhtiyar kadını uyandırmak istemiyordu. Aşağı kata indi. Kuyudan su çekmek istedi, fakat.. kuyunun başına gelince, kuvvetli bir arzu içini yaktı: İşte.. bir küçük hareketten sonra o, bir atlayıştan sonra o, ebedî sükûn...

Gözleri dönüyordu. Başını elleri arasında sıkarak, bu kararı verebilmek için bütün kuvvetini toplamak istedi. Fakat bir el, omuzunu sarstı. İhtiyar kadın. Gözleri yaşlı:

- Ne var oğlum? dedi.

- Hiç, nine. Çok başım ağrıyor.

- Su mu istiyorsun?

- Evet.

- Gel odama. Bende sirke de var kolonya da.

Sirke, su, kolonya, oğuşturma, lâpalar... nafile. Baş, yerinden kopmak istiyor, ona mâni olmak mümkün değil. Kopacak mutlaka, mutlaka kopacak.

İhtiyar kadın, saatlerce, Nihad'ın baş ağrısını geçirmeye çalıştı, çırpınıyor, kendini yiyor, paralanıyordu, nafile.

Genç adam, odasına çıkarak, başını duvarlara vuruyordu. Başına su döke döke üstü başı sırılsıklam olmuş, her tarafı sirke kokuyordu. Bu böyle sabaha kadar sürdü.

Güneş doğunca, Nihad, biraz uyuyabilmişti.

Ertesi gün öğleyin uyandı. Başını kaldırırken, garip bir ağırlık sol yanağını aşağıya çekiyordu.

Aynaya koştu: yüzünün sol tarafı şişmiş. Yanak, bir kese gibi aşağıya sarkıyor. Sol göz, daralmış, kısılmış, birbirlerine yaklaşan ıslak ve uzun kirpikler arasında, bir çıban gibi sulu ve kanlı. Artık hissî âfetlere, daima, ruhtan fazla tevekkül gösteren uzviyet bile isyân ediyor. Bir insanın en aziz yerine, yüzüne ve gözüne, bu ne savlet!

Nihad kendisine acıdı. Ömründe hiç kimseye bu kadar saf ve derin merhamet duymamıştı, ömründe bu kadar merhamete muhtaç olduğunu da hatırlamıyordu. Kendi kendine acıyan bir adam gibi, artık izzeti nefsinde bir gevşeklik, rehavet, inada ve mukavemete kudretsizlik hissetti. Artık, tamamiyle yenilmişti ve Muazzez'i aramak lâzımdı.

Apartmana gitmeye bir saniyede karar verdi.

O gün Muazzez'i bulamazsa, bir gece daha geçirmeğe kendinde hiç takat bulamıyordu.

Yüzünü bağladı. Kısa bir tuvaletten sonra evden çıktı. Ona niçin gittiğini, ne söyleyeceğini de bilmiyordu. İnsanda ümitsizliğin bir derecesi vardır ki, o vakit irade sevkitabiî gibi kördür, nasılsız ve nicesizdir, gayesinde sarhoş gibi körkütük gider ve o vakit insiyakî bir iş gören zekâ, ne yaptığını bilmez.

Nihad, ancak apartmanın kapısını çalarken, biraz sonra karşısına çıkacak Muazzez'e belki de Seniha Hanım'a ve ötekilere ne söyleyeceğini kendi kendine sordu ve bu batınî [302]istintakı tamamiyle cevapsız kaldı. Yalnız içeriye girmek ve Muazzez'i her halde apartmandan çıkarmak istiyordu.

Kapıyı açan hizmetçi, Nihad'ın yüzünü görür görmez, hayretle aksamaktan kendini alamadı.

Genç adam, avucunu bağlı yüzüne götürerek, zahmetle sordu:

- İçeriye girmeyeceğim. Muazzez'i buraya çağırabilir misin?

Hizmetçi yerinden oynamıyor, Nihad'ın yüzüne dikkat ve merhametle bakıyordu. Birden silkinerek cevap verdi:

- Muazzez Hanım burada değil.

- Nasıl burada değil?

- Yoklar, sabahleyin çıktılar. Hanım Efendi, Beyefendi, Alâaddin Bey falan.. bu akşam.. Nişantaşı'nda düğüne gidecekler.

- Ne düğünü bu?

- Eski başkâtip varmış. Necmeddin Bey mi ne. Onun kızı evleniyormuş. Necmeddin Bey, bizim beyefendinin, babasının akrabası imiş.. kızını...

Nihad hizmetçinin sözünü kesti:

- Pekâlâ. Selam söylersin.

Ayrılacaktı, durdu:

- Hayır, hiçbir şey.. selâm falan söyleme. Yarın belki gelirim.

Yine ayrılırken, geriye döndü:

- Hayır, sen benim geldiğimi hiç söyleme. Fofo.. anladın mı? Hiç, hiç.. sana çok rica ederim.

Sonra yine kararını değiştirdi:

- Yahut.. istersen söyle. Fakat yarın geleceğimi söyleme. Gidiyordu, bir daha geriye döndü:

- Fofo.. hayır.. dinle beni.. hiçbir şey söyleme! Geldiğimi haber verme. Bana büyük bir iyilik edeceksin. Hiç haber verme.

Hizmetçi mırıldandı:

- Peki.. fakat.. sizi arıyordu.

- Muazzez mi?

- Evet.

- Arayadursun.

Ve bir feveranla merdivenlerden indi. Hiçbir şey düşünemiyordu. Yalnız, mutantan bir düğün evi tahayyül etti. Sonra başına kan sıçradı. Bir anda ölüm, öyle gözünde tütüyordu ki! Mâşukas[303]ı imiş gibi, ölümü hemen kucaklamak istedi. Bu tasavvurdan bir visal[304] ra'şesi hissediyordu. Her merdiven basamağını indikçe, bu âni iştiyak süratle büyüdü. Nihad, apartmanın kapısında durdu. Muazzez'le oradan kaçtıkları geceyi hatırlıyor. Ne saadetti o, şurada, şu eşikte, Muazzez görünür görünmez Nihad nasıl yerinden sıçramıştı: içinde birdenbire, ne zengin bir ümit menbaı huruşa[305] başlamıştı; o zaman Muazzez'e ne çok

itimad ediyormuş, fakat, evde, seven ve fedakârlık eden bir kadın rolünü ne güzel, ne mükemmel yapabilmişti. Nihad kapıya, eşiğe, sokağa, uzun uzun baktı. Yaşamaya değil, adım atmaya bile takati yok, ayaklarını sürterek, sendeleyerek yürüdü.

Tenha bir yerde oturmak, başını elleri içine almak istiyordu. Pastacı aklına geldi. Hiç tereddüt etmeden oraya gitti, yukarı kata çıktı. Muazzez'le her zaman oturdukları karanlık salona girdi.

Yine kimseler yok. Loşluk. Bütün eşya gölgede. Yalnız masa mermerlerinin beyazlığı göze vuruyor. Başını elleri içine aldı. Muazzez'le ilk günü, ilk aşk saatlerinde ürpererek, titreşerek konuştuklarını hatırlıyordu. Hâlâ bu salonun havasında, onun incecik sesinden zerreler var. Hâlâ burada o yaşıyor. Vücudu görünmüyor, kendisi yok, fakat sesi işitiliyor, kokusu duyuluyor, gözlerinin karanlık yeşilinden bile havaya ışıklar dağılmış, göğsünün sıcaklığı bile geliyor: hâtıra o kadar diri ki.

Eşikte duran garson, Nihad'ı tanıdı. Fakat içeri girmeyerek, uzaktan genç adamı seyrediyordu. Randevuda yalnız kalanları tanımaya pek alışmış, görgülü bir garson merhametle Nihad'a ilerledi ve her zamankinden fazla nezaket gösterdi. Hattâ Muazzez'i sormak da istediği anlaşılıyordu. Fakat, bir uşak merhametinden tiksinen Nihad, şiddetli bir tavırla "Kahve!" diyerek onu uzaklaştırdı.

Yalnız kalınca kendini dinledi. İçinde sinsi sinsi barınan, hürriyet ve hazla yaşayan, gizli bir varlık hissediyor, kendini onun telkinlerine kaptırıyor. Bu, onda daima yok olmaktan bir saadet vaadeden, ebedî sükûtun nimetlerini sayıp döken, mûnis ve sevimli bir ölüm fikri sabiti.

Nihad, vaktiyle birkaç kere, bu fikri sabite yakalandığını ve ölümü bir saadet gibi tasarladığını hatırlıyordu ama, bu seferki tahayyülün fazla bir şiddeti var. Gözlerini her yumdukça, yokluğun derin rehaveti içine doluyor.

O lâhzada, ecel, sessiz ve şekilsiz bir hayalet gibi yaklaşıverse, görünmeyen avuçlarıyla onun canını hemen çekip alıverse, ne iyi, ne rahat. Fakat her saadet gibi, ölüm de insanı peşinden koşturuyor, ona da gitmek lâzım. Birçok insanların kendilerini bir ağaca asmalarında, boğazlarına ustura dayamalarında, bir binanın üst katından aşağı atılışlarında, hep aynı irade.

Pek güzel, bu harekette fevkalâde olan şey nedir? Bir intihar vak'ası, yaşamaya karar vermiş insanları hayrete düşürebilir; fakat ölümü sevmiş, onu kabul etmiş bir mahlûk için, iki üç dakikalık eziyetin ne hükmü var? Kendini

öldürenlerin cesareti, hayatta kalanları çok hayrete düşürür. Hâlbuki iş ölüme karar verebilmektedir, icra, en korkanlar için bile kolaycacık yapılabilecek bir iştir. İntihar iradesinde güçlük, karar vermektedir, icrada değil. Yerinden kalkarak gezinmeye başladı. Kat'i bir vaziyette bulunmaya o kadar muhtaçtı ki bu geceyi nasıl geçirecek? Dün akşamki gibi, ölümden bin kat eziyetli buhranlar içinde bulunmaya takati var mı? Kat'iyyen! Peki.. artık yapılacak ne kaldı? Muazzez bir eğlenceye gidiyor. Onun kocasına karşı hissizliğini ispat için bu, kâfi. Artık ondan yeni bir fedakârlık, sefaletle mücadeleye yeni bir hamle istenebilir mi? Ne cılız bir ümit! Sonra, hayatına Muazzez girmeseydi de, bu türlü yaşayış çok sürebilir miydi? Memleketin boğucu havası içinde, bin ezâ ve cefâ ile, dört kemik ve adale yığınını sürütmekte ne keyif var? Ölüm fikri, beyninin içinde, bir arı gibi vızıldayarak uçuşuyordu. Yine başında ağrılar başladı. Sol yanağının gittikçe şiştiğini hissediyordu. Şakaklarını oğarak başını avuçları içinde sallıyor, düşüncelerinin mantıkî silsilesini kaybederek avâre tahayyüllere dalıyordu. Hep kendi ölümünü gözlerinin önüne getirdi; bu hayal, hem ona derin bir haz, hem de boğazını tıkayan derin bir elem veriyordu. Anladı ki, bu ona musallat olmuş, yakasını bırakmayacak, hem de feverân esnasında, onu yokluğa fırlatıp atacaktı.

Pastacıdan hemen çıktı. Nereye gideceğini bilmeden Tünel'e doğru yürüdü. Büyük cadde, yine kalabalık. İnsanlar var kuvvetleriyle yaşıyorlar. Hayatın burada öyle bir canlanışı hissolunuyor ki; bu caddenin bütün yüksek ve heybetli binalarında, mağaza camlarında, bir gayeye doğru hızla koşan insanlarda, otomobillerinin makinesinde, elektriklerinde, bu muhiti yapan, coşturan, hareket getiren iradelerde, ne yaman bir yaşamak savleti var! Bu sel gibi akış, zayıfların son kuvvetini de ezip geçiyor!

Nihad hızlı hızlı yürüdü. Bir kuvvet onu İstanbul'a itiyordu. Bayezid'e kadar gitti ve kahvede arkadaşlarını görmek istedi.

İki kişi görebildi: Fazıl ve Necdet. Pek bitkin görünüyorlardı. Nihad'ı görünce: "neredesin ayol? Seni çok merak ediyorduk," dediler. Sonra aralarına bir sükût abandı. Yalnız, bakışıyor, hiç konuşmuyorlardı. Necdet, sesi titreyerek, Nihad'a sordu:

- Nail'den haberin var mı?

- Hayır... Bizden hiç kimseyi görmedim.

- Öyleyse acı bir haber vereceğim, sana; zavallı, ölüyor.

- Kim?

- Nail.

- Sebep?

Necdet'in dudaklarında, hıçkırıkla mücadele eden ca'lî[306] bir tebessüm göründü:

- Sebep, sebep.. hiç.. sebep malûm.. biliyorsun ki çelimsiz bir şeydi, o. Daima hastalığından şüphe eder dururduk. Tahminimiz doğru imiş. Geçen hafta birdenbire hastalandı, yatağa girdi. Biz doktor götürdük. Doktor bize, "Arkadaşınızı ya Avrupa'da bir sanatoryuma göndermenin bir çaresini bulunuz, yahut, zavallıdan ümidinizi kesiniz!" dedi. Güldük. Sanatoryum değil, verdiği ilâçları bile yaptıramadık. Annesi deli gibi.

Nihad, ne söyleyeceğini bilemiyordu:

- Şimdi.. ne yapıyor? Yatıyor mu? Çok mu hasta?

- Çok hasta. Sabahları hararet otuz yedi buçuk. Akşamlar otuz sekiz buçuk, bazı otuz dokuza çıkıyor. Vücudu eridi. Gözleri rengini değiştirdi. Bizi bazı kere tanımıyor. Tanırsa.. ağlıyor.

Nihad'ın dudakları ucunda kelimeleri dondu... Yüzünün şişi zonkluyordu. Fazıl bunu merak etti:

- Sen ne âlemdesin? Yüzün neye şişmiş böyle?

Nihad cevap vermedi. Gözleri ıslanıyordu. Üçü de başlarını öne eğerek sustular. Fazıl da, Necdet de çok zayıflamıştılar. Yüzlerinin iskeleti belirmişti. Necdet mırıldandı:

- Biz de berbadız. Haldun'un babasını daireden çıkarmışlar. Çocuk da zehir içmeye kalkmış. Facialar tevâlî[307] ediyor. Neyse.. yetiştik de, kurtuldu.

Nihad, başı öne eğilmiş, teselli kabul etmez bir kederle ezilmiş duruyordu. Ötekiler de seslerini çıkarmadılar. Uzun dakikalar geçti. Sonra, Nihad, orada, böyle, hareketsiz duramayacağını anlayarak ayağa kalktı. Kendinde, bu müthiş kederden kurtulmak, ileriye atılmak, alabildiğine koşmak, büyük bir kuvvetten imdad aramak için, ele avuca sığmaz, şiddetli bir ihtiyaç duyuyordu. Ötekilere elini uzattı.

- Ben gidiyorum.

- Nereye?

- Bunaldım. Gidiyorum. Bilmem.

Arkadaşları ona dikkatle bakıyorlardı.

- Otur, biraz.. konuşalım! dediler.

Nihad dinlemedi, arkadaşlarının ellerini çarçabuk sıkarak, onlara arkasını döndü, koşarak yürüdü. Necdet bağırıyordu:

- Nihad.. dur biraz canım... Nihad! Nihad!

Nihad caddeye fırladı. İnsanlara göz yaşlarını göstermemek için bir sokağa saptı. Her akşam, tek başına dolaştığı yangın yerlerine doğru koştu. Yıkık duvarlar arasında yalnızlığını hissedince, geniş bir nefes aldı ve ağladı.

Harabeye akşam çöküyordu. Yıkık duvarlar ve taş yığınları karardılar. Soldaki yolda birkaç ayak sesi. Karşıda, Marmara, geniş, sakin, dümdüz; akşamın sükûnu onu ürkütüyor. Bazı hafif bir rüzgâr, arkada kalan caddenin uğultusu ve tramvay çanlarını boşluğa savurarak dağıtıyor. Sonra yine çıt yok.

Nihad bir taşa oturdu. Hasta başını avuçları arasında sıkmaktan başka birşey yapamıyordu. Beyninde hep o fikir, bir arı gibi vızıldayarak uçuşuyor: Bitirmek, kendi varlığını bir hamur gibi türlü biçimlerle sokmak, yoğurmak, dağıtmak, parçalamak, yapıştırmak, ezmek, eritmek istiyor. Bu, hayal oyununda çok var. Yine bir takım intihar tarzları düşünüyor: kurşun, deniz, kömür, ip, ustura, kuyu, zehir, bir binanın üst katından atlamak, türlü türlü teşebbüsler, birbiri ardı sıra muhayyilesine düşüyorlar. Hepsi güç işler.. fakat bir kere ölüme karar verdikten sonra, bu eziyetler o kadar azalıyor ki... Hepsinin sonunda da yokluğun, o daha şimdiden rehaveti hissedilen sükûnu var. Başı ve bütün vücudu o kadar yanıyor ki, en hoşuna gideni, deniz. Buz gibi suya dalmak. Tıpkı, bugüne kadar, hayatta yaptığı gibi dalgalarla göğüs göğüse gelmek. Yenileceğini bile bile, onlarla biraz itişmek. Sonra teslim. Büyük bir dalga yutarak şişmek, çatlayarak ölmek. Ohh, korkunç ve güzel. Müthiş bir ısdıraba kendi arzumuzla bir mislini daha zam etmek: işte saadet!

Başını kaldırarak Marmara'ya baktı. Ohh! ne bitip tükenmeyen su! Şimdi, bir kuş gibi havlanarak oraya gidiverse! Düşse! Marmara onu yutabilir ya. Orada bir kişiyi değil, yüz bin kişiyi boğabilecek su var. Öyle geniş ki, öyle nihayetsiz ki. Nasıl da sakin duruyor. İşte bu sükûna kavuşmak için ona dalmalı, onun zerrelerine karışmalı, sonra onunla beraber coşmalı, kaymalı, dalgalanmalı, kıyılara vurmalı. Haydi, Nihad, çocuğum, bir hamle! Bir hamle, kâfi. Bir hamle, ebedî sükûn.

Birdenbire kalktı. Başı o kadar ağrıyordu ki Marmara'nın soğuk suyunu bile tepesinden aşağı dökseler dinmeyecek gibi. Evine doğru yürüdü. Kendi kendine, yüksek sesle, "Bu işi bitirmeliyim, biraz gayret!" diyordu. İçinde zayıf bir ses, yerin dibinden gelir gibi derin bir ses titriyor: "Nihad! yapma.. sabret..

yaşamaya çalış;" fakat ne zavallı ses. Ne bitik, ne cılız.. işitilmiyor bile ve arı vızıldıyor: Bir hamle, bir hamle, sonra sükûn.

Bunu yapamayacak ne var? İş karar verinceye kadar. Karar! Karar nedir? Bu çoktan verilmiş. Nihad bunu hissediyor. Hattâ karar değil, içinde, ahid[308] var. Yemin.

Mahallesine gidinceye kadar, delirdi. Mahalleli ona durup baktılar.

Eve girince biraz sükûn buldu. İhtiyar kadın onun önünü keserek soruyordu:

- Nen var oğlum? Nen var? Allahaşkına, söyle.

- Hiç. Beni yalnız bırakacaksın Nine. Arkamdan gelme. Sonra sana gücenirim.

- Peki.. oğlum.. ama...

Nihad odasına çıktı ve kapıyı kilitledi.

Artık, tamamiyle yabancı bir kuvvetin kölesiydi. Hiçbir şey düşünemiyor. İçinden gelen gizli bir telkin altında hareket ediyordu.

Fesini başından attı, karanlıkta aynaya baktı: Hıh! O ne baş! Saçlar kalkmış: Her tel, canlı bir hayvan gibi, solucan gibi kımıldıyor. Yanağı öyle şişmiş ki, bağdan dışarı fırlamış.

Hemen bir kâğıt, kalem buldu, masanın başına oturdu; çarçabuk şu satırları karaladı:

"Denize atılarak intihar ediyorum. Kimse mes'ul değildir. Kimsem yoktur."

Muazzez'e de bir mektup yazmak istiyor. Fakat, yazılacak şey o kadar çok ki, bir kelime bulamıyordu. Birkaç kâğıt yırtarak türlü satırlar yazdı:

"Muazzez,

"Çok eziyet çektim. Bunların ne olduklarını anlarsın. Bugün seni aradım. Bulsaydım belki yaşardım. Düğünlere, eğlencelere gitmişsin. Ne iyi. Hiçbir serzeniş maksadıyla söylemiyorum: Mazursun. Bir ıstıraptan kurtulmak elimizde oldukça daima kendimizi düşünürüz. Hakkın var. Bu hodbinliğini beğeniyorum. Fakat senin gibi yapamadığım için buna karar verdim. İnsan iki türlü doğarmış. Ya kendi kendi için, ya başkaları için. Memleketim, kendi kendi için doğanlarındır. Burada hodbinler sağ kalacak.

"Bu satırları seni üzmek için yazmıyorum. Ölümle seni rahatsız etmemek için ne yapılacağını bilsem, yaparım. Şu saniyede, başkalarına son bir iyilik yapmak, bana öyle büyük emel ki. Yalnız bu sözüme inan. Çünkü, ben sana şimdiye kadar çok inandım. Hayır.. bunu da sitem için söylemiyorum. Muazzez!.. Hey!.. Muazzez!.. Bağırıyorum. Allah bilir, bu satırları okurken sesimi duyacaksın. Muazzez! Yarabbi, ne söyleyeceğimi unuttum.

Hiç.. düşün ki.. ne düşüneceksin? Hiç.. hezeyân[309].. dur. Evet, düşün ki, ben hayatımda bir kere mes'ûd oldum. O saadeti bana sen verdin, yine geriye aldın. O senin malındı, istirdad[310] ettin.. hakkın var. Fakat bu, şimdiki saadetim, benimdir, bana aittir. Anlıyor musun? Şimdiki saadetim.. yani.. anladın işte. O kadar mes'udum ki ağlamıyorum. Denize gireceğim. Biraz sonra. Şuradan. Bir öğle sıcağında banyoya girmek isteyenler, ne mes'uddurlar, düşün. Hayır. Düşününüz! Düşününüz Muazzez Hanım. Şimdi siz bana birdenbire pek resmî göründünüz. Çünkü artık size temellük edemediğimi seziyorum. Aramızda samimiyete benzer ne vardı ki? Hiç! Bir iki hatıra... Hatıra nedir? Başka iki insana ait şeyler... Şimdi ne siz O'sunuz, ne de ben, benim. Değiştik artık. Hele ben, biraz sonra, tamamiyle değişeceğim. İğrendiğimiz bir hüviyetten silkinip çıkmak ölümün bize vadettiği en büyük tesellidir. Yahut, avâm tabiriyle, kalbi dinlendirmek, ben bu kalbden çıkmak istiyorum. Ne güzel hayal. Fakat ne karanlık! Sen benim yeni odamı görmedin. Ah, dilim alışmış, affet, siz benim odamı görmediniz... Galiba göremeyeceksiniz de. Burada karanlıklar gariptir. Ne diyeyim? Anlatılamaz ki. Şu kâğıdın üstüne bastıran karanlığı ben size anlatamam ki. Bilseniz onun ne binbir dili var. Yazılarımı bana göstermiyor. Ama kalemimin kâğıtta yaptığı izleri hissediyorum, çünkü her çizgi içime kazılıyor. Muazzez Hanım, bütün hayatınızda, benim şu andaki hislerimi yaşamaktan mahrum kalacaksınız. Ne tuhafım, bilseniz. Sol yanağım, ıstıraptan şişti ve sarkıyor. İşte çirkin bir manzara. Bundan haberiniz var mıydı? Nereden olacak? Hem ben hezeyân ediyorum. Siz bir Mecnun'u affedecek kadar âlicenapsınız[311]. Bunu da geçelim. Ben şimdi banyoya gireceğim, siz düğünde eğlenininiz. Bu tezad bana ısdırab veriyor mu? Bilmem. Bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum, karanlık bastı, yoksa kör mü oldum, bilmiyorum?"

Gözlerini oğuşturarak ayağa kalktı. Boğazında iki parmak hissediyor. Kendi parmakları mı? Hayır! Boğuluyordu, onu boğuyorlar. Bağıramıyor da, haykıramıyor da, kaçamıyor da... Her yer kapkara, ne bu? Ölüm bu mu? Nereden geliyor?

Kapıya atıldı. Kanadı açtı, koşa koşa evden çıktı.

Var kuvvetiyle koşuyordu. Ancak yüzüne çarpan serin rüzgârda nefes alabiliyor. Dursa boğulacak. Nereye gittiğini bilmeden koşuyor. Yokuşun başına geldi. Ya geri, ya ileri. Bilmiyor, ne yapacağını bilmiyor, durdu. Nefesi tıkanıyor.

Bir gayret! Yokuşa atıldı. Çıkıyor. Kaçıyor. Arkasında bir başkası var, ondan kaçıyor. Şimdi, şimdi bir el onu yakalayacak. Şimdi bir el onu yere yatıracak. Geliyor. Koşarak geliyor. Ayaklarının sesi var. Ensesinde onun soluğunu hissediyor. Kaçmalı, ondan kaçmalı, ölüm o. Kovalıyor.

Caddeye çıkıncaya kadar, bu başkası, onun peşini bırakmadı.

Caddede ışıklar, sesler, insanlar, ona birdenbire kuvvet, cesaret verdiler.

Aksaray'a doğru yürüdü, sonra geriye döndü. Hep hızlı hızlı gidiyordu. Bu serin havaya ihtiyacı var. Birden elini başına götürdü: o ne? Fesi yok! Fessiz çıkmış. Cinnet! Herkes bakıyor. Rezalet! Bir fes lâzım. Bir dükkâna girdi, hasırlı hazır feslerden birini başına geçirdi. Fakat bunu niçin giyiyor? Ne lüzum var sanki? Bilmiyor. Yürüdü. Tekrar Bayezid'e doğru yürüdü.

Hep koşuyordu. Mesafe katetmek hoş bir şey. Kendisiyle beraber sanki cadde de yürüyor, binalar da yürüyor, gece de yürüyor, küre de yürüyor.

Ayasofya'ya kadar yürüdü. Caddeden insanlar çekiliyorlardı. Işıklar sönüyor. Sesler bir yere yapışıp kalıyorlar. Herşeyi gece bastırıyor. Korkunç gece. Ondan nasıl kaçmalı? Nereye gitmeli? Saat kaç? Saatlerin hepsi durmuş mu? Zaman yürümüyor mu?

Nereye gitmeli? Geceden ve ölümden kaçmak için nereye? Koşmalı. Rüzgâr.. oh, ne serin! Fakat hep koşmak lâzım.

Sirkeci'ye kadar koştu. Kepengi yarı inik bir dükkânın önünde durdu. Bacakları bitikti, içeri girmek istedi, onu sokmadılar. Biraz yürüdü, bir tahta perdeye arkasını dayayarak dinlenecek. Ayaklarına birşey takıldı. Yerde, boylu boyuna uzanmış, sapsarı bir küme, üstüste konmuş, ıslak bir çuval yığınına benziyor. Yumuşak ve yayılmış birşey. Ayaklarıyla bunu itti, fakat ürperdi. Bu yığından ince, ezik bir ses geliyordu. Burada bir can var.

Eğildi. Hâlâ bir çuval sarılığından başka bir şey göremiyordu. Biraz daha eğildi. Bu yığında, bir hareket, bir inip kalkma var. Bu sarı renk şişiyor ve sönüyor. Bu çuvalların arasında ince bir ses titriyor. İnim inim bir inleyiş. Tamamiyle eğildi. Karanlıkta bir insan başına benzer katı bir yuvarlaklık görünüyordu. Sonra müphem omuzlar. Sıkılmış bir çamaşır gibi tortop olmuş, biribirine sarılmış, bozulmuş, kısılmış bacaklar, iki çıplak ayak. Bir serseri olacak. Hayır: bir asker! Türk ordusundan bir adam! Tahta perdenin dibine sokulmuş, yapışmış, kıvrılmış, burnunu taşlara sokarak yatıyor.

Nihad, garip bir hisle, bu adamı kendi kendisi sandı. Onu uyandırmak, oradan kaldırmak, bir nebze, bir nebzecik daha yaşatmak istiyordu.

Elini bu müphem omuza koydu ve yığını sarstı. Vücud, bir ceset gibi, mukavemetsiz bir yumuşaklıkla oynadı. İnilti geliyordu.

Nihad bağırdı:

- Hişşt! Baksana... Kalk biraz...

Baş kımıldamak istedi. Fakat muvaffak olamıyordu. Nihad'a çevrilebilmek için bütün kuvvetini biriktirmeye çalışıyor. Genç adam, eliyle

askerin çenesini tuttu, başını biraz çevirdi. Gözleri kapalı. Hem de yüz, ne yüz! vıcık vıcık ellenmiş bir çamur halitası. Göz kapakları, âdeta burkula burkula, zahmetle açıldılar. Çene kımıldadı:

- Açım!

Nihad koştu, biraz ekmek alarak askere getirdi. O, kımıldamıyor, ellerini uzatamıyor, ekmeğe bakıyor, fakat onu da görmüyordu.

Nihad, ekmeği askerin ağzına yanaştırdı. Koku alan burun kanatlarında bir çırpınış var. Gözleri büyüyor. Ağız titreyerek açıldı. Nihad'ın kopardığı lokmaları, dil içeri çekemiyordu. Genç adam:

- Gayret! diye bağırdı.

Asker, lokmayı alamadan yutkunuyordu. Yavaş yavaş dilini daha çok uzattı, lokmayı iyice yakaladı, içeri çekti ve öğütmeye çalıştı. Korkunç görünüş! Çene kemiklerinden ses çıkararak gıcırdaya gıcırdaya oynuyor. Yüzün bütün etleri faal. Gözleri medhûş. Sanki lokma, boğazdan içeriye bir burgu gibi etleri dele dele giriyor.

Asker bu yüz dirhemlik ekmeği belki yarım saatte yiyebildi. Yolun tek tük gelen geçenleri bir iki dakika durup gidiyorlardı. Yemek bitti. Asker yavaş yavaş kımıldamış, başını kaldırmış, arkasını tahta perdeye dayayarak oturabilmişti. Simsiyah gözlerinin bütün sıcaklığıyla Nihad'a baktı:

- Allah senden razı olsun! dedi.

Nihad, bir aynaya bakar gibi, askere bakıyordu.

- Ben de askerim, hemşeri. Senin çektiklerini ben de çektim, dedi.

Askerin gözleri biraz daha büyüdü:

- Sen de asker misin? Eh.. dedi, sustu. Neler, neler söylemek istiyordu, kimbilir? Fakat sustu.

Nihad sordu:

- Nerede askerlik ettin?

- Çanakkale'de.

- Ne zaman geldin?

- Beş altı ay evvel.

- Hangi vapurla?

- İhsan.

Nihad sarsıldı. Aynı cephe, aynı tarih, aynı vapur!

Bu askerle birlikte harbetmişler, birlikte vapura binip İstanbul'a gelmişlerdi, titredi:

- Niçin böyle düştün hemşerim?

- Hükûmet bakmadı ki. Süründürüyor bizi işte.

Nihad tıkandı. Söyleyebilecek hiçbir şeyi yoktu.

Cüzdanını çıkardı, birkaç liralık bütün parasını, cüzdanla beraber nefere verdi:

- Al. Ben de askerim, ben de Çanakkale'de idim, ben de İhsan vapuru ile İstanbul'a geldim, ben de gaziyim. Ben de sürünüyorum, dedi.

Dua beklemeden yürüdü.

Sirkeci'nin deniz kıyısına doğru gidiyordu, durdu. Bir hatıra onu çivileyivermişti. Çanakkale'den İstanbul'a gelişi!.. Ne ümitler!

Uzaktan bir yangın gibi görünen İstanbul'a girmek için ne iştiyak. Vapurdan iskeleye kendini nasıl atmıştı! Bir anda, bütün İstanbul'u çarçabuk dolaşmak istiyormuş gibi, hızlı hızlı nasıl yürümüştü! Ah... Birisi onun kulağına bir mahşere girdiğini niçin fısıldamadı? Niçin söylemedi ki, bir Türk'ün en bedbaht olduğu yer Türkiye'dir; harp cepheleri şehirlerden daha güzeldir, daima namuslu Türkler, ölümü, Türkiye'de hayata tercih etmişlerdir. Niçin ona haber verilmedi ki, cepheden dönerek memleketine girenler, sürüneceklerdir, niçin demediler ki, Türkiye bir mahşerdir, orada masumlar, temizler, alicenaplar, faziletkârlar, hasbîler, iyi niyet sahipleri ve büyük kalbli insanlarla reziller, çalıp, çırpanlar, imansızlar, türediler, sonradan görmeler, seviyesizler, sütü bozuklar, hâinler ve kaatiller omuz omuza yürür, gezer, sevilir, yaşar, karışık korkunç bir kütle gibi kımıldarlar. Ve niçin haber vermediler ki, buranın, bu toprağın hakiki sahipleri, bu türediler, bu rezillerdir. Kanun ve mahkeme nüfuz ve zabıta, devair onlarındır. Onlar ki bir türedi nesildirler, yalnız kendi ömürlerini iyi sürmek için memlekete kahraman görünerek toprağı satarlar.

Artık Muazzez'i unutuyor. Bu mahlûkun ne ehemmiyeti var? Nihad bu gece sağ kalamazsa, bu facia, memleketteki boğucu havadandır. Herkes, kendi şahsına zarar veren her şahsı affediyor. Fakat bir gençliği öldüren, bir orduyu, bir zümreyi, bir kitleyi öldüren insanları çarpacak hiçbir kuvvet yok mu? Tuh!

Köprüyü geçti. Yüksekkaldırım'ı çıkıverdi. Bir kuvvet onu ileriye çekiyor. Ne olduğunu bilmeden, Beyoğlu caddesini geçti. Biraz durursa yere yıkılacağını sanarak, fasılasız yürüyordu.

Harbiye'ye, oradan Nişantaşı'na kadar gitti.

Yollarda, Necmettin Bey'in evini soruyordu. Nihayet ona bir konak gösterdiler.

Büyük bir bahçe kapısı, önünde arabalar, otomobiller. İçeriden saz sesi geliyor. Bahçenin sonunda büyük bir konak, bütün pencereleri açık, düğün burada, bütün apartman halkı, Mahir Bey'i, Seniha Hanım'ı, Alâaddin Bey'i burada, Muazzez burada.

Sonu ne olacağını düşünmeden bahçeye girdi. Kapıda uşaklar ona baktılar. Bir tanesi önünü kesmek için ilerlemek isterken, öteki mâni olmuştu.

Bahçe kapısından konağa kadar uzun ve geniş bir araba yolu. Nihad yürüdü.

Konağın camlı kapısına gelince, bir ağacın altına çekildi: İçeriden dışarıya, dışardan içeriye bir davetli kafilesi dolup taşıyordu. Bir ipek hışırtısı, hafif bir lavanta kokusu havayı doldurdu. Camlı kapının içindeki büyük elektrik fanusundan gelen kuvvetli ışıkta bütün tuvaletler görülüyordu. Erkek ve kadın karışarak, kaç göç yok. İkişer üçer guruplar, kapıdan çıkarak, binanın arkasında, bahçenin ormanlık tarafına dağılıyorlar.

Nihad, görülmemek için, sık ağaçlar arasında ilerledi, binadan uzak bir ağaç altında durdu. Kalbinde şiddetli bir çarpıntı var. Buraya niçin geldi? Muazzez'i görmek mi lâzım? Değil. Peki niçin? Ne şuursuzluk! Bu adî tecessüs niçin? Fakat kendini kurtaramıyor. Konuşmasa bile, Muazzez'i uzaktan görmek onun gözlerindeki mânâyı cürmümeşhûd[312] gibi görmek istiyor. Ondan sonra herşeyi rahat yapacak.

Ne güzel bahçe. Ağaçlar narin, süzgün, yollar temiz, küçücük bir orman ki içinde uğultular var. Konaktan bir elektrik sağanağı yağıyor. Sesler, kahkahalar. Sonra musikî.

Nihad, binanın arka tarafında, alt katın büyük bir salonunda kuvvetli bir ışık gördü. Orada insanlar, dekoltelerinden beyaz etleri görülen kadınlar, prostalalı[313] hizmetçiler dolaşıyorlar. Yemek salonu olabilir. Belki Muazzez orada, yürüdü, pencerenin önüne geldi. Çirkin bir hareket yaptığını düşünmeden içerisini seyretti.

Yemek salonu. İki büyük sofra. Nihad, hemen masaların etrafındakileri birer birer gözden geçirmek istedi. Fakat, odanın tavanındaki avizeden bulaşan yekpare, şiddetli bir ışık, sofradaki cilâlı tabakların, gümüş takımların üstünde infilâk ederek sıçrıyor, göz kamaştırıyordu. Yavaş yavaş insanları seçebildi. Bir

masada hepsini gördü: Mahir Bey, Seniha Hanım, Alâaddin Bey. Kerim Bey ve Muazzez! Hep yanyana oturuyorlar. Hepsi gülüyorlar. Alâaddin Bey Seniha Hanım'la Muazzez'in ortasına oturmuş, kahkahalar boşaltıyor. Muazzez! Muazzez! O da gülüyor. Yeni, siyah bir dekolte yaptırmış, yüzü eskisinden pembe. Sefalette çöken göğsü dolmuş, bütün vücudunda hararet ve râ'şeler var, yaşıyor! Fakat.. arasıra dalgın. Düşünceli zamanlarında olduğu gibi yeşil gözleri biraz ıslanıyor. Etrafındakiler, bilhassa Alâaddin Bey bu durgunluğun derhal farkına vararak ona bir şarap kadehi uzatıyor. Muazzez bunu sevinçle içiyor.

Nihad, farkında olmadan yüzünü cama o kadar değdirdi ki, burnu yassılanıyordu. İçeriden görülmeyi hatırından geçirmedi, ne ehemmiyeti var? Cürmümeşhûd! Muazzez'i en suçlu anında, gözleriyle görüyor! Alâaddin Bey'in elinden kadehi alırken, fettan dudaklarının uçlarına yayılan tebessüm, yetişir. Muazzez gülüyor. Ah, ne mes'ud!

Fakat Nihad onlara bakarken, öteki masadan onu gördüler. Kadınlardan biri, yanındaki erkeğe pencereyi gösterdi. Bir kahkaha, bütün başlar Nihad'a çevrildi. Odada herkes pencereye bakıyordu. Erkekler ayağa kalktılar. Umûmî bir kahkaha daha koptu. Muazzez bu sefer, katılarak gülüyordu.

Nihad kaçtı.

Bir cinayet işlemiş adam gibi, utançla, vicdan azabıyla, korku ile alabildiğine koştu, konağın bahçesinden çıktı.

Uşaklar da arkasından koşuyorlardı. "Dur!" diye haykırdılar, hırsız zannetmiş olacaklar. Düdük öttürüyorlardı.

Nihad "Maçka" yoluna çıktığı halde arkasından koşuyorlardı. İzini kaybettirmek için Taşlık'a kadar koştu.

Orada, şuuru çığırından çıktı. Vehimler başını dolduruyordu. Hâlâ takip ediliyor, hâlâ aranıyor, hemen yakalanacak, dövülecek, insafsız adamlar elinde paralanacak sanıyor, kulağına haykırışlar, düdük sesleri, silâh patlayışları, gürültüler, vaveylalar geliyor. Taşlardan birinin üstüne oturdu. Sanki, bayırın anfitiyatrı[314] üstüne serpilmiş büyük taş parçaları, gözlerinin önünde sıçrıyor, havaya kalkıyor ve başucunda, vınlaya vınlaya dönerek, büyük bir gürültü ile etrafına, ayaklarının ucuna düşüyorlardı.

Bu kuruntu çok sürmedi. Taşlık'ın büyük sükûtu, Nihad'ı kendine getirdi. Fakat, genç adam artık her aldığı nefeste bin defa ölümün eziyetini hissediyordu. Bu sefer en kati kararıyla ayağa kalktı ve türlü mânâsız şeyler haykırarak deniz kenarına koştu.

Orada durdu. Kıyı, tenha, boydan boya uzanıyor. Deniz çok durgun. Sulardan gelen serin nemli hava, yüzünün derisini ıslatarak geçiyor. Lokman ruhu gibi genzine mayhoş bir serinlik veren deniz kokusu. Nihad bu kokuyu içine çekti.

Bir saniye durmak istemiyor. Hemen atlamalı. Etrafı dinledi, ses yok. Kulak verdikçe sükût katmerleniyor, derinleşiyor. Her şey müsaid, sahil boyunca biraz yürüdü. Yakında insanlar bulunmasından korkuyordu. Kıyıda birkaç yalı var. Fakat hepsinin pencereleri örtülü, karanlık.

Başının içi uğulduyor. Derûndan[315] gelen hiçbir itiraz yok. Bütün fikirleri tebehhür etmişler. Sinirlerinde tuhaf bir sükûn. Etrafın sessizliği içine işliyor.

Soyunup soyunmamayı düşündü. Fakat birden, kendini suların içinde tahayyül ederek titredi. Bütün vücudu buz kesildi.

Hep kendini dinliyordu. İtiraz yok! Hani o ses? Hani o "Nihad! Yapma! Sabret... Yaşamaya çalış!" diyen cılız ses? O bile susuyor.

Denize eğilerek baktı. Ne durgunluk! Burada insan boğulabilir mi? Ya muvaffak olamazsa? Ya ölümü şiddetle istediği bir anda, suların üstünde kalır, bayılır, sahile vurur, sağ kalırsa? Ne feci! Denizin dibine inmek lâzım... Bir ip... Kemeri aklına geldi. Yerlere bakarak birkaç adım yürüdü. Büyük bir taş buldu. Oturdu, belinden kemerini çıkardı, bir ayağına bu taşı sımsıkı bağladı. Sağlamlığına emin olmak için biraz daha yürüdü. Ayağını havada salladı, mükemmel!

Bir an evvel atılmak istiyordu. Felâketlere koşarken gösterilen istical[316].

Ayağa kalktı, denizin ta kenarına geldi. Derinliklere gidebilmek için, suda biraz yürümek lâzım.

Birdenbire kalbi şiddetle atmaya başladı. Korkuyor mu? Değil. Nedir? Anlamıyor. Haydi, bir adım.

Bir adım attı. Su ayaklarına değiyordu. Fakat bir daha hiç kımıldayamadı. Cesaretinin bütün bütün kaçmasından korkuyordu. Şiddetli bir savlet lâzım. Kaşlarını çatarak, dişlerini ve yumruklarını sıkarak nefesini tutarak suya girdi: Dizlerine kadar.

Hafif, yumuşak, fakat soğuk dalgalar, bütün vücudunu göğsüne ve sırtına kadar sıvıyordu. Başını geriye çevirdi ve Taşlık'a baktı. Sonra gözlerini sımsıkı yumarak, suların içinde, hızlı koştu ve birdenbire, denizin uçurumunda bir minare boyu kadar dibe çöktüğünü hissetti.

Fakat, başının üstünde kapanan su, kulak zarlarına bir tokmak gibi vuran uğultular, nâmütenâhî bir karanlık, vücudunu demir gibi sıkan deniz, ansızın bütün hayatî kuvvetlerini kırbaçlayarak, onda bir mücadele aşkı uyandırdı. Hemen ağzını sıkıvermişti. Bir damla su yutmak istemiyordu. Karnına dolacak bir dalga ile şişerek çatlamak hayali onu şiddetle ürküttü. Fakat iniyordu.

Birdenbire ayakları bir yere çarptı ve vücudu suyun üstünde yükselmeye başladı. Anladı ki ayağından taş fırlamıştır. Fakat her taraftan kuvvet çekiliyordu. Bir saniye daha nefes almasa boğulacak. Tıkanarak ölecek, su yutmak istemiyor.

Su onu yukarı atıyordu. Bir an başını boşlukta, havada hissetti. Beşiktaş'ın ışıklarını görür gibi oldu. Hemen bir nefes aldı. Su tekrar onu içeri çekti.

Hiç yüzmek bilmiyordu. Yanlış birşey yapmaktan korkarak, ayaklarını sallamadı. Elleriyle kulaç atmaya çabalıyordu. Yaşamak sevdası gözlerini bürüdü. Bu sefer deniz, bir alev gibi vücudunu yakıyor. Akıntılar vücudunu atıyor, sürüklüyor. Kâh iniyor, kâh çıkıyor.

Muazzez gözlerinin önüne geldi. Bu akşamki dekolte, siyah elbisesiyle Muazzez. Fakat gülmüyor. Nihad'ın gözünün içine bakıyor ve ona acıyor.

Suyun yüzüne bir daha çıktı. Derin bir nefes aldı. Bağırdı, yine su onu içeriye çekti. Fakat bu sefer bütün kuvveti tükenmişti. Kolları, omuzlarından koparak suya düşecekmiş gibi çekiliyordu.

Ölümü ihtiyariyle[317] kabul edip etmemek için, bir şimşek gibi çakışan binlerce seri, zıt hisler içinde bocaladı. Ağzını bir açsa, lahzada ölüm. Fakat istemiyor. Son ümide kadar, takattan tamamiyle kesilinceye kadar mukavemete karar veriyor. Nereden geldiğini anlamadığı bir yaşamak aşkı. Üç defa derin derin nefes almakta, en büyük saadeti buluyor. Sevkitabiî ile ayaklarını sallamaya başladı. Suyun yüzüne yine çıkıyordu. Bir defa "fakat son" bir defa daha nefes alabilecek. Ne yaparsa o vakit yapabilir. Ama ne yapacak? Nefes almak. Başka?

Ayaklarıyla suyu itiyordu. Hep ufkî vaziyette durabilmek için elleriyle birtakım hareketler icad etmeye başladı. Bazı bir demir kütle gibi göğsüne vuran büyük bir dalga, onu sarsıyor, çökertiyordu.

Bir aralık takatten kesileceğini anladı. Kollarını sallayamaz olmuştu. Başında da bir sersemlik, bayılmadan evvel insana gelen iç çekilişini

hissediyordu. Nefesini tutmak için tükettiği kuvvet sonuna gelmiş, artık çatlayacak.

Fakat yine başını havada hissetti. Nefes aldı. Ve bu sefer en son kuvvetiyle, suyun yüzünde kulaç atmaya çabaladı. Bunun tesirini görmüştü: Denizin sathına yüzü koyun uzandı ve yüzmeye başladı.

Beşiktaş kıyısını görüyordu. Epeyce açılmıştı. Birkaç defa nefes alınca vücuduna yeni bir kuvvet doldu. Göğsü hırlayarak, sahile doğru atılmaya uğraşıyordu.

Dalgalar birkaç defa onu geriye ittiler. Azılı bir hayvanla boğuşur gibi sularla uğraştı. Kıyıya yaklaşıyordu.

Epeyce yaklaştı ve ayaklarının altında kumu hissetti. Koşarak yürüdü ve kenara çıktı.

Simsiyah denize, vahşi bir savletle, üstüne hücûm edecekmiş gibi, Nihad korkarak sulara arkasını çevirdi ve sahilde koşarak yürüdü. Sonra yere çöküp oturdu.

Bol bol nefes alıyordu. Hayatın mânâsı, gözünde birdenbire başkalaştı. Nefes almak, kanın damarlarda koşuştuğunu duymak ne saadet!

Titriyor, kemikleri kırılacak gibi zangırdıyordu. Kemer hâlâ ayağında duruyor. Onu çıkarıp attı. Şimdi nereye gidebilir? Ta İstanbul'a mı? Ne mümkün!

Konağa giderek hikâyeciyi kapıya çağırtmak aklına geldi. Başka yapacak bir şey de yok.

Kalktı, içinde garip bir saadet duyarak. Taşlık'ı tırmandı. Nişantaşı'na kadar, heyecanla yürüdü. Mahallelere gelince, evlere karşı "Ben yaşıyorum!" diye bağırmak istiyordu. Elbiselerinden sular akıyor. Tek tük gece yolcuları ona dönüp baktılar.

Konağın kapısına geldi. Araba, otomobil yığını, hâlâ içeriden saz sesleri. Pencereden elektrikler.

Kapıda bir uşağa yanaştı:

- Kuzum, içeriden bana Kerim Bey'i al gel.

Söz söylerken hâlâ elbisesinden sular akıyor. Uşak biraz evvel kovaladığı adamı tanımayarak ona, hayretler içinde baktı:

- Ne Kerim Bey'i? Bu kalabalıkta Kerim Bey mi olur?

- Muharrir Kerim Bey. Sen haber ver, bulunur. Gelir o. Bir kaza geçirdim. Görüyorsun. Denize düştüm. Fakat sen bir şey söyleme. Yalnız Kerim Bey'i çağır!

Uşak, isteksizlikle uzaklaştı. Mutlaka bu akşam düğün şerefine o da kafayı tütsülemiş olacak, yürürken, adım başında, ayağı bir çukura giriyormuş gibi, gölgesi uzanıp alçalıyor. Konağın camekânlı kapısı önündeki insan yığınlarına karışıncaya kadar, bu adam, Nihad'ın gözünden kaçmadı.

* * *

Hep o kapıya bakıyordu. Oradan ne bekliyor? İki kişinin saadeti etrafında neşeli bir muhit yapmak için toplanmış insanlardan ona ne? O insanlar ki, hayatın bir bakıma ne korkunç vartaları olabileceğini vaktinde anlamışlar, işlerini becerip kılıçlarını kuşanmışlar, günün birinde kendilerini denize atarak, sırıl sıklam elbise ile bir düğün kapısına koşmak için ne yapmak lâzımsa yapmışlar, yahud faziletin değil, zekânın nimetlerinden istifade ederek har vurup harman savurmuşlar, bu gece her vakit yaptıkları gibi eğleniyorlar. Bunda gayr-ı tabiî görünen şey nedir? Mukaddes kitaplar ve ihtiyarlar, bazı eblehlerin kulağına fısıldamışlar: "Doğru olunuz! Aldanmazsınız." Bu nasıl bir hükümdür? Hangi biçare zekânın bulduğu kurtuluş yoludur? Hayatın istikametine göre ne sapa bir yol. Misallerin belagatı[318] var: Şu başkâtip her kimse, elbet Sultan Hamid'in bir karini[319] idi ve her karin gibi murdar elini hazineye sokmuştur; o ne geniş ve küstah avuçmuş ki, parmakları arasına tıkıştırdığı altınlar yalnız kendisini değil, arkasından gelen nesillerini bile terfih[320] ediyor. Hangi kanun-i esasi, hangi meşrutiyet, hangi hukuk ve kanun fikri, şimdi pencerelerinden sefahetin[321] vaveylası ve alevi püsküren şu konağı berhava edebilmiştir? Elcevap: Hiç!

Nihad'ın kapıdan ayrılmayan gözleri, aradığı iki gölgeyi seçti: Uşak sendeleyerek, yanındaki de dimdik, yürüyorlar. Bu yeni gölge odur, Kerim. Çehreler kadar birbirinden farklı yürüyüşler vardır.

Kerim'i adım atışından tanımak güç değil. Hiç sallanmadan, vücudunun üst tarafı öne doğru ve biraz eğilmiş, tartılı adımlarla, başı havada ve telâş etmeden geliyor. Gölgesi gittikçe kabardı. Nihad'a üç adım yaklaştığı zaman gözlerini etrafa çevirerek, bahçe kapısının elektriği altına kenetlenmiş uşak, arabacı makulesi[322] arasında, kendini arayan adamı bulmak istiyor. Fakat başı hareketsiz.

Nihad ona doğru bir iki adım attı ve yoluna durdu. Muharrir yürüyüp geçmek istemişti. Uşak ona Nihad'ı göstermişti:

- Aha! Sizi arayan efendi şu.

Nihad'la Muharrir göz göze geldiler. Ama Kerim Bey, parlak siyah gözlerinde bütün dikkatini toplayarak, karşısında bekleyen insana baktığı halde, onu tanıyamamıştı.

Nihad'dan hazi[323] bir ses çıktı:

- Azıcık.. dışarı çıkalım.. Kerim Bey.

Muharririn tereddütünü görerek ilâve etti:

- Çıkalım dışarı... beni tanıyacaksınız.

Kerim Bey o zaman kımıldamayan başını ileri uzatarak Nihad'ın yüzüne yakından baktı ve garip bir hareketle sarsıldı:

- Siz misiniz?

Yürüdüler.

Kapının önüne birikmiş ayaktakımı kalabalığından uzaklaşıncaya kadar bakışmadılar. Tenhada evvelâ Nihad durdu:

- Sizi rahatsız ediyorum.

Hikâyeci kesif bir ciddiyetle mırıldandı:

- Hayır.. böyle söylemeye lüzum yok.. fakat...

- Size azamî ihtiyacım var Kerim Bey. Bilmem ki bu karanlıkta ne halde olduğumu görebiliyor musunuz?

Hikâyeci, Nihad'a bakmayı merak etmeden cevap verdi:

- Fakat sesiniz birçok şeyler ifşa ediyor. Henüz bir felâketten çıkmış gibisiniz. Bir hadise mi oldu?

- Büyük bir hâdise. Mübalâğa etmeden söyleyeyim: Ölümden geliyorum.

O zaman Kerim Bey Nihad'a fazla bir dikkatle baktı:

- Bir kaza mı geçiştirdiniz? Üstünüz başınız tuhaf.

- Sırılsıklam.

- Evet.

Romancı durdu. Bir nefes aldı. Nihad ağzını açarken, kati bir hareketle Kerim Bey onun sözünü kesti:

- İzah etmeyiniz. Hâlâ bir tehlike içindesiniz. Islak bir adam büyük bir hastalık kapabilir. Şimdi bir yere girmemiz lâzım.

Düşünüyordu, birden kararını verdi:

- Bize gidelim.

- Yakın mısınız?

- Beşiktaş'ta oturuyorum.

Bir arabaya seslendi. Bindiler. İlk dakikalarda Nihad bir şey söyleyemiyordu. Hikâyeci lâf açtı:

- Yalnız tahmin ediyorsam denize kazara düşmediniz?

- Hayır.

- Son günlerde meşûm bir harekette bulunabileceğiniz hatırımdan geçmişti. Muazzez'den ayrı yaşadığınızı işittim. Bu sizin için müthiş olacaktı, biliyordum...

Düşünerek mırıldandı:

- Kendinizi denize attınız ha?

- Evet.

- Nereden?

Nihad parmağıyla sahili gösterdi.

Romancı soruyordu:

- Ne kadar evvel?

- Yirmi, yirmi beş dakika.

- Niçin buralara kadar geldiniz?

- Düğüne geldim. Ne yapacağımı bilemedim. Oradan da kaçtım, uşaklar peşimi...

- O, siz miydiniz?

- Evet.

- Yemek salonunun penceresinden bakan yüzü bağlı adam siz miydiniz?

- Evet.

Kerim Bey karanlıkta, Nihad'ın yüzünü seçmeye uğraştı ve şaşırakaldı.

Nihad, macerasını rahat bir yerde, uzun uzun anlatabilmek için, sesini çıkarmıyor, biraz evvel, kovalanarak soluk soluğa koştuğu yollara, bir masal dinleyen çocuk gibi istiğrakla[324] bakıyordu.

Araba duruncaya kadar konuşmadılar.

Hikâyeci, anahtarla evinin kapısını açtı. Karanlık yerlerden geçtiler.

- Bu evde yapayalnız otururum. Kimsem yok! diyordu. Bir merdiven çıktılar, iç içe bir odadan ötekine girdiler, karanlıkta Muharrir Nihad'ın kolunu tutuyordu.

Lamba yanınca, garip bir oda aydınlandı: Siyah bir oda. Ansızın göze çarpan bütün eşya, perdeler, duvar kâğıtları, masa örtüleri, lambanın fanusu, kütüphane, hep siyah. Gayet sade eşya. Odayı boylu boyuna kaplayan kitap rafları. Üstü bomboş siyah örtülü bir masa. Bir kütüphane. Pencere kenarında bir uzun koltuk. Bir tek sandalye. Her şey donuk, her şey siyah. Fakat burada içine işleyen bir ahenk, bir tertip var. Nihad şaşırdı ve hayretini saklamadı:

- Odanız mı siyah, yoksa benim gözlerim mi kararıyor?

Muharrir gülerek izah etti:

- Siyah bir odada yazı yazmak pek rahat.

Sonra mihaniki bir süratle pencereleri, kapıyı kapadı, bitişik odaya koşarak elinde çamaşırlar ve pijama ile Nihad'a koştu:

- Hemen üstünüzü değiştiriniz. Semaverde size şimdi çay hazırlayacağım. Derhal yatağa girmelisiniz. İntihardan kurtulan bir adamın zatürreden ölmesi münasebetsizliktir. Haydi.

Nihad'ı birkaç fanila ile sımsıkı giydirerek bitişik odada, karyolaya oturttu, arkasına yastıkları dayadı. Bir gaz sobası yaktı. Kısa bir zaman içinde, en küçük takrîâtı[325] da unutmayarak, sevimli bir tehâlükle çalışıyordu.

Çay tepsisini karyolanın başındaki dolaba koydu. Nihad'a bir sigara ile çay fincanını verdi, sigaralarını yaktı, yatağın kenarına bir koltuk çekerek oturdu:

- Şimdi konuşalım!

Ve Nihad'ın macerasını dinledi.

Nİhad sözünü bitirince yatakta doğruldu:

- Artık yaşamak istiyorum, bu gece dünyaya bir daha gelir gibi oldum.

Romancı da ayağa kalkmış, başı bin düşünceyle ağırlaşmış gibi öne düşük, elleri cebinde, geziniyordu. Yatağa giderek Nihad'ın karşısında durdu:

- Buhranlı zamanlarınızda niçin bir kerecik bana koşmadınız, size kaç defa rica ettim. Bana güvenebilirdiniz, ölüm karşısında izzet-i nefsiniz böyle bir müracaata hail olmamalıydı. İki üç gün sonra, Boğaziçi sahillerinden birinde cansız bulunsaydınız? Muazzez, mutlaka çıldırırdı. Sizi on gündür arıyor. Her yerde sorduk. Fatih'teki evden bilmiyorlar. Arkadaşlarınızı bulamadık, kahveye çıkmıyorlarmış. Yazınızı gazeteye getiren çocuktan evinizi öğrenmek istedim, onun haberi yokmuş. Nihayet gazetelere ilân verecektik. Muazzez hergün bana sizden bahsediyordu. Birkaç kere, ağladı. Bu maceranızı öğrenince kim bilir ne hayret edecek. Size bu kadar fedakârlık etmiş bir kadından fazla şüphe etmek ne haksızlık? Vakıa bazı teheyyüçlerimizin, bizi götürdüğü gayr-i mantıkî neticelerden tamamiyle mesul değiliz; ama, düşünmediniz mi ki.. her ne ise, vaki olmuş bir şeyi münakaşadan amelî bir netice çıkmaz. Bundan sonrasına bakalım.

- Bundan sonra ne yapabilirim?

- Istıraplarınızın maddî ve ferdî kısımlarını azaltmak kolay. Bana izin verirseniz, maişetinize ait müşkilatı halledebileceğime eminim. Fakat biliyorum ki, sizi bu geceki meşûm harekete sürükleyen karar, yalnız şahsî ıstıraplarınızdan gelmiyor. Felâketinizin menşeleri yalnız şahsınızda değil, cemiyete de irca olunmalıdır. Teheyyüce fazla kabiliyetiniz var. Başkalarının ıstıraplarını da yükleniyorsunuz.

- Evet. Şahsıma ait felâketlerim, "bardağı taşıran damla"lardır. Bana ıstıraplarım, muhitimden, cemiyetten geliyor, çok doğru anlıyorsunuz.

- Hattâ sizin şahsî dediğiniz ıstırapların menşei de cemiyettir. Sizin bütün maceranızı, başından sonuna kadar, tane tane tahayyül ediyorum: Eğer

kıymetleri hercümerc olmuş, dağınık, müterediî[326] bir cemiyetin içinde olmasaydınız, o şahsî felâketlere de uğramazdınız. Türkiye'de daha birçok seneler, birçok gençler kendilerini ölüme atacaklardır. Tek tük harp zaferlerine aldanmayarak, her Türk itirafa mecburdur ki inkirazî[327] bir devir içindeyiz. Bu müterediî cemiyete şuur vermek için, "Sen büyüksün, senin binlerce senelik mazin var, cengâversin, hünerversin, sanatkârsın, fazılsın[328], bütün milletlerin en yükseğisin" demek, bir saflıktır. Cemiyetlerde, inkirazın fena bir alâmeti de "tekebbür[329]"dür. Diyoruz ki memlekette "kaht-ı rical[330]" var: idareci, diplomat, ilim adamı, sanatkâr yok; musikîmiz münkariz[331], tiyatromuz başlamamış. Edebiyatımız iptidâî, resmimiz basit, felsefemiz kopya; okuma yazma bilmek bir irfan sayılıyor; hattâ bu devlet kuruldu kurulalı, imlâ yanlışından kurtulmuş bir tek münevvere tesadüf edilmemiş, en ziyade pazularımıza güvendiğimiz halde, adalî kuvvetimiz de pörsümüş, cüce, hasta ve şaşkın bir insan yığınıyız. Bunu hep itiraf edebiliyoruz. Fakat sonra yine tekebbürden vazgeçemiyoruz.

Biz, ne bedbinlerimizin zannettiği kadar küçük, ne de nikbinlerimizin[332] tasavvur ettiği kadar büyüğüz. İçtimaî meselelerde mübalâğa vardır. Kendi kendimizi dolandırmayalım.

- Öyle sanıyorum ki her şeyden evvel faziletkâr olmaya muhtacız.

- "Fazilet" hakkındaki telâkkimiz biraz istihale geçirmelidir. Meselâ siz bile "ahlâk, fazilet, namus, istikâmet" kelimelerini klâsik mefhumlarıyla düşünüyorsunuz. Eski ilm-i ahlâkın yanlış tarafine göre, "fazilet, ferdin gaye fedakârlığıdır." Geçen asra kadar zannedilmiş ki, cemiyet için kendi menfaatlarını rızasıyla terk edişi, diğer-bin, hasbilik dediğimiz şeydir. Bu tarifin bir kelime oyunundan fazla bir kıymeti yoktur. Fazilet, menfaata zıt değildir. Bu fertle cemiyeti birbirinin düşmanı zannetmekten ileri geliyor. Menfaat, ki "muhafaza-i nefs"[333] arizesinin[334] şuuru demektir, hayatın nazımıdır, hiç kimseyi menfaatperest olmaktan alıkoymaya hakkımız yoktur. Bunun için, yirminci asırda "fazilet ve menfaat" fikirlerinin "aynı" olduklarına dikkat edilmiştir. Artık fazilet, ferdin gayrı için fedakârlığı değil, insanın insan için "yani hem kendisi, hem de başkaları için" fedakârlığıdır.

Daha doğrusu burada fedakârlık da yoktur. Faziletkâr bir adam, kendi menfaatını başkalarınkiyle en mükemmel telif ederek kendine de, başkalarına da, herkesten fazla faideli olan adamdır. Yani bizi muvaffakiyete çıkaracak en kısa yol, hatt-ı müstakimdir[335]. Başkalarını dolandıran adam, farkında olmadan

kendi kendini dolandırmış olur. Bir Avrupalı böyle düşünür. Söz verince randevüsüne dakikası dakikasına yetişen, her vadettiği şeyi yerine getiren Avrupalı, yine kendi menfaatine çalıştığını bilir. Avrupa memleketleri var ki, biliyorsunuz, tramvaylarında kondoktör değil, biletçi bile yoktur.

Türkiye'de fazilet, bir fedakârlık telâkki edildiği için, herkes bundan korkuyor; hattâ namuslu bir adama "Ne saf mahlûk!" diyoruz. Faziletle belâhat[336] aynı şey sayılıyor. Bu, bizim ahlâk hakkındaki anlayışımızın iptidâîliğindendir. Hile, dalavere, aczin ve safvetin vasıtalarıdır. Zeki ve menfaatını bilen adam, doğru, açık, hasbi ve cömerttir; böyle olmakla hiçbir şey kaybetmeyeceğini bilir. Asrî fazilet fikri budur. Görüyorsunuz ki fazileti menfaat fikriyle telif ediyorum, yoksa, bir ahlâk hocası gibi ortaya bâlâpervâzâne[337] kelimeler atmıyorum. Memlekette herkes, fazileti saadetin zıttı sandığı için, ya namuslu kalmaya karar vererek bir köşeye çekilip oturuyor, miskin, faidesiz, çekingen yaşıyor; yahut namussuzluğu kabul ederek bir taraftan halka faideli olmaya çalışıyor, öte taraftan çalıp çırpıyor. Yani hizmetle denaati telif ediyor. Birçok faal hükûmet adamlarının ahlâksızlığı bundandır. Türkiye'de "fazilet" fikri tekâmüle muhtaçtır. Bizim cemiyetin bütün ıstırapları bu hercümerçte kaynıyor.

Romancı ayağa kalktı, elleri kalçasında odanın içinde hızlı hızlı gezinerek anlattı:

- Saadetin bir serap olduğunu bütün şairler söylemişlerdir. Hâlâ insanlar bu vehim peşindedirler. Kedersiz, saf, ebedî, mutlak bir saadet aramak, insanlığın tabiatı saniye[338] haline gelmiş bir gafletidir. Bu gaflet, psikolojide şöyle tecelli eder: ruhtaki teheyyücleri, ruhiyatçılar, "haz ve elem" gibi "kati, basit, gayri kabil tahlil" iki dilime ayırırlar. Felsefenin bütün hataları, bu yanlış tasniften ileri geliyor. Ruhta, haz ve elem gibi birbirlerine zıt iki unsur ayırmaya teşebbüs edilemez, her elem bir hazla, her haz, elemle müterafıktır[339]. Kederli zamanlarımızda, gizli bir sevincimiz vardır, zira bu sevincimiz bitecektir. Elemsiz haz, hazsız elem tasavvuru, pek mücerred ve bâtıldır. Abdülhak Hamid, "Makber" mukaddimesinde, mühim bir şey söylüyor:

> "Kederimin artması için sevinmek isterim. Bunu kimselere anlatamam. Bu hissin lisanı anlaşılmaktan uzaktır. Sükût edelim."

Hâmid, bu duygusunu kendisine mahsus bir şey sanmakta dahiyâne bir hodbinlik göstermiştir. Hâlbuki, her insan böyledir. Şiddetli bir hazzın

muhtevası elem, şiddetli bir elemin muhtevası hazdır. Haz ve elem diye iki mütebariz[340] heyecan yoktur, ancak muğlak bir heyecan vardır.

- Ben de böyle hissettim.

- Bu his umûmî ve insanîdir. Visal ra'şesini hisseden adamın yüzünde beliren takallüs[341], şiddetli bir sancının adaledeki ihtilacına benzer. Çünkü o anda, hazla keder, azamî galeyan halinde müterafıktır. Haz ve elemin bâtıl tazyikini, nikbin ve bedbin iki felsefe, iki sanat vücuda getiriyor: kimine göre yaşamak elem, bir diğerine göre hazdır; ve insanlar, bu yüzden, saadet ve felâket denilen muammaları bir türlü halledemiyorlar; bilmiyorlar ki saadet ve felâket aynı şeydir.

Kerim, Nihad'a doğru ilerleyerek parmağını uzattı:

- Ne çırpınıyorsunuz? Size derin bir keder geldiği zaman, onu seviniz. Nitekim herkes farkında olmadan, kederi sever, ona hem koşar, hem de ondan kaçar. Bunu hassas adamlar daha çok bilirler, sanatkârların çoğu, hüngür hüngür ağlamakta, en uzun kahkahanın tadını duymuşlardır. Hayatı böyle kabul ediniz. Bedbin ve nikbin olmak da gaflettir. Herkes böyle düşünseydi, işler çok yolunda giderdi. O zaman "fazilet" fikri de pek kolay hazmedilir. Size anladığınız bir lisanla söz söylediğimi zannediyorum. Umarım ki bundan sonra, bir gece yarısı, kemerinizle ayağınıza taş bağlayarak, bir sahilden kendinizi dalgalara bırakmazsınız. Hayat güzel bir şeydir, demiyorum, fakat çirkin de değildir, hiç olmazsa mahiyetini anlamak için idâme[342] edilmeye değer. Şimdi maddî kısma gelelim: ben bir Avusturya Bankası müdürünü gayet iyi tanırım. Muazzez'le sizi çok düşündüğümüz için ona sizden de bahsetmiştim. Mükemmel bir maaşla kendinizi bankaya girmiş farzediniz. İki güne kadar işe başlayacaksınız. Bu hizmeti size yaparken en küçük bir gurur da hissetmiyorum, çünkü siz bana bunu ödediniz: bütün sergüzeştiniz, benim için ehemmiyetli bir roman mevzuudur!

Gülerek ilâve etti:

- Bu alış veriş, iyi değil mi?

Nihad, yataktan atlayacakmış gibi bir hareket yaptı:

- Aklıma ne geliyor biliyor musunuz?

- Falcı değilim.

- Hemen buradan çıkalım. Konağa kadar yürürüz.

- Vücudunuzda kuvvet hissediyor musunuz?

- Tamamiyle.

- Haydi, öyleyse. Şu benim elbise dolabımdır, istediğiniz gibi giyininiz.

Kerim Bey, Nihad'ı yalnız bıraktı.

* * *

Konağın kapısında, kalabalık azalmış, iki araba ve bir otomobil duruyor. Uşaklar çekilmişler, yalnız bir tanesi iskemle üstünde uyukluyor. Bazı, ikişer üçer kişilik davetli zümreleri, uykusuzluktan gevşemiş, miskin, yorgun argın, gözleri süzük ve adımları uyuşmuş, sallana salnana çıkıyorlar.

Romancı, Nihad'ı bahçede bırakarak, Muazzez'i aramak için konağa yürüdü.

Ortalıkta yeni bir sükût. İçerden coşkun sesler gelmiyor. Birçok pencereler kararmış. Nihad bakarken, bazı pencerelerde ışıklar söndürüldü. Hava yavaş yavaş ağarıyor, şafak. Konağın taş gövdesi yerden bitmiş gibi, karanlıktan sıyrılarak ansızın belirdi. Sabahın mavi havası, bir duman gibi, heryeri bürüyerek konağın cephesini sıvadı. Horoz sesleri uzuyor, bu sesler arasında, bazı küçük sükût ve vakfeleri var ki ruha bir rüzgâr gibi çarpıyor.

Nihad gözlerini konağın kapısına dikti. Ne garip helecan. Sanki oradan çıkacak insan, bir masal kahramanıdır, ona birdenbire, hayatta tadılmayan bir haz getirecek; vehim, fakat güzel.

Göründüler, Muazzez, açık mantosuyla bir buhar gibi hafif, titrek, süzgün, konuşuyor. Muharrir, arkasında, sakin. Genç kadın, Nihad'ı uzaktan gördü, kollarını yukarı kaldırarak açtı ve birdenbire indirdi. Koşuyordu.

Üç adım yaklaşınca bağırdı:

- Sen misin? Nereden çıktın?

Yanyana gelince, kucaklaşmamak için, ikisi de kuvvet sarfettiler. Fakat, uzun uzun bakışıyorlardı. İkisinin de gözlerine şafak dolmuştu ve ince bir ıslaklık göz bebeklerini cilâlıyordu.

Muazzez Nihad'ın iki ellerini de tutarak bir daha sordu:

- Nereden geliyorsun?

Anlaşılıyor ki muharrir, Muazzez'e hiçbir şey anlatmamıştı. Nihad gülümsedi:

- Çıkalım, anlatırım.

Sokakta Kerim Bey, elini uzattı:

- Sizi yalnız bırakıyorum. Fakat isterseniz bize geliniz. Beni çok memnun edersiniz.

Nihad düşündü:

- Muazzez'le azıcık konuşalım, sonra geliriz.

- Öyleyse, işte evimin anahtarı. Beni uyandırmanıza da lüzum kalmaz. Sabah uykusuna bayılırım.

Romancı koşarak ilerlemişti.

Nihad, Muazzez'in koluna girdi:

- Şöyle... Taşlığa doğru gidelim. Sana mühim birşey anlatacağım.

Ağır ağır yürüdüler. Maçka yolunda, tek tük insanlar. Bir sütçünün güğümleri sallandıkça muttarid[343], yeknesak sesler çıkarıyor. Bazı yakın bir evin bahçesinde, bazı uzaklarda haykıran horoz sesleri, inceli kalınlı, birbirlerine yapışarak, fezada birşeyi yırtar gibi, uzanıp gidiyorlar. Fakat bu, sabahın bütün sükûtunu derinleştiriyor.

Nihad anlatmaya başladı.

Ara sıra duruyor, ikisinin de ayak seslerini dinliyor, bir soluk alıyor, kendi göğsünden çıkan bu rüzgârlı sese de kulak verdikten sonra, devam ediyordu. Yeni taşındığı mahalleyi ve oradaki ıztırablarını anlattı.

Muazzez hiç sesini çıkarmayarak, yandan, Nihad'ın mavi yüzüne bakıyor, ona biraz daha sokuluyordu.

Nihad apartmana gidişini, Muazzez'in düğünde olduğunu öğrenişini, meş'ûm tasavvurlarını anlatınca, Muazzez "Ne söylüyorsun?" diye, kocasının kolunu sıktı.

Nihad gülümseyerek devam ediyordu:

- Dahası var, dahası var, dinle. Müthiş kararını vererek, evde Muazzez'e kâğıt yazışını anlattı:

- Bu kâğıt evdedir, görürsün! diyordu. Sonra Sirkeci'den geçişini, aç askeri, nihayet, konağa nasıl geldiğini anlattı. Muazzez incecik sesiyle soruyordu:

- Sen, gece konağa geldin mi?

- Acele etme, dinle!

Yemek salonundaki hadiseyi da anlatınca Muazzez, yol ortasında dondu, kaldı. Ağzını açamayarak, Nihad'a bakıyordu. Genç adam, o hayretin üstüne

geceki macerasının hepsini, en canlı teferruatıyla, anlattı. Taşlık'a gelmişlerdi. Uzakta hep öyle sakin, dümdüz, rahat uzanan denizi gösterdi:

- Buradan oraya nasıl koştuğumu ben bilirim. Düşün, Muazzez, bu geniş suyun içine bir kerecik kendimi bırakmak, benim için, bitip tükenmez bir haz gibiydi. Etrafımda, bu taşlar, topraklarından sökülerek; havaya sıçradılar. Başımın ucunda, bir kaya sağnağı vardı. Belki de tecennün[344] budur.

Muazzez, haşyetle etrafına bakındı. Taşlar, ona da, kımıldar gibi görünüyorlardı. Nihad, derin nefes alıyor. Âdeta, etrafındaki büyük mesafelerin boşluğu, içine dolarak, şiştikçe şişiyor. Ne derin bir an! Büyük meydan, deniz, ufuk, mavi sisler içinde açılıyor, dağılıyor, genişliyor; âdeta, küre büyüyor.

Birdenbire Muazzez'i bileğinden yakalayarak aşağılara koşturdu:

- Gel, şimdi gözlerinle göreceksin! diyordu.

Sahile indiler.

Nihad, birşey söylemeden, boydan boya birkaç adım yürüdü. Durdu:

- İşte.. buradan...

Ve ne yaptığını anlattı.

Muazzez, ellerini yüzüne kapıyarak, parmakları arasında parlayan medhûş gözüyle soruyordu:

- Ne diyorsun Nihad? Doğru mu söylüyorsun? Bunu da mı yaptın? Bunu da mı yapabildin? Yarabbi.. niçin, niçin, niçin, niçin.. sebep ne? Sebep ben miyim? Aklım almıyor, Nihad.. başım dönüyor.. sebep ben miyim? Bu kadar suçlu muydum, Yarabbi.. ne söylüyorsun Nihad?

Nihad, Muazzez'in sesini kesti:

- Sus Muazzez, her şeyi biliyorum. Sana kendim kadar eminim. Zerre kadar senden şüphem olsaydı, konağa gelmezdim, sus. Şimdi birbirimize hesap vermeyelim. Sana hiçbir serzenişim yok. Bundan sonra, müşterek hayatımızda çok iyi geçineceğiz, göreceksin. Kâbus kalmadı artık.

Muazzez içini çekti, kaldı. Göğsü kabarmış ve bir alçı gibi donmuştu. Nihad onun hâlâ ezâ çektiğini hissedince, sergüzeştinin sonunu getirdi. Kerim'in evine gidişini, onun vaadini ve tesellilerini anlattı:

- Ben yeniden dünyaya geldim, artık kuvvetli nefes alıyorum! dedi.

Bir iki adım yürürlerken, Nihad birdenbire yere eğilmişti, eline uzun birşey alarak Muazzez'e gösterdi:

- İşte!.. Ayağıma bağladığım kemer! Hâlâ ıslak.

Genç kadın, Nihad'ın elinde, bir uzun hayvan gibi kıvrılarak sarkan kemere, ürpermeden bakamadı.

Kıyıya kadar yürüdüler.

Bir nefes kadar hafif, yumuşak, şeffaf sular, sahilin çakılları üstüne yürüyor, taşlara sarılıyor, bulaşıyor, sonra kendi içine doğru ezile ezile kıvrılarak çekiliyorlardı.

Nihad mırıldandı:

- Bu suyun yüzü böyle sakin, fakat içi?

Uzun uzun denize baktılar. Sabahın mavi dumanı ikisinin de gözlerini bürümüştü. Ne derin sükût! Gecenin gölgesi, ağır ağır suların üstünden kalkıyor. Yaş bir rüzgâr, yüzlerine serin ve mayhoş bir koku savurdu. Karşı sahilin ince, kıvrak, altın sütunlar gibi, suya takılan ışıkları sallandılar. Sular çalkandı ve denizin uykusu kaçtı. Uzaklardan, uğuldayan çeşmeler gibi, kıyıya vuran dalgaların ağır ve boğuk sesleri geliyor. Üsküdar'ın tepeleri arkasından bir kızıllık yükseliyordu: Ufkun meydanında, ağır ağır doğmağa hazırlanan güneşe, muazzam ve âteşîn bir yol açılıyor.

Nihad elinde tuttuğu kemeri denize fırlatıp attı. İkisi de, suyu oyarak, bir yılan gibi kıvrıla kıvrıla içeriye dalan kemerin dalgaların arasında kayboluşunu seyrettiler.

-SON-

Dipnotlar

1 **müteferrika:** Yakalanan her çeşit zanlının ilgili makamlara sevkedilmeden önce karakolda bekletildiği, gözaltında tutulduğu yer.

2 **fırka:** Tümen, siyasî parti, topluluk.

3 **sertabib:** Başhekim.

4 **teşrinisâni:** Kasım ayı.

5 **mesame:** Gözenek

6 **mazbata:** Zabıt, tutanak.

7 **mustatil:** Dikdörtgen.

8 **müselles:** Üçlü, üç, üçgen.

9 **dil':** Kenar.

10 **istikbal:** Gelecek zaman.

11 **ma'hûd:** Bilinen, sözü geçen.

12 **vech-i dilârâ:** Gönül okşayan yüz.

13 **talâkat:** Dil açıklığı, düzgün sözlülük; güleryüzlülük.

14 **İdare-i örfîye:** Sıkı yönetim.

15 **mütevekkil:** Kadere boyun eğen.

16 **mukayyed:** Kayıtlı, bağlı, bağlanmış.

17 **maaşı aslî:** Devlet dairelerinde çalışan memurların, yükselmeye temel olan her aşaması.

18 **istintak:** Sorguya çekme, sorular sorma, sorgu.

19 **âkılâne:** Akıllı bir kimseye yakışır, akıllıca.

20 **müdiri umûmî:** Genel müdür.

21 **münhal:** Boş kalan, açık olan.

22 **hürmeti mahsusa:** Özel saygı.

23 **inhina:** Eğilme, bükülme, alçalıp yükselme.

24 **sultâni:** Eskiden bugünkü liseye denk gelen resmi okullara verilen ad.

25 **mihaniki:** Düşünmeden, yalnızca alışkanlığın verdiği kolaylıkla veya yalnız kasların hareketiyle yapılan iş.

26 **iştiyak:** Derin özlem, hasret, şiddetli arzu.

27 **iradî:** İsteyerek, bilrek yapma, ihtiyârî.

28 **Nafia:** Bayındırlık Bakanlığı.

29 **mümeyyiz:** Bir dâirede yazıcıların yazdığı yazıları düzelten kâtip.

30 **vekâyi:** Olaylar, hadiseler, vakalar.

31 **selîs:** Düzgün, akıcı.

32 **Hizmeti Maksura:** Birinci Dünya Savaşı sırasında yedek subay ihtiyacına binaen çıkartılan kanun.

33 **şayan-ı kabul:** Kabule değer.

34 **neşr-i envâr:** Işığın yayılması.

35 **Duyûn-ı Umûmiye:** Osmanlı İmparatorluğunun dış borçları ve bunların tasfiyesi için kurulan idare.

36 **insiyakî:** İçgüdüsel.

37 **cevvaliyet:** Hareketlilik, canlılık.

38 **mutantan:** Tantanalı, debdebeli; şatafatlı, gösterişli.

39 **intizar:** Bekleme, gözleme.

40 **zâir:** Ziyaretçi.

41 **resmî devair:** Resmi daireler.

42 **mültefit:** İlgi ve güler yüz gösteren.

43 **serlevhalı:** Başlıklı (yazıda).

44 **münhani:** Eğri, eğrilmiş, bükülmüş.

45 **mütecessis:** Öğrenmeye istekli, meraklı.

46 **iptidâ:** Başlangıç, başlama, önceleri, ilk başta.

47 **aniverser:** Doğum yıldönümü.

48 **tehâlük:** Büyük bir istekle koşma, atılma, çok isteme.

49 **samia:** Kulaktaki işitme gücü.

50 **inikâs:** Bir yere çarpıp geri dönme, aksetme, yankılanma.

51 **dellâl:** Tellal, satılacak şeyi satan.

52 **Reji:** İmparatorluk döneminde tekel yönetimine verilen ad.

53 **Meclis-i Mebusan:** Osmanlı İmparatorluğunda iki millet meclisinden, üyeleri halk tarafından seçilmiş olanı.

54 **Merkez-i Umûmî:** Yaklaşık kırk kişiden oluşan İttihat ve Terakki cemiyetinin merkez komitesi.

55 **tarizkârâne:** Dokunaklı söz söyleyerek, taş atar gibi.

56 **ra'şe:** Titreme, titreyiş.

57 **müteheyyiç:** Heyecanlanmış, coşkulu.

58 **girânbahâ:** Pahası ağır, değerli, kıymetli.

59 **mebhût:** Hayrette kalmış, şaşmış.

60 **mutmain:** Emin, içi rahat.

61 **tahayyül:** Hayal etme.

62 **mutedil:** Ölçülü davranan, ılımlı.

63 **mabeyin:** Sarayda vükelanın ve diğer zevatın müracaat edecekleri ve padişah yakınlarının bulunduğu daire.

64 **ma'bâd:** Sonu, sonrası, sonraki, alttaki.

65 **nekahat:** Hastalıktan sonraki zayıflık.

66 **ferağ:** Bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terk etme.

67 **Defter-i Hâkânîye:** Devletin mal, mülk ve arazi işleriyle uğraşan dairesi.

68 **takrir:** Tapuda mülkünü başkasına sattığını söyleme; önerge.

69 **korte:** Flört.

70 **sarih:** Kolayca anlaşılabilir, açık belli.

71 **itidal:** Orta derece olma hali, ölçülülük.

72 **haile:** Acıklı olay, facia, trajedi, ---> .

73 **kürre-i arz:** Yer yuvarlağı.

74 **medhal:** Giriş.

75 **itimad-ı nefs:** Fazlasıyla kendine güvenmek.

76 **behime:** Dört ayaklı hayvan, hayvanî.

77 **devair:** Daireler

78 **savlet:** Şiddetli hücum, saldırma.

79 **müsadere:** Sahibi belli mal veya mülkün bir kısmına ya da tamamına devletin el koyması.

80 **aksülâmel:** Tepki, reaksiyon.

81 **mefkûre:** Ülkü, ideal.

82 **mat'ûn:** Ayıplanmış; vebaya tutulmuş.

83 **is'af:** Birinin isteğini kabul edip yerine getirme.

84 **hâki pâye:** Büyük bir kimsenin huzuru, ayağın bastığı toprak.
85 **yezid:** Kendisinden nefret edilen kimseye söylenen söz.
86 **incizab:** Bir şeyin cazibesine tutulup ona doğru meyletme.
87 **massetmek:** Emmek, emerek çekmek.
88 **bîzâr:** Rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün.
89 **rabıta:** Bağ.
90 **hâmiye:** Himaye eden, koruyan, sahip çıkan kimse.
91 **şehbender:** Konsolos.
92 **meftûniyet:** Tutkunluk, gönül verme, vurgunluk.
93 **afif:** İffetli, namuslu, temiz.
94 **denaet:** Alçaklık, adilik.
95 **gayz:** Aşırı derecede kızgınlık, öfke, hınç, kin.
96 **hasıl:** Olan, meydana gelen, türeyen.
97 **mutî:** İtaat eden, boyun eğen.
98 **derâguş:** Kucaklama, sarma.
99 **tecazüb:** Birbirini çekme, duygudaşlık, sempati.
100 **iptidâî:** İlkel, gelişmemiş.
101 **mükâleme:** Karşılıklı konuşma, söz etme.
102 **maişet:** Geçinme, geçinmek için lüzumlu olan şey.
103 **azâde:** Hür, serbest.
104 **haşyet:** Korku, korkma, çekinme.
105 **istikrâh:** Tiksinme, iğrenme, nefret etme.
106 **mütekabil:** Tekabül eden, biri ötekinin karşısında olan.
107 **gaşyolmuş:** Çok zevk alıp kendinden geçmek.
108 **darbı mesel:** Atalar sözü, atasözleri.
109 **gözleri velfecri okumak:** Kurnazlığı gözlerinden belli olmak.
110 **irca:** Eski biçimine getirme, geri döndürme, indirgeme.
111 **teheyyüç:** Coşma, heyecanlanma.
112 **halita:** Karışma, bir arada bulunma.
113 **tûli emel:** Hırs, tamah, tükenmez arzu.
114 **ricat:** Geri dönme.
115 **müslin:** Çarşaf ve yastık kılıfı olarak kullanılan hafif pamuklu kumaş.
116 **bedîî:** Güzel, beğenilen.

117 **müctenib:** Sakınan, çekinen, uzak duran, bir şeye karışmayan.

118 **temayüz:** Yükselme, üstün olma, sivrilme.

119 **sükût-u hayale uğramak:** Hayal kırıklığı yaşamak.

120 **tahkir:** Hakaret etme; hor görme.

121 **isparmoz:** Kasların, özellikle diz kaslarının iradesiz kasılması.

122 **taaffünle:** Çürüyüp kokma, bozulma.

123 **murabba:** Kare.

124 **tehevvür:** Çok kızma, öfkelenme.

125 **seyyale:** Akan şey, sıvı.

126 **tebehhür:** Kısa ve sık nefes alma.

127 **müreccih:** Tercih eden, üstün tutan.

128 **tabibi içtimaî:** Toplum doktoru, (mecazî olarak) toplumda olan biten her şeyi bilen, gören.

129 **teshir:** Elde etme.

130 **bende etmek:** Köle, esir etmek, kendine bağlamak.

131 **vizyotip:** Uyanık.

132 **dain:** Alacaklı.

133 **şe'niyyet:** Gerçeklik.

134 **vehim:** Kuruntu, yersiz korku.

135 **sevki tabi:** İçgüdü.

136 **tevehhüm:** Kuruntuya kapılma, evhamlanma.

137 **nefsi emmâre:** İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis (öfke, hırs, şehvet ve benzeri haller).

138 **intac:** Netice verme, doğurma.

139 **gam u şâd-ı felek:** Feleğin coşkusu ve tasası.

140 **azzüşerefle:** İzzetle ve şeref duyarak.

141 **aurevoir:** Allahaısmarladık.

142 **lâyenkati:** Durmadan, hep.

143 **glâse:** İyi işlenmiş parlak keçi derisi.

144 **krepdamur:** Bir tür kumaş.

145 **ema':** Bağırsaklar.

146 **suitesir:** Kötü tesir.

147 **intihab:** Seçme.

148 **hazf:** Aradan çıkarılma, silme, ortadan kaldırma.

149 **menbâa:** Kaynak, pınar.

150 **mansıb:** Mevki, makam, rütbe.

151 **fağfur:** Çin işi porselen.

152 **fevkâlbeşer:** İnsanüstü.

153 **kevser:** Maddi ve mânevi çokluk; Cennette bir havuzun adı.

154 **şer'i:** Şeriata uygun.

155 **müsavî:** Eşit, denk.

156 **iltizam:** Kendisi için gerekli sayma, gerekli bulma.

157 **üstüvânî:** Silindir biçiminde.

158 **hârlı:** Sıcaklık, hararet.

159 **neşve:** Sevinç, keyif, neşe.

160 **ufûnet:** Pis koku; iltihap.

161 **palikarya:** Rum kabadayısı; Yunan.

162 **armonik:** Akordeon, sıralanmış deliklerine üflenerek çalınan ağız mızıkası.

163 **tevessü:** Yayılma, genişleme.

164 **muhtac-ı himmet:** Yardıma ihtiyacı olan.

165 **nüfuzu nazar:** Bir şeyin iç yüzünü çabuk kavrama kabiliyeti.

166 **muhayyel:** Hayal edilen, hayalî.

167 **tîh-i mihnet:** Musibetler, eziyetler çölü.

168 **karna katısı:** Can sıkan şeyler hakkında sövgü olarak söylenir.

169 **azimet:** Sebat, kararlılık.

170 **makta:** Bir şeyin kesildiği yer, kesme yeri.

171 **natûk:** Güzel, düzgün söz söyleyen.

172 **daire-i intihabîye**: Seçim bölgesi.

173 **istifrâş:** Yatağa alma, odalık yapma.

174 **cihet-i askeriye:** Asker tarafı.

175 **ıztırârî:** Mecburi.

176 **muzlim:** Karanlık, bilinmeyen, dehşetli.

177 **muzhike:** Gülünesi, gülünç.

178 **cemâd:** Taş gibi cansız olan şey.

179 **bataet:** Yavaşlık, ağırlık, ağır davranma.

180 **vüsat:** Genişlik, bolluk.

181 **râm olmak:** İtaat etmek, boyun eğmek.

182 **telmih:** Bir sözde, açık olarak belirtilmemiş bir noktayı dinleyenin anlamasını sağlayacak biçimde verilen ipucu.

183 **gıll ü gış:** Gizli kin ve düşmanlık, gönül fesadı, karışıklık.

184 **mütareke:** Ateşkes.

185 **vezninde:** Ağırlığında.

186 **zaç yağı:** Derişik sülfürik asit.

187 **matlûb:** Talep edilen, istenilen, aranılan şey.

188 **muvafık:** Uygun, münasip.

189 **amelî:** Uygulamaya yönelik, pratik.

190 **Hükûmet-i Seniyye:** Yüce hükûmet.

191 **tebşir:** Müjde verme, müjdeleme.

192 **erbâb-ı mesalih:** İşi olanlar, iş takip edenler.

193 **Arabkârî:** Arap tarzı.

194 **vefaen ferağ:** Taşınmaz malın rehin edilmesi.

195 **muztarip:** Isdırabı, sıkıntısı olan.

196 **Evkaf:** Vakıflar umum müdürlüğü.

197 **tevarüs:** Mirasa konma.

198 **mukayyid:** Kaydeden, kayıt memuru.

199 **hatve:** Adım.

200 **gayretullaha dokunmak:** Yaptığı iş İlâhi gayreti harekete getirecek, Allah'ın gazabını üzerine çekecek bir sonuç doğurmak.

201 **setre:** Önü boydan ilikli, düz yakalı bir tür çuha ceket.

202 **içtima:** Toplantı.

203 **feveran:** Öfke yüzünden bağırıp çağırma.

204 **nâmütenahî:** Sonsuz, sonu olmayan.

205 **kalenderâne:** Dünyadan elini eteğini çekip her şeyi hoş görmek.

206 **filus mâfiş:** Para kalmadı!

207 **müfrit:** Aşırı.

208 **pâyân:** Son, nihayet.

209 **kânunuevvel:** Aralık ayı.

210 **mübahase:** Bir iş hakkında iki veya daha çok kimse arasında edilen söz, konuşma.

211 **amelî:** Uygulamaya yönelik, pratik.

212 **âmirâne:** Buyurur gibi, emredercesine.

213 **meczube:** Deli, divane, mecnun.

214 **meyelân:** Meyl, eğinim.

215 **komod:** Bir tür dolap.

216 **mücrim:** Suç işlemiş olan, suçlu, kabahatli kimse.

217 **nevrasteni:** Sinir yorgunluğu.

218 **murâbaha:** Tefecilik.

219 **kariha:** İnsanda kendiliğinden hasıl olan fikir ve niyet, tabiat, fikir kuvveti.

220 **mürai:** İki yüzlü, dönek, samimiyetsiz, riyakar.

221 Milyon çapında çalan yüksek makamlarda başı dik durur.

Birkaç kuruş çalan mürtekipler (rüşvet yiyiciler) kürek mahkûmiyetine uygun görülür!

222 Hırsızlık çoğalıp sadakat (doğruluk) lafı moda haline geldi.

Namus tamam oldu (bitti). Sohbet (laf ebeliği) yeni çıktı.

Doğru kişileri hakaret ederek dışlamak kural oldu.

Hırsızlara ikramda bulunmak ve yardım etmek yeni çıktı.

Doğru konuşan eskiden de sevilmezdi gerçi, Amma hainlere saygılı davranmak yeni çıktı.

223 Milliyeti unutarak her işimizde Avrupalının fikirlerine bağlanmak yeni çıktı!

224 **şerâit:** Şartlar.

225 **temellük:** Sahip olma.

226 **monden:** Sosyete hayatına ait, sosyete hayatını seven.

227 **infirad:** Yalnız olma, yanında kimse bulunmama.

228 **safvet:** Saflık, temizlik, paklık.

229 **mütenevvi:** Türlü, çeşitli.

230 **mahbûs:** Hapis, hapishane.

231 **mütehevvir:** Birdenbire hiddetlenen, öfkeli, kızgın.

232 **kallâvi:** Çok iri, kocaman.

233 **illet-i cû:** Açlık.

234 **derpîş etmek:** Göz önünde bulundurmak, dikkate almak.

235 **seri-ül-intikal:** Kavrama yeteneği fazla olan, çabuk anlayan.

236 **emr-i hayr:** İyiliği emretme.

237 **muavenet:** Yardım.

238 **tasdi:** Rahatsız etme.

239 **faale:** Fail, yapan.

240 **san'at-ı temâşâ:** Oyun, temsil, piyes.

241 **ihtikâr:** Hor görme, küçümseme.

242 **hasbilik:** Bir karşılık beklemeden, çıkar gözetmeden ve isteyerek yapmak.

243 **zelîl:** Alçak, aşağı tutulan.

244 **beht:** Şaşkınlık, hayranlık.

245 **müteaffin:** Bozulup kokmuş, çürük.

246 **mahbes:** Hapsolunma yeri, cezaevi.

247 **inşad:** Güzel şiir söyleme, güzel konuşma; iç açma, ferahlatma.

248 **rubu (rub'):** Çeyrek.

249 **şakk-ı şefe:** Ağzını açma, itiraz.

250 **tahammülfersa:** Dayanılmaz.

251 **mütegallibe**: Zorba takımı, derebeyi.

252 **istiâb:** İçine alma, içine sığma.

253 **felâh:** Kurtuluş, selamet, onma.

254 **azamat:** Büyüklük, ululuk.

255 **habâset:** Habislik, kötülük, alçaklık.

256 **lâşe:** Leş; zayıf, arık hayvan.

257 **serapâ:** Baştan ayağa kadar, bütün, hep.

258 Evinde aç kalarak, sınırlarda ise kurşunla ölmek!
İşte eskiden beri senin dertli başının yazısı budur

259 **tahavvü:** Değişim, dönüşüm.

260 **ahd u peymân:** Yemin, and.

261 **hodbinlik:** Bencillik, egoistlik.

262 **ta'm:** Tad, lezzet, zevk.

263 **sansüalite:** Şehvet, cezbe, duygulanım.

264 **konjeksiyon:** Vücudun belirli yerlerinde anormal kan toplanması.

265 **medhûş:** Dehşete uğramış, şaşırmış, korkmuş, ürkmüş.

266 **Çimânâ:** Ne alaka?

267 **taharri:** Arama, bir şeyi bulmaya çalışma.

268 **sellemehüsselâm:** Aldırış etmeden, çekinmeden, uluorta, destursuz.

269 **mortiyi çekmek:** (Argoda) ölmek.

270 **zifos:** Çamur, yerden sıçrayan çamur; yararsız, boş.

271 **cehennem-i zümerâ:** Cehennem zümresinden olanlar.

272 Ne büyüleyici şey imişsin ah ey "Hürriyet" adlı güzel yüzlü (kadın) Gerçi esirlikten kurtulduk (ama bu sefer de) senin aşkının esiri olduk!

273 **kısm-ı siyâsî:** Siyasi bölüm, şube.

274 **behemehâl:** Mutlaka.

275 **bilâsual velâcevap:** Sorgusuz, sualsiz.

276 **cümleyi asabiye:** Sinir sistemi.

277 **tuğyan:** Taşma, taşkınlık, azgınlık.

278 **zir-i zemin:** Yerin altı.

279 **assülesası:** Temel ilke, hedeflenen fayda.

280 **ademî musavaat:** Eşitsizlik.

281 **hicab-ı hâciz:** Göğüs ile karnı ayıran ince ve geniş zar.

282 **zeyl-i dûdi:** Apandisit.

283 **füc'eten:** Birdenbire, ansızın.

284 **te'kid:** Sağlamlaştırma; üsteleme.

285 **kinâye:** Üstü örtülü, dokunaklı söz.

286 **heyûlâ:** Ehemmiyetsiz, küçük şey.

287 **mahlût:** Katılmış, karıştırılmış, karışık.

288 **eza:** İncinme, incitme, can yakma, eziyet.

289 **makarr:** Karargah, merkez, başkent.

290 **nüzül:** İnme, felç.

291 **menzûl:** Nüzullü, inmeli.

292 Ya Rab, ne eksilirdi senin rahmet denizinden: Ya dünyaya gelmeseydim, ya (da) aklım olmasaydı?

293 **madûn:** Alt derecede bulunan kimse, ast.

294 **tahassür:** Hasret çekme, çok istenilen ve ele geçirilemeyen şeye üzülme.

295 **meşbû:** Doymuş, tok; ağzına kadar dolu.

296 **ni'ami günâgûn:** Türlü türlü nimetler.

297 **süfliyet:** Alçaklık, bayağılık.

298 **istihfaf:** Küçümseme, hor görme, hafife alma.

299 **sîret:** Bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı.

300 **mel'anet:** Lanet edilmeye değer iş, hareket.

301 **muammer:** Ömür süren, yaşayan, yaşamış.

302 **batınî:** Dahili, sır ve hakikatle ilgili.

303 **mâşuka:** Sevilen, sevilmiş.

304 **visal:** Ulaşma, sevgiliye kavuşma.

305 **huruş:** Coşma, çağıltı.

306 **ca'lî:** Sahte, yapmacıklı, düzme.

307 **tevâlî:** Birbiri arkasından gelme, arası kesilmeksizin devam etme.

308 **ahid:** Söz verme, and, yemin.

309 **hezeyân:** Anlamsız ve yersiz söz söyleme veya böyle bir davranışta bulunma.

310 **istirdad:** Geri alma.

311 **âlicenap:** Cömert, şerefli, haysiyetli kimse.

312 **cürmümeşhûd:** Göz önünde işlenen suç, suçüstü.

313 **prostala:** Hizmetçi önlüğü.

314 **anfitiyatr:** Seyirci yerleri sahnenin karşısında kat kat yükselen tiyatro alanı veya salonu.

315 **derûn:** İç, içeri, dahil; gönül, kalb, yürek.

316 **istical:** Geriye, sonraya bırakılmasını isteme.

317 **ihtiyariyle:** Seçimiyle, tercihiyle, iradesini kullanarak.

318 **belagat:** İyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.

319 **karin:** Hısım, komşu, arkadaş gibi yakın olanlardan her biri.

320 **terfih:** Bolluk içinde yaşama.

321 **sefahet:** Zevk ve eğlenceye aşırı düşkünlük.

322 **makule:** Cins, tür, takım, çeşit, nevi.

323 **hazi:** Mütevazı.

324 **istiğrak:** Dalma, içine gömülme.

325 **takriât:** Başa kakmalar, azarlamalar.

326 **müteredd**î**:** Değeri, seviyesi düşmüş.

327 **inkirazî:** Bitme, tükenme halinde.

328 **fazıl:** Faziletli, erdemli, üstün.

329 **tekebbür:** Kibir gösterme.

330 **kaht-ı rical:** Adam kıtlığı.

331 **münkariz:** Tükenmiş, yok olmuş, sona ermiş.

332 **nikbin:** İyiye yoran, iyimser.

333 **muhafaza-i nefs:** Nefsi, kendini koruma.

334 **arize:** İstek, talep.

335 **hatt-ı müstakim:** Doğru çizgi.

336 **belâhat:** Aptallık, bönlük, alıklık.

337 **bâlâpervâzâne:** Kendini olduğundan üstün gören ve öyle göstermeye çalışan.

338 **tabiatı saniye:** İkinci tabiat.

339 **müterafık:** Refakat eden, beraber bulunan.

340 **mütebariz:** Meydana çıkan, beliren, bâriz.

341 **takallüs:** Büzüşme, çekilme.

342 **idâme:** Devamlı, daimî kılma, devam ettirme.

343 **muttarid:** Sıralı, düzgün.

344 **tecennün:** Cinnet geçirme, aklını kaybetme.